

DE ONTBREKENDE SCHAKEL: EEN ECHTE MEERWAARDEBELASTING VOOR BELGIË

Jozef Pacolet, Frederic De Wispelaere
en Joris Vanormelingen

KU LEUVEN

HIVA

ONDERZOEKSINSTITUUT VOOR ARBEID EN SAMENLEVING

DE ONTBREKENDE SCHAKEL: EEN ECHTE MEERWAARDEBELASTING VOOR BELGIË

Jozef Pacolet

Frederic De Wispelaere

Joris Vanormelingen

Projectleiding: Prof. dr. Jozef Pacolet

Onderzoek met de steun van het ACV-Mecenaatkrediet NBB

Gepubliceerd door
KU Leuven
HIVA ONDERZOEKSINSTITUUT VOOR ARBEID EN SAMENLEVING
Parkstraat 47 bus 5300, 3000 LEUVEN, België
hiva@kuleuven.be
www.hiva.be

D/2014/4718/23 – ISBN 9789055505463

© 2014 HIVA-KU Leuven

Niets uit deze uitgave mag worden veeelvuldigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.
No part of this book may be reproduced in any form, by mimeograph, film or any other means, without permission in writing from the publisher.

Voorwoord

De fiscaliteit is in ongeveer elk land een kluwen. Het zou een mirakel geweest zijn indien België daarop een uitzondering zou vormen. Dit rapport gaat over de mogelijke invoering van een meerwaardebelasting in België. Het mag de lezer niet verbazen dat wij met zeer veel schroom een aantal zaken zullen poneren, omdat voor een economist sowieso al alles met alles samen hangt, maar hier nog veel meer. Met de steun van het Mecenaatkrediet van de NBB voor het ACV onderzochten wij hier welke theoretische en empirische evidentie er bestaat voor een mogelijkheid en wenselijkheid van een kapitaalmeerwaardebelasting in België. Op het einde realiseren wij ons dat wij het midden moesten vinden tussen aan de ene kant een uitspraak namens de Hoge Raad van Financiën in de gemengde commissie Kamer en Senaat over de fiscale hervorming dat dit niet kon onderzocht worden omdat over gerealiseerde meerwaarden geen gegevens beschikbaar zijn, en aan de andere kant de journalisten van De Standaard en de VRT die met fact-checks wel stellig een uitspraak kunnen doen of wij kapitaal nu veel of weinig belasten en nog meer kunnen belasten. De lezer kan ondertussen nagaan of deze zoektocht succesvol was, door de resultaten te vergelijken met het ondertussen verschenen rapport van de Hoge Raad van Financiën, die toch ook de door hen zelf verklaarde ‘mission impossible’ heeft aangevat en augustus 2014 haar scenario’s voor een ‘tax shift’ heeft voorgesteld. Wij hebben blijkbaar dezelfde weg begaan.

Wij hebben de evidentie aangebracht die wij konden aanbrengen. Theoretisch lijken er sterke, ‘eeuwenoude’ argumenten te zijn om een meerwaardebelasting in te voeren. Buitenlandse voorbeelden illustreren dat zij ook kunnen ingevoerd worden. De condities, de parameters, het niveau, de complexiteit, de mogelijkheid om te vermijden, de impact op het gedrag en de economie, het kan ons niet verwonderen dat de analyse daarvan dezelfde problemen oproept als de analyse van het totale belastingstelsel. De analyse moet dan ook globaal gebeuren. De ‘defaults’ in het ene komen immers direct terug naar boven in het andere. Men kan ook niet de illusie hebben dat men met het ene de fouten van het andere kan herstellen. Dit is des te moeilijker als het ene altijd maar in de marge zal blijven, terwijl het andere wel eens de totale fiscaliteit en parafiscaliteit betreft die op zoek is naar een nieuw evenwicht, en hopelijk – indachtig optimale belastingen - een beter optimum. Daarom is het meest stellige dat wij kunnen aanbevelen dat de discussie over het ene, de meerwaardebelasting, zou plaats vinden in de context van de discussie over het geheel. In die zin voegen wij een ‘ontbrekende’ schakel toe aan de discussie en misschien aan ons belastingstelsel.

Wij danken het ACV voor de mogelijkheid die zij ons gunde om binnen hun Mecenaatkrediet van de Nationale Bank van België hier onderzoek over te doen. Wij danken in het bijzonder Chris Serroyen en Koen Meesters van de studiedienst van het ACV om dit thema te prioriteren, in het kader van een rechtvaardige fiscaliteit. Wij hopen met dit onderzoek het vakverbond te helpen in hun strijd voor een rechtvaardige fiscaliteit.

Wij danken onze collega’s Frederic De Wispelaere en Joris Vanormelingen voor hun hulp bij het actualiseren en aanvullen van al de ‘facts’ en ‘figures’ die nodig zijn om een zicht te krijgen op de realiteit van de fiscaliteit in België ... en soms de (EU en OESO) wereld.

Laat ons hopen dat met dit soort van onderzoeksarbeid, een rechtvaardige fiscaliteit zich ook meer en meer in de realiteit zal kunnen realiseren. Want het is verwonderlijk dat bij een groeiende consensus over de behoefte aan een brede basis voor de belastingen en een steeds terugkerende verwijzing naar een verruimd inkomensconcept als basis voor een belasting naar draagkracht, dat de meerwaardebelasting daar niet de ontbrekende schakel zou kunnen zijn in ons belastingstelsel.

Prof. dr. Jozef Pacolet

Hoofd onderzoeksgroep Verzorgingsstaat en Wonen

Inhoud

Voorwoord	3
Lijst tabellen	7
Lijst figuren	9
Inleiding	11
1 Actueel overzicht van de fiscaliteit in het algemeen en de belasting op het vermogen en vermogensinkomsten in België	13
1.1 De belastingdruk in België	13
1.2 De vermogensbelasting bekeken: welke vormen zijn er	19
1.3 Er zijn ook fiscale uitgaven, niet in het minst voor vermogen en vermogensinkomsten	29
2 Actueel overzicht van de fiscaliteit van de roerende inkomsten en het roerend vermogen in Europa en een aantal OESO-landen	43
2.1 Internationale evidentie omtrent belastingdruk en vermogensbelasting	43
2.2 Impliciete macro-economische belastingdruk	47
2.3 Financieel vermogen in internationaal perspectief	47
3 Vermogen en vermogensinkomsten in België	49
3.1 Evolutie van het vermogen in België	49
3.2 Macro-economische informatie over het financieel vermogen	52
3.3 De financiële activa van de bedrijven	58
3.4 Verdeling van het vermogen: de vermogensenquête van de Nationale Bank van België (NBB) en de Europese Centrale Bank (ECB)	62
3.5 Macro-economische informatie over het vermogensinkomen	69
3.6 Het financieel vermogen van de Belg in internationaal perspectief	71
4 Mogelijkheid en wenselijkheid van een meerwaardebelasting	73
4.1 Theoretische concepten over optimale belastingen	73
4.2 Theoretische verantwoording van belastingen naar draagkracht	74
4.3 Praktische toepassing op de meerwaardebelasting	75
5 Buitenlandse voorbeelden van meerwaardenbelasting	79
5.1 Situatie meerwaardebelasting anno 2000	79
5.2 Recente OESO-studies over belasting dividend, interest en meerwaarden op aandelen en meerwaarden op vastgoed	80
5.3 VS	86
5.4 Nederland	86
5.5 Frankrijk	88
5.6 'Capital gains tax' CGT in het VK	89
5.7 Opbrengsten van de meerwaardenbelasting	90
6 Mogelijkheid en wenselijkheid van een meerwaardebelasting in België	93
6.1 De relatieve omvang van belastingen en niet-belastingen op kapitaal	93
6.2 Roerende voorheffing en zijn gewicht in de spaarfiscaliteit: België in Europees perspectief	96

6.3	De opkomst en teloorgang van gemeenschappelijke beleggingsfondsen	98
6.3.1	Beleggingsfondsen: een mogelijkheid om belastingen te ontwijken	98
6.3.2	Obligatiefondsen: de weg terug om ze te belasten	99
6.4	Meerwaarden in de personenbelasting	102
6.5	Beroepsmatig verkregen roerende en onroerende inkomsten en meerwaarden	102
6.6	Liquidatiebonus en vermogensplanning	103
6.7	Discussie in de gemengde commissie Kamer en Senaat over de fiscale hervorming	105
7	Mogelijke impact van een vermogensmeerwaardebelasting in België	107
7.1	Macro-economische raming van belastbare meerwaarden voor particulieren	107
7.2	Verdelingsaspecten voor de meerwaardebelasting op particulieren	113
7.3	Macro-economische raming van belastbare meerwaarden voor bedrijven	114
7.4	Vergelijking met het Rapport van de Hoge Raad van Financiën (HRF) over 'tax shifting' (augustus 2014)	117
8	Besluit	119
	- BIJLAGEN -	123
	bijlage 1 Overzicht meerwaardebelasting jaren '90	125
	bijlage 2 Overzicht belasten en niet-belasten anno 2000	127
	bijlage 3 Budgettaire raming meerwaarden in 1970-1997	129
	bijlage 4 Overzicht benamingen statistieken, geraadpleegd via OESO en Belg stat	131
	Bibliografie	135

Lijst tabellen

Tabel 1.1	Ontvangsten en uitgaven van de globale overheid in België, in miljard euro en in percentage van het BBP, 2013	15
Tabel 1.2	Fiscale en parafiscale ontvangsten van de gezamenlijke overheid in België, in miljard euro, 1991-2013	16
Tabel 1.3	Fiscale en parafiscale ontvangsten van de gezamenlijke overheid in België, in percentage van de totale fiscale en parafiscale ontvangsten, 1991-2013	17
Tabel 1.4	Fiscale en parafiscale ontvangsten van de gezamenlijke overheid in België, in percentage van het BBP, 1991-2013	18
Tabel 1.5	Belastingen op vermogensinkomsten (in miljard euro) en aandeel roerende voorheffing in inkomensbelasting (in percentage), 1995-2013	21
Tabel 1.6	Vermogensinkomstenbelastingen, in miljard euro, in percentage van het BBP en in percentage van totale fiscale en parafiscale ontvangsten, 1995-2013	22
Tabel 1.7	Belastingen op het kapitaaloverdrachten en buitengewone heffingen op activa of het vermogenssaldo, in miljard euro, 1991-2013	23
Tabel 1.8	Belastingen op het kapitaaloverdrachten en buitengewone heffingen op activa of het vermogenssaldo, in percentage van totaal vermogensheffingen, 1991-2013	24
Tabel 1.9	Belastingen op het kapitaaloverdrachten en buitengewone heffingen op activa of het vermogenssaldo, in percentage van het BBP, 1995-2013	25
Tabel 1.10	Belastingen op vermogenstransacties, in miljard euro, 1995-2013	26
Tabel 1.11	Belastingen op vermogenstransacties, in percentage van het BBP, 1995-2013	27
Tabel 1.12	Totaal belastingen op vermogen, vermogensinkomen en vermogenstransacties in België, 1995-2012	28
Tabel 1.13	Omvang van de gekwantificeerde fiscale uitgaven (volgens de definitie van de Hoge Raad van Financiën) naar belastingcategorie, in miljoen euro, 1984-2012	33
Tabel 1.14	Omvang van de andere minderontvangsten die geen fiscale uitgave zijn naar belastingcategorie, in miljoen euro, 1984-2012	34
Tabel 1.15	Omvang van de andere minderontvangsten die twijfelgevallen zijn naar belastingcategorie, in miljoen euro, 1984-2012	35
Tabel 1.16	Detail van een aantal gekwantificeerde fiscale uitgaven, andere minderontvangsten en twijfelgevallen, volgens de definitie van de Hoge Raad van Financiën, in miljoen euro (2000-2012)	36
Tabel 3.1	Financiële activa in het bezit van de particulieren, in miljard euro, 1999-2013	54
Tabel 3.2	Financiële activa in het bezit van de particulieren, in percentage van totaal aantal financiële activa, 1999-2013	55
Tabel 3.3	Financiële activa in het bezit van de particulieren, in percentage van het BBP, 1999-2013	56
Tabel 3.4	Financiële activa in het bezit van bedrijven*, in miljard euro, België, 1999-2013	59
Tabel 3.5	Financiële activa in het bezit van bedrijven*, in percentage van totaal aantal financiële activa, België, 1999-2013	60

Tabel 3.6	Financiële activa in het bezit van bedrijven*, in percentage van het BBP, België, 1999-2013	61
Tabel 3.7	Overzicht gemiddeld vermogen en totaal vermogen, België, 2010	62
Tabel 3.8	Overige vermogensinkomsten van de huishoudens, in miljard euro (tenzij anders vermeld), België, 1995-2012	70
Tabel 3.9	Vermogensinkomsten uit huur, België, 1995-2012, in miljard euro (tenzij anders vermeld)	71
Tabel 5.1	Berekening van belasting op meerwaarden aandelen, op niveau van vennootschappen en individuen, OESO, 2012	81
Tabel 5.2	Vennootschapsbelasting, dividendbelasting en meerwaardebelasting: overzicht belastingtarieven binnen de OESO, 2000 en 2011	85
Tabel 6.1	Belangrijkste maatregelen kapitaalbelasting	94
Tabel 6.2	Fiscale ontvangsten en niet-ontvangsten op vermogen en kapitaalinkomen, in miljoen euro, 2011 (2013)	96
Tabel 6.3	Evolutie van het tarief van de roerende voorheffing, 1962-2014	97
Tabel 6.4	Fiscale behandeling van tak 23 producten en Beveks	98
Tabel 6.5	Voordelen van fiscale en parafiscale ontwijking van werknemer tot vennootschap	104
Tabel 7.1	Activa en verplichtingen van de particulieren: opsplitsing naar instrument, in miljard euro	108
Tabel 7.2	Vorming nieuwe financiële activa en waarderingseffecten in de financiële activa huishoudens, in miljard euro*, 1999-2013	110
Tabel 7.3	Theoretische opbrengst meerwaardebelasting bij een roerende voorheffing van 25%, in miljoen euro, in percentage van het BBP, België, 2000-2013	111
Tabel 7.4	Meerwaardebelasting is een progressieve belasting, mediaancijfers in euro per huishouden, 2010 en 2013	113
Tabel 7.5	Financiële meerwaarden bedrijven en mogelijke opbrengst meerwaardebelasting, in miljard euro*, 1999-2013	115
Tabel 7.6	Opbrengst meerwaardebelasting op totaal aantal financiële activa en aandelen in bezit van bedrijven, 2000-2013	116

Lijst figuren

Figuur 1.1	Fiscale uitgaven en andere minderontvangsten, in miljard euro, 1984-2011	31
Figuur 1.2	Fiscale uitgaven en totaal minderontvangsten, in percentage van het BBP, 1984-2011	31
Figuur 1.3	Totaal minderontvangsten naar type belasting, in miljard euro, 1984-2011	32
Figuur 1.4	Fiscale uitgaven naar type belasting, in miljard euro, 1984-2011	32
Figuur 1.5	Overzicht van de drie grote pijlers: belastingen, de fiscale uitgaven en overige minderontvangsten ('niet-belasten'), overheidsuitgaven, België, in miljard euro, 2012-2013	41
Figuur 2.1	Opbrengsten uit kapitaalbelastingen en overige belastingen, België vergeleken met de OESO-landen (belastingopbrengst in percentage van het BBP), 2012	44
Figuur 2.2	Opbrengsten kapitaalbelasting, België vergeleken met de OESO-landen (belastingopbrengst in het percentage van het BBP), 2012	45
Figuur 2.3	Aandeel opbrengst kapitaalbelasting in totale belastingopbrengst (verhouding uitgedrukt in percentage van de totale fiscale en parafiscale ontvangsten), 2011	46
Figuur 2.4	Impliciete belastingvoet (in percentage) op arbeid, consumptie en kapitaal, internationale vergelijking, 2011 en 2012	47
Figuur 2.5	Financiële activa in de EU, in euro per capita, 2012	48
Figuur 3.1	Evolutie van het vermogen als percentage van het BBP, België	50
Figuur 3.2	Evolutie van het vermogen per capita, in prijzen van 2008, België	51
Figuur 3.3	Evolutie van het nominaal BBP en vermogen, in miljard euro, 1997-2013	52
Figuur 3.4	Evolutie van een aantal financiële activa in bezit van particulieren*, België (particulieren*), in percentage van het BBP, 1999-2013	57
Figuur 3.5	Structuur van het financieel vermogen in bezit van particulieren*, België, in percentage van het BBP, 1999-2013	57
Figuur 3.6	Verhouding beursgenoteerde en niet-beursgenoteerde aandelen in bezit van particulieren*, België, in percentage van het BBP, 1999-2013	58
Figuur 3.7	Gemiddeld vermogen Belgisch huishouden, in 1 000 euro, 2010	63
Figuur 3.8	Participatiegraad financiële activa, in percentage van huishoudens, België, 2010	64
Figuur 3.9	Aandeel financiële activa van huishoudens, in percentage van totaal financiële activa, België, 2010	64
Figuur 3.10	Vermogensverdeling van het totaal nettovermogen naar kwintiel en twee hoogste decielen, in 1 000 euro per huishouden, België, 2010	65
Figuur 3.11	Verdeling van het totaal nettovermogen over de kwintielen en twee hoogste decielen, in percentage van het totaal vermogen, België, 2010	66
Figuur 3.12	Inkomensverdeling naar kwintiel en twee hoogste decielen, in 1 000 euro per huishouden, België, 2010	66
Figuur 3.13	Verdeling van het totaal inkomen over de kwintielen en twee hoogste decielen, in percentage van het totaal inkomen, België, 2010	67
Figuur 3.14	Vergelijking ongelijkheid in de vermogensverdeling en inkomensverdeling, per kwintiel en hoogste twee decielen, België, Lorenz-curve, 2010	67

Figuur 3.15	Verdeling nettovermogen: vergelijking België met buurlanden, Lorenz-curve, 2010	68
Figuur 3.16	Verdeling inkomen: vergelijking België met buurlanden, Lorenz-curve, 2010	68
Figuur 3.17	Structuur van het financieel vermogen in de EU (particulieren*), in percentage van het BBP, 2012	72
Figuur 3.18	Verhouding beursgenoteerde en niet-beursgenoteerde aandelen in de EU (particulieren*), in percentage van het BBP, 2012	72
Figuur 5.1	Werkelijke tarieven van belasting op kapitaal en kapitaalinkomsten, vergelijking van de OESO-landen, 2012	84
Figuur 5.2	Internationale vergelijking van OESO-landen met meerwaardebelasting (belastingopbrengst in percentage van het BBP), 2012	91
Figuur 5.3	Internationale vergelijking evolutie opbrengst meerwaardebelasting, meerwaarde gerealiseerd door individuen, in percentage van het BBP, 1965-2012	92
Figuur 5.4	Internationale vergelijking evolutie opbrengst meerwaardebelasting, meerwaarde gerealiseerd door vennootschappen, in percentage van het BBP, 1965-2012	92
Figuur 7.1	Evolutie mogelijke opbrengst meerwaardebelasting op aandelen via roerende voorheffing (25%), uitgedrukt in percentage van het BBP, België, 2000-2013	111
Figuur 7.2	Rendement van Belgische overheidsleningen op de secundaire markt, OLO*, België, 1999-2013	112
Figuur 7.3	Belasting op meerwaarde op aandelen bedrijven en minderontvangsten omwille van vrijstelling meerwaarde op aandelen die in aanmerkingen komen voor DBI-aftrek*, in miljard euro, België, 2000-2013	116

Inleiding

Het federale regeerakkoord voorzag in een belasting op de meerwaarden op aandelen in het kader van de vennootschapsbelasting: de meerwaarden zullen vrijgesteld worden op voorwaarde dat de aandelen ten minsten één jaar in het bezit worden gehouden, en zoniet belast worden aan het specifiek tarief van 25% (Federaal Regeerakkoord Di Rupo I). Bij de voorafgaande onderhandelingen lag zelfs het voorstel op tafel om ook binnen de personenbelasting dezelfde belastingvoet als voor dividenden (25%) toe te passen om meerwaarden op aandelen en effecten die voortvloeien uit de verkoop binnen 1 tot 8 jaar. Meerwaarden gerealiseerd binnen 1 jaar zouden zelfs belast worden aan 50%. Om de beleggingskeuze neutraler te maken zou ook de fiscaliteit neutraler worden, wat ook de juridische vorm van de belegging moge zijn. Ook harmonisatie met de fiscaliteit in andere Europese landen drong zich op. Ook de NBB en het Planbureau stelden herhaaldelijk de afwezigheid vast van een meerwaardebelasting. De invoering van een verhoogde belasting voor de liquidatieboni, weliswaar met een overgangsperiode, illustreert dat er een groeiende consensus is dat belastbaar inkomen ruim moet geïnterpreteerd worden, en op een gelijke wijze moet belast worden. In de gemengde commissie van Kamer en Senaat over de fiscale hervorming werden herhaaldelijk pistes geopperd van een meerwaardebelasting of een globalisering van bepaalde inkomens.

In voorliggende studie verricht met de steun van het mecenaatkrediet van de NBB voor het ACV gaan wij na welke plaats een meerwaardebelasting kan innemen in het huidige Belgische belastingstelsel in het algemeen en in de belasting op het vermogen in het bijzonder.

Wij geven achtereenvolgens een overzicht van het huidige belastingstelsel en de omvang daarvan in België, de plaats daarbinnen van de belastingen op vermogen, de evolutie in het Belgische vermogen, de theoretische wenselijkheid van een ruim inkomensbegrip voor belastingen naar draagkracht, de wijze dat in het buitenland belastingen op meerwaarden wel terug te vinden zijn en tenslotte een raming van wat zo een meerwaardebelasting in België zou kunnen opbrengen.

1. Actueel overzicht van de fiscaliteit van de roerende inkomsten en het roerend vermogen in België. In een aantal studies verricht door het HIVA in het kader van het ACV-mecenaatkrediet werd reeds een overzicht gegeven van de fiscaliteit van het vermogen en de vermogensinkomsten. Bedoeling is deze te actualiseren, met de klemtoon op de onroerende inkomsten. In het Steunpunt Wonen loopt een project over de evaluatie van de huidige vastgoedfiscaliteit en de mogelijke hervormingen in het kader van de zesde staatshervorming.
2. Actueel overzicht van de fiscaliteit van de roerende inkomsten en het roerend vermogen in Europa en een aantal OESO-landen.
3. Op basis van comparatieve studies van de Europese Commissie en van de OESO zal de huidige stand van zaken worden gegeven omtrent de fiscaliteit van het vermogen en vermogensinkomsten. Interessante voorbeelden omtrent de fiscaliteit van meerwaarden zullen worden toegelicht. Wij zoeken ze in de VS, het VK, Frankrijk en Nederland.
4. Mogelijkheid en wenselijkheid van een meerwaardebelasting voor particulieren en bedrijven in België worden ten slotte geanalyseerd door de fiscale hervormingen voor vermogen en vermogensinkomen de jongste jaren te schetsen om af te sluiten met een simulatie van wat een meerwaardebelasting in België zou kunnen opbrengen, en wat ook de verdelingseffecten zouden kunnen zijn.

5. Tot slot vatten wij de resultaten samen en concluderen wij dat de introductie van een meerwaardebelasting goede theoretische grondslagen heeft en een plaats kan hebben in het streven naar een meer rechtvaardige belasting. Soms is men dit overigens in België al aan het corrigeren. Het principe meer veralgemeend gaan toepassen kan dus de ontbrekende schakel zijn die niet achterwege kan blijven in een toekomstig debat over een ruimere fiscale hervorming.

1 | Actueel overzicht van de fiscaliteit in het algemeen en de belasting op het vermogen en vermogensinkomsten in België

Vooraleer wij in de volgende hoofdstukken de omvang van het vermogen en de impact van een mogelijke meerwaardebelasting beschrijven, is het goed enkele referentiepunten als uitgangspunt te nemen. In een eerste paragraaf 1.1 vertrekken wij van de omvang van ons BBP om dan een algemeen beeld te schetsen van de totale overheidsontvangsten en uitgaven. In punt 1.2 gaan wij de vermogensbelasting meer in detail bekijken. Maar ons belastingstelsel is ook gekenmerkt door hoge en zelfs stijgende fiscale uitgaven en overige minderontvangsten, wat neer komt op niet-belasten. Ook voor het vermogen bestaan er diverse vormen van niet-belasten. Wij gaan daar in punt 1.3 op in. Uitspraken of dit nu hoge of lage belastingen zijn, zijn te maken op basis van internationale vergelijkingspunten. Die geven wij weer in punt 1.4.

1.1 De belastingdruk in België

De discussie over de fiscale hervorming zal gaan over de omvang van het overheidsbeslag en de elementen waar dit kan worden op geheven. Het zal gaan over miljarden euro meer op het ene en miljarden minder op het andere. En over waarom wij deze belastingen zouden innen, met name tot meerdere eer en glorie van de financiering van de verzorgingsstaat die ons Belgisch sociaaleconomisch model uitmaakt.

Publicaties staan soms vol van miljarden of van % groei van het BBP (Bruto Binnenlands Product) of belastingen als % van het BBP en soms vergt het wat zoeken, wat nu de werkelijke verhoudingen zijn of absolute bedragen. Soms moet men tot in de bijlagen het juiste cijfer gaan zoeken. Daarom beginnen wij dit rapport met een tabel die in de bijlagen van het jaarverslag van de NBB is verborgen, maar die perfect de situatie van onze publieke financiën samenvat en de verzorgingsstaat die daarmee wordt gefinancierd.

Anno 2013 is de welvaart gecreëerd in België goed voor een BBP van 382 miljard euro. Het overheidsbeslag van fiscale en parafiscale ontvangsten en overige ontvangsten is goed voor 197 miljard. De overheidsuitgaven zonder rentelast zijn 195 miljard, waar bovenop nog eens 12,5 miljard rentelasten komen. Het zadelt ons op met een tekort van 10,5 miljard. De overheidsuitgaven staan voor 101 miljard sociale uitkeringen (grotendeels sociale zekerheid), en 94 miljard overige uitgaven waaronder overheidsadministratie, onderwijs, subsidies, enz.¹

In de volgende tabellen geven wij de structuur van de fiscale en parafiscale ontvangsten voor de jongste twee decennia. De fiscale ontvangsten worden gegroepeerd onder personenbelasting, vennootschapsbelasting, indirecte belastingen, heffingen op vermogen en werkelijke sociale zekerheidsbijdragen (de term werkelijk staat er om ze te onderscheiden van het feit dat voor het statutair overheidspersoneel er geen werkelijke sociale bijdragen worden betaald, maar waarvoor er impliciet in de niet-fiscale ontvangsten toegerekende sociale bijdragen zijn opgenomen). De structuur oogt enigszins

¹ Misschien moet de NBB nog meer detail opnemen in deze tabel, en er onder meer de uitgaven voor onderwijs apart vermelden.

stabiel, wat ook kan verwacht worden. Het schip van staat kan zich niet teveel schommelingen in zijn ontvangsten veroorloven. Toch is er de jongste jaren in vergelijking met het begin van de jaren '90 een gedaald aandeel van personenbelasting en sociale zekerheidsbijdragen, terwijl de indirecte belastingen (btw) iets gestegen zijn, alsook de vennootschapsbelastingen. Wij kijken telkens naar het % van het BBP als belangrijkste parameter (tabel 1.4) en naar het aandeel in de totale ontvangsten (tabel 1.3). Het aandeel van de vennootschapsbelasting in het totaal van de ontvangsten schommelt rond de 7% en was relatief belangrijker geworden dan in het begin van deze beschouwde periode, en in 2006/2007 zelfs gegroeid tot 8,5% van het BBP. De eerste tabel leert ons trouwens dat er bijna een even belangrijke bedrag aan de ondernemingen wordt gegund als subsidie. Ons interesseert hier vooral echter na te gaan in welke mate kapitaal of kapitaalinkomen wordt belast. Een eerste reeks van vermogensheffingen zijn hier vermeld en zijn goed voor, anno 2013, 3,4 miljard. Deze vermogensheffingen zijn over de jongste 20 jaar quasi verdrievoudigd als % van het BBP. De rest van de vermogensbelasting is te zoeken in de directe belastingen zelf via de roerende en onroerende voorheffing. Al deze vermogensheffingen worden hierna meer in detail in beeld gebracht. Verder zullen wij zien dat de vennootschapsbelasting als deel van de belasting op kapitaal wordt beschouwd. Hier kan alvast de conclusie worden getrokken dat hier de jongste 20 jaar een groter gewicht is komen op te liggen. Het kan een correctie zijn op een te geringe belastingdruk in het verleden, vanuit het oogpunt voor een meer evenwichtige mix.

Tabel 1.1 Ontvangsten en uitgaven van de globale overheid in België, in miljard euro en in percentage van het BBP, 2013

	2013 (raming, in miljard euro)	als % van het BBP
<i>Ontvangsten</i>	197,0	51,5
Fiscale en parafiscale ontvangsten	173,5	45,4
Heffingen die in hoofdzaak op de inkomens uit arbeid wegen	101,7	26,6
Personenbelasting	45,1	11,8
Sociale bijdragen	56,6	14,8
Belastingen op de ondernemingswinsten	12,4	3,2
Heffingen op de overige inkomens en op het vermogen	17,3	4,5
Belastingen op goederen en diensten	42,1	11,0
Niet-fiscale en niet-parafiscale ontvangsten	23,5	6,2
<i>Uitgaven exclusief rentelasten</i>	195,2	51,1
Sociale uitkeringen	101,1	26,4
Vervangingsinkomens	57,8	15,1
Pensioenen	39,8	10,4
Pensioenen van de private sector	25,4	6,6
Pensioenen van de overheid	14,4	3,8
Inkomensgarantie voor ouderen	0,5	0,1
Werkloosheidsuitkeringen met bedrijfstoeslag	1,6	0,4
Werkloosheidsuitkeringen	7,0	1,8
Loopbaanonderbrekingen en tijdskrediet	0,8	0,2
Ziekte- en invaliditeitsuitkeringen	6,7	1,7
Arbeidsongevallen en beroepsziekten	0,5	0,1
Leefloon	0,9	0,2
Overige sociale uitkeringen, waarvan	43,2	11,3
Gezondheidszorg	27,5	7,2
Kinderbijslag	6,3	1,7
Overige primaire uitgaven	94,2	24,6
Bezoldigingen van het overheidspersoneel	49,8	13,0
Lopende aankopen van goederen en diensten	14,0	3,7
Subsidies aan ondernemingen	10,0	2,6
Lopende overdrachten aan het buitenland	4,6	1,2
Overige lopende overdrachten	5,6	1,5
Bruto-investeringen in vaste activa	5,9	1,6
Overige kapitaaluitgaven	4,3	1,1
Saldo exclusief rentelasten	1,8	0,5
<i>Rentelasten</i>	12,4	3,2
<i>Financieringssaldo volgens het ESR 1995</i>	-10,5	-2,8
<i>p.m. Financieringssaldo volgens de EDP</i>	-10,2	-2,7
BBP	382,3	100,0

Bron NBB, Jaarverslag 2013

Tabel 1.2 Fiscale en parafiscale ontvangsten van de gezamenlijke overheid in België, in miljard euro, 1991-2013

	Directe belastingen (1)	Waarvan personen-belasting	Waarvan vennootschaps-belasting	Waarvan andere directe belastingen	Indirecte belastingen (2)	Vermogens-heffingen (3)	Totaal fiscale ontvangsten (1) + (2) + (3)	Werkelijke sociale premies	Fiscale en parafiscale ontvangsten
1991	26,3	22,6	3,6	0,056	20,2	0,6	47,0	25,5	72,5
1992	26,6	23,6	3,0	0,056	21,2	0,6	48,4	27,1	75,5
1993	29,4	25,4	3,8	0,077	22,5	0,7	52,6	28,3	80,9
1994	31,5	26,9	4,6	0,081	24,3	0,7	56,5	29,2	85,7
1995	33,8	28,6	5,0	0,115	24,7	0,8	59,2	29,8	89,0
1996	34,5	28,6	5,8	0,109	26,4	0,8	61,7	30,2	91,9
1997	37,1	30,4	6,5	0,135	28,0	0,8	65,9	31,3	97,3
1998	39,7	31,5	8,1	0,135	29,0	1,0	69,7	32,6	102,4
1999	40,3	32,1	8,0	0,206	31,3	1,0	72,6	33,9	106,5
2000	43,0	34,3	8,4	0,284	32,5	1,2	76,7	35,0	111,7
2001	44,7	36,1	8,4	0,237	32,4	1,2	78,3	36,6	115,0
2002	45,8	37,1	8,4	0,277	33,9	1,3	80,9	38,4	119,4
2003	45,8	37,2	8,2	0,345	34,9	1,4	82,1	39,2	121,3
2004	48,4	38,8	9,4	0,227	37,5	2,2	88,1	40,4	128,5
2005	51,2	40,6	10,4	0,206	39,3	1,9	92,5	41,4	133,8
2006	52,6	40,7	11,8	0,176	41,6	2,2	96,4	43,0	139,4
2007	54,6	42,2	12,2	0,216	42,7	2,2	99,5	45,5	145,0
2008	57,0	44,7	12,1	0,139	43,2	2,4	102,6	48,1	150,6
2009	51,7	42,8	8,8	0,169	42,6	2,2	96,6	49,1	145,6
2010	55,2	45,2	9,9	0,167	45,5	2,6	103,3	50,2	153,5
2011	58,9	47,5	11,3	0,145	46,6	2,8	108,3	52,7	160,9
2012	61,8	49,0	12,7	0,138	48,5	3,2	113,5	54,9	168,4
2013	65,2	51,9	13,2	0,101	49,3	4,0	118,5	56,1	174,6

Bron Data uit gedetailleerde nationale rekeningen-ESR 1995, Belgostat online (NBB)

Tabel 1.3 Fiscale en parafiscale ontvangsten van de gezamenlijke overheid in België, in percentage van de totale fiscale en parafiscale ontvangsten, 1991-2013

	Directe belastingen (1)	Waarvan personen-belasting	Waarvan vennootschaps-belasting	Waarvan andere directe belastingen	Indirecte belastingen (2)	Vermogens-heffingen (3)	Totaal fiscale ontvangsten (1) + (2) + (3)	Werkelijke sociale premies	Fiscale en parafiscale ontvangsten
1991	36,3	31,2	5,0	0,1	27,8	0,8	64,9	35,1	100
1992	35,2	31,2	3,9	0,1	28,1	0,7	64,1	35,9	100
1993	36,3	31,4	4,7	0,1	27,8	0,9	65,0	35,0	100
1994	36,7	31,3	5,3	0,1	28,3	0,9	65,9	34,1	100
1995	38,0	32,2	5,7	0,1	27,7	0,9	66,5	33,5	100
1996	37,5	31,1	6,3	0,1	28,7	0,9	67,2	32,8	100
1997	38,1	31,3	6,7	0,1	28,8	0,8	67,8	32,2	100
1998	38,8	30,8	7,9	0,1	28,4	0,9	68,1	31,9	100
1999	37,8	30,1	7,5	0,2	29,4	1,0	68,2	31,8	100
2000	38,5	30,7	7,5	0,3	29,1	1,1	68,6	31,4	100
2001	38,9	31,4	7,3	0,2	28,2	1,0	68,1	31,9	100
2002	38,4	31,1	7,1	0,2	28,4	1,1	67,8	32,2	100
2003	37,7	30,7	6,8	0,3	28,8	1,1	67,6	32,4	100
2004	37,7	30,2	7,3	0,2	29,2	1,7	68,5	31,5	100
2005	38,3	30,3	7,8	0,2	29,4	1,4	69,1	30,9	100
2006	37,8	29,2	8,5	0,1	29,9	1,5	69,2	30,8	100
2007	37,6	29,1	8,4	0,1	29,4	1,5	68,6	31,4	100
2008	37,8	29,7	8,0	0,1	28,7	1,6	68,1	31,9	100
2009	35,5	29,4	6,0	0,1	29,2	1,5	66,3	33,7	100
2010	36,0	29,4	6,4	0,1	29,6	1,7	67,3	32,7	100
2011	36,6	29,5	7,0	0,1	28,9	1,7	67,3	32,7	100
2012	36,7	29,1	7,5	0,1	28,8	1,9	67,4	32,6	100
2013	37,4	29,7	7,6	0,1	28,2	2,3	67,9	32,1	100

Bron Eigen verwerking data uit gedetailleerde nationale rekeningen-ESR 1995, Belgostat online (NBB)

Tabel 1.4 Fiscale en parafiscale ontvangsten van de gezamenlijke overheid in België, in percentage van het BBP, 1991-2013

	Directe belastingen (1)	Waarvan personen-belasting	Waarvan vennootschaps-belasting	Waarvan andere directe belastingen	Indirecte belastingen (2)	Vermogens-heffingen (3)	Totaal fiscale ontvangsten (1) + (2) + (3)	Werkelijke sociale premies	Fiscale en parafiscale ontvangsten
1991	15,0	12,9	2,1	0,0	11,5	0,3	26,8	14,5	41,3
1992	14,4	12,8	1,6	0,0	11,5	0,3	26,2	14,7	40,9
1993	15,5	13,4	2,0	0,0	11,8	0,4	27,7	14,9	42,6
1994	15,7	13,4	2,3	0,0	12,1	0,4	28,2	14,6	42,8
1995	16,2	13,8	2,4	0,1	11,9	0,4	28,5	14,3	42,8
1996	16,3	13,5	2,7	0,1	12,5	0,4	29,1	14,3	43,4
1997	16,7	13,7	3,0	0,1	12,7	0,4	29,8	14,1	43,9
1998	17,3	13,7	3,5	0,1	12,6	0,4	30,3	14,2	44,5
1999	16,9	13,4	3,3	0,1	13,1	0,4	30,4	14,2	44,6
2000	17,0	13,6	3,3	0,1	12,9	0,5	30,4	13,9	44,2
2001	17,2	13,9	3,2	0,1	12,5	0,5	30,2	14,1	44,3
2002	17,1	13,8	3,1	0,1	12,6	0,5	30,1	14,3	44,4
2003	16,6	13,5	3,0	0,1	12,6	0,5	29,7	14,2	43,9
2004	16,6	13,3	3,2	0,1	12,9	0,7	30,2	13,9	44,1
2005	16,9	13,4	3,4	0,1	13,0	0,6	30,5	13,6	44,1
2006	16,5	12,8	3,7	0,1	13,1	0,7	30,2	13,5	43,7
2007	16,3	12,6	3,6	0,1	12,7	0,7	29,6	13,6	43,2
2008	16,5	12,9	3,5	0,04	12,5	0,7	29,6	13,9	43,5
2009	15,2	12,6	2,6	0,05	12,5	0,7	28,3	14,4	42,8
2010	15,5	12,7	2,8	0,05	12,8	0,7	29,0	14,1	43,2
2011	16,0	12,9	3,1	0,04	12,6	0,8	29,3	14,3	43,6
2012	16,4	13,0	3,4	0,04	12,9	0,9	30,2	14,6	44,8
2013	17,1	13,6	3,5	0,03	12,9	1,0	31,0	14,7	45,7

Bron Eigen verwerking data uit gedetailleerde nationale rekeningen-ESR 1995, Belgostat online (NBB)

1.2 De vermogensbelasting bekeken: welke vormen zijn er

Belastingen op vermogen kunnen geïnd worden op elk moment van de 'levenscyclus' van het vermogen: bij het verwerven, onder meer door te sparen; in de loop van het bezit van het vermogen en bij de verkoop of afstand (door giften onder levenden of bij vererving) van het vermogen. In deze drie fasen kan men het vermogen al dan niet belasten. In de Angelsaksische literatuur spreekt men van belasten 'taxes' T of niet-belasten, 'Exempt' E. De letter duidt men dan aan voor elke van de drie fases van het belasten van het vermogenselement. Het is een klassieke manier van beschrijven van de fiscale behandeling.² Het illustreert ook dat er een afruil mogelijk is tussen de belasting in elk van die drie fases. Een paar mogelijkheden:

- EET: vrijgesteld bij het verwerven (E), in de loop van het bezit (E) maar wel belast op het einde (T);
- TTE: belast in het begin (geen vrijstelling of fiscale aftrek), in de loop van het bezit van de activa als belasting op de opbrengsten, en vrijgesteld op het einde;
- TEE: belasting in het begin (geen vrijstelling), maar nadien volledig onbelast;
- ETT: vrijstelling (dus stimulans om te sparen), maar nadien belasting op de opbrengst en nadien ook op de overdracht.

Belastingen op vermogen of vermogensinkomen kunnen onder verschillende vormen voorkomen. Een niet-limitatieve lijst is de volgende:³

- inkomstenbelasting;
- vennootschapsbelasting;
- roerende voorheffing;
- onroerende voorheffing;
- registratierechten;
- schenkingsrechten;
- erfenisrechten;
- beurstaksen;
- vermogensbelasting;
- meerwaardebelasting.

Gespreid over de verschillende levensfasen van dit product ziet dit er als volgt uit:

- bij het verwerven:
 - belasten of stimuleren via fiscale uitgaven;
 - registratierechten;
- in de loop van het bezit:
 - op de inkomsten;
 - op de meerwaarden;
 - op het vermogen zelf;
- bij de verkoop:
 - meerwaardebelasting;
 - erfenis- en schenkingsrechten.

Wij gaan hier niet in op de handboeken met bundels richtlijnen omtrent al deze belastingstelsels, en de veranderingen die zij ontegensprekelijk ook in de normering en parameters ondergaan. In het kader van de financiering van de overheid tellen de uiteindelijke bedragen.

De boven reeds vermelde belastingen op vermogen zijn nog geen echte vermogensbelasting waarbij jaarlijks een bepaald % van het uitstaand bedrag aan vermogen zou worden getaxeerd, maar het zijn

² Zie bijvoorbeeld in de Mirrlees Review, p. 298, 'Tax by Design'.

³ Zie voor een meer gedetailleerde omschrijving Pacolet J. en Van De Putte I. (2000).

tal van andere heffingen en bijdragen naar aanleiding van het verwerven, het bezit of de overdracht van bepaalde activa. In de fiscale ontvangsten van de overheid zijn zij terug te vinden onder de rubriek ‘belastingen op vermogen’ en ‘belastingen op financiële en kapitaaltransacties’.

De derde categorie betreft de vermogensinkomstenbelastingen, die echter te zoeken zijn in de directe belastingen en daar voorkomen onder de vorm van roerende en onroerende voorheffing.

In volgende tabellen geven wij de drie soorten vermogensbelastingen en vermogensinkomensbelastingen. Internationaal is de situering moeilijker omdat het aandeel vermogensbelastingen in de directe belastingen niet eenduidig te identificeren is, zodat de belastingen op kapitaal zich vooral situeren in de eerste twee rubrieken.

Wij beschrijven deze in de volgorde dat wij ze tegenkomen in de systematiek van de belastingen.

In tabel 1.5 geven wij de vermogensinkomstenbelastingen in miljard euro en als % van het totaal van de inkomstenbelasting. In 2013 is de onroerende voorheffing goed voor 4,9 miljard euro terwijl de roerende voorheffing 4,8 miljard euro uitmaakt. Overige inkomstenbelastingen zijn onder meer de taksen op collectieve beleggingsinstellingen die in 2013 0,6 miljard euro uitmaken. In de totale personenbelasting is de roerende voorheffing goed voor 4,2% van de belastingopbrengsten, een aandeel dat de voorbije 20 jaar verdubbelde. Bij de vennootschappen is het aandeel roerende voorheffing gehalveerd van 10,5% naar 4,7% in 2013.

In tabel 1.6 geven wij de drie subcategorieën samen, namelijk 10,8 miljard, en als % van het BBP (2,8%). Dit aandeel is de voorbije 20 jaar nagenoeg constant gebleven. Ook als % van de totale fiscale en parafiscale ontvangsten van de overheid bleef het aandeel nagenoeg constant, rond de 6%.

Tabel 1.7 geeft een tweede vorm van belastingen op vermogen, met name de belastingen op kapitaaloverdrachten onder de vorm van erfenissen, schenkingen en een aantal andere belastingen. De successierechten zijn goed voor 2,9 miljard euro, en het zijn vooral de schenkingsrechten die aanzienlijk toenemen maar uiteindelijk laag blijven. Het zijn immers de opbrengsten van de veel lagere schenkingsrechten die de vermogens/vermogens opzoeken als vorm van belastingontwijking voor de als veel te hoog ervaren erfenisrechten. In Pacolet en Strengs (2010) geven wij een kritische analyse van deze vermogensplanning. Tabel 1.8 geeft de structuur van deze heffingen als % van het totaal (erfenisrechten dalen van 95% naar 72%). Een speciaal fenomeen in deze statistieken is dat zij een exacte afspiegeling zijn van diverse ad-hocwijzigingen in het belastingstelsel, voor een bepaalde doelstelling of een bepaalde doelgroep. Zo is in 2004 de impact te merken van de ‘Eenmalig bevrijdende aangifte EBA’ (sindsdien zijn wij al toe aan een vierde variant). Ook is er een belangrijke ‘eenmalige’ heffing op de diamantensector opgenomen. Het totaal van deze heffingen (zie tabel 1.9) is goed voor 1% van het BBP, waarvan de erfenisrechten 0,75% uitmaken, de schenkingsrechten 0,12% van het BBP. Het totaal aandeel steeg van 0,37% van het BBP naar 1,04%, onder invloed van de stijging van (de waarde) van de vermogens, en ook door de geleidelijke stijging van het aantal open vallende erfenissen. De schenkingen zijn een voorafname op de toekomstige vergrijzing.

Tabel 1.5 Belastingen op vermogensinkomsten (in miljard euro) en aandeel roerende voorheffing in inkomensbelasting (in percentage), 1995-2013

	Belastingen op grond of bouwwerken (D.29 A)			Belastingen op het inkomen van natuurlijke personen of huishoudens (D.51 A)			Belastingen op het inkomen van ondernemingen (D.51 B)			Belastingen op kapitaal (D.59 A)		
	Belastingen op grond of bouwwerken (D.29 A)	Waarvan onroerende voorheffing (natuurlijke personen)	Waarvan onroerende voorheffing (vennootschappen)	Belastingen op het inkomen van natuurlijke personen of huishoudens (D.51 A) (1)	Waarvan roerende voorheffing (natuurlijke personen) (2)	<i>Aandeel RV op totaal inkomensbelasting van natuurlijke personen (1)/(2)</i>	Belastingen op het inkomen van ondernemingen (D.51 B) (3)	Waarvan roerende voorheffing (vennootschappen) (4)	<i>Aandeel RV op totaal inkomensbelasting vennootschappen (3)/(4)</i>	Belastingen op kapitaal (D.59 A)	Waarvan belastingen op patrimonium (grond en onroerende goederen)	Waarvan jaarlijkse taks op de collectieve beleggingsinstellingen
1995	2,4	1,6	0,8	27,9	2,4	8,6	4,9	0,5	10,5	0,3	0,1	0,0
1996	2,6	1,7	0,8	27,6	1,8	6,5	5,6	0,7	12,6	0,3	0,1	0,0
1997	2,8	1,8	0,9	29,4	1,9	6,5	6,3	0,7	11,7	0,4	0,1	0,1
1998	2,9	1,8	0,9	30,6	1,7	5,5	7,8	0,7	8,8	0,4	0,1	0,1
1999	2,9	1,9	0,9	31,0	1,5	4,9	7,7	0,8	9,9	0,4	0,1	0,1
2000	2,9	1,9	0,9	33,3	1,7	5,2	8,1	0,5	6,8	0,4	0,1	0,1
2001	3,1	2,0	1,0	35,0	1,8	5,1	8,1	0,6	7,5	0,4	0,1	0,1
2002	3,4	2,2	1,1	35,7	1,7	4,8	8,1	0,6	7,1	0,4	0,1	0,1
2003	3,6	2,4	1,2	35,8	1,6	4,5	7,9	0,5	6,3	0,4	0,1	0,1
2004	3,7	2,4	1,2	37,4	1,8	4,7	9,0	0,5	5,2	0,5	0,1	0,2
2005	3,7	2,4	1,2	38,9	2,1	5,3	9,8	0,6	5,7	0,5	0,1	0,2
2006	3,8	2,5	1,2	39,2	2,2	5,7	11,4	0,5	4,7	0,7	0,1	0,2
2007	4,0	2,6	1,3	40,7	2,4	5,8	11,8	0,7	5,9	0,7	0,2	0,3
2008	4,1	2,7	1,3	43,3	2,6	6,0	11,6	0,7	5,9	0,7	0,2	0,2
2009	4,2	2,8	1,4	41,3	2,3	5,6	8,3	0,3	3,6	0,7	0,2	0,2
2010	4,4	2,9	1,4	43,7	2,4	5,6	9,4	0,3	3,4	0,8	0,2	0,2
2011	4,6	3,1	1,5	45,9	2,7	5,8	10,7	0,4	3,7	0,8	0,2	0,3
2012	4,7	3,1	1,5	47,4	3,3	7,0	11,7	0,4	3,6	1,2	0,2	0,7
2013	4,9	3,3	1,6	50,3	4,2	8,4	12,3	0,6	4,7	1,2	0,2	0,6

Bron Eigen verwerking data uit gedetailleerde nationale rekeningen-ESR 1995, Belgostat online (NBB)

Tabel 1.6 Vermogensinkomstenbelastingen, in miljard euro, in percentage van het BBP en in percentage van totale fiscale en parafiscale ontvangsten, 1995-2013

	In miljard euro					In percentage van het BBP					In percentage van totale fiscale en parafiscale ontvangsten				
	Totaal onroerende voorheffing ¹	Totaal roerende voorheffing ²	Kapitaalbelasting	Totale vermogensinkomstenbelasting ³	Totale fiscale en parafiscale ontvangsten	Totaal onroerende voorheffing ¹	Totaal roerende voorheffing ²	Kapitaalbelasting	Totale vermogensinkomstenbelasting ³	Totale fiscale en parafiscale ontvangsten	Totaal onroerende voorheffing ¹	Totaal roerende voorheffing ²	Kapitaalbelasting	Totale vermogensinkomstenbelasting ³	Totale fiscale en parafiscale ontvangsten
1995	2,3	2,9	0,3	5,5	89,0	1,1	1,4	0,1	2,6	42,8	2,6	3,3	0,3	6,2	100
1996	2,5	2,5	0,3	5,3	91,9	1,2	1,2	0,1	2,5	43,4	2,8	2,7	0,3	5,8	100
1997	2,7	2,6	0,4	5,7	97,3	1,2	1,2	0,2	2,6	43,9	2,7	2,7	0,4	5,9	100
1998	2,8	2,4	0,4	5,6	102,4	1,2	1,0	0,2	2,4	44,5	2,7	2,3	0,4	5,4	100
1999	2,8	2,3	0,4	5,5	106,5	1,2	0,9	0,2	2,3	44,6	2,6	2,1	0,4	5,1	100
2000	2,8	2,3	0,4	5,5	111,7	1,1	0,9	0,2	2,2	44,2	2,5	2,0	0,4	4,9	100
2001	3,0	2,4	0,4	5,7	115,0	1,1	0,9	0,1	2,2	44,3	2,6	2,1	0,3	5,0	100
2002	3,3	2,3	0,4	6,1	119,4	1,2	0,9	0,2	2,3	44,4	2,8	1,9	0,4	5,1	100
2003	3,6	2,1	0,4	6,1	121,3	1,3	0,8	0,1	2,2	43,9	2,9	1,8	0,3	5,0	100
2004	3,6	2,2	0,5	6,3	128,5	1,2	0,8	0,2	2,2	44,1	2,8	1,7	0,4	4,9	100
2005	3,6	2,6	0,5	6,8	133,8	1,2	0,9	0,2	2,2	44,1	2,7	2,0	0,4	5,1	100
2006	3,8	2,8	0,7	7,2	139,4	1,2	0,9	0,2	2,3	43,7	2,7	2,0	0,5	5,2	100
2007	3,9	3,0	0,7	7,6	145,0	1,2	0,9	0,2	2,3	43,2	2,7	2,1	0,5	5,2	100
2008	4,0	3,3	0,7	8,1	150,6	1,2	0,9	0,2	2,3	43,5	2,7	2,2	0,5	5,4	100
2009	4,2	2,6	0,7	7,4	145,6	1,2	0,8	0,2	2,2	42,8	2,9	1,8	0,5	5,1	100
2010	4,3	2,7	0,8	7,8	153,6	1,2	0,8	0,2	2,2	43,2	2,8	1,8	0,5	5,1	100
2011	4,6	3,1	0,8	8,4	161,0	1,2	0,8	0,2	2,3	43,6	2,8	1,9	0,5	5,2	100
2012	4,6	3,7	1,2	9,6	168,3	1,2	1,0	0,3	2,5	44,8	2,7	2,2	0,7	5,7	100
2013	4,9	4,8	1,2	10,8	168,3	1,3	1,3	0,3	2,8	44,1	2,9	2,9	0,7	6,4	100

1 Totaal onroerende voorheffing is de som van onroerende voorheffing (natuurlijke personen) en onroerende voorheffing (vennootschappen) uit voorgaande tabel.

2 Totaal roerende voorheffing is de som van roerende voorheffing (natuurlijke personen) en roerende voorheffing (vennootschappen) uit voorgaande tabel.

3 Totale vermogenstaks is de som van totaal onroerende voorheffing, totaal roerende voorheffing en kapitaalbelasting.

Bron Eigen verwerking data uit gedetailleerde nationale rekeningen-ESR 1995, Belgostat online (NBB)

Tabel 1.7 Belastingen op het kapitaaloverdrachten en buitengewone heffingen op activa of het vermogenssaldo, in miljard euro, 1991-2013

	Successie- rechten	Schenkings- rechten	Belastingen op kapitaal- overdrachten (D.91 A)	Taks op het lange- termijn- sparen	Eenmalige bevrijdende aangifte (EBA)	Eenmalige bevrijdende aangifte diamant- sector	Buitengewone heffingen op activa of op het vermogens- saldo (D.91 B)	Totaal vermogens- heffingen (D.91) (1) + (2) + (3) + (4) + (5)
	(1)	(2)	(1) + (2)	(3)	(4)	(5)	(3) + (4) + (5)	
1991	0,55	0,03	0,58	-	-	-	-	0,58
1992	0,53	0,03	0,56	-	-	-	-	0,56
1993	0,58	0,04	0,62	0,10	-	-	0,10	0,71
1994	0,61	0,04	0,65	0,10	-	-	0,10	0,75
1995	0,65	0,04	0,69	0,07	-	-	0,07	0,76
1996	0,74	0,04	0,78	0,05	-	-	0,05	0,83
1997	0,71	0,05	0,76	0,06	-	-	0,06	0,82
1998	0,84	0,05	0,89	0,06	-	-	0,06	0,96
1999	0,89	0,05	0,95	0,07	-	-	0,07	1,02
2000	1,04	0,06	1,10	0,07	-	-	0,07	1,17
2001	1,07	0,06	1,13	0,07	-	-	0,07	1,21
2002	1,12	0,05	1,17	0,08	-	-	0,08	1,26
2003	1,23	0,06	1,29	0,10	-	-	0,10	1,39
2004	1,40	0,17	1,56	0,12	0,50	-	0,61	2,18
2005	1,48	0,26	1,75	0,12	-	-	0,12	1,87
2006	1,61	0,34	1,95	0,15	-	0,05	0,20	2,15
2007	1,70	0,35	2,05	0,16	-	-	0,16	2,22
2008	1,88	0,32	2,20	0,17	-	-	0,17	2,37
2009	1,78	0,27	2,05	0,18	-	-	0,18	2,23
2010	1,97	0,33	2,30	0,19	-	0,11	0,30	2,60
2011	2,09	0,37	2,46	0,20	-	0,11	0,31	2,77
2012	2,34	0,40	2,74	0,40	-	0,06	0,46	3,20
2013	2,87	0,46	3,34	0,21	-	0,43	0,64	3,97

Bron Eigen verwerking data uit gedetailleerde nationale rekeningen-ESR 1995, Belgostat online (NBB)

Tabel 1.8 Belastingen op het kapitaaloverdrachten en buitengewone heffingen op activa of het vermogenssaldo, in percentage van totaal vermogensheffingen, 1991-2013

	Succes- sierechten	Schenkings- rechten	Belastingen op kapitaal- overdrachten (D.91 A)	Taks op het lange- termijn- sparen	Eenmalige bevrijdende aangifte (EBA)	Eenmalige bevrijdende aangifte diamant- sector	Buitengewone heffingen op activa of op het vermogens- saldo (D.91 B)	Totaal vermogens- heffingen (D.91) (1) + (2) + (3) + (4) + (5)
	(1)	(2)	(1) + (2)	(3)	(4)	(5)	(3) + (4) + (5)	
1991	94,60	5,40	100,00	0,00	0,00	0,00	0,00	100
1992	93,90	6,10	100,00	0,00	0,00	0,00	0,00	100
1993	81,57	4,98	86,54	13,46	0,00	0,00	13,46	100
1994	81,28	5,58	86,85	13,15	0,00	0,00	13,15	100
1995	84,96	5,45	90,41	9,59	0,00	0,00	9,59	100
1996	88,79	5,28	94,06	5,94	0,00	0,00	5,94	100
1997	87,38	5,64	93,01	6,99	0,00	0,00	6,99	100
1998	88,25	5,02	93,27	6,73	0,00	0,00	6,73	100
1999	87,36	5,32	92,68	7,32	0,00	0,00	7,32	100
2000	88,69	5,04	93,73	6,27	0,00	0,00	6,27	100
2001	88,93	5,01	93,94	6,06	0,00	0,00	6,06	100
2002	88,98	4,36	93,34	6,66	0,00	0,00	6,66	100
2003	88,41	4,51	92,92	7,08	0,00	0,00	7,08	100
2004	64,13	7,65	71,78	5,34	22,88	0,00	28,22	100
2005	79,29	14,12	93,41	6,59	0,00	0,00	6,59	100
2006	74,82	15,73	90,55	7,12	0,00	2,33	9,45	100
2007	76,82	15,83	92,66	7,34	0,00	0,00	7,34	100
2008	79,39	13,37	92,76	7,24	0,00	0,00	7,24	100
2009	79,65	12,08	91,73	8,27	0,00	0,00	8,27	100
2010	75,72	12,72	88,44	7,46	0,00	4,11	11,56	100
2011	75,52	13,35	88,87	7,33	0,00	3,80	11,13	100
2012	73,15	12,38	85,53	12,50	0,00	1,96	14,47	100
2013	72,34	11,65	83,99	5,21	0,00	10,81	16,01	100

Bron Eigen verwerking data uit gedetailleerde nationale rekeningen-ESR 1995, Belgostat online (NBB)

Tabel 1.9 Belastingen op het kapitaaloverdrachten en buitengewone heffingen op activa of het vermogenssaldo, in percentage van het BBP, 1995-2013

	Successie-rechten	Schenkings-rechten	Belastingen op kapitaal-overdrachten (D.91 A)	Taks op het lange-termijn-sparen	Eenmalige bevrijdende aangifte (EBA)	Eenmalige bevrijdende aangifte diamant-sector	Buitengewone heffingen op activa of op het vermogens-saldo (D.91 B)	Totaal vermogens-heffingen (D.91)
	(1)	(2)	(1) + (2)	(3)	(4)	(5)	(3) + (4) + (5)	(1) + (2) + (3) + (4) + (5)
1995	0,31	0,02	0,33	0,04	0,00	0,00	0,04	0,37
1996	0,35	0,02	0,37	0,02	0,00	0,00	0,02	0,39
1997	0,32	0,02	0,34	0,03	0,00	0,00	0,03	0,37
1998	0,37	0,02	0,39	0,03	0,00	0,00	0,03	0,42
1999	0,37	0,02	0,40	0,03	0,00	0,00	0,03	0,43
2000	0,41	0,02	0,44	0,03	0,00	0,00	0,03	0,47
2001	0,41	0,02	0,44	0,03	0,00	0,00	0,03	0,46
2002	0,42	0,02	0,44	0,03	0,00	0,00	0,03	0,47
2003	0,45	0,02	0,47	0,04	0,00	0,00	0,04	0,50
2004	0,48	0,06	0,54	0,04	0,17	0,00	0,21	0,75
2005	0,49	0,09	0,58	0,04	0,00	0,00	0,04	0,62
2006	0,51	0,11	0,61	0,05	0,00	0,02	0,06	0,68
2007	0,51	0,10	0,61	0,05	0,00	0,00	0,05	0,66
2008	0,54	0,09	0,63	0,05	0,00	0,00	0,05	0,68
2009	0,52	0,08	0,60	0,05	0,00	0,00	0,05	0,66
2010	0,55	0,09	0,65	0,05	0,00	0,03	0,08	0,73
2011	0,57	0,10	0,67	0,06	0,00	0,03	0,08	0,75
2012	0,62	0,11	0,73	0,11	0,00	0,02	0,12	0,85
2013	0,75	0,12	0,87	0,05	0,00	0,11	0,17	1,04

Bron Eigen verwerking data uit gedetailleerde nationale rekeningen-ESR 1995, Belgostat online (NBB)

In tabel 1.10 en 1.11 geven wij een derde vorm van belastingen op het vermogen, met name op vermogenstransacties. Hiervoor zijn voornamelijk de registratierechten (op vastgoed) belangrijk. Zij zijn goed voor in totaal 3,9 miljard euro in 2013 waarvan 3,5 miljard registratierechten. De stijging van de waarde van vastgoed maakt dat deze belastingopbrengst ook redelijk steeg.

Zowel de erfenis (en schenkingsrechten, maar dan tegen een laag tarief) en de registratierechten zijn heffingen op de marktwaarde van de vermogensactiva. In die zin zijn zij ook een vorm/mogelijkheid om meerwaarden die men realiseert te belasten. Het is een impliciete meerwaardebelasting die soms zelfs in landen, waar een meerwaardebelasting bestaat, wordt afgeruild tegen de meerwaardebelasting. In sommige landen is de meerwaarde die zich manifesteert/realiseert bij de overdracht van het actief naar de erfgenaam vrijgesteld van de meerwaardebelasting.⁴

⁴ In de 'Mirrlees Review' in het VK, waar dit het geval is, wordt dit overigens gecontesteerd. Zie hoofdstuk 15, 'Taxes on wealth transfers' in J. Mirrlees, et. al, Taks by design, p. 366.

Tabel 1.10 Belastingen op vermogenstransacties, in miljard euro, 1995-2013

	Registratie- rechten	Hypotheek- rechten	Griffie- rechten	Taks op de beurs- verrichtingen	Taks op de aflevering van effecten aan toonder	Geschriften	Totaal belastingen op financiële en kapitaaltransacties (D.214 B)
1995	1,27	0,03	0,04	0,13	0,00	0,00	1,47
1996	1,43	0,04	0,04	0,14	0,00	0,00	1,65
1997	1,59	0,05	0,04	0,22	0,07	0,00	1,96
1998	1,83	0,04	0,04	0,30	0,09	0,00	2,29
1999	1,91	0,05	0,04	0,31	0,07	0,00	2,38
2000	1,97	0,04	0,04	0,39	0,08	0,00	2,51
2001	2,03	0,04	0,04	0,25	0,08	0,00	2,43
2002	2,06	0,05	0,04	0,17	0,05	0,00	2,38
2003	2,20	0,06	0,03	0,20	0,05	0,00	2,54
2004	2,39	0,06	0,03	0,17	0,06	0,00	2,71
2005	2,86	0,08	0,03	0,15	0,01	0,00	3,13
2006	3,12	0,08	0,03	0,24	0,01	0,00	3,48
2007	3,32	0,08	0,03	0,23	0,00	0,03	3,70
2008	3,27	0,07	0,03	0,13	0,00	0,04	3,54
2009	2,82	0,07	0,03	0,13	0,00	0,04	3,10
2010	3,21	0,08	0,03	0,13	0,00	0,04	3,49
2011	3,50	0,08	0,03	0,13	0,00	0,04	3,77
2012	3,47	0,07	0,03	0,16	0,00	0,04	3,78
2013	3,54	0,07	0,04	0,19	0,01	0,04	3,89

Bron Eigen verwerking data uit gedetailleerde nationale rekeningen-ESR 1995, Belgostat online (NBB)

Tabel 1.11 Belastingen op vermogenstransacties, in percentage van het BBP, 1995-2013

	Registratie-rechten	Hypotheek-rechten	Griffie-rechten	Taks op de beurs-verrichtingen	Taks op de aflevering van effecten aan toonder	Geschriften	Totaal belastingen op financiële en kapitaaltransacties (D.214 B)
1995	0,61	0,01	0,02	0,06	0,00	0,00	0,71
1996	0,68	0,02	0,02	0,07	0,00	0,00	0,78
1997	0,72	0,02	0,02	0,10	0,03	0,00	0,89
1998	0,79	0,02	0,02	0,13	0,04	0,00	1,00
1999	0,80	0,02	0,02	0,13	0,03	0,00	1,00
2000	0,78	0,01	0,02	0,15	0,03	0,00	0,99
2001	0,78	0,02	0,01	0,10	0,03	0,00	0,94
2002	0,77	0,02	0,01	0,06	0,02	0,00	0,88
2003	0,80	0,02	0,01	0,07	0,02	0,00	0,92
2004	0,82	0,02	0,01	0,06	0,02	0,00	0,93
2005	0,94	0,03	0,01	0,05	0,00	0,00	1,03
2006	0,98	0,02	0,01	0,08	0,00	0,00	1,09
2007	0,99	0,02	0,01	0,07	0,00	0,01	1,10
2008	0,94	0,02	0,01	0,04	0,00	0,01	1,02
2009	0,83	0,02	0,01	0,04	0,00	0,01	0,91
2010	0,90	0,02	0,01	0,04	0,00	0,01	0,98
2011	0,95	0,02	0,01	0,03	0,00	0,01	1,02
2012	0,92	0,02	0,01	0,04	0,00	0,01	1,01
2013	0,93	0,02	0,01	0,05	0,00	0,01	1,02

Bron Eigen verwerking data uit gedetailleerde nationale rekeningen-ESR 1995, Belgostat online (NBB)

In tabel 1.12 geven wij het totaal, van deze belastingontvangsten, van de belastingen en taksen op vermogen, vermogensinkomsten en vermogenstransacties, in miljard euro, in termen van het BBP en als % van het totaal van de fiscale en parafiscale ontvangsten. Het totaal van de heffingen op kapitaal stijgen van 3,7% van het BBP in 1995 naar 4,9% van het BBP in 2013. In dat jaar vormen de identificeerbare vermogensbelastingen 11,1% van de totale fiscale en parafiscale ontvangsten. Een goede 2,2% van het BBP heeft daarbij betrekking op de onroerende voorheffing en belastingen op transacties met dit vastgoedpatrimonium (i.e. ‘registratierechten’) (zie tabel 1.6 en 1.11). Indien wij enkel kijken naar het vastgoed en financiële vermogen in het bezit van de huishoudens, zou dit nog een evenwichtige verdeling zijn van de kapitaalbelasting op het onroerend en roerend vermogen. Met dit percentage situeert België zich bij de landen met relatieve hoge fiscale ontvangsten op het kapitaal. In het internationaal overzicht blijkt dat ook de andere landen met een relatief hoog aandeel fiscale ontvangsten op kapitaal, dit vooral moeten hebben van ontvangsten op vastgoed (‘property’). Dit bespreken wij in volgend hoofdstuk. Maar eerst geven wij ook de informatie over het NIET-belasten onder de vorm van fiscale uitgaven in enge zin en minderontvangsten in ruime zin.

Tabel 1.12 Totaal belastingen op vermogen, vermogensinkomen en vermogenstransacties in België, 1995-2012

	In miljard euro					In percentage van het BBP					In percentage van fiscale en parafiscale ontvangsten
	Belasting op vermogen	Belasting op vermogensinkomsten	Totaal belastingen op financiële en kapitaal transacties	Totaal	Fiscale en parafiscale ontvangsten	Belasting op vermogen	Belasting op vermogensinkomsten	Totaal belastingen op financiële en kapitaal transacties	Totaal	Fiscale en parafiscale ontvangsten	Totaal
	(1)	(2)	(3)	(1) + (2) + (3)		(4)	(5)	(6)	(4) + (5) + (6)		
1995	0,8	5,5	1,5	7,7	89,0	0,4	2,6	0,7	3,7	42,8	8,7
1996	0,8	5,3	1,7	7,8	91,9	0,4	2,5	0,8	3,7	43,4	8,5
1997	0,8	5,7	2,0	8,5	97,3	0,4	2,6	0,9	3,8	43,9	8,7
1998	1,0	5,6	2,3	8,8	102,4	0,4	2,4	1,0	3,8	44,5	8,6
1999	1,0	5,5	2,4	8,9	106,5	0,4	2,3	1,0	3,7	44,6	8,3
2000	1,2	5,5	2,5	9,2	111,7	0,5	2,2	1,0	3,6	44,2	8,2
2001	1,2	5,7	2,4	9,4	115,0	0,5	2,2	0,9	3,6	44,3	8,1
2002	1,3	6,1	2,4	9,7	119,4	0,5	2,3	0,9	3,6	44,4	8,1
2003	1,4	6,1	2,5	10,0	121,3	0,5	2,2	0,9	3,6	43,9	8,3
2004	2,2	6,3	2,7	11,2	128,5	0,7	2,2	0,9	3,9	44,1	8,7
2005	1,9	6,8	3,1	11,8	133,8	0,6	2,2	1,0	3,9	44,1	8,8
2006	2,2	7,2	3,5	12,9	139,4	0,7	2,3	1,1	4,0	43,7	9,2
2007	2,2	7,6	3,7	13,5	145,0	0,7	2,3	1,1	4,0	43,2	9,3
2008	2,4	8,1	3,5	14,0	150,6	0,7	2,3	1,0	4,0	43,5	9,3
2009	2,2	7,4	3,1	12,8	145,6	0,7	2,2	0,9	3,7	42,8	8,8
2010	2,6	7,8	3,5	13,9	153,6	0,7	2,2	1,0	3,9	43,2	9,1
2011	2,8	8,4	3,8	14,9	161,0	0,8	2,3	1,0	4,0	43,6	9,3
2012	3,2	9,6	3,8	16,5	168,3	0,9	2,5	1,0	4,4	44,8	9,8
2013	4,0	10,8	3,9	18,7	168,3	1,0	2,8	1,0	4,9	44,1	11,1

Bron Eigen verwerking data uit gedetailleerde nationale rekeningen-ESR 1995, Belgostat online (NBB)

1.3 Er zijn ook fiscale uitgaven, niet in het minst voor vermogen en vermogensinkomsten

In 2011 maakten wij een update van de diverse fiscale uitgaven en ‘overige vrijstellingen, aftrekken en verminderingen die de ontvangsten van de Staat beïnvloeden’ (Pacolet & Strengs). Wij kwamen tot de conclusie dat deze fiscale uitgaven, voor tal van goede of minder goede redenen, voor diegenen die ervan konden genieten een klein tot aanzienlijk groot voordeel opleverden. Het leek wel een paradijs van fiscale uitgaven en minderontvangsten, een belastingparadijs van niet-belasten.

Ook in internationaal perspectief viel op dat België aanzienlijk gebruik had gemaakt van deze fiscale techniek. Maar ook andere landen maakten er soms aanzienlijk gebruik van, zonet misbruik. De OESO concludeerde in 2010 dat indien men een verlaging van de belastingdruk wenste te realiseren door een verbreding van de belastbare basis, deze fiscale uitgaven bij voorrang moesten tegen het licht gehouden worden (OECD, 2010a, 2010b). Nadeel van dit instrument van fiscaal beleid, in vergelijking met bijvoorbeeld directe subsidie, was immers het gebrek aan transparantie. Dat laatste kan zeker niet verweten worden aan de informatie over de Belgische fiscale uitgaven en overige minderontvangsten. Reeds van in 1984 is aan de Rijksmiddelenbegroting een bijlage toegevoegd met een inventaris van deze uitgaven. De voorbije jaren kwamen die met vertraging beschikbaar, maar dit is thans helemaal niet meer het geval. Maar misschien moeten zij van de bijlagen opgenomen worden in het corpus van de begroting, en moet er ook een werkelijke begroting van opgemaakt worden in plaats van alleen een rekening achteraf. Het is als het ware een derde luik in het drieluik van belastingontvangsten, overheidsuitgaven en fiscale uitgaven en diverse vormen van niet-belasten. Een groot aantal van de fiscale uitgaven of minderontvangsten hebben te maken met één of ander aspect van de belastingen op vermogen en vermogensinkomsten, hetzij bij de incentives om te sparen, hetzij bij de behandeling van de opbrengst en meerwaarde op dit bijeen gespaard vermogen, hetzij bij de overdracht.

In figuur 1.3 zien wij dat in de totale fiscale uitgaven en minderontvangsten het vooral de personenbelasting is die van iets meer dan 20 miljard minderontvangsten (dus minder belastingen voor de huishoudens) naar meer dan 30 miljard is gestegen op 10 jaar tijd. De totale personenbelasting bedraagt in 2013 een goede 45 miljard. Een goede 30 miljard wordt niet geïnd. Na de toename van minderontvangsten op dividenden en aandelen in de vennootschapsbelasting, en nadien ook de notionele interest, is de minderontvangst van de vennootschappen gedaald van meer dan 25 miljard naar 13 miljard. Men mag echter niet uit het oog verliezen dat in 2013 de totale vennootschapsbelasting maar goed is voor 12 miljard euro en het bedrijfsleven 10 miljard aan subsidies ontvangt (zie figuur 1.5 van de ‘drie zuilen’ van de overheidsfinanciën). Het is de toverkunst of de magie van publieke financiën om 12 miljard te ontvangen, 13 miljard niet te ontvangen en 10 miljard subsidies te geven aan vennootschappen, en dan toch nog de indruk achter te laten dat de belastingdruk te hoog is en zou moeten worden verlaagd. Maar toverkunst is vooral gebaseerd op gebrek aan transparantie. Een derde grote post in de minderontvangsten en ook de eigenlijke fiscale uitgaven zijn de btw-verminderingen geworden. Ook deze groep is de jongste jaren aanzienlijk gestegen, vanaf 1 april 2014 nog met btw-verlaging op elektriciteit voor huishoudelijk gebruik, die haaks staat op verschuiving naar meer belasting van het verbruik of een totale verbreding van de belastbare basis.

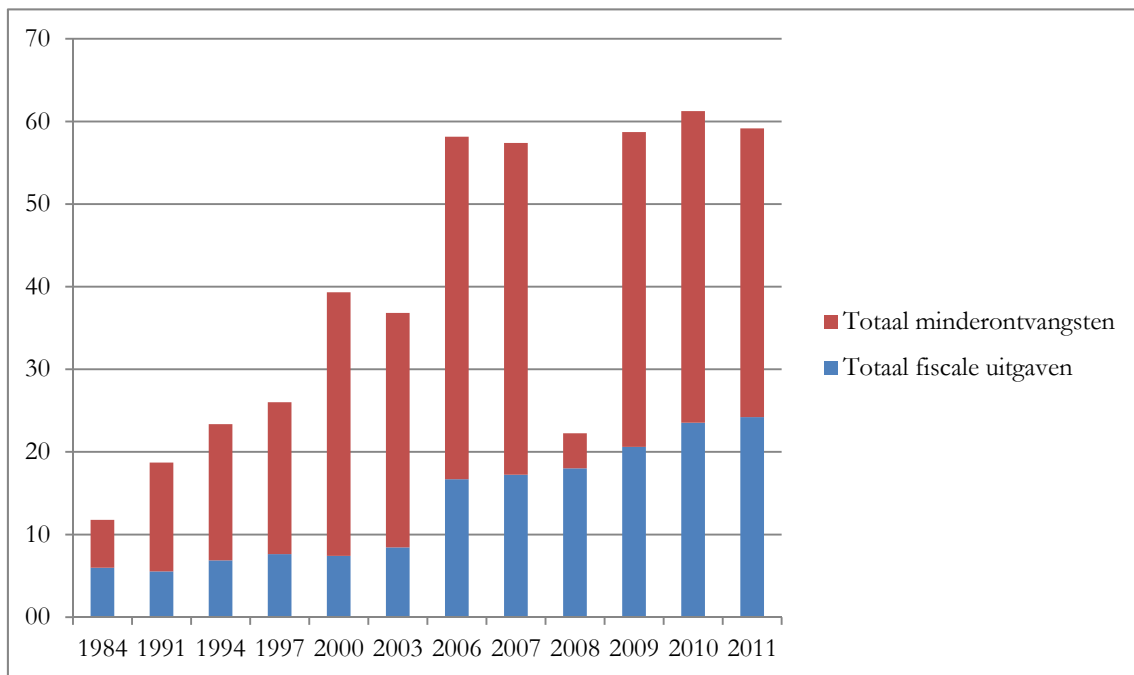
Sinds de studie van 2011 zijn we nu drie jaar later, met vier extra jaren in de statistiek, is de omvang van fiscale uitgaven en overige minderontvangsten constant gebleven op een hoog plateau van ongeveer 60 miljard euro. Uitzondering is 2008 waar de financiële crisis bij de vennootschappen aanzienlijke minwaarden opleverden: aangezien de meerwaarden vrijgesteld waren, zijn ook de minwaarden vrijgesteld, en wanneer die groot zijn, zijn de minderontvangsten voor de Staat klein, wat wij duidelijk zien in 2008. Deze recente stagnatie van de totale minderontvangsten op een hoog niveau is des te merkwaardiger omdat de publieke financiën in deze periode op zoek waren naar consolidatiemogelijkheden of budgettaire sanering. Men heeft die blijkbaar niet gezocht in de fiscale uitgaven en overige minderontvangsten. Figuur 1.1 laat het tegendeel zelfs zien bij de eigenlijke fiscale uitgaven. Deze zijn de jongste vier jaar nog verder gestegen van 18 naar 24 miljard euro. In figuur 1.4 wordt hiervan meer

detail gegeven. Het verschil tussen eigenlijke fiscale uitgaven en de overige minderontvangsten, is dat de eerste expliciete afwijkingen zijn van het algemeen belastingstelsel met het oog op het stimuleren van bepaalde gedragingen (bijvoorbeeld aan pensioensparen doen of huishoudelijk personeel in het wit aanwerven via dienstencheques, etc.), terwijl de overige minderontvangsten deel uitmaken van de parameters van het belastingstelsel. Het onderscheid is soms moeilijk te maken, omdat voor de belastingplichtige in alle geval in beide situaties men minder belastingen zal betalen, en voor de fiscus betekenen beide situaties ook minder ontvangsten. Deze moet dan ook het zicht behouden op beide groepen van minderontvangsten. Het belang van het zicht te houden op beide wordt geïllustreerd in figuur 1.2. Hier worden de fiscale uitgaven en de totale minderontvangsten uitgedrukt als percentage van het BBP. De totale minderontvangsten situeren zich op een hoog niveau van 16%. De eigenlijke fiscale uitgaven stijgen echter de jongste jaren van 5 naar 6,5% van het BBP, terwijl zij de jaren voordien al gestegen waren van minder dan 4% naar meer dan 5%. Vanaf 2007 wordt een belangrijke fiscale uitgave voor de bedrijven, de coördinatiecentra, echter vervangen door een ‘aftrek voor risicokapitaal’ via de ‘notionele interest’. Dit maakt deel uit van het algemeen stelsel en wordt een ‘overige minderontvangst’. Indien wij deze meetellen, wat best gebeurt aangezien zij het vroegere stelsel van de coördinatiecentra gewoon vervangt, stijgen deze fiscale uitgaven + notionele interestaftrek tot meer dan 8%. Zij waren in 2003 nog minder dan 4%. Het illustreert dat het ‘niet-belasten’ aanzienlijk is toegenomen. Het illustreert misschien zelfs dat de Belgische overheid zeer voorzichtig is tewerk gegaan met de budgettaire sanering in de voorbije jaren van de economische crisis. Zij heeft hier zelfs de minderontvangsten verder laten toenemen, wat een vorm van ‘Keynesiaanse decifit spending’ zou kunnen worden genoemd.

Figuur 1.3 en 1.4 illustreren de verhouding van deze eigenlijke fiscale uitgaven en het totaal van de minderontvangsten over de diverse belastingvormen. De exacte cijfers zijn te vinden in de gedetailleerde tabellen, die wij ‘expres’ niet in de bijlagen stoppen. Hier kunnen wij op zoek gaan naar de minderontvangsten voor sparen en vermogen. Bij de personenbelasting vinden wij de aftrekken voor enige eigen woning, bouwsparen, levensverzekeringen, pensioensparen en groepsverzekeringen of pensioenfondsen. In de vennootschapsbelasting vinden wij de minderontvangsten voor meerwaarden op aandelen die in aanmerking komen voor de DBI-aftrek (definitief belaste inkomsten), ook voor de reeds belaste dividenden, en de aftrek voor risicokapitaal. Bij de roerende voorheffing is enkel nog de vrijstelling van de eerste schijf op het spaarboekje (tot 1 830 euro in 2012) te vermelden. De motivering van dergelijke fiscale uitgaven kan om diverse redenen zijn. Zo vallen in 2014 in de personenbelasting de energiebesparende uitgaven op. Zij zijn uiteindelijk ook wel een ruggensteun voor een verbetering van het vastgoed.

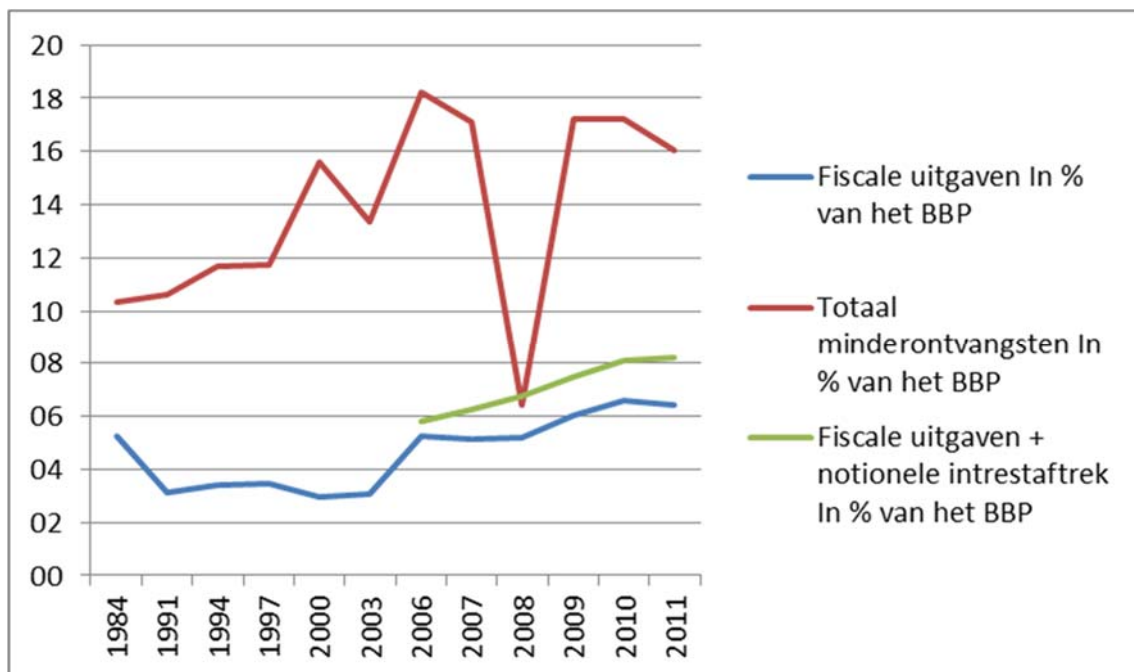
Achter deze tabellen vindt u in figuur 1.5 de drie zuilen van onze publieke financiën waarvan men er doorgaans maar twee bekijkt, de ontvangsten en de overheidsuitgaven. Wij voegen er een derde zuil van ‘niet-belasten’ met fiscale uitgaven en overige minderontvangsten aan toe. In Pacolet en Strengs (2011) hebben wij die overigens nog ruimer gedefinieerd. Hier beperken wij ons tot de 60 miljard.

Figuur 1.1 Fiscale uitgaven en andere minderontvangsten, in miljard euro, 1984-2011

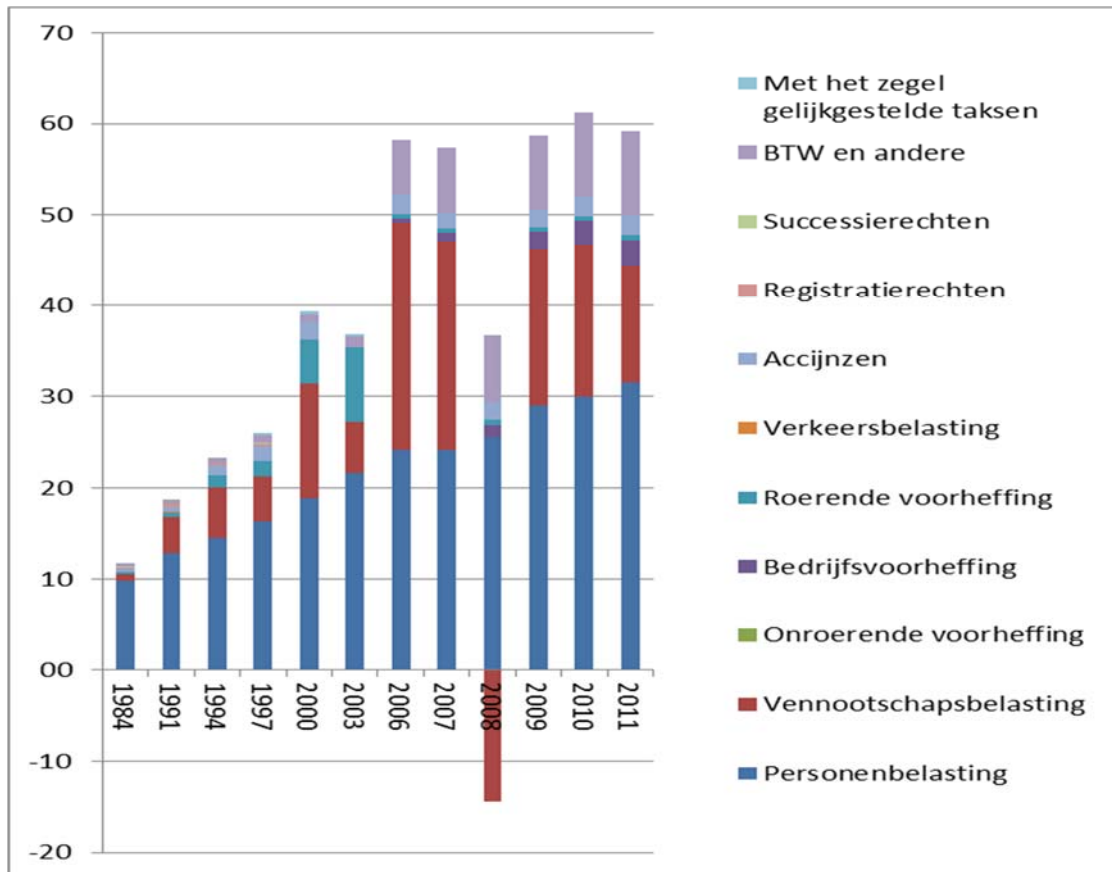
Bron Bijlagen Rijksmiddelenbegroting

Figuur 1.2 Fiscale uitgaven en totaal minderontvangsten, in percentage van het BBP, 1984-2011

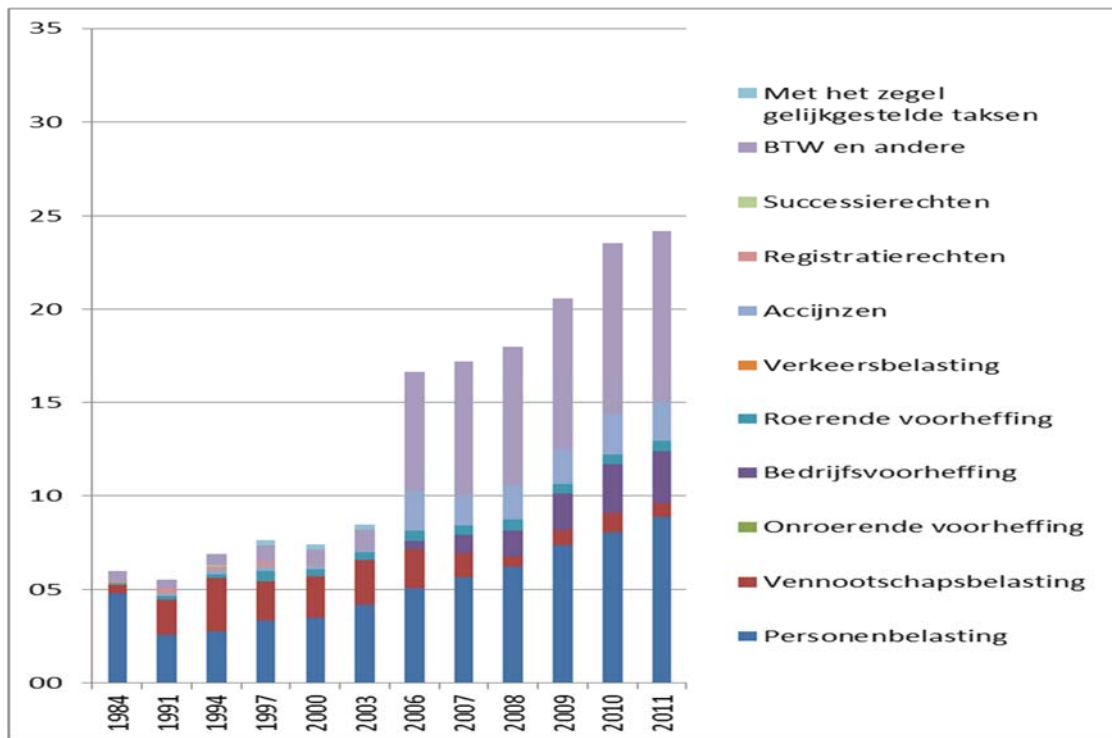
Bron Bijlagen Rijksmiddelenbegroting

Figuur 1.3 Totaal minderontvangsten naar type belasting, in miljard euro, 1984-2011

Bron Bijlagen Rijksmiddelenbegroting

Figuur 1.4 Fiscale uitgaven naar type belasting, in miljard euro, 1984-2011

Bron Bijlagen Rijksmiddelenbegroting

Tabel 1.13 Omvang van de gekwantificeerde fiscale uitgaven (volgens de definitie van de Hoge Raad van Financiën) naar belastingcategorie, in miljoen euro, 1984-2012

Aanslagjaar/jaar ¹	1984	1991	1994	1996	1997	2000	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Personenbelasting	4 815,1	2 593,6	2 780,8	3 139,4	3 390,7	3 499,3	4 214,5	4 511,4	4 677,8	5 098,5	5 662,3	6 226,9	7 350,2	8 020,7	8 861,1	
Vennootschapsbelasting	469,1	1 896,7	2 868,7	3 177,7	2 041,2	2 212,4	2 355,0	2 189,2	2 474,1	1 992,2	1 272,2	517,4	845,6	1 095,6	754,9	
Onroerende voorheffing	3,6	4,5	6,5	6,8												
Bedrijfsvoorheffing									198,1	495,9	948,5	1380,6	1899,7	2564,6	2756,2	2833,3
Roerende voorheffing	54,1	164,6	151,1	173,7	580,5	372,6	422,9	489,4	503,1	522,3	501,2	620,0	548,1	520,0	554,0	546,2
Verkeersbelasting	6,3	9,0	11,3	11,3	13,6											
Accijnzen	103,7	130,8	212,0	266,1	192,3	213,4	70,7	2 256,0	2 222,3	2 162,3	1 632,8	1 852,7	1 814,0	2 148,7	2 080,3	2 147,7
Registratierechten	83,4	279,7	225,5	198,5	259,7	22,3	0,3		14,9							
Successierechten	6,8	6,8	11,3	15,8												
Btw en andere	442,0	444,3	602,2	926,9	885,7	807,2	1 106,7	5 598,4	5 782,7	6 416,8	7 214,3	7 410,1	8 142,4	9 185,3	9 201,8	9 006,2
Met het zegel gelijkgestelde taksen					257,3	282,3	272,1									
Totaal	5 984,2	5 530,0	6 869,3	7 916,1	7 621,0	7 409,4	8 442,0	15 044,3	15 858,1	16 687,9	16 907,7	18 007,6	20 600,0	23 534,8	24 208,1	
In % van de totale fiscale ontvangsten ²	18,4	12,4	13,0	14,0	12,6	10,5	11,3	18,9	18,8	17,3	17,3	17,6	21,3	22,8	22,3	
In % van de totale berekende minder- ontvangsten	50,8	29,6	29,4	31,3	29,3	18,8	22,9	37,0	28,0	28,7	30,0	80,9	35,1	38,4	40,9	
In % van het BBP	5,3	3,1	3,4	3,7	3,4	2,9	3,1	5,2	5,2	5,2	5,1	5,2	6,0	6,6	6,4	

¹ Aanslagjaar met betrekking tot personen- en vennootschapsbelasting en kalenderjaar met betrekking tot de andere belastingen.

² FOD Financiën, totale ontvangsten, opdeling in fiscale en niet-fiscale ontvangsten.

Bron Inventaris van de vrijstellingen, aftrekken en verminderingen die de ontvangsten van de Staat beïnvloeden, bijlage van de Rijksmiddelenbegroting

Tabel 1.14 Omvang van de andere minderontvangsten die geen fiscale uitgave zijn naar belastingcategorie, in miljoen euro, 1984-2012

Aanslagjaar/jaar ¹	1984	1991	1994	1996	1997	2000	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Personenbelasting	4 668,5	9 867,0	11 226,9	12 000,5	12 386,1	14 980,6	16 883,1	18 281,1	17 906,2	18 998,7	18 450,1	19 222,4	21 685,1	21 972,5	22 677,8	
Vennootschapsbelasting	306,7	2 027,5	2 638,7	2 395,1	2 871,0	10 316,9	3 257,0	7 353,7	17 578,2	21 946,3	21 705,6	-14 975,4	16 349,2	15 676,7	12 198,0	
Onroerende voorheffing	4,5	4,5	6,8	6,8												
Bedrijfsvoorheffing																
Roerende voorheffing	162,4	424,0	1 213,4	1 175,0	1 188,5	2 241,0	3 215,1									
Verkeersbelasting	0,5	0,7	0,7	0,7	0,7											
Accijnzen		451,1	841,2	1 184,0	1 355,4	1 730,4							76,7	72,6	72,8	67,8
Registratierechten	5,4															
Successierechten	1,1															
Btw en andere																
Met het zegel gelijkgestelde taksen						26,2										
Totaal	5 149,1	12 774,7	15 927,6	16 762,1	17 801,8	29 295,1	23 355,2	25 634,8	35 484,5	40 945,1	40 155,7	4 247,0	38 111,0	37 721,8	34 948,5	67,8
In % van de totale fiscale ontvangsten ²	15,8	28,7	30,2	29,7	29,5	41,5	31,2	32,2	42,1	47,3	40,4	4,1	39,5	36,5	32,3	
In % van de totale berekende minder- ontvangsten	43,7	68,3	68,2	66,4	68,4	74,5	63,4	63,0	62,6	70,5	70,0	19,1	64,9	61,6	59,1	
In % van het BBP	4,5	7,3	7,9	7,9	8,0	11,6	8,5	8,8	11,7	12,9	12,0	1,2	11,2	10,6	9,5	

¹ Aanslagjaar met betrekking tot personen- en vennootschapsbelasting en kalenderjaar met betrekking tot de andere belastingen.

² FOD Financiën, totale ontvangsten, opdeling in fiscale en niet-fiscale ontvangsten.

Bron Inventaris van de vrijstellingen, aftrekken en verminderingen die de ontvangsten van de Staat beïnvloeden, bijlage van de Rijksmiddelenbegroting

Tabel 1.15 Omvang van de andere minderontvangsten die twijfelgevallen zijn naar belastingcategorie, in miljoen euro, 1984-2012

Aanslagjaar/jaar ¹	1984	1991	1994	1996	1997	2000	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Personenbelasting	272,9	363,1	493,9	500,7	543,5	437,0	482,3		367,8	351,6	340,0		
Vennootschapsbelasting			9,0	4,5	1,8								
Onroerende voorheffing	1,1	1,1	1,4	1,6									
Bedrijfsvoorheffing													
Roerende voorheffing			0,0		0,0	2176,3	4535,2		4824,5				
Verkeersbelasting			0,0		0,0								
Accijnzen	318,0		0,0		0,0								
Registratierechten			0,0		0,0				128,7	0,7			
Successierechten	45,1	42,9	54,1	67,7	51,9								
Btw en andere			0,0		0,0								
Met het zegel gelijkgestelde taksen													
Totaal	637,1	407,1	558,4	574,4	597,2	2 613,3	5 017,6		5 321,1	352,3	340,0		
In % van de totale fiscale ontvangsten ²	2,0	0,9	1,1	1,0	1,0	3,7	6,7		6,3	0,4	0,4		
In % van de totale berekende minderontvangsten	5,4	2,2	2,4	2,3	2,3	6,6	13,6		9,4	0,6	0,6		
In % van het BBP	0,6	0,2	0,3	0,3	0,3	1,0	1,8		1,8	0,1	0,1		

¹ Aanslagjaar met betrekking tot personen- en vennootschapsbelasting en kalenderjaar met betrekking tot andere belastingen.

² FOD Financiën, totale ontvangsten, opdeling in fiscale en niet-fiscale ontvangsten.

Bron Inventaris van de vrijstellingen, aftrekken en verminderingsen die de ontvangsten van de Staat beïnvloeden, bijlage van de Rijksmiddelenbegroting

Tabel 1.16 Detail van een aantal gekwantificeerde fiscale uitgaven, andere minderontvangsten en twijfelgevallen, volgens de definitie van de Hoge Raad van Financiën, in miljoen euro (2000-2012)

Belastingcategorie	Fiscale uitgaven	Geen fiscale uitgave	Twijfel	2000 ⁴ (⁵)	2003 ³	2005 ²	2006 ²	2007 ²	2008 ²	2009 ²	2010 ¹	2011 ¹	2012 ¹
Personenbelasting													
Gewone woningaftrek			X	437,0	482,3	367,8	351,6	340,0	339,2	363,1	326,9	308,9	
Gewone interestaftrek		X		333,4	380,1	395,4	374,1	365,9	356,4	403,6	420,0	408,2	
Wettelijke kraamgelden en kinderbijslagen		X		1 454,9	1 500,1	1 463,4	1 549,3	1 474,8	1 672,5	1 747,0	1 929,6	2 014,0	
Tegemoetkomingen aan mindervaliden en gehandicapten		X		178,1	230,9	251,0	256,8	266,6	286,6	307,9	317,1	320,8	
Terugbetaling reiskosten woon-werk		X		93,9	127,2	140,7	142,5	152,0	166,5	302,2	319,5	337,9	
Forfaitaire aftrek voor beroepskosten - bezoldigingen werknemers		X		2 414,9	2 921,0	2 783,9	3 041,9	3 045,6	3 177,6	4 027,3	4 082,0	4 262,0	
Huwelijksquotiënt		X		748,8	704,8	543,2	510,0	534,1	544,9	498,9	595,2	580,3	
Belastbaarheid van de ontvangen onderhoudsuitkeringen en aftrekbaarheid van de betaalde onderhoudsuitkeringen		X		193,7	202,1	190,2	210,3	189,3	206,0	206,0	200,6	200,7	
Belastingverminderingen voor belastingvrije sommen		X		8 175,4	9 073,7	9 705,4	10 112,9	9 665,3	10 107,0	11 259,7	11 508,9	11 872,9	
Aftrek voor enige eigen woning	X							374,8	521,8	813,0	1 029,8	1 226,6	
Verhoogde belastingvermindering voor het bouwen	X			790,0	898,1	894,3	883,2	787,5	727,9	829,9	744,8	695,7	
Levensverzekeringspremies en kapitaalaflossingen	X			231,2	257,0	283,1	249,3	239,4	244,5	268,5	278,3	275,4	
Pensioensparen	X			227,7	272,7	326,9	376,7	387,9	405,5	496,0	514,4	522,2	
Persoonlijke bijdragen voor groepsverzekering of pensioenfondsen	X			94,3	91,5	87,0	91,9	89,9	92,7	119,4	117,8	119,0	

Tabel 1.16 Detail van een aantal gekwantificeerde fiscale uitgaven, andere minderontvangsten en twijfelgevallen, volgens de definitie van de Hoge Raad van Financiën, in miljoen euro, 2000-2012 (vervolg)

Belastingcategorie	Fiscale uitgaven	Geen fiscale uitgave	Twijfel	2000 ⁴ (⁵)	2003 ³	2005 ²	2006 ²	2007 ²	2008 ²	2009 ²	2010 ¹	2011 ¹	2012 ¹
Uitgaven in kader PWA	X			16,8	17,6	11,1	9,4	7,1	6,1	5,3	5,3	3,0	
Uitgaven in het kader dienstencheque	X					27,6	51,6	69,8	118,1	155,9	200,0	230,8	
Energiebesparende uitgaven	X				35,7	72,8	148,7	274,5	376,3	591,9	759,3	1 150,2	
Verminderings werkloosheidsuitkeringen	X			156,0	216,0	137,8	169,0	199,3	203,8	310,3	360,1	444,4	
Verminderings uitkeringen ziekte en invaliditeit	X			144,3	175,7	224,3	242,2	216,8	269,4	308,4	365,7	383,7	
Verminderings pensioenen en andere vervangingsinkomsten (vanaf 2004: met inbegrip van werkloosheidsuitkeringen met anciënniteitstoelage voor oudere werklozen)	X			1 508,6	1 681,6	2 026,1	2 086,7	2 055,9	2 254,1	2 163,3	2 278,2	2 329,7	
Verminderings voor inkomsten uit het buitenland - vermindering 100%		X		187,7	757,1	979,6	1 109,5	1 206,0	1 301,8	1 297,8	1 352,4	1 395,5	
Afzonderlijke aanslag andere dan diverse inkomsten - tegen 10%, 16,5% en 33%		X		829,4	599,6	650,9	610,6	656,7	745,0	891,7	919,5	945,5	
Afzonderlijke aanslag andere dan diverse inkomsten - tegen de gemiddelde aanslagvoet van het laatste jaar normale activiteit		X		150,6	189,5	161,9	159,4	142,1	113,2	145,9	171,5	161,9	
Belastingkrediet voor lage activiteitsinkomens	X			/	171,6	95,5	95,0	119,8	99,1	114,4	119,2	118,6	
Belastingkrediet voor kinderen ten laste		X		/	111,4	131,5	146,3	154,2	159,1	189,8	181,4	199,4	

Tabel 1.16 Detail van een aantal gekwantificeerde fiscale uitgaven, andere minderontvangsten en twijfelgevallen, volgens de definitie van de Hoge Raad van Financiën, in miljoen euro (vervolg)

Belastingcategorie	Fiscale uitgaven	Geen fiscale uitgave	Twijfel	2000 ⁴ (⁵)	2003 ³	2005 ²	2006 ²	2007 ²	2008 ²	2009 ²	2010 ¹	2011 ¹	2012 ¹
Vennootschapsbelasting													
Meerwaarden op aandelen die in aanmerking komen voor DBI-aftrek		X		3 976,5	-1 608,1	1 0131,0	12 883,0	9 016,0	-30 173,7	3 599,0	3 110,5	-3 788,1	
Investeringsaftrek	X			201,2	193,7	165,5	111,9	130,1	88,1	91,0			
Coördinatiecentra	X			1 792,8	1 853,0	2 042,5	1 338,2	698,9	44,7	66,3			
DBI-aftrek voor reeds belaste dividenden (non bis in idem)		X		5 825,1	4 188,1	6 490,7	7 631,2	9276,1	8 594,7	6 787,2	6 031,1	8 674,0	
Aftrek voor risicokapitaal (vanaf aanslagjaar 2007)		X					1 845,2	3 803,2	5 355,0	4 951,8	5 370,4	6 159,8	
Aftrek van de andere niet-belastbare bestanddelen	X					180,3							
Verminderd basistarief		X		157,8	148,4	163,2	168,8	172,1	173,7	1 74,7	175,9	193,4	
Vermindering belastingen voor inkomsten van buitenlandse oorsprong met overeenkomst vrijgesteld		X		199,6	344,9	512,2	358,1	471,8	502,0	214,5	277,8	397,4	
Bedrijfsvoorheffing													
Structurele vermindering (vanaf oktober 2007)	X							53,4	208,2	469,8	889,2		
Bezoldigingen van wetenschappelijke onderzoekers	X					66,9	96,5	171,3	297,0	487,7	519,2		
waarvan onderzoekers tewerkgesteld bij universiteiten, hogescholen, NFWO en FWO Vlaanderen							43,76	80,6	97,0	137,1	146,4		
Premies voor ploegenarbeid of nachtarbeid	X					101,2	339,3	599,0	701,1	758,0	916,1		
Overwerk	X					26,7	47,0	73,8	86,6	87,6	114,5		

Tabel 1.16 Detail van een aantal gekwantificeerde fiscale uitgaven, andere minderontvangsten en twijfelgevallen, volgens de definitie van de Hoge Raad van Financiën, in miljoen euro (vervolg)

Belastingcategorie	Fiscale uitgaven	Geen fiscale uitgave	Twijfel	2000 ⁴ (⁵)	2003 ³	2005 ²	2006 ²	2007 ²	2008 ²	2009 ²	2010 ¹	2011 ¹	2012 ¹
Roerende voorheffing													
Vrijstellingen, verzaking aan RV en vermindering RV op dividenden: vrijstelling op het gedeelte van dividenden aan overheid ofwel intercommunale aan een andere intercommunale; vrijstelling op het gedeelte van dividenden opgenomen reserves van voor 1973; totale verzaking van de inning (moederdochter-richtlijn); verzaking aan de inning (dividenden toegekend door een coördinatiecentrum)			X	3 010,4	4 535,2	4 824,5							
Vrijstellingen, verzaking aan RV en vermindering RV op dividenden: vermindering aanslagvoet tot 15% voor bepaalde dividenden		X		96,2	129,8	234,8							
Vrijstellingen, verzaking aan RV en vermindering RV op dividenden: beperking van RV op dividenden ingevolge DBV		X		188,8	112,4	120,2							
Vrijstelling, verzaking aan RV en vermindering RV op de andere roerende inkomsten: verzaking van de inning (inkomsten van schuldvorderingen en leningen en opbrengsten van concessies van immateriële roerende goederen verschuldigd door coördinatiecentrum)		X		2 614,4	2 827,3	3 578,7							
Vrijstelling, verzaking aan RV en vermindering RV op de andere roerende inkomsten: vrijstelling van roerende voorheffing voor de eerste schijf van 1 830 euro van spaardeposito's ⁶	X			372,5	406,5	453,9	461,9	481,5	564,3	498,7	455,1	477,7	461,8
Vrijstelling, verzaking aan RV en vermindering RV op de andere roerende inkomsten: beperking van RV op de andere roerende inkomsten ingevolge DBV		X		83,0	145,6	109,7							

Tabel 1.16 Detail van een aantal gekwantificeerde fiscale uitgaven, andere minderontvangsten en twijfelgevallen, volgens de definitie van de Hoge Raad van Financiën, in miljoen euro (vervolg)

Belastingcategorie	Fiscale uitgaven	Geen fiscale uitgave	Twijfel	2000 ⁴ (⁵)	2003 ³	2005 ²	2006 ²	2007 ²	2008 ²	2009 ²	2010 ¹	2011 ¹	2012 ¹
Verkeersbelasting													
Accijnzen													
Verminderd tarief voertuigen met dieselmotor die op de openbare weg rijden		X		1 659,9									
Gasolie met een zwaar zwavelgehalte: gebruikt als verwarmingsbrandstof	X					1 900,1	1 812,2	1 286,7	1 527,8	1 471,6	1 650,1	1 502,2	1 431,1
Registratierechten													
Successierechten													
Btw													
6%-tarief	X						6 066,0	6 774,5	6 819,6	7 470,4	8 194,9	8 274,4	8 165,4
waaronder onroerende (bouwsector en aanverwante sectoren)							951,9	1 113,5	1 244,0	1 732,7	1 890,6	1 844,8	1 592,8
Met het zegel gelijkgestelde taksen													

1 Inventaris 2012 van de vrijstellingen, aftrekken en verminderingsen die de ontvangsten van de Staat beïnvloeden, Rijksmiddelenbegroting voor het begrotingsjaar 2014.

2 Inventaris 2007 van de vrijstellingen, aftrekken en verminderingsen die de ontvangsten van de Staat beïnvloeden, Rijksmiddelenbegroting voor het begrotingsjaar 2010.

3 Inventaris 2006 van de vrijstellingen, aftrekken en verminderingsen die de ontvangsten van de Staat beïnvloeden, Rijksmiddelenbegroting voor het begrotingsjaar 2007.

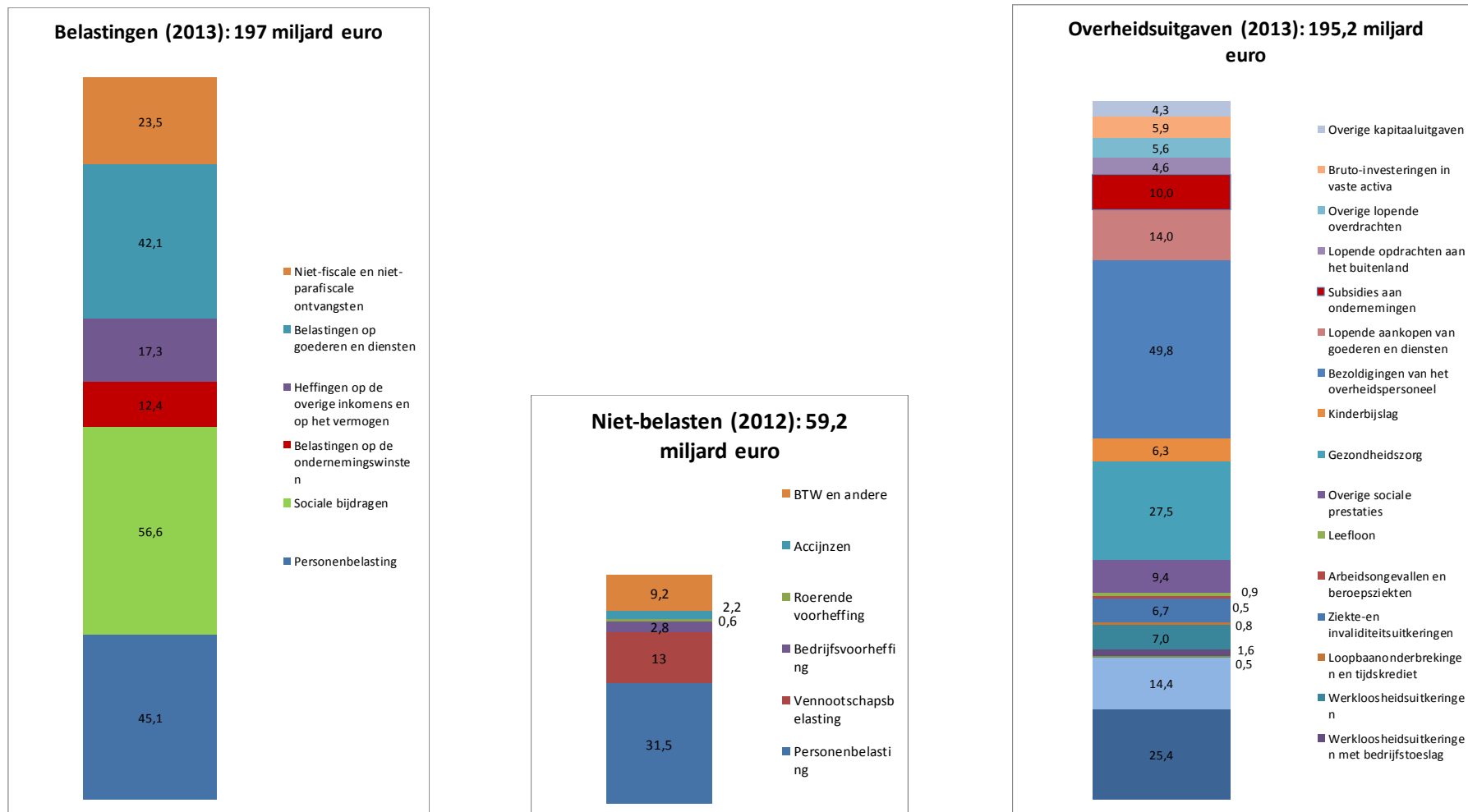
4 Inventaris 2005 van de vrijstellingen, aftrekken en verminderingsen die de ontvangsten van de Staat beïnvloeden, Rijksmiddelenbegroting voor het begrotingsjaar 2006.

5 Inventaris 2004 van de vrijstellingen, aftrekken en verminderingsen die de ontvangsten van de Staat beïnvloeden, Rijksmiddelenbegroting voor het begrotingsjaar 2005.

6 In 2013 is dit reeds opgelopen tot een bedrag van 1 880 euro.

Bron Bijlagen Rijksmiddelenbegroting

Figuur 1.5 Overzicht van de drie grote pijlers: belastingen, de fiscale uitgaven en overige minderontvangsten ('niet-belasten'), overheidsuitgaven, België, in miljard euro, 2012-2013

* Overheidsuitgaven en belastingen: cijfers 2013; niet-belasten: cijfers 2012.

Bron Eigen synthese data uit NBB (2013) en bijlagen Rijksmiddelenbegroting (2012)

2 | Actueel overzicht van de fiscaliteit van de roerende inkomsten en het roerend vermogen in Europa en een aantal OESO-landen

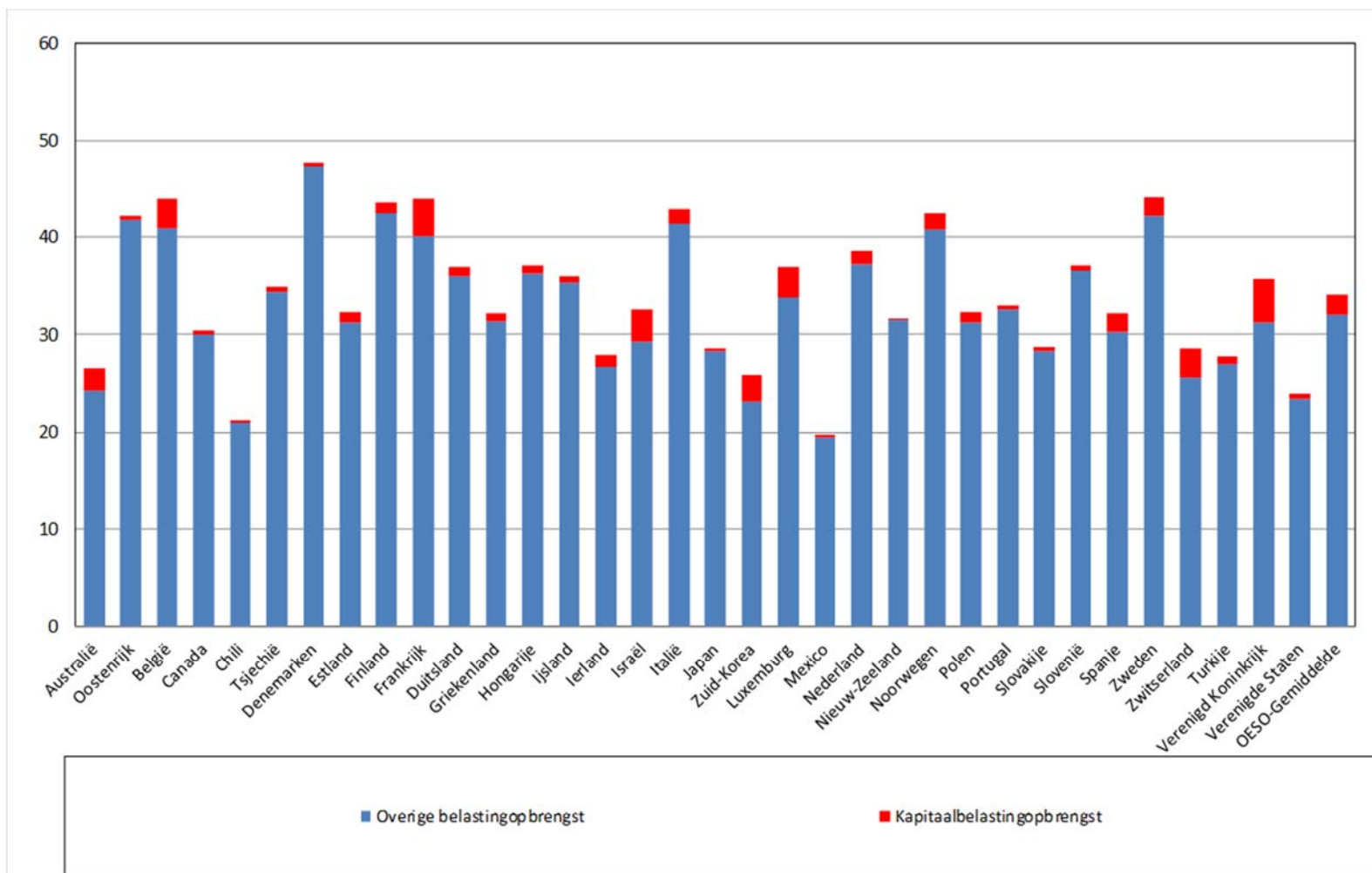
Ook in onze vroegere studie over de kost van fiscale en parafiscale uitgaven (Pacolet & Strengs, 2011) was het vertrekpunt het overzicht van de totale fiscale ontvangsten en parafiscale uitgaven, en de bemerking dat de belastingdruk voor alle mogelijke heffingsbasissen relatief hoog is. Hiervoor moet men de relatie leggen tussen de belastingen en de belastbare basis. En bovendien kan men pas oordelen of dit eerder hoog is of eerder laag is, daar te vergelijken in de tijd of in de ruimte, met andere landen. Voorliggend hoofdstuk maakt de vergelijking in de ruimte.

2.1 Internationale evidentie omtrent belastingdruk en vermogensbelasting

In onderstaande grafiek beperken wij ons tot de totale fiscale en parafiscale ontvangsten en daarin het aandeel van de kapitaalbelastingen (figuur 2.1). Uiteraard rangschikt België zich bij de goed uitgebouwde verzorgingsstaten met een hoge belastingdruk. Het kan moeilijk anders gegeven het relatief hoog overheidsbeslag dat wij op de economie leggen (merk onze omschrijving, WIJ leggen op, niet de anonieme staat legt het op aan ons, wij kiezen voor dergelijk stelsel).

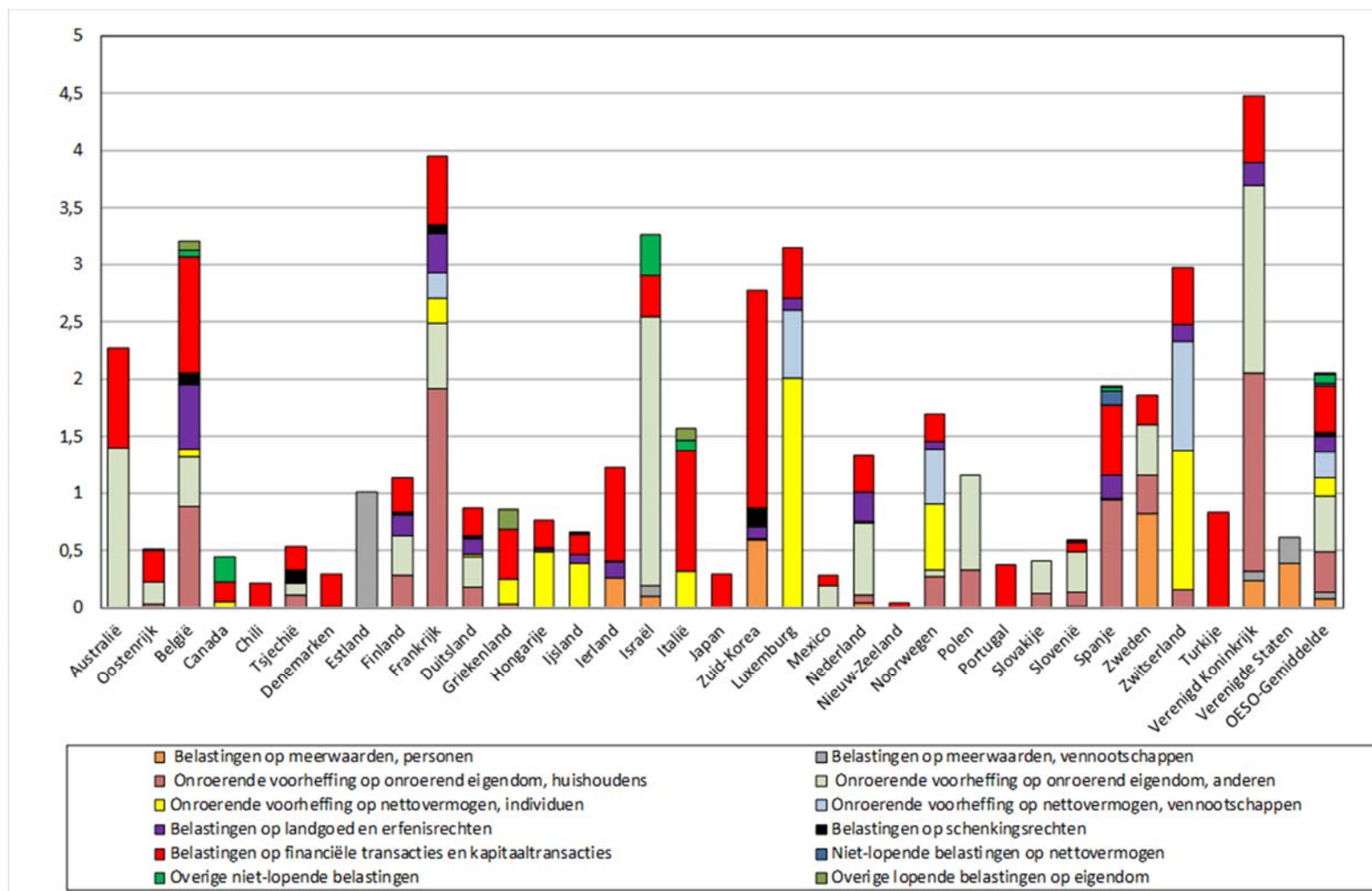
Tegelijk blijkt dat het aandeel van kapitaalbelastingen aan de hoge kant is. Landen waar deze belastingen ook nog hoog zijn, zijn Frankrijk, het VK en Luxemburg onder de EU-landen. In figuur 2.2 wordt het detail gegeven van deze kapitaalbelastingen. Daaruit blijkt dat het vooral kapitaalopbrengsten op onroerende goederen zijn die zorgen voor deze hoge opbrengsten. Dit is in mindere mate, maar toch nog prominent aanwezig, ook in België het geval. Ten opzichte van landen met een hoge kapitaalbelasting als Frankrijk en het VK is dit wel minder uitgesproken, maar daarentegen zijn in België de belastingen op transacties aanzienlijk hoger. Dit bevestigt uiteraard het beeld dat wij in België zelf krijgen van de structuur van deze ontvangsten. In deze vergelijking ontbreken wel de belastingontvangsten op het roerend inkomen. Deze zitten in de overige directe belastingen en zijn niet afzonderlijk beschikbaar. In figuur 2.3 geven wij het aandeel van de hier weerhouden kapitaalbelastingen in de totale fiscale en parafiscale ontvangsten. Wij zien dat België met iets meer dan 7% aanleunt bij de landen waar dit aandeel relatief hoog is. De kapitaalbelastingen die wij hier voor België opnemen zijn, zoals uit het eerste hoofdstuk blijkt, niet de totaliteit. Dat geldt misschien/vermoedelijk ook voor de andere landen. Voor België kunnen wij alvast meegeven vanuit vorig hoofdstuk dat het aandeel van kapitaalbelastingen oploopt tot 11% van de totale fiscale en parafiscale ontvangsten.

Figuur 2.1 Opbrengsten uit kapitaalbelastingen en overige belastingen, België vergeleken met de OESO-landen (belastingopbrengst in percentage van het BBP), 2012

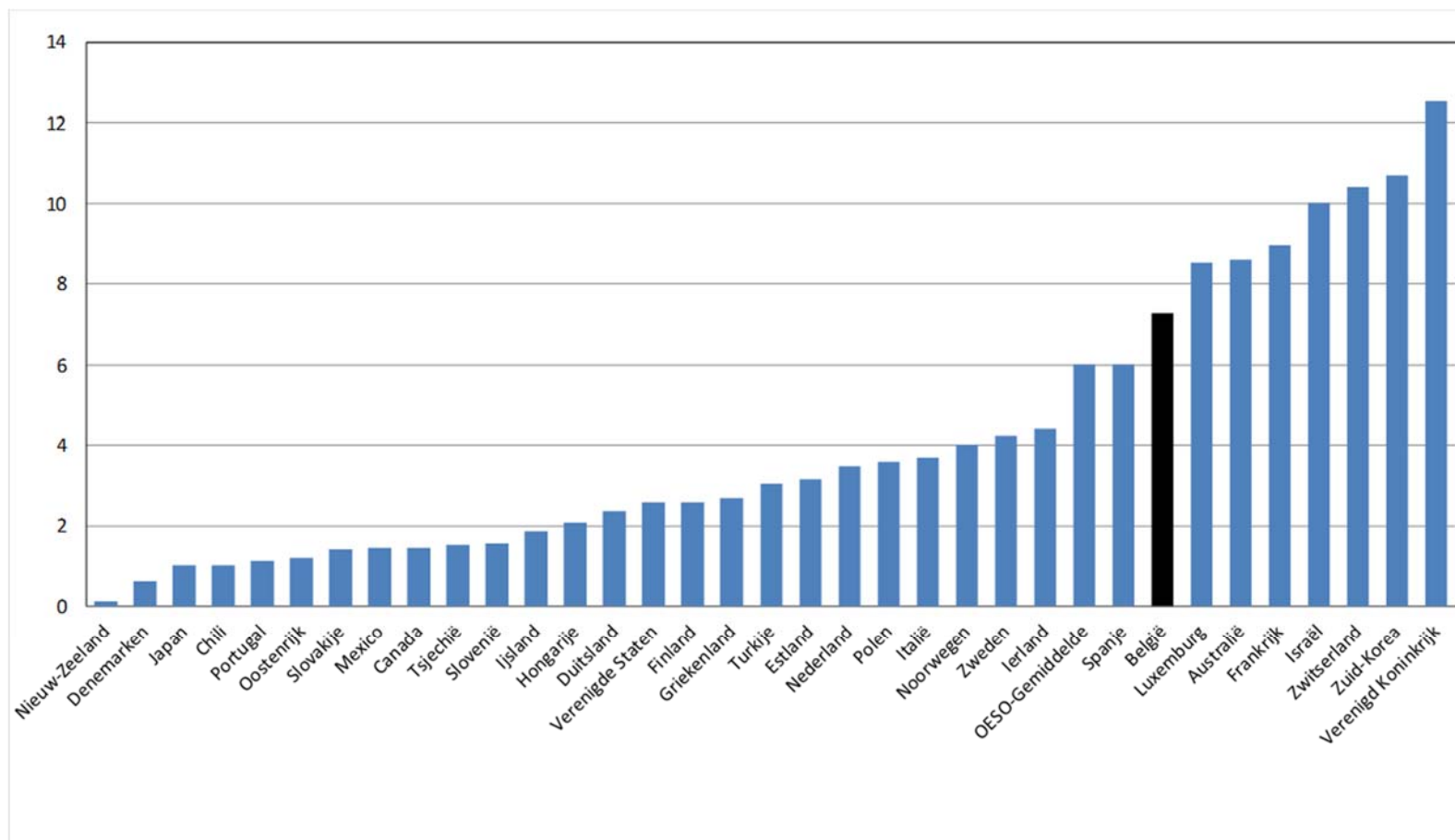
Bron Eigen verwerking data uit OECD.StatExtracts (2014)

Figuur 2.2 Opbrengsten kapitaalbelasting, België vergeleken met de OESO-landen (belastingopbrengst in het percentage van het BBP), 2012

Bron Eigen verwerking data uit OECD.StatExtracts (2014).

Figuur 2.3 Aandeel opbrengst kapitaalbelasting in totale belastingopbrengst (verhouding uitgedrukt in percentage van de totale fiscale en parafiscale ontvangsten), 2011

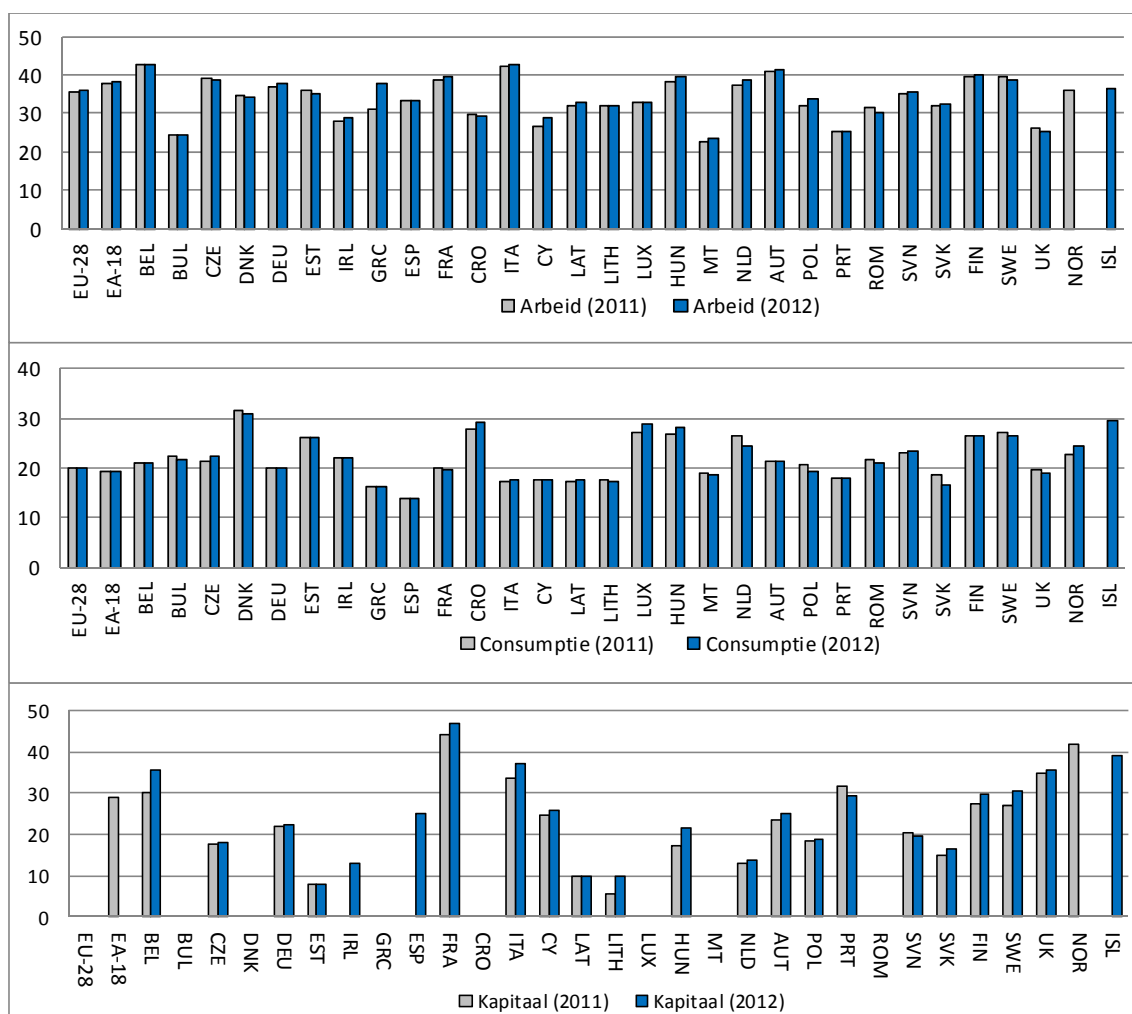
Bron Eigen verwerking data uit OECD.StatExtracts (2014)

2.2 Impliciete macro-economische belastingdruk

Normaal moeten de belastingontvangsten uitgedrukt worden als percentage van de belastbare basis. Dit is in het verleden voor België, en door de Europese Commissie ook voor gans Europa, berekend door de belastingopbrengsten voor bepaalde belastinggrondslagen te delen door macro-economische reeksen die het best overeenkomen met deze belasting (zie o.m. Decoster & Valenduc, 2011). Het is een impliciete belastingdruk.

Hieronder geven wij de impliciete aanslagvoet zoals zij door Eurostat wordt gebruikt voor 2011. De hoge belastingdruk op ongeveer alle productiefactoren blijkt ook uit de impliciete gemiddelde aanslagvoet. De belastingdruk is bij de hoogste of arbeid. Zij lijkt gemiddeld voor de factor ‘consumptie’ of verbruik (voornamelijk onze btw) en zij situeert zich in een middenpositie voor de factor ‘kapitaal’.

Figuur 2.4 Impliciete belastingvoet (in percentage) op arbeid, consumptie en kapitaal, internationale vergelijking, 2011 en 2012

Bron Eigen verwerking data uit Eurostat Newsrelease (2013) en Europese Commissie, 'Taxation trends in the European Union, 2014 edition'

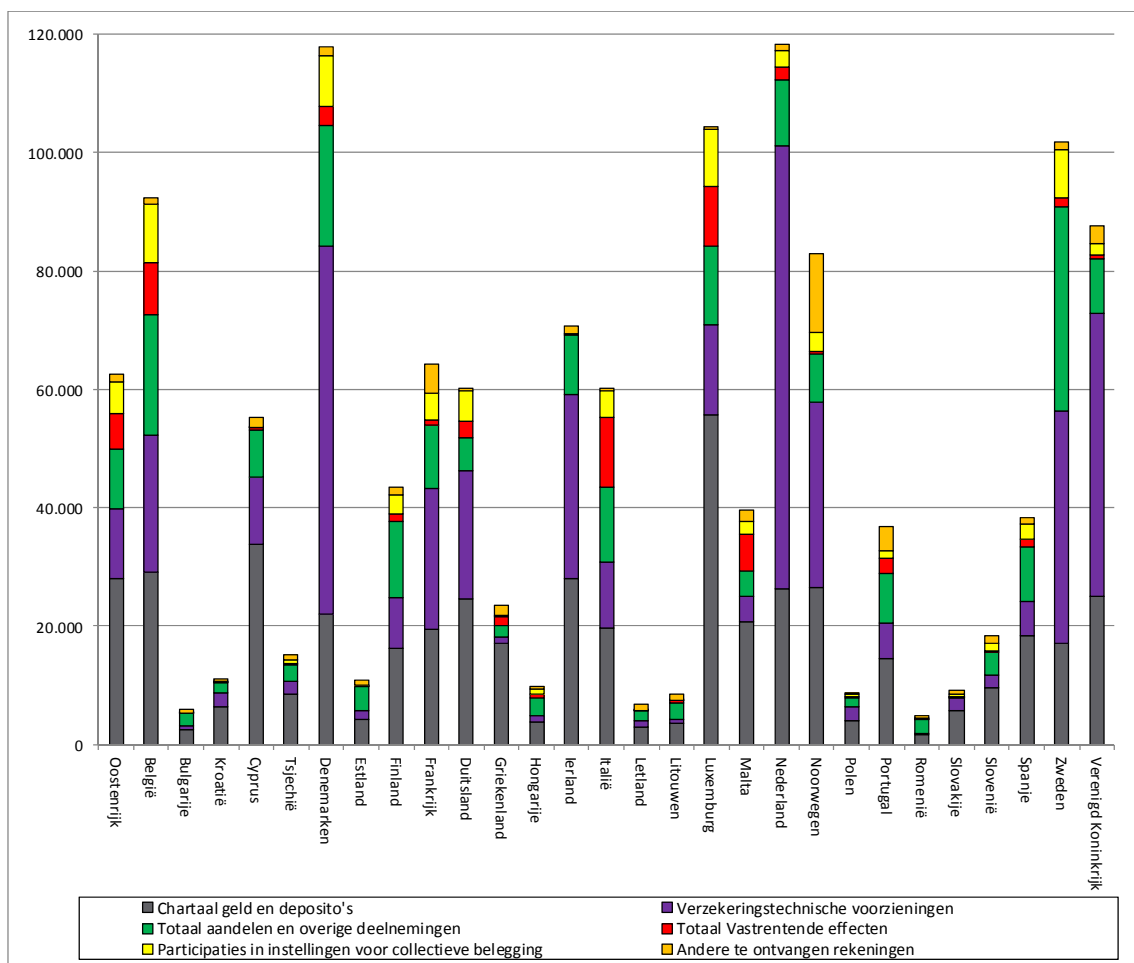
2.3 Financieel vermogen in internationaal perspectief

Een derde mogelijke correctiefactor door de belastingen te relateren tot het totale vermogen.

De belasting op kapitaal als percentage van het BBP moeten afgezet worden tegen het vermogen in de economie. Onderstaande figuur geeft vooreerst de financiële activa in euro per capita. België heeft daar niet de grootste vermogens per capita, maar moet het enkel afleggen tegen landen die een

(aanzienlijk) deel van hun pensioenverplichtingen ingedekt hebben door pensioenfondsen op te bouwen (Denemarken, Nederland). Ook het VK, Noorwegen en Ierland hebben hoge verzekerings-technische voorzieningen, maar hun totaal financieel vermogen per capita is toch lager dan in België. Luxemburg heeft een hoog financieel vermogen, maar dat is dan ook een rijker land, ook in termen van het BBP per capita. Wanneer wij de belastingontvangsten zouden afzetten tegenover dit vermogen, is het logisch dat België relatief meer belastingen ontvangt uit vermogen, aangezien wij bij de hoge vermogens zitten. Landen die dit vermogen opbouwen om pensioenen te financieren, zullen het misschien zelfs expliciet minder belasten ... maar het impliciet voorbestemmen voor de financiering van die pensioenen. Ook dit is een vorm van belasting. In plaats van het vermogen kan ook de vermogensopbrengst in beeld worden gebracht. Wij gaan daar naar op zoek voor België in volgend hoofdstuk.

Figuur 2.5 Financiële activa in de EU, in euro per capita, 2012

Bron Eigen verwerking van data uit Household financial assets and liabilities (Eurostat, 2014)

3 | Vermogen en vermogensinkomsten in België

3.1 Evolutie van het vermogen in België

In onderstaande grafiek concentreren wij ons op het roerend en onroerend vermogen van de Belgische gezinnen. Het roerend vermogen is het totaal van de financiële beleggingen, gaande van deposito's, over obligaties, instrumenten voor collectieve beleggingen, levensverzekeringen, pensioenfondsen tot aandelen. Het onroerende vermogen is het bezit van woningen. Beide vermogenscomponenten en het totaal wordt uitgedrukt als percentage van het BBP. Voor 2008 is het BBP 344 miljard euro, en is het nettovermogen (na aftrek van de schulden) van de gezinnen goed voor 1 564 miljard euro, 901 miljard onroerend vermogen, 838 miljard roerend vermogen en 174 miljard schulden. In 1997 is er een breuk in de cijfers omdat wij uiteenlopende bronnen en definities hebben gebruikt.⁵ Het totale vermogen is het nettovermogen (na aftrek van de schulden). Het roerend vermogen is bruto, de financiële tegoeden, zonder aftrek van de schulden. Merk overigens op dat deze schulden de jongste twee decennia verdubbeld zijn tegenover het begin van de jaren '70.

Opmerkelijk is dat dit percentage van het vermogen ten opzichte van het inkomen van onze economie (het BBP) redelijk stabiel blijft. Het is van de periode 1970 tot nu ongeveer gestegen van 380% (vier keer het BBP) tot rond de 500% (5 keer het BBP).

In de jaren '70 en '80 is het onroerend vermogen nog de voornaamste vermogenscomponent. De Belgen hebben in eerste instantie hun vermogen opgebouwd via de eigen woning. Vanaf het einde van de jaren '80 wordt het financieel vermogen belangrijker en dit blijft stijgen tot het einde van de jaren '90. In de jaren '70 en '80 was het zelfs relatief achteruit gegaan of gestagneerd als percentage van het BBP. Nadien stijgt het aanzienlijk maar het kan ook opnieuw dalen. Dit gebeurde met de beurscrisis van 2000 tot 2003. De beurshausse van 2003 tot 2007 corrigeert dat opnieuw, maar het peil van einde jaren '90 wordt nooit meer bereikt. Met de beurscrisis van 2007-2008 was men in termen van percentage van het BBP, terug op het peil van 1992. Ook 2011 was een jaar van 'baisse' op de beurs. Nadien is er een stevig herstel.

Tal van factoren verklaren deze evolutie, niet in het minst het spaargedrag zelf, het aandeel van het inkomen uit vermogen in het nationaal inkomen, dat gestegen is ten nadele van het inkomen uit arbeid, na de oliecrisis het herwinnen van het vertrouwen in de beurs, onder meer (of eerder: ten overvloede) via overheidshulp onder de vorm van de aandelenwet 'Cooreman - Declercq', nadien het individueel pensioensparen. Het financiële vermogen explodeerde in de jaren '90 en 2000, maar niet zonder nieuwe beurscrissen. Met name is er de technologiezeepbel van begin jaren 2000, de crisis van 2007-2008 en de nieuw 'beursdip' van 2011. Het gevolg was, blijkbaar tot grote verrassing (of ontgoocheling?)⁶ van de financiële sector, dat het financieel vermogen in België, als percentage van het BBP, begin jaren 2010 zelfs lager ligt dan begin jaren '90: 'Twee verloren decennia voor het Belgisch financieel vermogen' is de titel van een studie uit de banksector. De jongste jaren is het herstel terug ingezet, maar hierna zullen wij aangeven dat voor de beschouwde periode 1999-2013 de totale toename van het financieel vermogen (met daarin dus drie beurscrissen) volgens de nationale

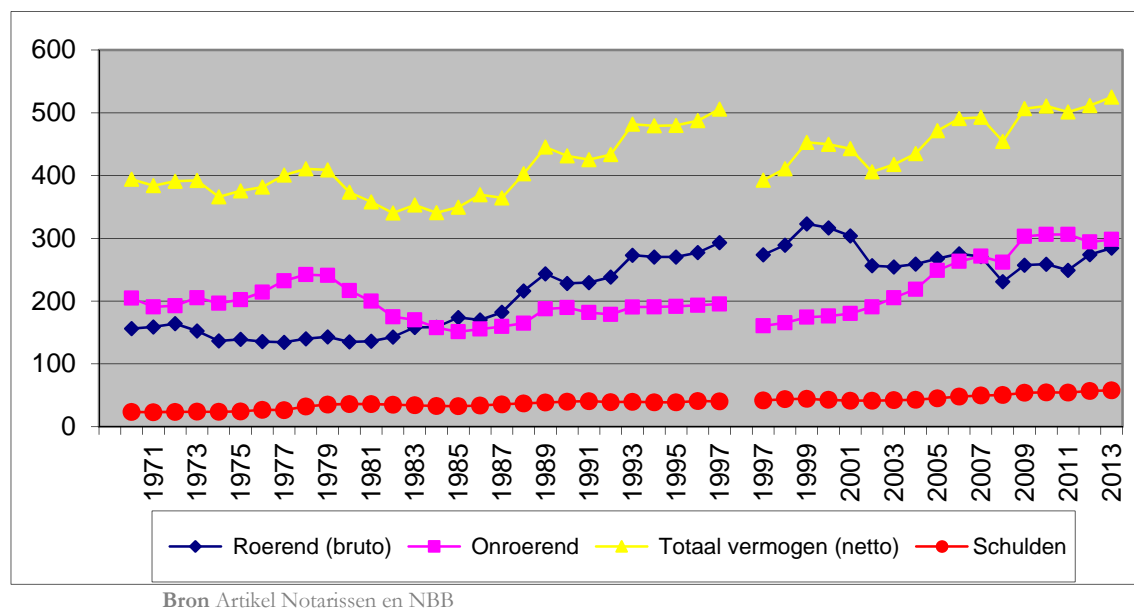
⁵ De cijferreeks tot 1996, gebaseerd op Vuchelen en Rademaekers (1998), is voor het totaal vermogen met inbegrip van de overige materiële goederen van de gezinnen, naast onroerend en financieel vermogen. Ook de reeksen voor roerend en onroerend vermogen hebben licht afwijkende definities zodat wij de grafiek onderbroken tekenen in 1997. Voor 1997 geven wij beide cijfers, zodat men het niveauverschil kan inschatten. Hier telt vooral de evolutie.

⁶ De ontgoocheling zit in het feit dat de 'portefeuille' van de Belgen dus op lange termijn weinig lijkt te profiteren van de hogere groei-opportunities die andere economische zones kunnen bieden'. (ING, juni 2007).

rekeningen volledig is toe te schrijven aan de vorming van nieuwe activa, lees sparen en beleggen, desgevallend zelfs investeren.⁷

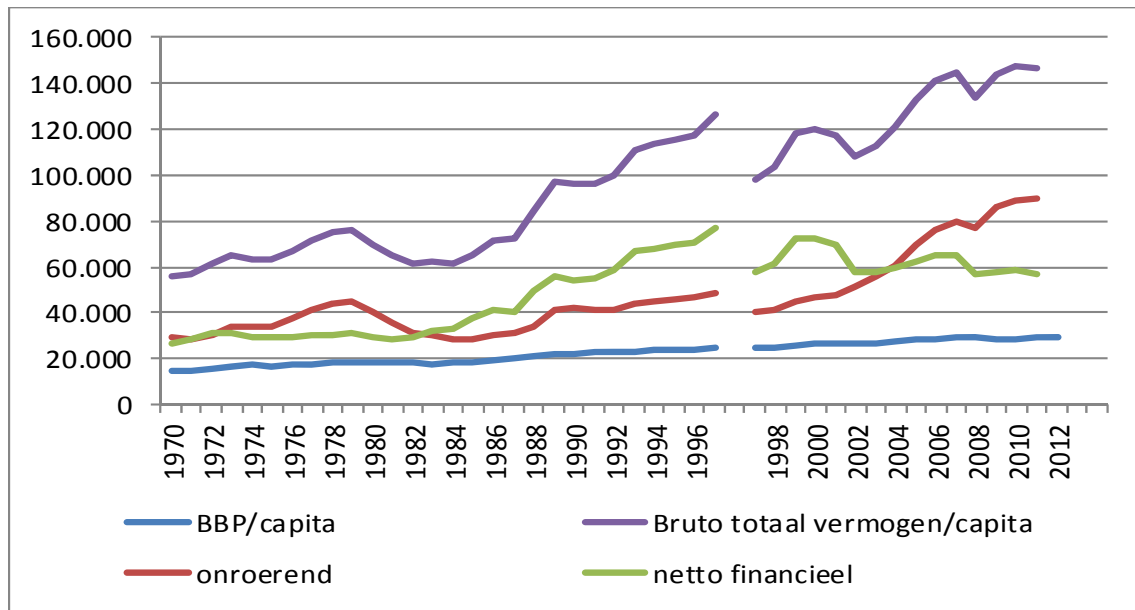
In grafiek 3.2 drukken wij deze reeksen ook uit in BBP per capita, en vermogen per capita, in prijzen van 2008. In constante prijzen zien wij dat het netto financieel vermogen vlak na de grote financiële crisis van 2008 lager ligt dan 10 jaar terug, maar dat vooral het vastgoed in waarde is toegenomen. Deze en volgende grafieken stellen dus het probleem van zowel de fiscaliteit van het vastgoedpatrimonium als van het financieel vermogen. Al te gemakkelijk maakt men soms hier geen onderscheid als men spreekt over het vermogen van de Belgen.

Figuur 3.1 Evolutie van het vermogen als percentage van het BBP, België

⁷ Wij gebruiken de termen beleggen/investeren hier samen ondanks het feit dat het twee verschillende acten zijn. Beleggen is het verwerven van het een of ander financieel (of ook vastgoed) actief, terwijl de investering slaat op het aanwenden van die middelen in een reëel actief.

Figuur 3.2 Evolutie van het vermogen per capita, in prijzen van 2008, België

Bron Eigen verwerking data NBB

Een element mag bij de interpretatie van deze grafieken niet uit het oog verloren worden, met name over gans deze periode gaat het BBP, de noemer van deze ratio vermogen/BBP, er in reële termen op vooruit met niet minder dan 130%, dus meer dan een verdubbeling in reële termen. Het totale vermogen dat in 1970 nog vier keer het BBP was en in 2008 ongeveer het vijfvoudige is geworden, is er dan ook meer dan verhoudingsgewijs in reële termen op vooruitgegaan.

Onze grafiek 3.1 van het vermogen als percentage van het BBP geeft soms de indruk dat het vermogen in relatief belang niet zo sterk stijgt, ten opzichte van dat BBP. Maar in die grafiek blijft dat BBP altijd staan op het niveau van 100, als referentiepunt. In werkelijk stijgt het in reële termen, en zeker ook in nominale termen. Als men over de waarde van het vermogen vandaag spreekt, dan is dat doorgaans in nominale termen van vandaag, dus van euro's van 2013. Onderstaande grafiek geeft dit weer voor de voorbije periode 1997-2013. Het nominale BBP stijgt van ongeveer 200 miljard euro naar 400 miljard euro, dus een verdubbeling in nominale termen. Dan pas wordt duidelijk wat het betekent dat het financieel vermogen ongeveer drie keer het BBP is maar dus van drie keer 200 miljard in 1997 evolueert naar drie keer 400 miljard in 2013, of ten opzichte van het BBP van 1997 bijna verzesvoudigd is, terwijl ons BBP maar verdubbeld is. Maar van 1999 tot nu is die stijging van 800 miljard tot bijna 1 100 miljard volledig te verklaren door het verder sparen onder de vorm van deze activa (zie verder). Nog spectaculairder is evenwel de toename in het onroerend vermogen dat in onze eerste grafiek stond op ongeveer één en half keer ons BBP en evolueerde naar drie keer het BBP, en daarmee het financieel vermogen heeft ingehaald en zelfs overtroffen. Maar in nominale termen betekent dit dat het van ongeveer 300 miljard in 1997 stijgt naar bijna 1 200 in 2013; van ongeveer één en half keer het BBP in 2013 naar ook bijna zes keer het BBP in 1997. Misschien dat sommigen toch het gevoel krijgen 'my home is my castle?'

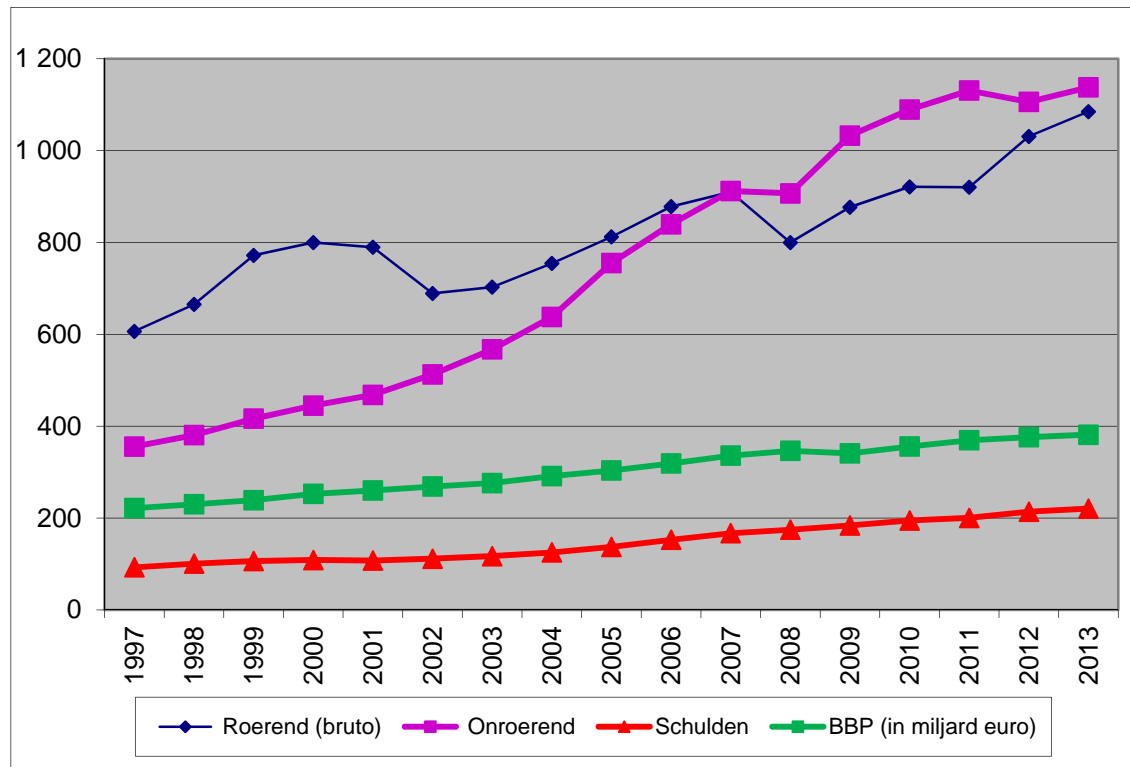
Het toenemende belang van het vermogen ten opzichte van het inkomen maakt het vanzelfsprekend dat men nagaat of dit vermogen of het vermogensinkomen voldoende bijdraagt aan de financiering van de staat:

"It is hard to think of a normative model or a political economy model in which the rise in this ratio would be more than offset by a decline in tax rates on capital relative to other tax bases."

(Piketty, 2010; Mirrlees Review, p. 828).

Piketty becommentarieert hier het fenomeen in Frankrijk dat het vermogen, in Frankrijk dat voor WO I het zesvoudige was van het totaal inkomen van de huishoudens, onder meer door en na de twee wereldoorlogen was gekrompen tot één keer het beschikbaar inkomen, en vanaf 1949 aan een remonte was begonnen die het in 2006 terug op het zesvoudige bracht. Tussen 1970 en nu was er een verdubbeling van het drievoudige terug naar het zesvoudige. In bovenstaande figuur zijn voor België de twee reeksen, 1971-1997 en 1997 tot nu, niet volledig vergelijkbaar, maar toch is een vergelijkbare evolutie bezig geweest.

Figuur 3.3 Evolutie van het nominaal BBP en vermogen, in miljard euro, 1997-2013

Bron Eigen verwerking data uit gedetailleerde nationale rekeningen-ESR 1995, Belgostat online (NBB)

3.2 Macro-economische informatie over het financieel vermogen

In de volgende tabellen beschrijven wij meer in detail de structuur van het financiële vermogen van de huishoudens. Wij geven de informatie in miljarden euro, als percentage van het totaal van het financieel vermogen en als percentage van het BBP. De tabellen kunnen best samen gelezen worden. In tabel 3.3 zien wij de boven beschreven stagnatie van het financieel vermogen als percentage van het BBP. De stagnatie en zelfs substantiële krimp als percentage van het BBP komt telkens overeen met de perioden van beurscrashes, met name in 2002, 2007-2008 en 2011 in mindere mate. De structuur van het financieel vermogen als percentage van het BBP is ook verder geïllustreerd in figuren 3.4 tot 3.6. De daling in beursgenoteerde effecten en overige aandelen is het meest opmerkelijke, zowel een daling van de koerswaarde zelf illustrerend, maar ook van de dalende interesse om nog te beleggen in risicodragend kapitaal. Ook via de ICB's is er relatief gezien minder interesse voor een belegging onder deze vorm. Het aandeel van al dan niet beursgenoteerde aandelen in de totale financiële effecten daalt van 29,5% naar 23,1%. De beursgenoteerde aandelen die zo in de focus van de aandacht staan, zijn anno 2013 5,7% van het financieel vermogen. Finaal is ook de belegging in vastrentend papier, door de dalende en lage rente, ook recent misschien omwille van kleiner vertrouwen in

overheidspapier, aanzienlijk aan belang aan het inboeten. Het aandeel daalt van 19,6% tot 8,1%. De stijgers zijn dan beleggingen onder de vorm van deposito's, en niet in het minst het gereguleerde spaarboekje, en beleggingen onder de vorm van levensverzekeringen, met inbegrip van pensioenfondsen. In het totale financiële vermogen stijgt het aandeel van het gereguleerde spaarboekje, berucht voor de lage opbrengst, van 12,2 naar 21,2% van het financiële vermogen. Het aandeel van de verzekeringstechnische reserves stijgt van 12,1% naar 24,8%. Deze cijfers accentueren de vroegere karaktertrek van het Belgisch financieel systeem, met name het is 'bank-georiënteerd' in tegenstelling tot bijvoorbeeld de VS die eerder marktgeoriënteerd is. De gezinnen financieren niet rechtstreeks de ondernemingen en overheden, maar sparen via de financiële instellingen die dan op hun beurt de rest van de economie financieren. Merkwaardig is dat deze karakteristiek nog versterkt is. De financiële instellingen hebben zich nog meer als financiële tussenpersoon tussen de huishoudens, spaarders en de rest van de economie geplaatst. Blijkbaar zijn de financiële crisissen en de bankencrisis van de jongste jaren geen aanleiding toe geweest voor de burger om vertrouwen te verliezen in het bank-systeem als financiële tussenpersoon. Men heeft zich vooral afgewend van de rechtstreekse financiering van de rest van de economie via vastrentende effecten en aandelen. Deze waren in 1999 nog goed voor 49% van het financieel vermogen om te krimpen tot 31%. Het betekent ook dat de meerwaarden die wij zouden willen belasten zich minder zullen voordoen bij dit soort van beleggingsprofiel. Een groot deel van deze activa hebben integendeel een gunstige financiële behandeling, als het langetermijnsparen via levensverzekeringen, pensioenfondsen, en niet het minst de van roerende voorheffing vrijgestelde spaardeposito's. Het zijn de financiële producten waarvan wij elders de fiscale uitgaven en minderontvangsten schetsen. Ook de instellingen voor collectieve beleggingen vormen een vehikel voor vermijden van roerende voorheffing via de kapitalisatiefondsen. Het is enkel de jongste jaren dat dit terug gecorrigeerd is voor de beleggingsfondsen die een substantieel deel beleggen in obligaties. Bij de verkoop van deze effecten wordt de meerwaarde van de gekapitaliseerde rente op het obligatiegedeelte belast alsof het een normale coupon was. Ook dit heeft consequenties. De financiële activa waarop men de meerwaarden zou willen belasten zijn blijkbaar een beperkt deel van het financieel vermogen, laat staan dat voor deposito's (30% van het financieel vermogen) er geen sprake is van meerwaarden. Ook voor de vastrentende effecten is de mogelijkheid om meerwaarden te realiseren beperkt, aangezien daar de meerwaarden de reflectie zijn van stijgende en dalende marktrentevoeten.

Het tweede grote blok van het vermogen is het onroerend vermogen. Dit bestaat voor het grootste deel uit de eigen woning, voor het andere deel voor de huurwoningen en ander vastgoed. Over de fiscale behandeling van het vastgoed, gaan wij maar terloops rapporteren omdat er binnen het Steunpunt Wonen een reeks van studies in voorbereiding zijn die dit gedetailleerd behandelen.

Indien men dit vermogen meer zal willen belasten zal men vermoedelijk dus niet alleen moeten nadenken over het invoeren van een meerwaardebelasting, maar evengoed over de globale fiscale behandeling van al deze activa, of de inkomsten op deze activa. Maar de specifieke verandering in de fiscaliteit van het vermogen kunnen ook geïnspireerd zijn door de verdeling van dit vermogen. Dit bespreken wij in 3.4. Maar eerst geven wij ook een beeld van de financiële activa en passiva van de ondernemingen (met uitsluiting van de financiële sector die in feite tussenpersoon is tussen gezinnen en ondernemingen).

Tabel 3.1 Financiële activa in het bezit van de particulieren, in miljard euro, 1999-2013

	Chartaal geld en deposito's						Vastrentende effecten			Aandelen en overige deelnemingen			Overige			Algemeen totaal
	Biljetten en munten	Zicht-deposito's	Gereguleerde spaar-deposito's	Overige deposito's voor ten hoogste één jaar	Deposito's voor meer dan één jaar	Totaal	Kort-lopende effecten	Lang-lopende effecten	Totaal	Beursge-noteerde aandelen	Niet-beursge-noteerde aandelen en overige deelnemingen	Totaal	Participaties in instellingen voor collectieve belegging	Verzeke-rings-technische voorzieningen	Andere te ontvangen rekeningen	
1999	11,6	21,4	95,1	36,5	5,4	170,1	1,5	150,8	152,3	57,1	172,4	229,5	110,7	94,4	21,4	778,3
2000	11,4	23,8	90,0	40,2	4,9	170,3	1,8	152,8	154,6	49,7	188,1	237,8	116,0	103,5	21,4	803,5
2001	6,8	24,8	94,9	40,2	5,2	171,9	2,4	150,4	152,8	36,3	173,5	209,8	118,3	112,4	21,4	786,6
2002	9,9	26,4	107,4	34,1	4,7	182,4	1,1	140,1	141,2	22,6	107,3	129,9	105,1	118,9	21,2	698,8
2003	13,1	27,6	125,3	28,3	4,0	198,4	0,8	122,9	123,6	29,7	111,5	141,2	112,9	131,4	20,6	728,2
2004	15,3	31,0	140,2	30,3	3,7	220,5	0,5	104,4	104,9	47,5	122,3	169,8	123,8	149,7	9,7	778,4
2005	16,5	36,1	148,6	30,8	3,0	234,9	0,4	93,3	93,7	52,2	123,0	175,2	146,5	175,9	10,1	836,3
2006	18,3	35,3	150,3	40,5	3,1	247,5	0,6	75,6	76,2	62,5	134,6	197,1	155,0	189,9	10,8	876,4
2007	19,7	34,2	141,7	57,4	4,4	257,4	1,4	71,5	72,8	64,1	132,1	196,2	147,7	200,8	12,8	887,7
2008	22,4	32,9	143,4	55,6	7,8	262,2	2,7	84,6	87,3	30,1	121,5	151,6	112,1	201,7	12,5	827,4
2009	22,4	38,0	176,3	29,3	12,2	278,1	0,7	97,8	98,4	40,5	139,7	180,2	111,7	217,5	11,2	897,2
2010	22,7	40,3	197,2	19,5	13,3	293,1	0,2	94,3	94,5	47,5	137,1	184,6	108,5	237,7	11,1	929,5
2011	24,0	41,0	201,5	22,6	16,5	305,7	0,2	104,8	105,0	41,5	153,4	194,9	103,0	243,3	11,4	963,3
2012	24,7	46,3	217,6	18,1	18,6	325,4	0,1	97,9	98,0	51,1	176,4	227,6	111,2	257,0	11,7	1 030,8
2013	25,6	51,9	229,9	18,0	17,8	343,2	0,1	87,8	87,9	62,2	188,2	250,4	122,3	269,1	12,1	1 084,9

Bron Eigen verwerking data uit gedetailleerde nationale rekeningen-ESR 1995, Belgostat online (NBB)

Tabel 3.2 Financiële activa in het bezit van de particulieren, in percentage van totaal aantal financiële activa, 1999-2013

	Chartaal geld en deposito's						Vastrentende effecten			Aandelen en overige deelnemingen			Overige			Algemeen totaal
	Biljetten en munten	Zicht-deposito's	Geregleme nteerde spaar-deposito's	Overige deposito's voor ten hoogste één jaar	Deposito's voor meer dan één jaar	Totaal	Kort-lopende effecten	Lang-lopende effecten	Totaal	Beursge-noteerde aandelen	Niet-beursge-noteerde aandelen en overige deel-nemingen	Totaal	Partici-paties in instelling-en voor collectieve belegging	Verzeke-rings-technische voorzie-ningen	Andere te ontvangen rekeningen	
1999	1,5	2,8	12,2	4,7	0,7	21,9	0,2	19,4	19,6	7,3	22,1	29,5	14,2	12,1	2,7	100
2000	1,4	3,0	11,2	5,0	0,6	21,2	0,2	19,0	19,2	6,2	23,4	29,6	14,4	12,9	2,7	100
2001	0,9	3,1	12,1	5,1	0,7	21,8	0,3	19,1	19,4	4,6	22,1	26,7	15,0	14,3	2,7	100
2002	1,4	3,8	15,4	4,9	0,7	26,1	0,2	20,1	20,2	3,2	15,4	18,6	15,0	17,0	3,0	100
2003	1,8	3,8	17,2	3,9	0,6	27,3	0,1	16,9	17,0	4,1	15,3	19,4	15,5	18,0	2,8	100
2004	2,0	4,0	18,0	3,9	0,5	28,3	0,1	13,4	13,5	6,1	15,7	21,8	15,9	19,2	1,2	100
2005	2,0	4,3	17,8	3,7	0,4	28,1	0,0	11,2	11,2	6,2	14,7	21,0	17,5	21,0	1,2	100
2006	2,1	4,0	17,1	4,6	0,3	28,2	0,1	8,6	8,7	7,1	15,4	22,5	17,7	21,7	1,2	100
2007	2,2	3,9	16,0	6,5	0,5	29,0	0,2	8,1	8,2	7,2	14,9	22,1	16,6	22,6	1,4	100
2008	2,7	4,0	17,3	6,7	0,9	31,7	0,3	10,2	10,6	3,6	14,7	18,3	13,5	24,4	1,5	100
2009	2,5	4,2	19,7	3,3	1,4	31,0	0,1	10,9	11,0	4,5	15,6	20,1	12,4	24,2	1,2	100
2010	2,4	4,3	21,2	2,1	1,4	31,5	0,0	10,1	10,2	5,1	14,8	19,9	11,7	25,6	1,2	100
2011	2,5	4,3	20,9	2,3	1,7	31,7	0,0	10,9	10,9	4,3	15,9	20,2	10,7	25,3	1,2	100
2012	2,4	4,5	21,1	1,8	1,8	31,6	0,0	9,5	9,5	5,0	17,1	22,1	10,8	24,9	1,1	100
2013	2,4	4,8	21,2	1,7	1,6	31,6	0,0	8,1	8,1	5,7	17,3	23,1	11,3	24,8	1,1	100

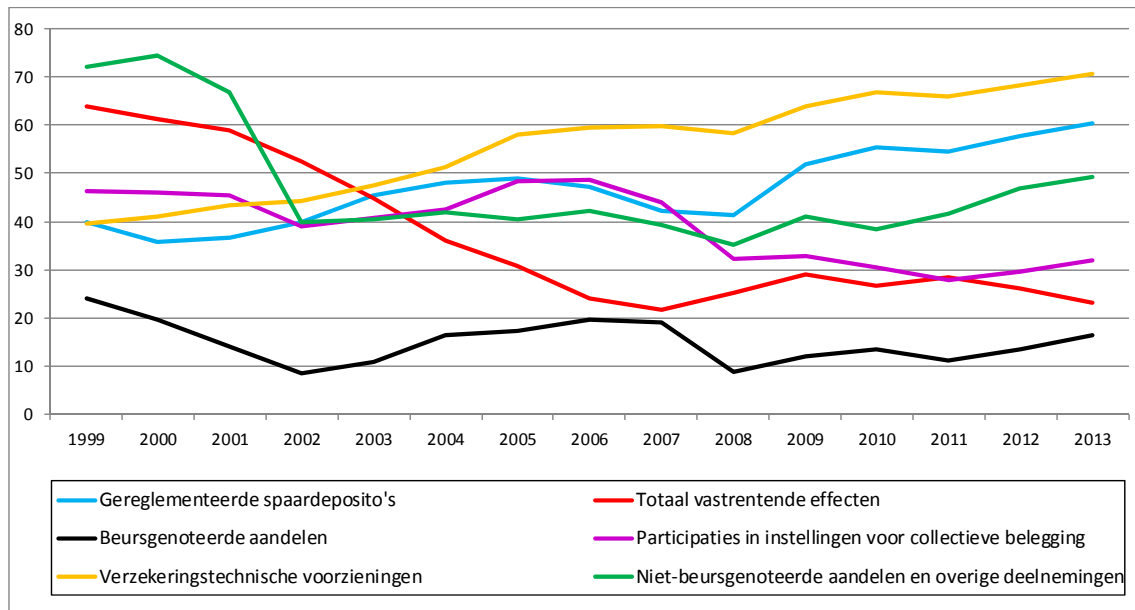
Bron Eigen verwerking data uit gedetailleerde nationale rekeningen-ESR 1995, Belgostat online (NBB)

Tabel 3.3 Financiële activa in het bezit van de particulieren, in percentage van het BBP, 1999-2013

	Chartaal geld en deposito's						Vastrentende effecten			Aandelen en overige deelnemingen			Overige			Algemeen totaal
	Biljetten en munten	Zicht-deposito's	Geregleme nteerde spaar-deposito's	Overige deposito's voor ten hoogste één jaar	Deposito's voor meer dan één jaar	Totaal	Kort-lopende effecten	Lang-lopende effecten	Totaal	Beursge-noteerde aandelen	Niet-beursge-noteerde aandelen en overige deel-nemingen	Totaal	Participaties in instelling-en voor collectieve belegging	Verzeke-rings-technische voorzie-ningen	Andere te ontvangen rekeningen	
1999	4,9	9,0	39,8	15,3	2,3	71,2	0,6	63,1	63,8	23,9	72,2	96,1	46,3	39,5	9,0	325,8
2000	4,5	9,4	35,6	15,9	2,0	67,4	0,7	60,5	61,2	19,7	74,5	94,2	45,9	41,0	8,5	318,2
2001	2,6	9,5	36,5	15,5	2,0	66,2	0,9	57,9	58,8	14,0	66,8	80,7	45,5	43,3	8,2	302,8
2002	3,7	9,8	40,0	12,7	1,7	67,9	0,4	52,2	52,6	8,4	40,0	48,4	39,1	44,3	7,9	260,1
2003	4,8	10,0	45,4	10,3	1,5	71,9	0,3	44,5	44,8	10,8	40,4	51,1	40,9	47,6	7,5	263,7
2004	5,3	10,6	48,1	10,4	1,3	75,7	0,2	35,8	36,0	16,3	42,0	58,3	42,5	51,4	3,3	267,2
2005	5,4	11,9	49,0	10,1	1,0	77,4	0,1	30,8	30,9	17,2	40,6	57,7	48,3	58,0	3,3	275,6
2006	5,8	11,1	47,1	12,7	1,0	77,6	0,2	23,7	23,9	19,6	42,2	61,8	48,6	59,6	3,4	274,9
2007	5,9	10,2	42,2	17,1	1,3	76,6	0,4	21,3	21,7	19,1	39,3	58,4	44,0	59,8	3,8	264,3
2008	6,5	9,5	41,4	16,0	2,3	75,7	0,8	24,4	25,2	8,7	35,1	43,8	32,4	58,2	3,6	238,9
2009	6,6	11,1	51,8	8,6	3,6	81,6	0,2	28,7	28,9	11,9	41,0	52,9	32,8	63,9	3,3	263,4
2010	6,4	11,3	55,4	5,5	3,7	82,4	0,1	26,5	26,6	13,3	38,5	51,9	30,5	66,8	3,1	261,3
2011	6,5	11,1	54,6	6,1	4,5	82,8	0,0	28,4	28,4	11,2	41,5	52,8	27,9	65,9	3,1	260,9
2012	6,6	12,3	57,9	4,8	5,0	86,6	0,0	26,0	26,1	13,6	46,9	60,5	29,6	68,4	3,1	274,2
2013	6,7	13,6	60,3	4,7	4,7	90,0	0,0	23,0	23,0	16,3	49,3	65,6	32,1	70,6	3,2	284,5

Bron Eigen verwerking data uit gedetailleerde nationale rekeningen-ESR 1995, Belgostat online (NBB)

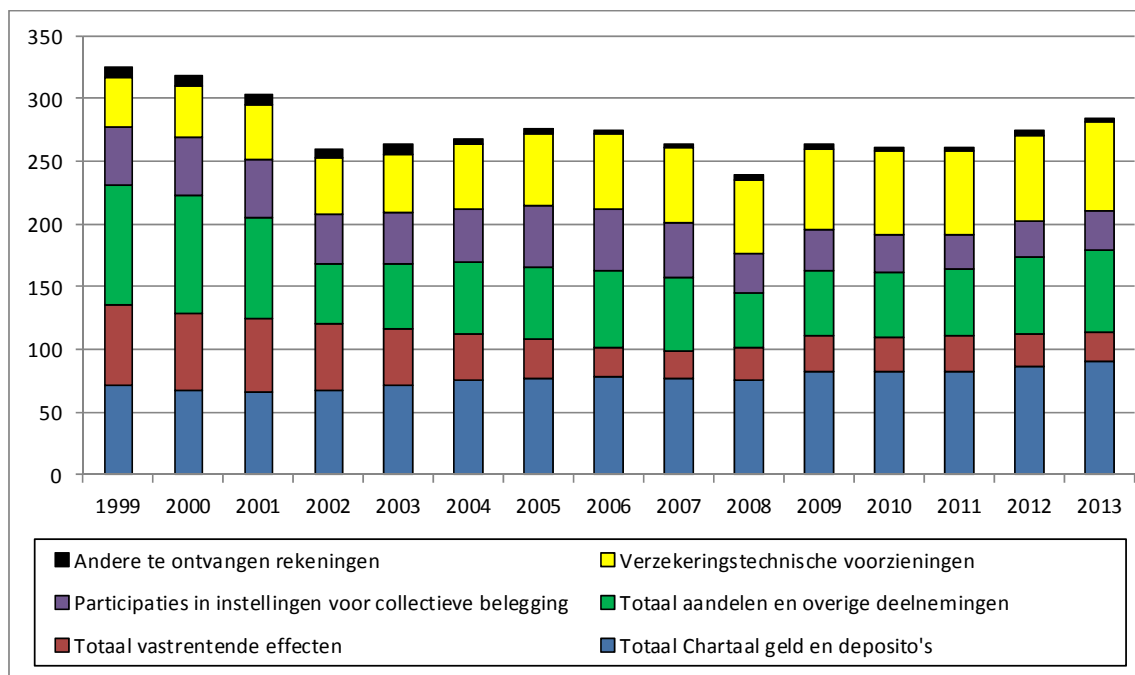
Figuur 3.4 Evolutie van een aantal financiële activa in bezit van particulieren*, België (particulieren*), in percentage van het BBP, 1999-2013

* De particuliere sector omvat de huishoudens en de instellingen zonder winstoogmerk ten behoeve van de huishoudens.

Bron Eigen verwerking data uit gedetailleerde nationale rekeningen-ESR 1995, Belgostat online (NBB)

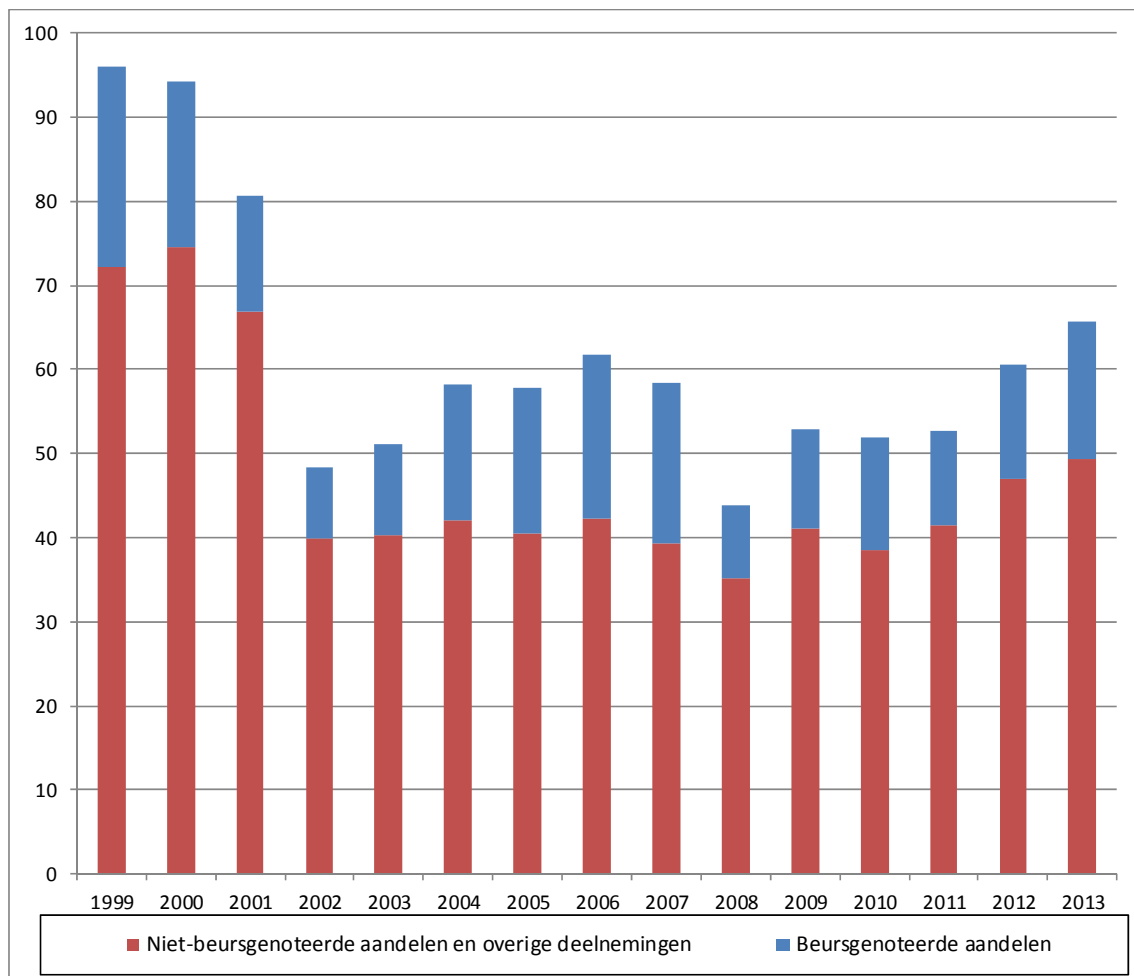
Figuur 3.5 Structuur van het financieel vermogen in bezit van particulieren*, België, in percentage van het BBP, 1999-2013

* De particuliere sector omvat de huishoudens en de instellingen zonder winstoogmerk ten behoeve van de huishoudens.

Bron Eigen verwerking data uit gedetailleerde nationale rekeningen-ESR 1995, Belgostat online (NBB)

Figuur 3.6 Verhouding beursgenoteerde en niet-beursgenoteerde aandelen in bezit van particulieren*, België, in percentage van het BBP, 1999-2013

* De particuliere sector omvat de huishoudens en de instellingen zonder winstoogmerk ten behoeve van de huishoudens.

Bron Eigen verwerking data uit gedetailleerde nationale rekeningen-ESR 1995, Belgostat online (NBB)

3.3 De financiële activa van de bedrijven

De nationale rekeningen geven niet alleen over het vermogen van de gezinnen gedetailleerde informatie, maar ook over de andere economische sectoren. Omdat wij verder ook de belasting van meerwaarden in de activa van bedrijven zullen bespreken, geven wij hierna de structuur van deze activa. Wanneer de gezinnen hun financiële activa zien toenemen van ongeveer 800 naar 1 100 euro, zijn de financiële activa van de bedrijven gestegen van 544 miljard naar 1 908 miljard euro. Vooral sinds 2006 zijn deze financiële activa aanzienlijk toegenomen, niet in het minst door een toename van onderlinge leningen tussen de ondernemingen, maar ook via aandelen participaties. De Belgische ondernemingen hebben meer en meer leningen aan elkaar verstrekt, of nemen participaties in elkaars aandelenkapitaal. Het feit dat dit vooral de jongste jaren zo belangrijk werd, kan mede verklaard worden door de notionele interest.

Tabel 3.4 Financiële activa in het bezit van bedrijven*, in miljard euro, België, 1999-2013

	Chartaal geld en deposito's				Vastrentende effecten			Aandelen en overige deelnemingen			Overige				Algemeen totaal
	Biljetten, munten en zicht-deposito's	Overige deposito's voor ten hoogste één jaar	Deposito's voor meer dan één jaar	Totaal	Kort-lopende effecten	Lang-lopende effecten	Totaal	Beurs-genoteerde aandelen	Niet-beurs-genoteerde aandelen en overige deelnemingen	Totaal	Verzeke-ringstech-nische voor-zieningen	Leningen	Handels-kredieten	Diverse en statistische aanpas-singen	
1999	22,6	33,5	2,7	58,8	2,2	7,9	10,2	123,0	185,2	308,2	4,9	150,6	5,4	5,6	543,7
2000	23,1	31,5	2,9	57,5	2,8	7,0	9,7	133,6	259,7	393,4	5,5	216,0	7,5	3,9	693,4
2001	23,8	40,2	3,1	67,0	4,9	6,6	11,6	119,4	246,1	365,4	5,8	272,1	7,1	4,3	733,4
2002	24,2	38,6	2,3	65,1	5,2	8,8	13,9	87,4	221,5	308,9	5,9	286,6	6,1	4,2	690,9
2003	25,7	34,1	3,1	62,8	4,5	7,3	11,8	97,3	252,2	349,5	6,1	342,2	5,6	6,0	784,0
2004	30,4	35,1	3,4	68,8	8,0	6,1	14,1	120,6	280,0	400,6	6,4	339,2	6,7	3,1	838,8
2005	31,9	31,2	3,2	66,3	7,8	7,6	15,4	143,5	290,2	433,7	6,5	357,8	7,1	3,0	889,8
2006	36,0	46,2	4,2	86,4	8,8	3,9	12,7	174,3	404,4	578,6	6,7	402,4	8,3	3,5	1 098,6
2007	38,4	58,9	4,8	102,1	9,0	7,0	15,9	186,4	462,3	648,7	6,8	439,5	10,2	24,6	1 247,9
2008	34,8	53,0	5,4	93,2	11,9	10,0	21,9	105,2	402,8	508,1	6,9	582,0	6,4	30,4	1 248,9
2009	42,7	74,3	8,5	125,5	9,8	16,2	26,0	136,9	449,6	586,5	7,3	640,2	5,5	22,5	1 413,6
2010	46,3	68,4	7,7	122,5	12,7	13,0	25,6	153,7	458,2	611,8	7,7	708,6	5,4	80,2	1 561,8
2011	59,9	57,9	8,5	126,4	10,5	17,5	28,0	143,0	572,5	715,5	7,5	773,3	9,4	94,6	1 754,6
2012	45,3	56,7	16,6	118,6	10,3	18,9	29,1	174,6	630,2	804,8	8,0	757,4	11,4	108,7	1 838,0
2013	46,2	68,0	8,1	122,4	8,5	18,7	27,2	210,2	684,4	894,6	8,2	736,0	8,2	111,6	1 908,2

* Niet-financiële ondernemingen.

Bron Eigen verwerking data uit gedetailleerde nationale rekeningen-ESR 1995, Belgostat online (NBB)

Tabel 3.5 Financiële activa in het bezit van bedrijven*, in percentage van totaal aantal financiële activa, België, 1999-2013

	Chartaal geld en deposito's				Vastrentende effecten			Aandelen en overige deelnemingen			Overige				Algemeen totaal
	Biljetten, munten en zicht-deposito's	Overige deposito's voor ten hoogste één jaar	Deposito's voor meer dan één jaar	Totaal	Kortlopende effecten	Langlopende effecten	Totaal	Beursgenoteerde aandelen	Niet-beursgenoteerde aandelen en overige deelnemingen	Totaal	Verzekeringstechnische voorzieningen	Leningen	Handelskredieten	Diverse en statistische aanpassingen	
1999	4,2	6,2	0,5	10,8	0,4	1,5	1,9	22,6	34,1	56,7	0,9	27,7	1,0	1,0	100
2000	3,3	4,5	0,4	8,3	0,4	1,0	1,4	19,3	37,5	56,7	0,8	31,1	1,1	0,6	100
2001	3,2	5,5	0,4	9,1	0,7	0,9	1,6	16,3	33,6	49,8	0,8	37,1	1,0	0,6	100
2002	3,5	5,6	0,3	9,4	0,8	1,3	2,0	12,6	32,1	44,7	0,9	41,5	0,9	0,6	100
2003	3,3	4,3	0,4	8,0	0,6	0,9	1,5	12,4	32,2	44,6	0,8	43,6	0,7	0,8	100
2004	3,6	4,2	0,4	8,2	1,0	0,7	1,7	14,4	33,4	47,8	0,8	40,4	0,8	0,4	100
2005	3,6	3,5	0,4	7,4	0,9	0,9	1,7	16,1	32,6	48,7	0,7	40,2	0,8	0,3	100
2006	3,3	4,2	0,4	7,9	0,8	0,4	1,2	15,9	36,8	52,7	0,6	36,6	0,8	0,3	100
2007	3,1	4,7	0,4	8,2	0,7	0,6	1,3	14,9	37,0	52,0	0,5	35,2	0,8	2,0	100
2008	2,8	4,2	0,4	7,5	1,0	0,8	1,8	8,4	32,3	40,7	0,6	46,6	0,5	2,4	100
2009	3,0	5,3	0,6	8,9	0,7	1,1	1,8	9,7	31,8	41,5	0,5	45,3	0,4	1,6	100
2010	3,0	4,4	0,5	7,8	0,8	0,8	1,6	9,8	29,3	39,2	0,5	45,4	0,3	5,1	100
2011	3,4	3,3	0,5	7,2	0,6	1,0	1,6	8,1	32,6	40,8	0,4	44,1	0,5	5,4	100
2012	2,5	3,1	0,9	6,5	0,6	1,0	1,6	9,5	34,3	43,8	0,4	41,2	0,6	5,9	100
2013	2,4	3,6	0,4	6,4	0,4	1,0	1,4	11,0	35,9	46,9	0,4	38,6	0,4	5,8	100

* Niet-financiële ondernemingen.

Bron Eigen verwerking data uit gedetailleerde nationale rekeningen-ESR 1995, Belgostat online (NBB)

Tabel 3.6 Financiële activa in het bezit van bedrijven*, in percentage van het BBP, België, 1999-2013

	Chartaal geld en deposito's				Vastrentende effecten			Aandelen en overige deelnemingen			Overige				Algemeen totaal
	Biljetten, munten en zicht-deposito's	Overige deposito's voor ten hoogste één jaar	Deposito's voor meer dan één jaar	Totaal	Kort-lopende effecten	Lang-lopende effecten	Totaal	Beurs-genoteerde aandelen	Niet-beurs-genoteerde aandelen en overige deelnemingen	Totaal	Verzeke-ringstech-nische voor-zieningen	Leningen	Handels-kredieten	Diverse en statistische aanpas-singen	
1999	9,5	14,0	1,1	24,6	0,9	3,3	4,3	51,5	77,5	129,0	2,1	63,0	2,2	2,3	227,6
2000	9,1	12,5	1,1	22,8	1,1	2,8	3,9	52,9	102,9	155,8	2,2	85,5	3,0	1,5	274,6
2001	9,1	15,5	1,2	25,8	1,9	2,6	4,5	46,0	94,7	140,7	2,2	104,7	2,7	1,7	282,3
2002	9,0	14,4	0,8	24,2	1,9	3,3	5,2	32,5	82,5	115,0	2,2	106,7	2,3	1,6	257,2
2003	9,3	12,3	1,1	22,7	1,6	2,6	4,3	35,2	91,3	126,6	2,2	123,9	2,0	2,2	283,9
2004	10,4	12,0	1,2	23,6	2,7	2,1	4,8	41,4	96,1	137,5	2,2	116,5	2,3	1,1	288,0
2005	10,5	10,3	1,1	21,8	2,6	2,5	5,1	47,3	95,6	142,9	2,1	117,9	2,3	1,0	293,2
2006	11,3	14,5	1,3	27,1	2,8	1,2	4,0	54,7	126,8	181,5	2,1	126,2	2,6	1,1	344,6
2007	11,4	17,5	1,4	30,4	2,7	2,1	4,7	55,5	137,7	193,2	2,0	130,9	3,0	7,3	371,6
2008	10,0	15,3	1,6	26,9	3,4	2,9	6,3	30,4	116,3	146,7	2,0	168,0	1,8	8,8	360,5
2009	12,5	21,8	2,5	36,8	2,9	4,8	7,6	40,2	132,0	172,2	2,2	187,9	1,6	6,6	414,9
2010	13,0	19,2	2,2	34,4	3,6	3,6	7,2	43,2	128,8	172,0	2,2	199,2	1,5	22,6	439,0
2011	16,2	15,7	2,3	34,2	2,8	4,7	7,6	38,7	155,0	193,8	2,0	209,4	2,5	25,6	475,2
2012	12,1	15,1	4,4	31,6	2,7	5,0	7,7	46,5	167,7	214,1	2,1	201,5	3,0	28,9	489,0
2013	12,1	17,8	2,1	32,1	2,2	4,9	7,1	55,1	179,3	234,4	2,2	192,8	2,2	29,2	499,9

* Niet-financiële ondernemingen.

Bron Eigen verwerking data uit gedetailleerde nationale rekeningen-ESR 1995, Belgostat online (NBB)

3.4 Verdeling van het vermogen: de vermogensenquête van de Nationale Bank van België (NBB) en de Europese Centrale Bank (ECB)

Tot voor kort bestond er maar gefragmenteerde informatie over de verdeling van het vermogen, en dan voornamelijk van het financieel vermogen, bij gebrek aan een aangifteplicht (de bevrijdende roerende voorheffing) of het gebrek aan een kadaster van de financiële vermogens.

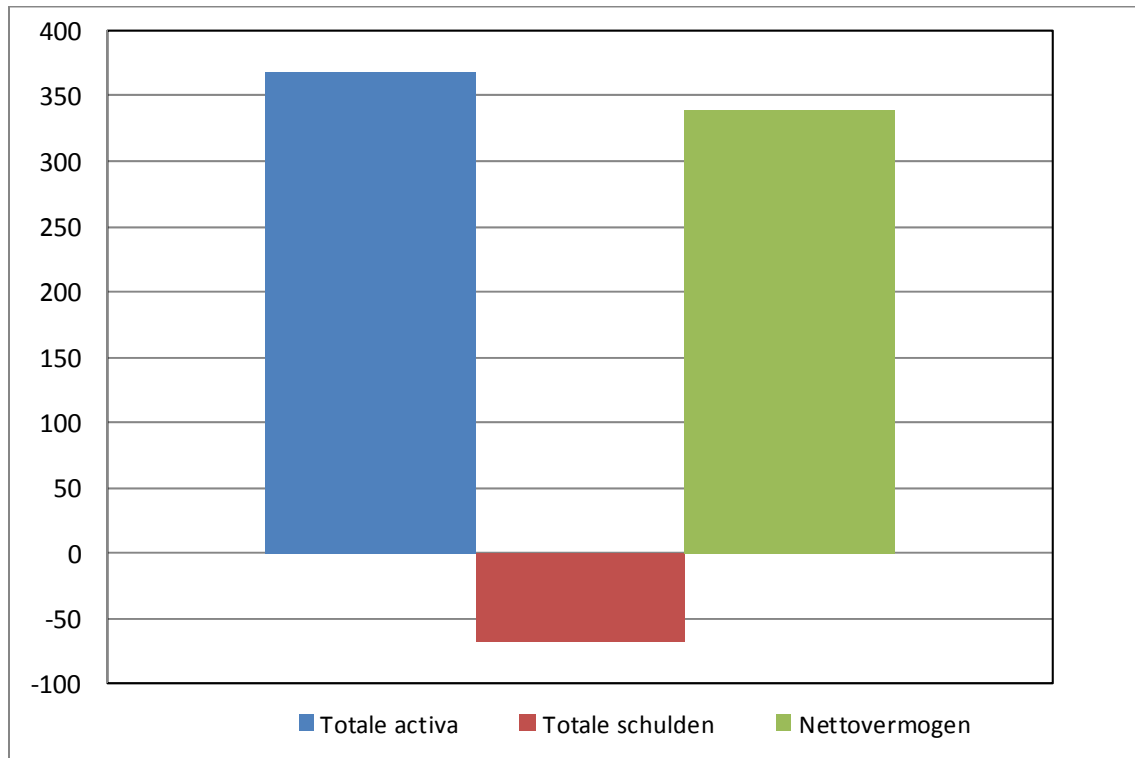
Pas recent is onder impuls van de ECB ook door de NBB een vermogensenquête georganiseerd bij de Belgische huishoudens. Het laat toe ook een zicht te krijgen op de vermogensverdeling. Op basis van de gepubliceerde gegevens krijgen wij vooreerst een zicht op het gemiddeld nettovermogen (bezittingen min schulden) van de Belgische huishoudens, financieel en onroerend vermogen samen, met inbegrip van een aantal andere reële activa als de wagen. Het gemiddeld vermogen per huishouden is bruto iets meer dan 350 000 euro, de schulden iets meer dan 50 000 zodat het nettovermogen goed is voor 330 000 euro (zie tabel 3.7 en figuur 3.7). Als wij deze bedragen vermenigvuldigen met het totaal aantal gezinnen dan komen wij tot een macro-economische raming van het vermogen op basis van de steekproef van de vermogensenquête. Het gaat hier over een goede 1 708 miljard euro bruto vermogen, en netto 1 568 miljard euro. 70% blijkt eigenaar te zijn. Zij hebben met 1 596 miljard euro 93% van het totale vermogen.

Tabel 3.7 Overzicht gemiddeld vermogen en totaal vermogen, België, 2010

Type eigenaarschap		Gemiddeld vermogen per huishouden (in 1 000 euro)	Totaal vermogen alle Belgische huishoudens (in miljard euro)
Alle huishoudens	Totale activa	369,0	1 708,0
	<i>Huishoudens met schulden (in %)</i>	<i>44,8</i>	<i>44,8</i>
	Totale schulden	68,0	312,0
	Nettovermogen	339,0	1 568,0
Eigenaars	<i>% van de huishoudens</i>	<i>69,7</i>	<i>69,7</i>
	Totale activa	495,0	1 596
	<i>Huishoudens met schulden (in %)</i>	<i>51,5</i>	<i>51,5</i>
	Totale schulden	79,0	253,0
	Nettovermogen	454,0	1 465,0
Niet-eigenaars	<i>% van de huishoudens</i>	<i>30,4</i>	<i>30,4</i>
	Totale activa	81,0	114,0
	Huishoudens met schulden (in %)	29,5	29,5
	Totale schulden	23,0	33,0
	Nettovermogen	74,0	104,0

Bron Eigen verwerking data uit The Eurosystem Household Finance and Consumption Survey, Statistical Tables (ECB, 2013)

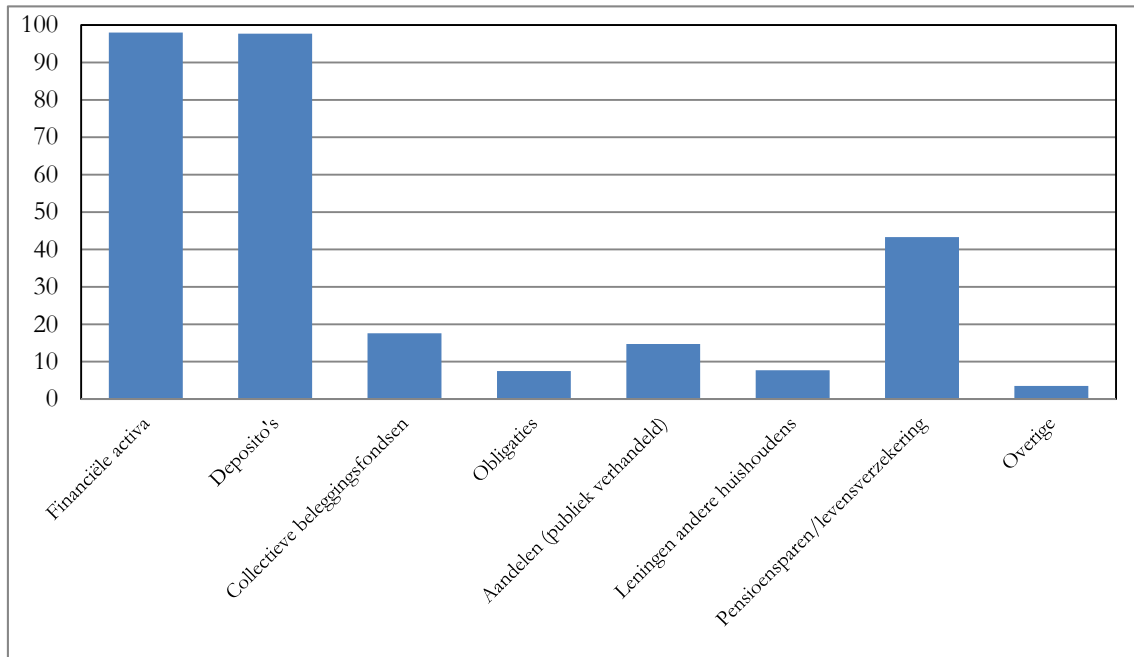
Figuur 3.7 Gemiddeld vermogen Belgisch huishouden, in 1 000 euro, 2010

Bron Eigen verwerking data uit The Eurosystem Household Finance and Consumption Survey, Statistical Tables (ECB, 2013)

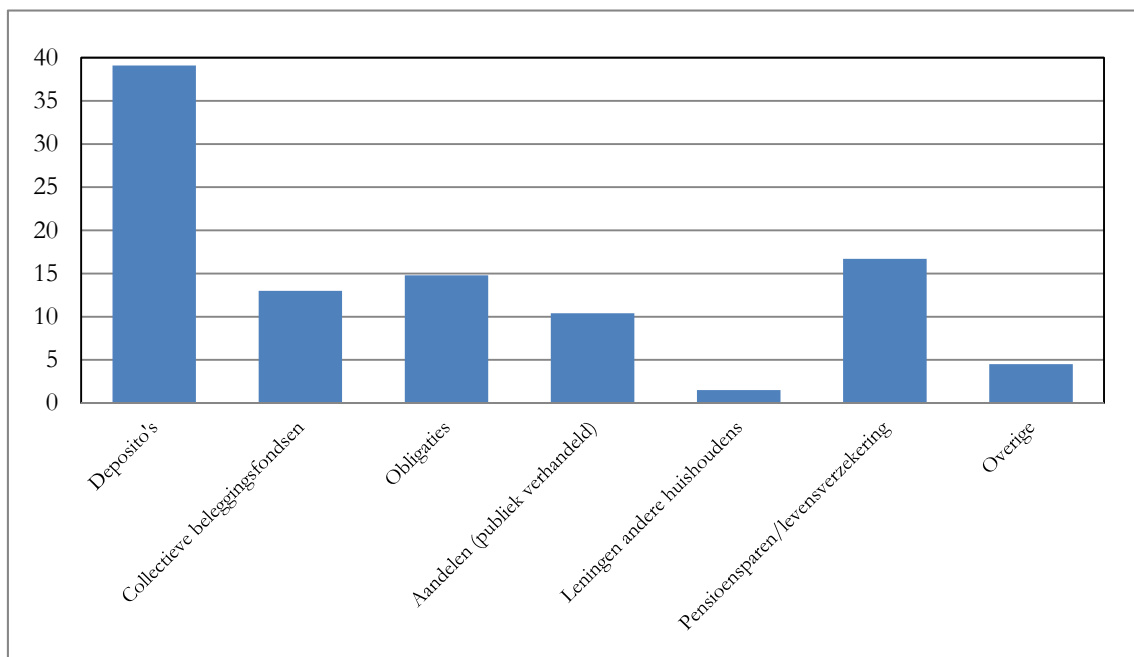
In figuur 3.8 wordt het duidelijk dat omwille van de vraagstelling uiteraard bijna iedereen, van arm tot rijk, enig financieel vermogen heeft, omdat ook de zichtrekening of het spaarboekje al opgenomen zijn, en bijna iedereen beschikt daar wel over, ongeacht of er iets staat op deze rekeningen. Veel specifieke financiële activa zijn echter minder ruim verspreid, zoals blijkt uit de participatiegraad voor bepaalde activa (figuur 3.8 en 3.9). Zo zouden genoteerde aandelen maar aangehouden worden door 14,7% van de huishoudens, terwijl collectieve beleggingsfondsen door 17,6% van de huishoudens worden aangehouden. Pensioenspaarrekeningen of levensverzekeringen komen bij 43,3% van de huishoudens voor, wat dus na het spaarboekje de meest gedemocratiseerde vorm van financieel vermogen is. De aandelen van deze financiële activa in de totale portefeuille (figuur 3.9) komen natuurlijk in de buurt van de macro-economische cijfers waarbij de deposito's met 39% het gros uitmaken van de activa, de pensioen- en levensverzekeringen goed zijn voor 16,7%, de genoteerde aandelen 10,4% en de instellingen voor collectieve beleggingen 13%.

Figuur 3.8 Participatiegraad financiële activa, in percentage van huishoudens, België, 2010

Bron Eigen verwerking data uit excelbestand The Eurosystem Household Finance and Consumption Survey (ECB, 2013)

Figuur 3.9 Aandeel financiële activa van huishoudens, in percentage van totaal financiële activa, België, 2010

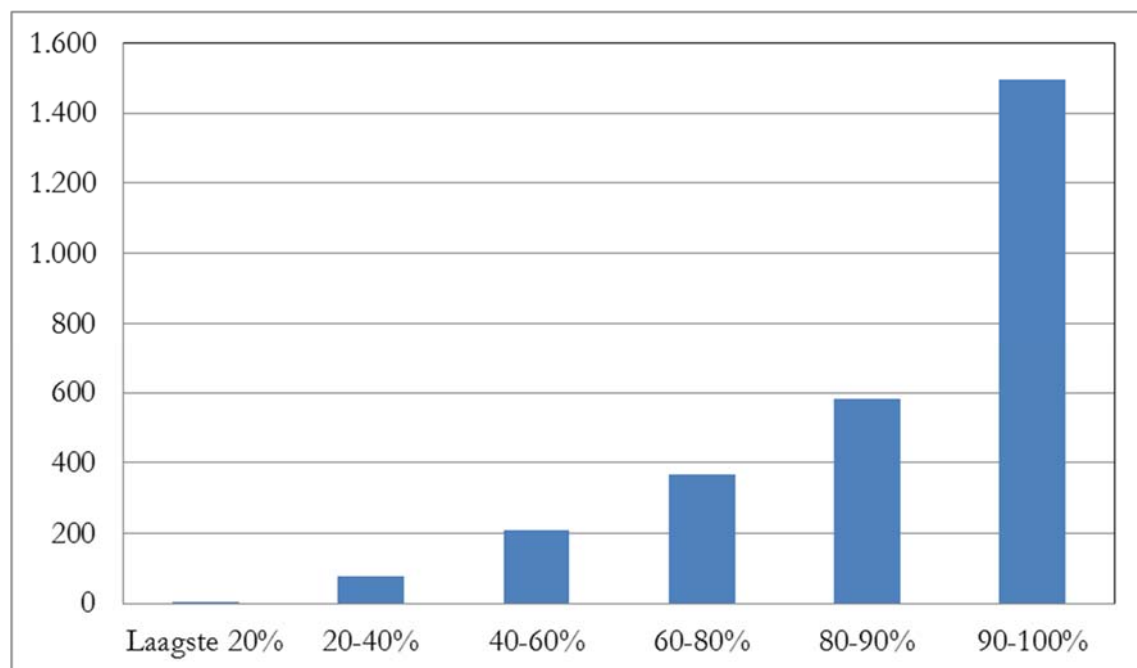
Bron Eigen verwerking data uit excelbestand The Eurosystem Household Finance and Consumption Survey (ECB, 2013)

Deze enquête leert ons vooral iets nieuw over de vermogensverdeling. Het gemiddeld vermogen per huishouden, hier verdeeld naar vijf kwintielen en de hoogste twee decielen, is amper bestaande bij het laagste kwintiel tot bijna 1,5 miljoen euro voor het hoogste deciel. Het gemiddeld inkomen per

huishouden varieert van 8 000 euro per jaar tot 180 000 euro in het hoogste deciel. De ongelijke verdeling van vermogen inkomen is ook te zien aan de Lorenz-curven voor respectievelijk de vermogens en het inkomen in België. Daar is duidelijk te zien hoe de laagste kwintielen amper een aandeel hebben in het totaal vermogen. Dit is nog eens apart geïllustreerd in figuur 3.11 waar voor de kwintielen en de twee hoogste decielen het aandeel wordt gegeven in het totaal nettovermogen. Maar in alle geval blijft het ongelijk verdeeld: in de 10% hoogste vermogens is het gemiddeld nettovermogen (roerend en onroerend) 1,5 miljoen euro per huishouden. Deze 10% grootste vermogens bezitten 44% van het totale nettovermogen. De laagste 60% van de vermogens zijn goed voor 20% van het totaal. Belastingen op dit vermogen en deze vermogensinkomsten zijn dus bij uitstek geschikt om progressiviteit in belastingen te brengen.

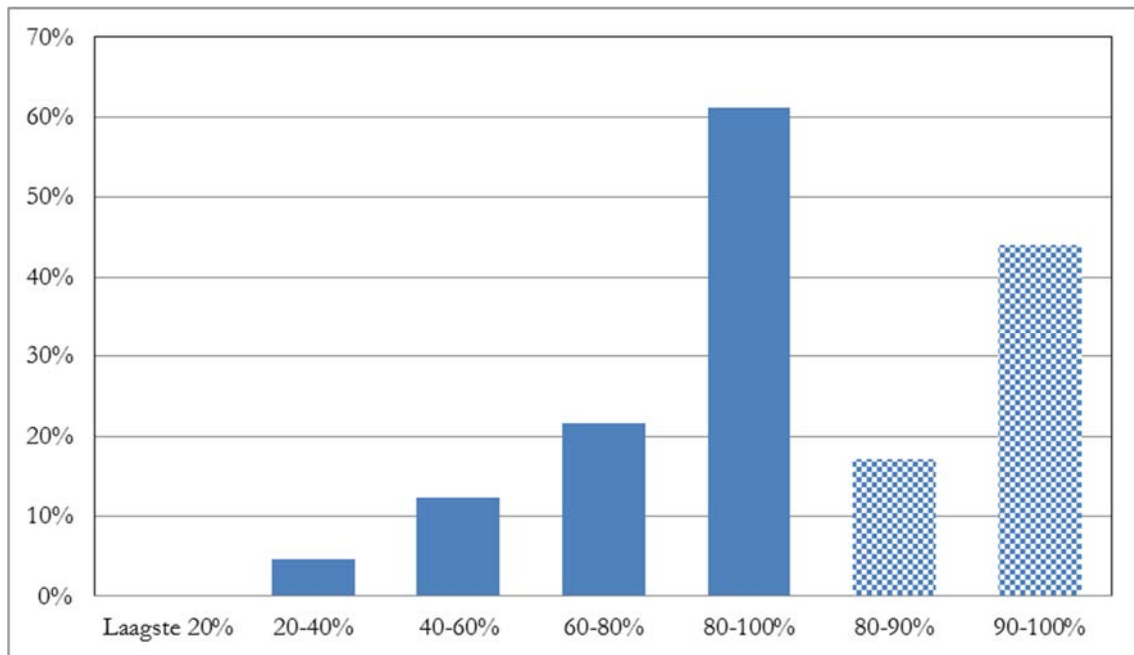
Wanneer, en het is bijna per definitie, het vermogen ongelijker verdeeld is dan het totale gezinsinkomen, dan situeert België zich voor beide dimensies niet identiek in vergelijking met het buitenland. In de laatste twee grafieken vergelijken wij de inkomens en vermogensverdeling in België met de vier voornaamste buurlanden. Dan blijkt dat ons inkomen meer ongelijk verdeeld is dan bij de burens, maar dat ons vermogen daarentegen meer gelijk verdeeld is (figuur 3.15 en 3.16). Het beleid omtrent het verwerven van een eigen woning heeft daar zeker toe bijgedragen.

Figuur 3.10 Vermogensverdeling van het totaal nettovermogen naar kwintiel en twee hoogste decielen, in 1 000 euro per huishouden, België, 2010

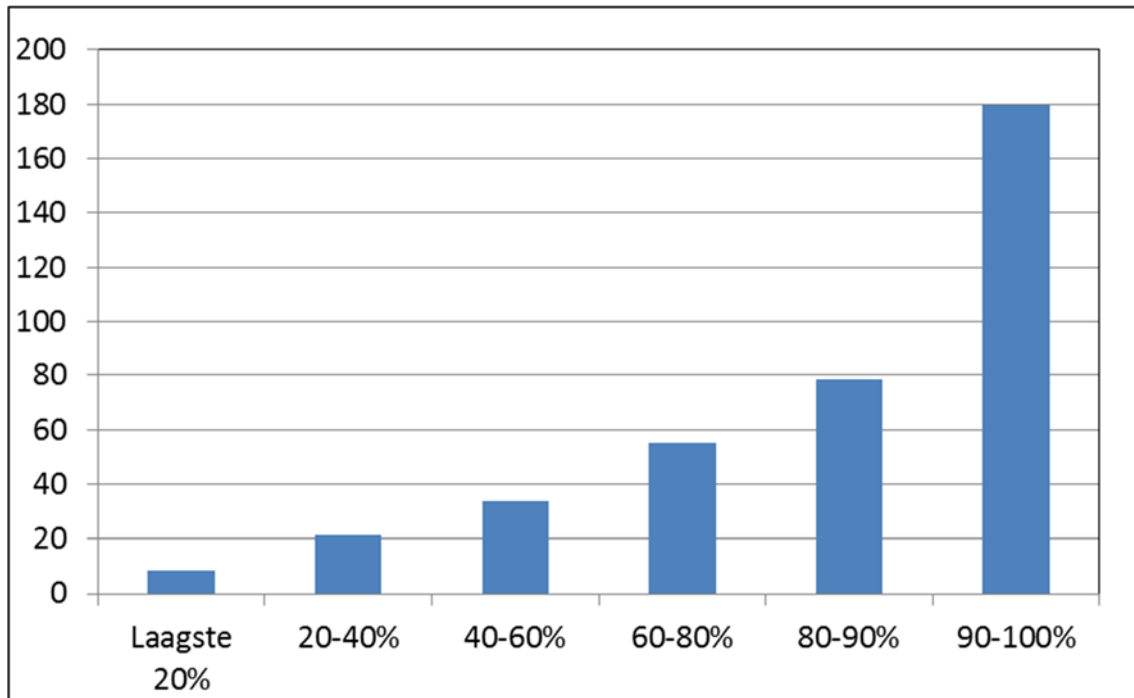
Bron Eigen verwerking data uit The Eurosystem Household Finance and Consumption Survey, Statistical Tables (ECB, 2013)

Figuur 3.11 Verdeling van het totaal nettovermogen over de kwintielen en twee hoogste decielen, in percentage van het totaal vermogen, België, 2010

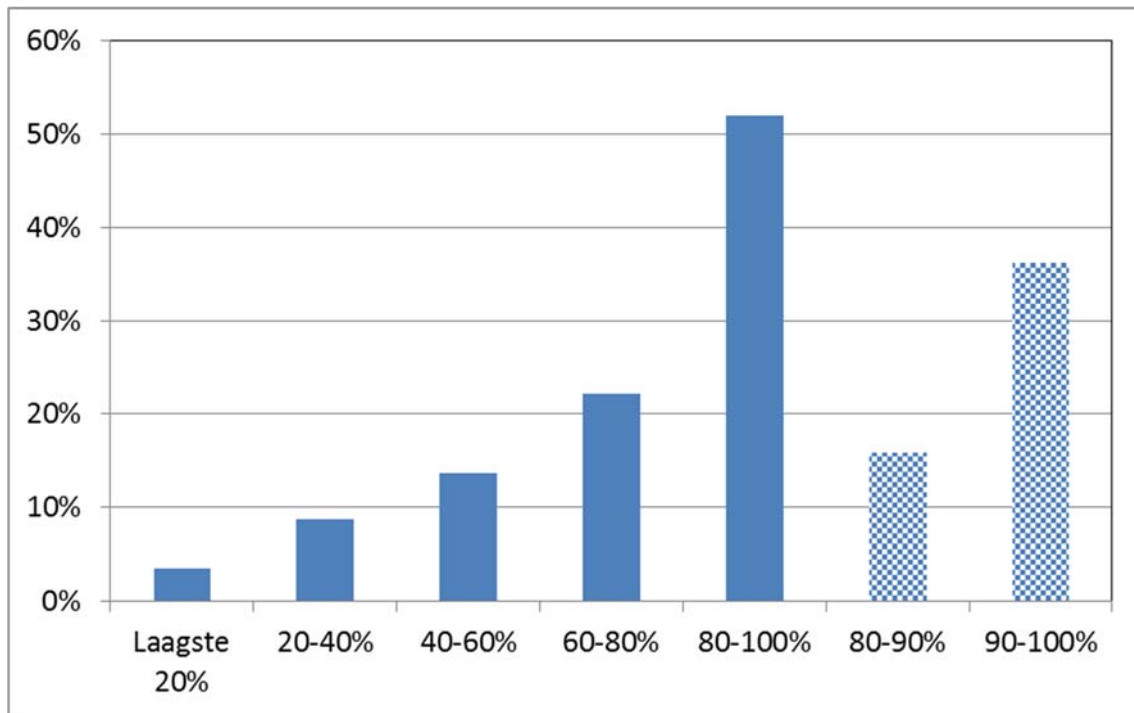
Bron Eigen verwerking data uit The Eurosystem Household Finance and Consumption Survey, Statistical Tables (ECB, 2013)

Figuur 3.12 Inkomensverdeling naar kwintiel en twee hoogste decielen, in 1 000 euro per huishouden, België, 2010

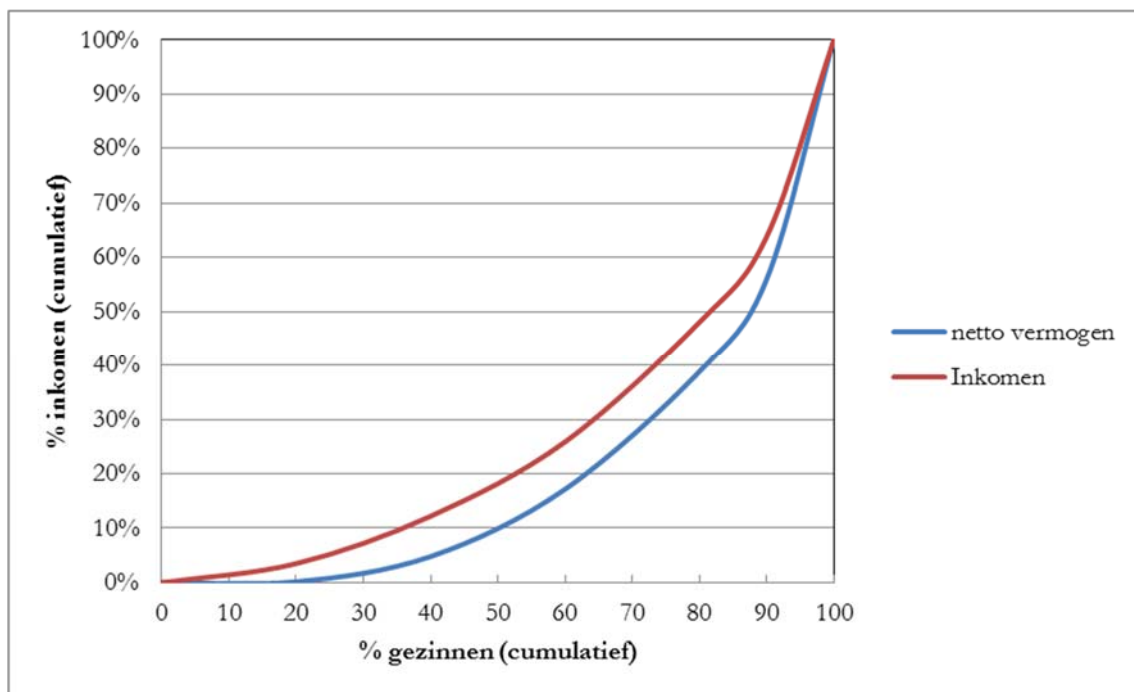
Bron Eigen verwerking data uit The Eurosystem Household Finance and Consumption Survey, Statistical Tables (ECB, 2013)

Figuur 3.13 Verdeling van het totaal inkomen over de kwintielen en twee hoogste decielen, in percentage van het totaal inkomen, België, 2010

Bron Eigen verwerking data uit The Eurosystem Household Finance and Consumption Survey, Statistical Tables (ECB, 2013)

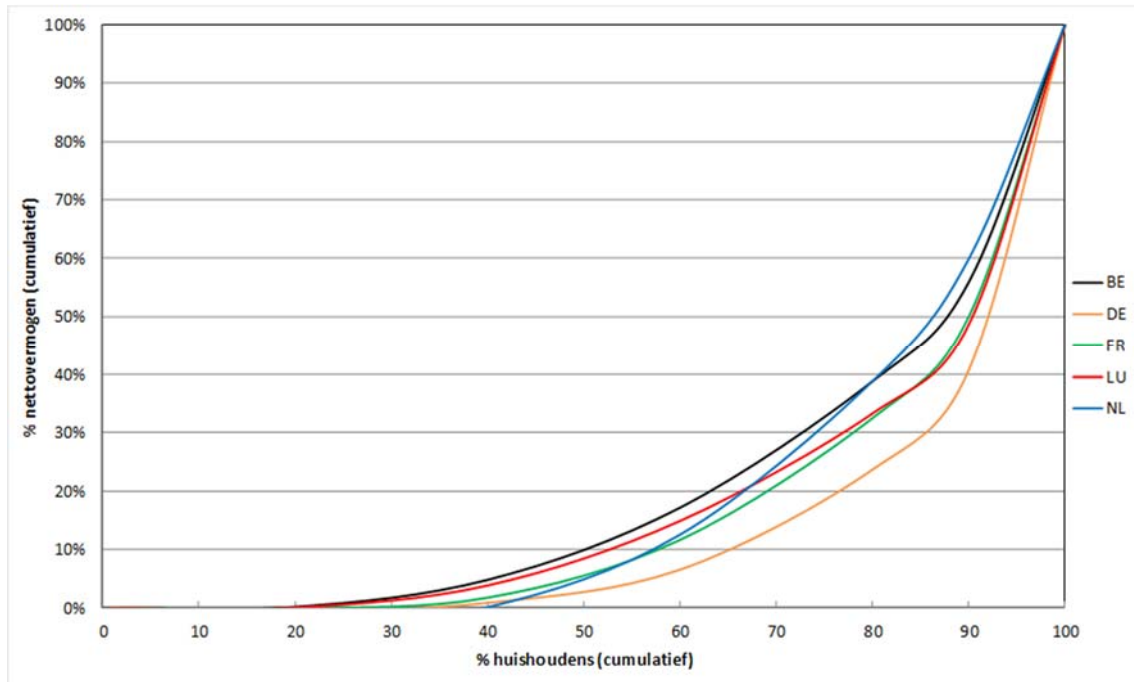
Figuur 3.14 Vergelijking ongelijkheid in de vermogensverdeling en inkomensverdeling, per kwintiel en hoogste twee decielen, België, Lorenz-curve, 2010

* Nettovermogen ingedeeld naar kwintielen en decielen nettovermogen.

Bron Eigen verwerking data uit The Eurosystem Household Finance and Consumption Survey, Statistical Tables (ECB, 2013)

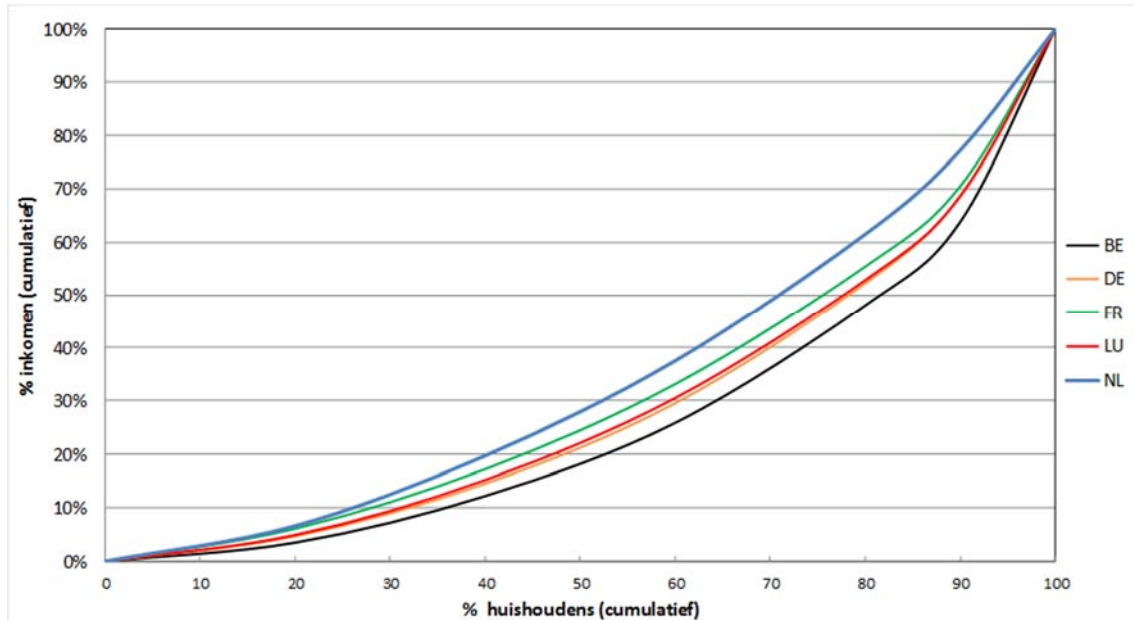
Figuur 3.15 Verdeling nettovermogen: vergelijking België met buurlanden, Lorenz-curve, 2010

* Nettovermogen ingedeeld naar kwintielen en decielen nettovermogen.

Bron Eigen verwerking data uit The Eurosystem Household Finance and Consumption Survey, Statistical Tables (ECB, 2013)

Figuur 3.16 Verdeling inkomen: vergelijking België met buurlanden, Lorenz-curve, 2010

* Inkomen ingedeeld naar kwintielen en decielen inkomen

Bron Eigen verwerking data uit The Eurosystem Household Finance and Consumption Survey, Statistical Tables (ECB, 2013)

3.5 Macro-economische informatie over het vermogensinkomen

Er circuleren verschillende begrippen voor inkomen uit vermogen. Op basis van de door Eurostat gehanteerde macro-economische indicator van inkomen uit kapitaal zou zowel het gemengd inkomen uit zelfstandige arbeid, bruto exploitatieoverschot van de vennootschappen en de uitgekeerde dividenden en rente, en huuropbrengsten moeten in rekening genomen worden, met inbegrip van de toegerekende huur voor de eigen woning.

De band met de diverse fiscale ontvangsten is echter niet eenduidig. Een belangrijk deel van de roerende en onroerende voorheffing van de huishoudens is betaald op basis van hun roerende vermogensinkomsten en hun werkelijke of toegerekende huur. In de volgende tabellen halen wij uit de nationale rekeningen enerzijds deze roerende inkomsten, en via de bestedingenzijde nemen wij ook de betaalde huur en de toegerekende huur voor de eigen woning in het vizier. In de tabellen berekenen wij het relatief belang van beide categorieën. Wij merken dat de huur en toegerekende huur gelijke tred houden met het BBP (althoewel de waarde van het onroerend vermogen sterker steeg) terwijl de onroerende inkomsten als percentage van het BBP aanzienlijk is gedaald. De verhouding van de door de particulieren betaalde roerende en onroerende voorheffing is een proxy voor de belastingdruk op deze activa. Als wij de verhouding nemen tussen de belastingen en respectievelijk het totaal van de roerende inkomsten enerzijds en anderzijds de huur en toegerekende huur, is in het ene geval de proxy voor deze belastingdruk vooral de laatste twee jaren gestegen, terwijl dit voor de onroerende inkomsten over de ganse lijn geleidelijk steeg. Het relatieve aandeel van onroerende voorheffing is ook groter, wat in overeenstemming zou kunnen zijn met de theorie van optimale belastingen waar men die basis belast die het minst elastisch is, lees de belasting zou kunnen ontwijken. Onroerend vermogen komt daarvoor het minst in aanmerking, niet het minst omdat dit reeds in een ‘vermogenskadaster’ zit.

In de nationale rekeningen zijn een aantal rubrieken die meer detail opleveren over de vermogensinkomsten van de gezinnen. In onderstaande tabel geven wij vooreerst de opbrengt op roerend vermogen, met name interesten, dividenden en opbrengsten toegekend aan polissen. Zoals wij hierboven de shift konden opmerken in het vermogen, is dit nog meer merkbaar in de opbrengsten. Deze worden immers bepaald door wijzigingen in de beleggingsportefeuille, maar ook door de wijziging in de opbrengst. Wij zien, samengaand met wijzigende rentevoeten, een daling van vastrentend papier en een verschuiving naar het spaarboekje, tussen 1995 en 2012 meer dan een halvering van de renteinkomsten. De dividenden stegen daarentegen van 6,2 tot 14,1 miljard euro of een toename van meer dan 130%. Ook de opbrengst op polissen steeg met hetzelfde percentage tot 8,7 miljard euro. De drie samen stijgen echter over deze gehele periode van 31,4 miljard naar 32,9 miljard. De totale roerende voorheffing (van particulieren) is goed voor een toename van 2,4 naar 3,3 miljard op een verhouding tussen deze roerende voorheffing en een aantal vormen van roerend inkomen die schommelt van 7,5% in 1995 tot 10% in 2012. Wij merken trouwens voor 2013 een substantiële verhoging van de roerende voorheffing, van 3,3 naar 4,2 miljard. Dit is deels het gevolg van de veralgemeende verhoging van de RV van 21% naar 25%, maar ook de versnelde betaling van een RV op de liquidatieboni aan 10% (zie verder) is een deel van de verklaring. Volgens recente cijfers van het Planbureau is dit laatste zelfs goed voor 600 miljoen euro.

Wanneer het financieel vermogen de jongste 15 jaar niet gestegen is in verhouding tot het BBP, is (vooral door de dalende rentevoeten), het inkomen uit het roerend vermogen onder de vorm van interesten, dividenden en ook het inkomen toegerekend aan de polissen, gedaald van 15 naar 8% van het BBP.

Ook omtrent de onroerende inkomsten bevatten de nationale rekeningen interessante cijfers. Zo is de omvang van de betaalde huur en de toegerekende huur voor de huishoudens samen goed voor ook ongeveer 30 miljard euro, wat ongeveer even veel is als de werkelijke roerende inkomsten. Deze huur is ongeveer op dezelfde manier geëvolueerd als het BBP en blijft er ongeveer 8% van uitmaken. Een benadering voor de belastingdruk is de verhouding van de onroerende voorheffing tot deze huur, en daar is de verhouding ook ongeveer constant gebleven (van 8,6% naar 10%).

Tabel 3.8 Overige vermogensinkomsten van de huishoudens, in miljard euro (tenzij anders vermeld), België, 1995-2012

	Middelen, inkomen uit vermogen (D.4)			Totaal rente, dividend en inkomen uit polissen	Totaal roerende voorheffing natuurlijke personen	Roerende voorheffing als % inkomen uit roerend vermogen	Totaal roerend inkomen (rente dividend en inkomen uit polissen) (als % BBP)
	Waarvan rente (D.41)	Waarvan winstuitkeringen (D.42), dividenden (D.421)	Waarvan inkomen uit vermogen toegerekend aan polishouders (D.44)				
1995	22,1	6,2	3,1	31,4	2,4	7,59	15,12
1996	20,5	5,2	3,4	29,2	1,8	6,14	13,80
1997	20,0	5,2	3,6	28,8	1,9	6,60	13,02
1998	19,9	6,9	4,1	30,8	1,7	5,47	13,41
1999	17,2	7,7	3,8	28,8	1,5	5,24	12,04
2000	19,1	9,5	4,0	32,6	1,7	5,33	12,90
2001	19,2	10,4	4,3	33,9	1,8	5,28	13,03
2002	16,2	10,0	4,6	30,8	1,7	5,61	11,45
2003	13,1	9,8	4,8	27,7	1,6	5,87	10,03
2004	12,2	10,1	5,2	27,5	1,8	6,44	9,45
2005	12,0	10,5	6,1	28,6	2,1	7,22	9,42
2006	12,8	10,8	6,7	30,3	2,2	7,34	9,51
2007	15,0	12,2	7,3	34,5	2,4	6,82	10,27
2008	16,3	13,6	8,2	38,1	2,6	6,83	11,01
2009	12,0	14,3	7,7	33,9	2,3	6,76	9,96
2010	10,6	14,9	8,4	33,8	2,4	7,18	9,50
2011	10,5	13,0	8,6	32,2	2,7	8,36	8,71
2012	10,1	14,1	8,7	32,9	3,3	10,11	8,74

Bron Eigen verwerking data uit gedetailleerde nationale rekeningen-ESR 1995, Belgostat online (NBB)

Tabel 3.9 Vermogensinkomsten uit huur, België, 1995-2012, in miljard euro (tenzij anders vermeld)

	Werkelijke woninghuur* (huurders)	Toegerekende woninghuur* (eigenaars)	Totaal huur en toegerekende huur*	Onroerende voorheffing natuurlijke personen	Onroerende voorheffing als percentage huur en toegerekende huur	Totaal huuropbrengsten als percentage BBP
1995	5,2	13,0	18,1	1,6	8,62	8,71
1996	5,3	13,6	18,8	1,7	9,02	8,90
1997	5,3	14,1	19,5	1,8	9,11	8,78
1998	5,4	14,6	20,0	1,8	9,24	8,69
1999	5,4	15,1	20,6	1,9	9,01	8,61
2000	5,5	15,7	21,2	1,9	8,78	8,38
2001	5,6	16,3	21,8	2,0	9,02	8,40
2002	5,7	17,0	22,7	2,2	9,82	8,44
2003	5,8	17,6	23,4	2,4	10,14	8,48
2004	5,9	18,3	24,2	2,4	10,03	8,29
2005	6,0	19,0	25,0	2,4	9,79	8,25
2006	6,2	19,9	26,1	2,5	9,68	8,19
2007	6,3	20,7	27,0	2,6	9,69	8,04
2008	6,4	21,5	27,9	2,7	9,72	8,06
2009	6,5	22,3	28,8	2,8	9,72	8,46
2010	6,6	22,9	29,4	2,9	9,93	8,28
2011	6,6	23,5	30,1	3,1	10,19	8,16
2012	6,7	24,2	30,9	3,1	9,99	8,23

* Huur berekend op volgende onderdelen: huisvesting, water, elektriciteit, gas en andere brandstoffen.

Bron Eigen verwerking data uit gedetailleerde nationale rekeningen-ESR 1995, Belgostat online (NBB)

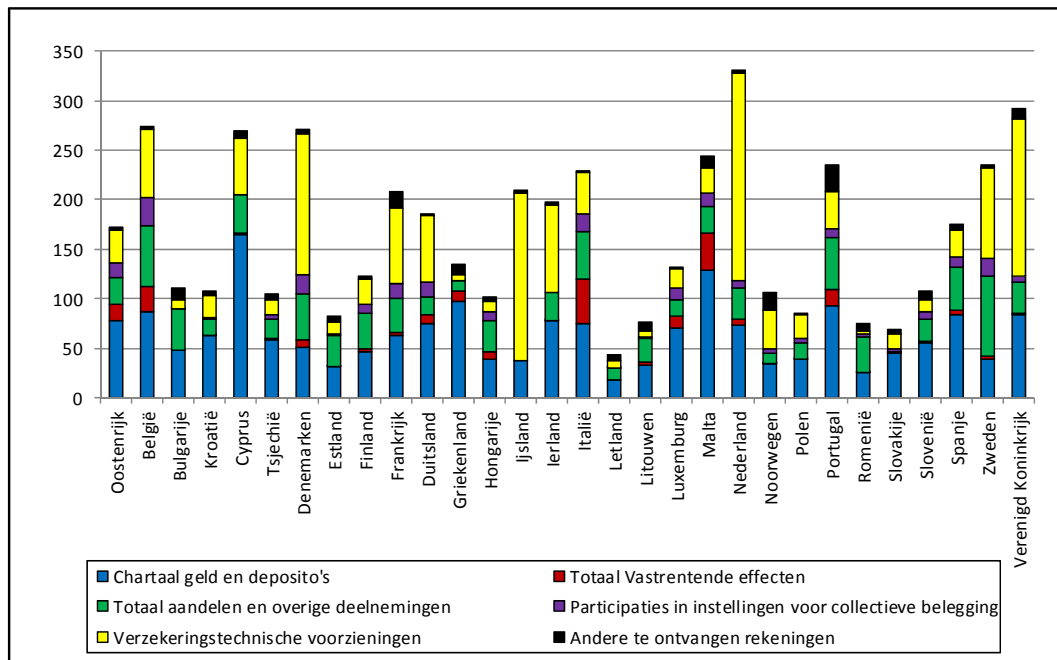
3.6 Het financieel vermogen van de Belg in internationaal perspectief

In hoofdstuk 2 illustreerden wij reeds hoedat de eigenlijke belasting op vermogen in België reeds aan de hoge kant ligt. Indien wij de impliciete belastingdruk bekijken, waarbij ook vennootschapsbelastingen op vennootschapswinsten worden meegenomen, is dit minder het geval. Maar dit wordt ook extra verstrekt door weliswaar een hoog nominaal tarief voor vennootschapsbelastingen, maar een laag feitelijk tarief. De financiële vermogens zijn verder ook in internationaal perspectief goed gedocumenteerd, in tegenstelling tot de onroerende vermogens. Figuur 3.17 vergelijkt deze roerende vermogens opnieuw, uitgedrukt als percentage van het BBP. Hier blijkt effectief dat het financieel vermogen in België bij de hoogste is. Een aantal grotere landen die vergelijkbaar zijn, zijn Denemarken, Nederland, het VK. Het zijn toevallig landen met een belangrijke pensioenpijler op basis van kapitalisatie, wat het vermogen ook een gunstigere behandeling oplevert. Een aantal andere landen spelen in een tweede liga: Frankrijk, Portugal, Ierland, Malta, Cyprus, IJsland.

In figuur 3.18 wordt ook het relatief belang van aandelen, al dan niet beursgenoteerd, weergegeven als onderdeel van de totale financiële activa, uitgedrukt als percentage van het BBP. Dan blijkt, zelfs na de daling van die aandelen in het de activa van de huishoudens, dit voor België toch nog een van de hoogste percentages te vormen. Enkel Zweden steekt hier nog boven uit, maar misschien is dit te verklaren door het beleid om via de pensioenfondsen een grotere bijdrage te leveren in de financiering van risicodragend kapitaal en de controle over deze bedrijven. Met een aandelenportefeuille die zo groot is als 60% van het BBP, is België al bij al toch ook georiënteerd naar de financiële markten om de economie te financieren. Landen als Nederland en het VK, waar pensioenfondsen belangrijk zijn,

laten blijkbaar toch minder ruimte voor aandelenfinanciering. Het maakt van België een land waar financiële meerwaarden op aandelen dan toch een relatief belangrijke basis voor meerwaardenbelasting kan zijn.

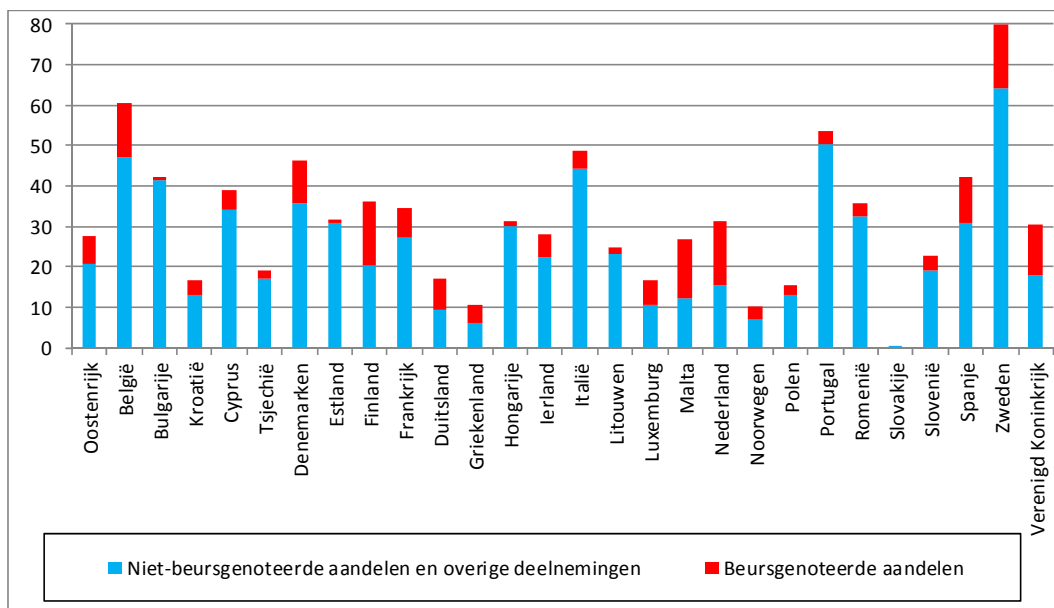
Figuur 3.17 Structuur van het financieel vermogen in de EU (particulieren)*, in percentage van het BBP, 2012

* De particuliere sector omvat de huishoudens en de instellingen zonder winstoogmerk ten behoeve van de huishoudens.

Bron Eigen verwerking van data uit Household financial assets and liabilities (Eurostat, 2014)

Figuur 3.18 Verhouding beursgenoteerde en niet-beursgenoteerde aandelen in de EU (particulieren)*, in percentage van het BBP, 2012

* De particuliere sector omvat de huishoudens en de instellingen zonder winstoogmerk ten behoeve van de huishoudens.

Bron Eigen verwerking van data uit Household financial assets and liabilities (Eurostat, 2014)

4 | Mogelijkheid en wenselijkheid van een meerwaardebelasting

In een studie over belastingen van meerwaarden passen wij impliciet een aantal theoretische uitgangspunten toe om de mogelijkheid en wenselijkheid van bepaalde belastinghervormingen af te toetsen. Twee belangrijke theoretische begrippen worden tegenwoordig gehanteerd om na te denken over de fiscale hervorming, met name ‘optimale belastingen’ en ‘een verruimd inkomensconcept’. Wij verwijzen voor meer theoretische uitweidingen hierover naar een recent handboek ‘Belastingen en fiscaal beleid in België’ (Decoster & Valenduc, 2011) of een synthese in de Gids op Maatschappelijke Gebied (Decoster, 2013).

4.1 Theoretische concepten over optimale belastingen

Belastingen hebben zowel een allocatieve, herverdelende, stimulerende als stabiliserende functie. Optimale belastingen moeten efficiëntie en billijkheid verzoenen en toch nog voldoende inkomsten opbrengen om de taken die de overheid wenst op te nemen, te financieren. In hun recent handboek verwijzen Decoster en Valenduc naar het standaardwerk van Musgrave over belastingen, en met name de drie functies die een belastingstelsel heeft: een allocatieve functie, die moet streven naar efficiëntie, een herverdelende functie waar draagkracht en billijkheid mee samen hangen, en een stabiliserende en stimulerende functie (Decoster & Valenduc, 2011, p. 63). Het heffen van belastingen leidt tot een afwijking in de normale vraag en aanbod van goederen en diensten, arbeid, kapitaal, wat tot gevolg heeft dat één van de partijen een verlies leidt ten opzichte van de situatie zonder belastingen, maar dat er ook een extra welvaartsverlies is omdat het activiteitsniveau verschuift. Het komt er dus op aan belastingssystemen te vinden die het minst welvaartsverlies veroorzaken. Er zijn hiervoor een aantal stelregels: een belasting is efficiënter naarmate het tarief lager is, naarmate de grondslag of heffingsbasis minder prijsgevoelig is (‘elastisch’), naarmate zij dus minder kan gesubstitueerd worden door andere activiteiten. Decoster en Valenduc (2011) concluderen in hun handboek dat belasting van kapitaal wel eens kan geconfronteerd worden met een grote prijsgevoeligheid: ‘In dit opzicht past de beslissing van de Belgische overheden, in januari 1991, om de tarieven van de roerende voorheffing te verlagen van 25 naar 10% als gevolg van de vrijmaking van het kapitaalverkeer, volledig in de zoektocht naar een efficiënte fiscaliteit’ (Ibidem, p. 71). Zoals nadien de invoering van een Europese spaarfiscaliteit daar ook kan aan remediëren door deze verschillen in belastingtarieven weg te werken, wat overigens nu ook aan de orde is voor de belasting op vennootschappen.

Een derde regel is dat het welvaartsverlies ook minder groot is naarmate alle activiteiten op dezelfde manier worden belast zodat er geen substitutie mogelijk is. Als bijvoorbeeld verschillende spaarvormen een andere belastingtarief kennen, dan zal er substitutie optreden van het ene naar het andere. Indien beide op dezelfde manier zouden worden belast is de gevoeligheid van het totale sparen voor de belasting minder groot, en wordt dus een grotere efficiëntie gerealiseerd (Ibidem p. 72).

Het efficiëntie-argument pleit dus ‘voor en belasting met een laag heffingstarief en een ruime belastingbasis’ (Ibidem). Het is ook de aanbeveling van de OESO voor ‘Choosing a Broad Base – Low Rate Approach to Taxation’ (OESO, 2010).

De theorie van de optimale belasting probeert de efficiëntie en billijkheid te verzoenen. Dit doet men door een gemeenschappelijke indicator te gebruiken voor de beoordeling van het belastingstelsel, met

name gecreëerde welvaart, de inspanningen die men daarvoor moet leveren, en de waarde die men hecht aan verdeling. Het laat zich aandienen dat dit een complexe analyse vergt. Een meer pragmatische toepassing die verwijst naar optimale belastingssystemen pleit bijgevolg voor incrementele beperkte aanpassingen die ontvangstenneutraal zijn, maar die toch een verbetering inhouden op drie dimensies, met name zou weinig mogelijk verstoringen veroorzaken (efficiëntie); eenvoudig zijn, wat de administratieve kosten verlaagt en de handhaving of ‘compliance’ bevordert, en billijkheid, zowel horizontaal (belastingbetalers met gelijke karakteristieken in gelijke omstandigheden zouden steeds dezelfde belastingdruk moeten ondergaan), als verticaal (bijdragen naar draagkracht) (OECD, 2010, p. 14).

De ‘compliance’ kosten, van een belastingstelsel omvatten alle mogelijke kosten die de belastingplichtige moet maken om de wetgeving na te leven, als zich informeren, formuleren invullen, aangeven, en nadien de administratieve verwerking, aanslag, betalen en ontvangen, controleren en mogelijks in beroep gaan enz. (OECD, 2010, Broad Base-Low rate approach) zodat ook om die reden eenvoudige regimes maar die op een brede basis slaan, te verkiezen zijn.

4.2 Theoretische verantwoording van belastingen naar draagkracht

De herverdelende functie van de belastingen brengt ons op de vraag of men moet bijdragen in de belastingen op basis van de baat (het profijtbeginsel) of op basis van de draagkracht. Regelmatig wordt verwezen naar een drietal auteurs die aan de grondslag liggen van een ruim begrip van ‘bijdragecapaciteit’ of draagkracht voor het betalen van belastingen: Georg Schanz, Robert Murray Haig en Simons (Decoster & Valenduc, 2011, p. 75). Zij liggen aan de basis van het ‘verruimd inkomensconcept’ of SHS-omschrijving. In dit ruime concept is de bijdragecapaciteit ‘elk bedrag dat een persoon zou kunnen uitgeven zonder de waarde van zijn vermogen aan te tasten’. Van den Dool (1992, p. 62) komt uiteindelijk tot een gelijkaardige omschrijving waarbij het SHS-inkomensbegrip ‘de totale vermogensvooruitgang van een individu gedurende een bepaalde periode als inkomen wordt aangemerkt, ongeacht de wijze waarop het voordeel wordt verkregen en ongeacht de wijze waarop dat voordeel wordt aangewend’. Hij verwijst daarbij naar J.E. Meade (1978, p. 128) waarbij inkomen ook neerkomt op de som van ‘de bestedingen verhoogt met de mutatie in het vermogen’. Het illustreert de equivalentie van inkomen met wat men kan consumeren, sparen, en daar bovenop nog zijn vermogen in waarde kan zien toenemen. Meerwaarde maakt bijgevolg deel uit van het ruim inkomensconcept.

Deze theorie heeft een lange voorgeschiedenis (zie Van den Dool, 2009). De studies dateren van het einde van de negentiende eeuw en in de jaren ’20 en ’30 van vorige eeuw, en hebben een lange invloed op het denken over fiscaliteit en het fiscale beleid, niet in het minst in de VS waar reeds van in de jaren ’20 een ‘capital gains tax’ werd ingevoerd. Reeds in 1896 legt Georg Schanz de basis van dit begrip met de bijdrage ‘*Der Einkommensbegriff und die Einkommensteuergesetze*’ (Van den Dool, 2009, p. 94) waarbij alle inkomen, in geld of in natura, netto, als basis moet kunnen dienen voor de belasting. Hierbij beschouwt hij zowel het gerealiseerd als niet gerealiseerd inkomen, waarbij het niet gerealiseerde of niet in geld uitgedrukte inkomen, moet geraamd worden. Dit is onder meer het geval voor de toegerekende huuropbrengst van de eigen woning. De tweede auteur achter dit concept is Robert Murray Haig die in 1921 met ‘The Concept of Income – Economic and Legal Aspects’ (Ibidem, p. 97) het inkomensbegrip in de Amerikaanse grondwet probeert te concretiseren en ook tot deze ruime inkomensafbakening komt, al dan niet gerealiseerd. En het is in 1938 ten slotte een derde auteur Simons die met zijn ‘Personal Income Taxation’ ook tot een ruim inkomensconcept komt, waarbij zowel inkomen als al dan niet gerealiseerde meerwaarden, en ook het inkomen uit de eigen woning, worden samen geteld (Ibidem, p. 99-100). Het inkomen in natura als wederdienst bij de lage inkomens sluit hij bijvoorbeeld uit, maar niet omdat het inkomen in natura is, maar omwille van de vrijstelling die hij wenst te geven aan de lage inkomens (Ibidem, p. 100). Het begrip heeft een voorgeschiedenis die terug gaat tot einde van de negentiende eeuw, maar wordt thans meer en meer naar

voor geschoven om ook een zo ruim mogelijke basis te definiëren voor de belastingen. Een belasting op de meerwaarden past hierin, en heeft dan ook in tal van landen een plaats gevonden in het belastingstelsel. Het heeft een solide theoretische grondslag.

Het verruimde inkomen bevat dan zowel bedrijfsinkomens als loon en ondernemingsinkomen, maar ook sociale transfers, vermogensinkomsten als intresten en dividenden, en finaal ook meerwaarden. Normaal zouden er dan ook niet allerlei aftrekken mogen spelen, ‘behoudens kosten en verliezen’ (Ibidem, p. 75) wat ons zal brengen bij de discussie verder of een vermogensmeerwaardebelasting ook rekening moet houden met minwaarden. Een belangrijk voordeel van deze definitie zou evenwel inhouden dat men corrigeert voor de inflatie (Ibidem p. 76). Een belangrijk nadeel is hoedat men niet gerealiseerde meerwaarden moet belasten zonder de belastingplichtige niet te verplichten deze te realiseren, wat tot liquiditeitsproblemen kan leiden. Indien men toch uitstel van betaling tot bij liquidatie zou toelaten, zou men hier een gecumuleerde rente moeten op aanrekenen (Van den Dool), wat een penaliserende van het uitstellen van liquidatie inhoudt. In werkelijkheid is bij elke meerwaardebelasting eerder de lange termijn beleggingsstrategie juist beloond, terwijl de korte termijn opbrengsten, die eerder speculatief van aard kunnen zijn, eerder zal gepenaliseerd worden.

Met zo een lange stamboom, wat blijft er over in de dagelijkse praktijk?

4.3 Praktische toepassing op de meerwaardebelasting

De OESO-studie van 2006 over de meerwaardebelasting in een twintigtal landen onderzoekt volgende dimensies meer in detail:

Kan een meerwaardebelasting extra inkomsten opleveren? Dit is onder meer het geval in de mate dat het vrijstellen van meerwaarden er toe kan leiden dat men bepaalde inkomsten converteert in kapitaalmeerwaarden, om de belasting te vermijden. Soms kan men het vermijdingsgedrag toch niet vermijden, met name als bijvoorbeeld de tariefstructuur een verschil maakt tussen activa die kortstondig versus langdurig worden aangehouden. Als het laatste tarief lager of nul is, zal men het actief langer aanhouden. Dit kan tot een ‘lock in’ effect aanleiding geven.

Dit is een tweede mogelijke implicatie van een meerwaardebelasting. Beleggers kunnen de meerwaardebelasting uitstellen door de activa langer aan te houden, wat misschien een niet optimale allocatie van de portefeuille impliceert, of zij stellen meerwaarden uit tot men zijn met minwaarden kan compenseren. Een lagere effectieve opbrengst, onder meer door het uitstellen van de taxatie, zou kunnen vermeden worden door de aanwas te belasten, of integendeel een penalisatietarief te voorzien zoals boven gesuggereerd door Van den Dool. De aanwas, die niet gerealiseerd is, belasten, creëert liquiditeitsproblemen, wat maakt dat men meestal de voorkeur geeft aan belasting van de meerwaarden bij realisatie.

De meerwaardebelasting werd in tal van landen (o.m. Ierland in 1974, VK in 1965, Australië in 1985, rond 2005 in Spanje) geïntroduceerd om zowel de verticale als horizontale billijkheid en gelijkheid te bewaren. Horizontale gelijkheid verwijst naar de mogelijkheid om in dezelfde situatie toch anders belast te worden, verticale billijkheid veronderstelt dat de hogere inkomens naar draagkracht hetzelfde of misschien zelfs progressief meer belast worden dan lagere inkomens, terwijl zij via het niet-belasten van meerwaarden juist omgekeerd zouden behandeld worden. (OECD, 2006, p. 14).

De preferentiële tarieven die men finaal hanteert voor bepaalde meerwaarden, bijvoorbeeld op risicodragend kapitaal, op rendement dat herbelegd wordt in het bedrijf, dat aangehouden wordt op langere termijn, zijn aan de andere kant een stimulans tot sparen, tot sparen en (her)beleggen en (her)investeren op langere termijn en tot beleggen ‘tout court’ in risicodragende activa (Ibidem, p. 14). Het laatste zou impliceren dat men een extra stimulans geeft aan risicodragende beleggingen. Dit zou een verantwoording kunnen zijn van de huidige behandeling van gekapitaliseerde intresten op obligatiefondsen (maar het is geen echte meerwaarde, eerder een kapitalisatie van de intresten; meer- of

minwaarden ontstaan daar in functie van het verloop van de marktrentevoeten) in België, die belast worden, en de meerwaarden op aandelen die niet belast worden.

Een laatste argument dat bij de design van meerwaardebelasting heeft meegespeeld, betreffen de nalevingskosten (compliance) en administratieve kosten (Ibidem, p. 15). Een belasting moet gemakkelijk na te leven zijn en te handhaven, wat problematisch schijnt te zijn bij belastingen op de aanwas, zelfs al is die niet gerealiseerd, en eenvoudiger bij de realisatie. Het gebruik van tal van uitzonderingen, in functie van het soort van actief, de duur, de aard van de transfer, de vrijstellingen, het in voege zijnde tarief, heeft in tal van landen dit herleid tot een complexe belasting (maar welke is dat niet), waarbij er ook heel wat onduidelijkheid en onzekerheid ontstond. Dit kan ook aanleiding geven tot ontwijkingsmechanismen en belastingplanning. Voor Nederland wordt vermeld dat hun stelsel van kapitaalinkomstenbelasting via een jaarlijkse heffing op een notioneel rendement, dat staat voor de meerwaarde en de opbrengsten, de zaken eenvoudiger zou hebben gemaakt (zie verder). Op voorwaarde dat men een duidelijk zicht heeft op het vermogen, en als men er het nadeel bij neemt dat wie lagere opbrengsten realiseert dan het notionele rendement zwaarder belast wordt, terwijl diegene die meer opbrengst realiseert, bijvoorbeeld omdat men meer risico kan nemen en specialisten inschakelt, wat enkel de hoge inkomens zich kunnen veroorloven, minder zwaar belast wordt. Maar “Elk nadeel heb z’n voordeel.” zei ooit een bekend Nederlands stervoetballer Johan Cruyff. De jongste commissie over de noodzakelijke fiscale hervorming in Nederland struikelt tegenwoordig echter opnieuw meer over de nadelen.

De theorie van optimale belastingstelsels moet de doelstellingen combineren van een voldoende massa in te zamelen, met zo weinig mogelijk verstoringen, en mits horizontale en verticale billijkheid. Hier komt men tot de conclusie dat een progressief stelsel van belastingbijdragen te verkiezen is, lager (tot misschien zelfs negatief!) voor de lage inkomens, omdat men daar een ruime groep bereikt en hen niet een incentive geeft om minder te werken, terwijl vanuit billijkheidsoverwegingen de hogere inkomens hogere bijdragen moeten leveren (Ibidem, p. 20). Vermogensinkomsten vallen onder dit inkomensbegrip en zouden dus ook meer gedifferentieerde belastingdruk moeten ondervinden in functie van de draagkracht.

Enkele begrippen en een gestileerd cijfervoorbeeld

Vermogen is de waarde van het financiële of niet-financiële bestanddeel of activa op een bepaald ogenblik;
Vermogensinkomen is het inkomen dat men realiseert op een bepaald vermogensbestanddeel, bijvoorbeeld dividend op een aandeel, intresten op een vastrentend actief of deposito, huuropbrengsten op vastgoed;
Vermogenswinst in België is dit soms synoniem voor vermogensmeerwaarde;
Vermogensaanwas is de nominale toename in de waarde van een vermogensbestanddeel gedurende een bepaalde periode, bijvoorbeeld per kalenderjaar;
Vermogensmeerwaarde is de nominale toename in de waarde van een vermogensbestanddeel of zijn totaal vermogen, op het moment dat men het realiseert.

Elk van deze elementen kan dienen als heffingsbasis, en vormt in die zin ook mogelijk een alternatief.

Een cijfervoorbeeld:

Vermogen = 100

Vermogensinkomen = 5 dividend

(jaarlijkse) Vermogensaanwas, indien het geval of koersstijging tot 105 of 5 vermogensaanwas

Op één jaar is dit ook de vermogensmeerwaarde.

Men kan bijvoorbeeld een vermogensinkomenstenbelasting introduceren van 25% op het dividend; dit zou in dit geval 1,25 euro bedragen.

Men kan ook een vermogensbelasting definiëren van bijvoorbeeld 1%. Dit zou ook 1 euro uitmaken.

Dit zijn nominale tarieven.

Wat nu als de inflatie 2% is?

Dan daalt het vermogen in reële waarde met 2% of van de 5% dividend zou 2% moeten afgetrokken worden als compensatie voor de waardevermindering

Indien de rente op een spaarboekje 1% is, en de inflatie 2% dan zou zelfs met een vrijstelling van belastingen de inflatie toch een deel van de waarde aantasten.

Bij het dividend van 5% en een inflatie van 2% wordt een nominaal tarief van 25% een impliciete belastingheffing op het reële dividend (gecorrigeerd voor inflatie) van 42%.

De OESO maakte in 2010 een analyse van de nood voor een verruiming van de belastingbasis en besteedde hier extra aandacht aan de fiscale uitgaven, die in veel gevallen haaks stonden op een politiek van een verbreding van de belastingbasis en het verlagen van de tarieven met minder verstorende effecten, terwijl toch de belastingopbrengsten zouden gegarandeerd worden. Maar raken aan fiscale uitgaven is niet evident omdat 'special tax concessions may be particularly attractive to politicians when they see tax policy as primarily a policy instrument to win elections' (OECD, 2010, p. 110). De voordelen voor een bepaalde groep zijn immers goed zichtbaar terwijl de kost soms verborgen blijft of onduidelijk is. De voorbeeldige wijze dat al bijna 30 jaar lang (sinds 1984) in de bijlagen van de Rijksmiddelenbegroting deze fiscale uitgaven en overige minderontvangsten zijn opgenomen, geeft de indruk dat ze allesbehalve verdoken zijn in het Belgische begrotingsdebat. Maar misschien zouden ze weggenomen moeten worden uit de bijlagen en in de hoofdartikelen van de begroting moeten opgenomen worden. Het is merkwaardig hoe dat ze de voorbije vier jaren dan ook nog aanzienlijk zijn toegenomen, terwijl wij in 2011 uit het toenmalige overzicht al de conclusie meenden te kunnen trekken dat ze te sterk geëxpandeerd waren. De OESO raakt overigens aan dat er weinig kans bestaat om ze aan te pakken in een geïsoleerde manier, maar dat zij meer kans maken om aangepakt te worden in het kader van een ruimer pakket van maatregelen waar ook overwegingen van verdeling, en van verbreding van de belastingbasis een groter gewicht kunnen krijgen. Men concludeert dat de juiste timing, en 'the drive of a strong political leader' nodig zijn om zo een 'base-broadening' strategie te laten lukken. Dit veronderstelt een goed geplande volgorde van aankondiging, consultatie, wetgeving en implementatie (Ibidem, p. 111). Maar 'the charisma of politicians and the political mood has often been used as an instrument to attract votes by offering special tax concessions' (Ibidem). De opmerkelijke toename van de fiscale uitgaven in België, illustreert dat wij in de jongste jaren nog niet rijp waren voor deze consolidatie, misschien het ook niet wensten omdat er een soort van Keynesiaanse uitgavenpolitiek achter zou kunnen zitten die men nodig achtte. Maar het riskeerde dan wel eentje te worden die niet iedereen op dezelfde manier stimuleerde. Als wij bij de diverse rubrieken op een totaal bedrag van 60 miljard, maar 100 miljoen vindt voor belastingkrediet voor lage inkomens,

kan men zich vragen stellen over de horizontale en verticale rechtvaardigheid. Het valt ook op dat er in alle geval weinig politieke aandacht is voor deze fiscale uitgaven, bijvoorbeeld in de verkiezingen van mei 2014 waar men weinig eenduidige aanbevelingen aan de kiezer voorlegt omtrent al deze fiscale uitgaven. Men praat vooral over ofwel de ontvangsten, ofwel de uitgaven.⁸ Maar misschien wacht men tot na de verkiezingen en met vijf jaar geen nieuwe verkiezingen meer, zodat deze cirkel van electoraal cliëntisme van de fiscale uitgaven en minderontvangsten kan doorbroken worden. Maar zoals wij voordien reeds stelden, en nu nog meer gezien de gestegen omvang, de budgettaire consolidatie die nog altijd nodig is (wij bedoelen daar misschien zelfs minder mee dat het deficit moet weggewerkt worden, maar vooral dat ruimte moet vrijgemaakt worden voor de stijgende sociale uitgaven omwille van de vergrijzing) wordt in alle geval meer doenbaar als men de middelen niet alleen gaat zoeken aan de uitgavenzijde of aan de ontvangstenzijde maar ook de derde pijler van de fiscale uitgaven mee in stelling brengt.

Een goed belastingstelsel zou deze basis het meest moeten belasten die het minst elastisch is, waarbij de belastingbasis dus het minst reageert op de belastingdruk. Op het vlak van vermogen zou dit het onroerend goed zijn.

De meerwaardebelasting voor de natuurlijke personen staat niet los van de belasting op vennootschappen. In een model dat de fiscale hervorming in Frankrijk in de jongste 15 jaar evalueert, hebben de onderzoekers de vennootschapsbelasting verdeeld in functie van het dividend dat opgetrokken wordt door de aandeelhouder. De vennootschapsbelasting wordt immers niet gedragen door de onderneming maar finaal door de gezinnen, en wel de aandeelhouders, alhoewel ook kan geargumenteed worden dat ook de rest van het kapitaalinkomen (de rente op leningen) er door beïnvloed wordt, maar misschien ook de consument (als het afgewenteld wordt op de verkoopprijs) (Bozio et al., 2012, p. 15,), maar in fine dan ook op het inkomen uit arbeid. Zij wijzen ook op het extra probleem van winst die niet wordt uitgekeerd door de onderneming maar opnieuw wordt geherinvesteerd in de onderneming. Dat is volgens hen minstens opgevangen door de vennootschapsbelasting die daarop wordt betaald, maar de vraag is dus zowel of dit nog verder en wanneer moet geglobaliseerd worden met het inkomen van de aandeelhouder. Hier stelt zich ook het probleem van de meerwaarde bij de liquidatie of verkoop van een bedrijf of een aandeel in het bedrijf.⁹ Het valt op in de Mirrlees Review van het belastingstelsel in het VK, men constateert dat de theorie van de optimale belastingen (waar Mirrlees een van de grondleggers van was) al goed uitgewerkt is voor arbeidsinkomen, maar nog verder zou moeten ontwikkeld worden voor kapitaalinkomen. Wij kijken daarom nu vooral naar de praktische voorbeelden van deze theoretische argumenten en naar de concrete ervaringen met meerwaardebelasting in andere landen.

8 Prof André Decoster (CES, KU Leuven) geeft als commentaar ook op Radio 1, 10 mei 2014, bij zijn berekeningen over de verkiezingsprogramma's dat er maar weinig melding wordt gemaakt van de fiscale aftrekken. De voorzitter Wouter Beke van CD&V meldt in 'De Zondag' (11 mei 2014) dat zijn partij toch 3 miljard wenst te halen in deze fiscale uitgaven: "Er is vandaag in totaal 60 miljard aan fiscale uitgaven ... Wij willen daarop 5% halen ..."

9 Op basis van deze hypothesen heeft men (p. 55) een mooi profiel kunnen geven van het inkomen en de inkomensstructuur van het hoogste deciel, percentiel en de allerlaatste 450 meest verdienende Fransen. Het 90ste percentiel heeft een gemiddeld inkomen van 68 508 euro, de rijkste 450 Fransen hebben gemiddeld een inkomen van 19,2 miljoen. Het grootste deel van het inkomen van dit hoogste deciel blijft voor driekwart arbeidsinkomen. P. Krugman, in zijn commentaar op Piketty komt trouwens tot de vaststelling dat niet noodzakelijk het toegenomen vermogen opmerkelijk is, maar ook de toegenomen hoge arbeidsinkomen voor sommige personen. Vermogensbelasting kan niet los worden gezien van inkomstenbelasting.

5 | Buitenlandse voorbeelden van meerwaardenbelasting

In dit hoofdstuk beschrijven wij de mechanismen die in een aantal landen zijn ingesteld voor de introductie van een meerwaardebelasting.

5.1 Situatie meerwaardebelasting anno 2000¹⁰

Reeds in 2000 brachten wij in beeld hoe dat België een van de landen is waar meerwaarden niet werden belast. Als uitgekeerde winst zwaarder belast wordt dan ingehouden winst dan kan het zijn dat men investeringen gaat financieren door winst in te houden. De aandeelhouders krijgen hun rendement dan in de vorm van koersstijgingen (of vermogenswinst). Ook bij rentegevende beleggingen kan men zijn interest laten kapitaliseren zodat de waarde stijgt die men bij verkoop als meerwaarde kan incasseren. De meeste landen kennen een meerwaardebelasting voor particulieren. Ofwel worden de meerwaarden geglobaliseerd zoals in de VS of het VK; in de Scandinavische landen worden ze bij de andere kapitaalinkomsten gevoegd en onderworpen aan het 'flat-rate' tarief voor kapitaalinkomsten; nog andere landen hebben een apart tarief voor meerwaarden in de personenbelasting zoals Frankrijk en Italië. In Nederland, Duitsland, Oostenrijk en Luxemburg zijn gewone meerwaarden vrijgesteld maar zijn er tarieven voorzien voor korte termijnwinsten of bij een aanzienlijke participatie. Enkel in België, Griekenland en Zwitserland bestaat er geen enkele meerwaardebelasting op rente of dividenden hoewel in België wel een tarief van 16% is voorzien bij het bewijs van speculatie. Overheidsobligaties zijn meestal wel vrijgesteld van meerwaardebelasting behalve in Finland, Noorwegen, Spanje, Zweden en de VS. Meerwaarden op bankdeposito's worden enkel nog in Zweden belast. Verschillende landen stellen kleine bedragen vrij of belasten korte termijn meerwaarden anders dan meerwaarden op lange termijn.

Meerwaarden in bedrijven worden meestal bij de winst gevoegd en onderworpen aan de vennootschapsbelasting. Gespreide belasting of lagere tarieven zijn mogelijk bij herinvestering van de meerwaarden.

Een vergelijking van de meerwaardebelasting in Europa en de VS op effecten (aandelen, obligaties), onroerende zaken, levensverzekeringen, vreemde valuta en roerende zaken als juwelen, auto's, meubilair, ... geeft als resultaat dat 9 van de toenmalige 15 EU-landen een vermogenswinstbelasting kennen (Cnossen, 1997, p. 611). De heffingsgrondslag bestaat meestal uit winsten op aandelen en onroerende goederen uitgezonderd de eigen woning. Het effectieve percentage is volgens Cnossen dan ook niet hoger dan 10%. Er zijn nauwelijks cijfers over hoeveel deze belasting opbrengt. Voor de VS zou dit 5% van de opbrengst van de inkomensbelasting bedragen of 0,5% van het nationaal inkomen (einde citaat van Pacolet en Van De Putte, 2000).

¹⁰ Gebaseerd op Pacolet en Van De Putte (2000, p. 187-189).

5.2 Recente OESO-studies over belasting dividend, interest en meerwaarden op aandelen en meerwaarden op vastgoed

In een eerste recente (2006) studie maakt de OESO een overzicht van het hoe en waarom meerwaardebelasting deel uitmaakt van de nationale belastingstelsels. België ontbreekt in het overzicht, maar de studie is vooral leerrijk omtrent de motieven van het invoeren van een meerwaardebelasting, en de modaliteiten. Ook hier wordt verwezen naar de Schanz-Haig-Simons-definitie van verruimd inkomen. In een tweede recente studie van de OESO (2013) wordt de meerwaardebelasting vergeleken met de belasting van interesten en dividenden.

De OESO-studie definieert de belasting op dividend als de bruto winst na aftrek van de vennootschapsbelasting en de belasting op het dividend. Bovendien wordt het onderscheid gemaakt tussen het nominale tarief en het werkelijke tarief. De belasting op het dividend kan beperkt zijn tot een bevrijdende voorheffing of flat rate, of zou kunnen geglobaliseerd worden met de rest van het inkomen, zodat de marginale tarieven vanuit de personenbelasting zullen spelen.

Wij merken dat de belasting op dividend-inkomen zeker niet laag is in de meeste landen. Het hoogste tarief is te vinden in Frankrijk.

Tabel 5.1 Berekening van belasting op meerwaarden aandelen, op niveau van vennootschappen en individuen, OESO, 2012

	Behandeling vennoot- schapswinst voor belastingen	Vennootschaps- belastingvoet (nominaal tarief in %)	Te betalen vennootschaps- belasting (werkelijke heffing)	Winst die overblijft na belastingen	Langst aangehouden periode (in jaren)	Deel inbegrepen in inkomen (in %)	Belastbaar individueel inkomen	Finale inhouding		Aandeelhouder		Inkomen aandeelhouder na belastingen	Gecombi- neerd (in %)
								Belasting- voet (in %)	Te betalen belasting	Belasting- voet (in %)	Te betalen belasting		
Australië	100,00	30	30,00	70,00	1,00	50	35,00			47	16,28	53,73	46,28
Oostenrijk	100,00	25	25,00	75,00		100	75,00	25	18,75			56,25	43,75
België	100,00	34	8,50	91,50		100	91,50					91,50	8,50
Canada	100,00	26	26,14	73,86		50	36,93			48	17,72	56,14	43,86
Chili	100,00	20	20,00	80,00	1,00	100	80,00					80,00	20,00
Tsjechië	100,00	19	19,00	81,00	0,50							81,00	19,00
Denemarken	100,00	25	25,00	75,00		100	75,00			42	31,50	43,50	56,50
Estland	100,00	21	21,00	79,00		100	79,00			21	16,59	62,41	37,59
Finland	100,00	25	24,50	75,50	10,00	100	75,50			32	24,16	51,34	48,66
Frankrijk	100,00	34	34,43	65,57		100	65,57			39	25,57	40,00	60,00
Duitsland	100,00	30	30,18	69,83		100	69,83	26	18,42			51,41	48,59
Griekenland	100,00	20	20,00	80,00								80,00	20,00
Hongarije	100,00	19	19,00	81,00	5,00							81,00	19,00
IJsland	100,00	20	20,00	80,00		100	80,00			20	16,00	64,00	36,00
Ierland	100,00	13	12,50	87,50		100	87,50			48	42,00	45,50	54,50
Israël	100,00	25	25,00	75,00		100	75,00			20	15,00	60,00	40,00
Italië (nieuw e AD)	100,00	28	6,88	93,13		100	93,13			20	18,63	74,50	25,50
Italië (oude AD)	100,00	28	27,50	72,50		100	72,50			20	14,50	58,00	42,00

Tabel 5.1 Berekening van belasting op meerwaarden aandelen, op niveau van vennootschappen en individuen, OESO, 2012 (vervolg)

	Behandeling vennoot- schapswinst voor belastingen	Vennootschaps- belastingvoet (nominaal tarief in %)	Te betalen vennootschaps- belasting (werkelijke heffing)	Winst die overblijft na belastingen	Langst aangehouden periode (in jaren)	Deel inbegrepen in inkomen (in %)	Belastbaar individueel inkomen	Finale inhouding		Aandeelhouder		Inkomen aandeelhouder na belastingen	Gecombi- neerd (in %)		
								Belasting- voet (in %)	Te betalen belasting	Belasting- voet (in %)	Te betalen belasting				
Japan	100,00	37	37,00	63,00	0,50	100	63,00	25	17,13	10	6,30	56,70	43,30		
Zuid-Korea	100,00	24	24,20	75,80		100	100,00			30	30,00	75,80	24,20		
Luxemburg	100,00	29	28,80	71,20						71,20	28,80				
Mexico	100,00	30	30,00	70,00						70,00	30,00				
Nederland	100,00	25	25,00	75,00						45,00	55,00				
Nieuw- Zeeland	100,00	28	28,00	72,00	20,00	100	44,50	19	17,13	28	12,46	59,54	40,46		
Noorwegen	100,00	28	28,00	72,00						72,00	12,46				
Polen	100,00	19	19,00	81,00						81,00	15,39	65,61	34,39		
Portugal	100,00	32	31,50	68,50						68,50	51,38	48,63			
Slovakije	100,00	19	19,00	81,00						81,00	15,39	65,61	34,39		
Slovenië	100,00	18	18,00	82,00		20,00	100	82,00	5	4,10	77,90	22,10			
Spanje	100,00	30	30,00	70,00		100	70,00	27	18,90	51,10	48,90				
Zweden	100,00	26	26,30	73,70		100	73,70	30	22,11	51,59	48,41				
Zwitserland	100,00	21	21,17	78,83	1,00	100	76,00	10	17,13	10	21,28	78,83	21,17		
Turkije	100,00	20	20,00	80,00						80,00		80,00	20,00		
Groot- Brittannië	100,00	24	24,00	76,00						28		54,72	45,28		
VS	100,00	39	39,10	60,90						1,00	100	60,90	21	12,97	47,93

Bron: Taxation Paper (OESO, 2013)

Het tarief voor België is eerder aan de lage kant, en dit is volledig op het conto van een lage werkelijke belastingheffing op de vennootschapswinst van amper 8,5% tegenover een nominaal tarief van 33,99%. In de meeste andere landen is er veel minder of geen verschil tussen het nominale tarief en de werkelijke heffing, zodanig dat België zelfs onder de vennootschapstarieven komt van landen gekend voor hun lage belastingtarieven, als Ierland.

De behandeling van dividend en interestinkomen in de personenbelasting kan verder op verschillende manieren gebeuren:

- volledig geglobaliseerd met de rest van het inkomen;
- geglobaliseerd maar getaxeerd tegen de marginale tarieven of met een speciaal tarief;
- ten dele geglobaliseerd;
- geglobaliseerd met enige correctie voor inflatie;
- belast tegen een apart tarief of een voorheffing.

Wat interestinkomsten betreft is het huidige tarief van 25% in België een gemiddeld tarief, alhoewel er tal van landen ook een hoger tarief hanteren, niet in het minst tal van Angelsaksische landen als VS, VK, Canada en Australië. Maar ook Frankrijk hanteert een hoger tarief.

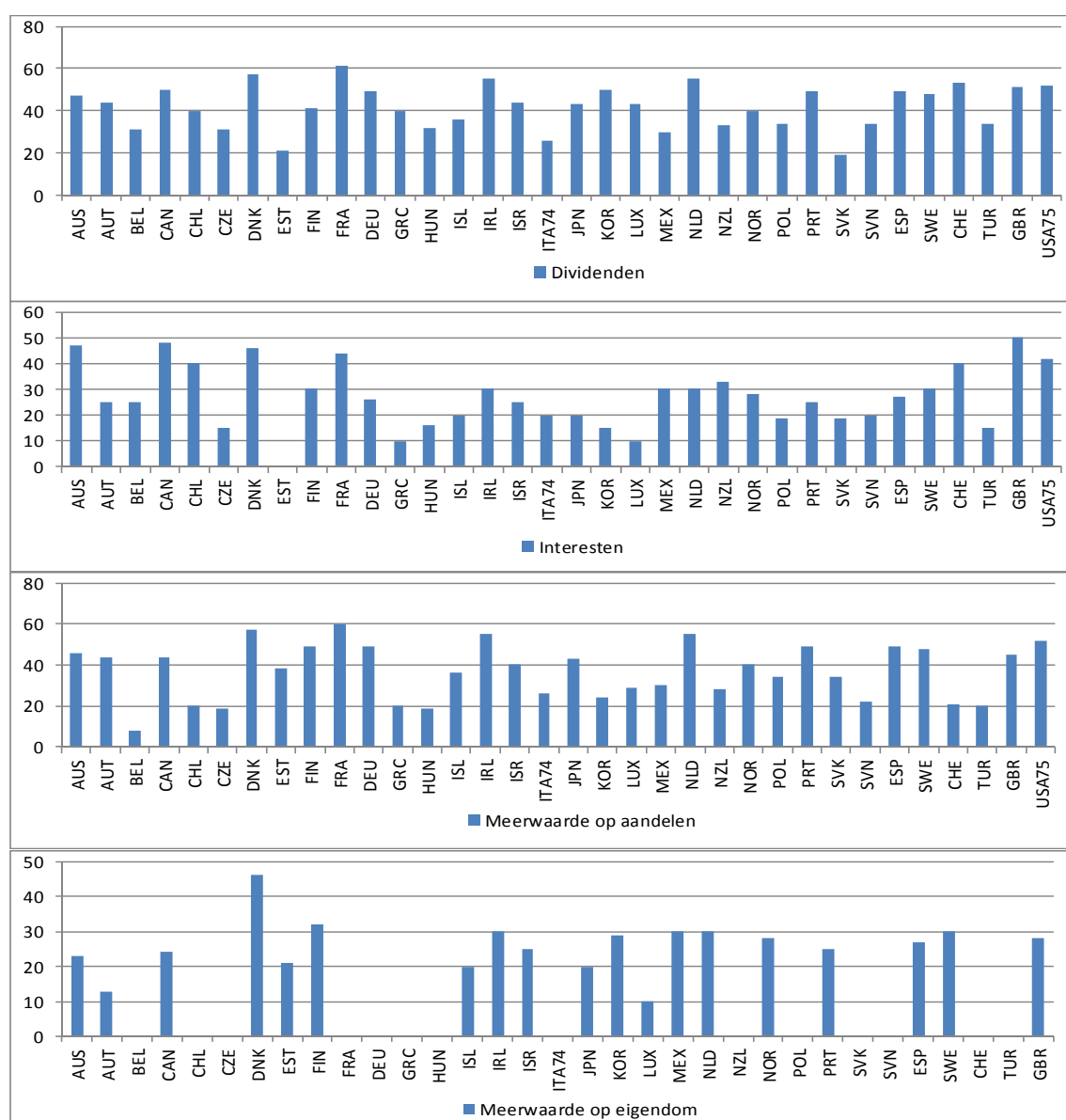
In de meeste landen is ook de meerwaarde (capital gains) op aandelen geglobaliseerd, net zoals dividendinkomen. De meeste landen hanteren echter een iets lager tarief, en het tarief kan ook gemoduleerd worden in functie van de periode dat men het actief aanhoudt. Soms wordt een deel vrijgesteld, maar afhankelijk van de andere parameters kan de fiscale druk toch even hoog blijven. Zo is in Canada en Australië de helft van de meerwaarde vrijgesteld (na de vennootschapsbelasting) maar het tarief van de finale belasting voor de houder is aan de hoge kant, zodat de belastingdruk hoog is. België kent geen meerwaardebelasting op aandelen voor particulieren, en daarenboven is de feitelijke vennootschapsbelasting zeer laag, zodat het finaal de laagste belasting op meerwaarden vertoont.

De combinatie van deze twee tarieven (vennootschapsbelasting en belasting op meerwaarden) verklaart, zelfs rekening houdend met de modaliteiten, in de meeste van deze landen de relatief hoge belastingdruk op kapitaalinkomen. Het verklaart voor België ook dat een hogere werkelijke aanslagvoet in de vennootschapsbelasting een lage belastingdruk snel zou corrigeren, zelfs zonder expliciete meerwaardebelasting.

Meerwaarden op vastgoed kunnen belast worden op het moment dat zij aangroeien of bij de realisatie. Ook hier zijn er vrijstellingen in functie van de periode dat men het activa realiseert, met een lager tarief of een nultarief wanneer men het vastgoed voldoende lang aanhoudt. België belast, behoudens een aantal uitzonderingen, deze meerwaarden weeral niet. Opmerkelijke is wel dat in veel meer landen, onder meer ook landen waar er een substantiële belasting is op financiële meerwaarden, hier geen belasting wordt geheven.

In figuur 5.1 brengen wij de verschillende hierboven beschreven werkelijke aanslagvoeten in beeld voor dividenden, interesten, meerwaarde op aandelen en meerwaarde op vastgoed.

Figuur 5.1 Werkelijke tarieven van belasting op kapitaal en kapitaalinkomsten, vergelijking van de OESO-landen, 2012

Bron Eigen verwerking van data uit Taxation Paper (OESO, 2013)

Tabel 5.3 geeft nog een overzicht van de meerwaardebelasting op aandelen, als combinatie van de vennootschapsbelasting en de dividendbelasting tussen 2000 en 2011. De RV die Ernst & Young hanteren voor België zijn niet de algemeen geldende 25% maar slechts 15%. Daarentegen hanteren zij voor de vennootschapsbelasting de nominale tarieven. In lijn met veel andere landen is de vennootschapsbelasting, toch een soort belasting aan de bron, ook in België gedaald. De VS is zelfs de uitzondering. Maar ook de dividendbelasting is in meerdere landen gedaald. Indien de nominale tarieven van België de werkelijke tarieven zouden worden en blijven, zou men reeds op een internationaal niveau op een vergelijkbaar niveau zitten. Indien men dan nog de meerwaarden belastbaar zou verklaren, zitten wij volledig in lijn met het buitenland, zonder nominaal de tarieven nog verder te verhogen maar door uitzonderingen af te schaffen en aldus de belastbare basis te verruimen.

Wij gaan nu nader in op de wijze dat in een aantal landen de meerwaardebelasting vorm heeft gekregen.

Tabel 5.2 Vennootschapsbelasting, dividendbelasting en meerwaardebelasting: overzicht belasting-tarieven binnen de OESO, 2000 en2011

Land	2000					2011				
	Vennootschapsbelasting	Dividendbelasting	Totale belasting op dividend	Meerwaardebelasting	Totale belasting op meerwaarde	Vennootschapsbelasting	Dividendbelasting (roerende voorheffing)	Totale belasting op dividend	Meerwaardebelasting	Totale belasting op meerwaarde
Australië	34,0	22,0*	48,5	47,0	65,0	30,0	23,6*	46,5	22,5	45,8
Oostenrijk	34,0	25,0	50,5	0	34,0	25,0	25,0	43,8	0	25,0
België	40,2	15,0	49,1	0	40,2	34,0	15,0	43,9	0	34,0
Canada	42,4	32,3*	61,0	36,65	63,5	27,6	28,2*	48,0	22,54	43,9
Chili	15,0	35,3*	45,0	15,0	27,8	17,0	27,7*	40,0	20,0	33,6
Tsjechië	31,0	15,0	41,4	32,0	53,1	19,0	15,0	31,2	0	19,0
Denemarken	32,0	40,0	59,2	40,0	59,2	25,0	42,0	56,5	42,0	56,5
Estland	26,0	0	26,0	26,0	45,2	21,0	0	21,0	21,0	37,6
Finland	29,0	0*	29,0	28,0	48,9	26,0	19,6	40,5	28,0	46,7
Frankrijk	37,8	40,8*	63,2	26,0	54,0	34,4	35,6	57,8	31,3	54,9
Duitsland	43,3	31,1*	60,9	0	43,3	30,2	26,4	48,6	25,0	47,7
Griekenland	35,0	0	35,0	0	35,0	20,0	21,0	32,5	0	20,0
Hongarije	18,0	46,0	55,7	20,0	34,4	19,0	16,0	32,0	16,0	32,0
IJsland	30,0	10,0	37,0	38,34	56,8	20,0	20,0	36,0	20,0	36,0
Ierland	24,0	44,0	57,4	20,0	39,2	12,5	41,0	48,4	25,0	34,4
Israël	36,0	25,0	52,0	50,0	68,0	24,0	25,0	43,0	20,0	39,2
Italië	37,0	12,5	44,9	12,5	44,9	27,5	12,5	36,6	44,5	59,8
Japan	40,9	43,6*	66,7	26,0	56,3	39,5	10,0	45,6	10,0	45,6
Zuid-Korea	30,8	20,0	44,6	20,0	44,6	24,2	31,1*	47,8	0	24,2
Luxemburg	37,5	23,6	52,2	0	37,5	28,6	19,5	42,5	0	28,6
Mexico	35,0	0*	35,0	0	35,0	30,0	0*	30,0	0	30,0
Nederland	35,0	60,0	74,0	0	35,0	25,0	25,0	43,8	0	25,0
Nieuw-Zeeland	33,0	8,9*	39,0	0	33,0	28,0	6,9*	33,0	0	28,0
Noorwegen	28,0	0*	28,0	28,0	48,2	28,0	28,0	48,2	28,0	48,2
Polen	30,0	20,0	44,0	0	30,0	19,0	19,0	34,4	19,0	34,4
Portugal	35,2	25,0	51,4	0	35,2	26,5	21,5	42,3	0	26,5
Slovakije	29,0	15,0	39,7	42,0	58,8	19,0	0	19,0	19,0	34,4
Slovenië	25,0	30,0	47,5	50,0	62,5	20,0	20,0	36,0	0	20,0
Spanje	35,0	27,2*	52,7	20,0	48,0	30,0	19,0	43,3	21,0	44,7
Zweden	28,0	30,0	49,6	30,0	49,6	26,3	30,0	48,4	30,0	48,4
Zwitserland	24,9	42,1	56,5	0	24,9	21,2	20,0	36,9	0	21,2
Turkije	33,0	31,2*	65,0	0	33,0	20,0	17,5	34,0	0	20,0
VK	30,0	25,0*	47,5	24,0	46,8	26,0	36,1*	52,7	28,0	46,7
VS	39,3	44,8	66,5	25,0	54,5	39,2	19,1	50,8	19,1	50,8
OESO-Gemiddeld (excl. VS)	36,3	28,9	54,8	17,4	47,4	29,1	21,4	44,5	17,8	41,7

* 'Dividend imputation system' wordt in een aantal landen gehanteerd waar er sprake is van de zogenaamde globalisering van kapitaalinkomsten. Om dubbele kapitaalinkomsten te vermijden, is de aandeelhouder wat betreft zijn dividendinkomsten enkel onderworpen aan het belastingtarief (personenbelasting) dat overblijft na aftrek van het tarief op de vennootschapsbelasting.

Bron Eigen verwerking data uit studie Ernst en Young (2012), Corporate Dividend and Capital Gains Taxation: A Comparison of the United States to other developed nations

5.3 VS

De ‘capital gains tax’ in de VS bestaat sinds de jaren ’20 en heeft de voorbije decennia de aandacht gekregen van vooraanstaande economen als Stiglitz, Auerbach, Poterba. De concrete modaliteiten van het stelsel in de personenbelasting is te vinden bij de belastingadministratie zelf, de IRS. Gerealiseerde meerwaarden en minwaarden op alle mogelijke activa, van eigen woning tot aandelen en obligaties, worden netto belast.

Een onderscheid wordt gemaakt tussen meerwaarden op korte termijn, minder dan één jaar, die belast worden als normaal inkomen, en meerwaarden die op meer dan één jaar worden belast en dit tegen een preferentieel tarief. Zowel meerwaarden als minwaarden kunnen in aanmerking worden genomen. De minwaarden kunnen afgetrokken worden van de meerwaarden tot een bepaald bedrag en voor het saldo nog overgedragen worden naar volgende jaren. Het tarief is doorgaans 15%, maar is 0% voor de inkomens die in de laagste tariefschijf zitten voor de rest van hun inkomen, terwijl sinds 2013 er een hoger tarief van 20% is voorzien voor de inkomens die in de hoogste inkomensschijf zitten (IRS, Tax topic 409 - Capital Gains and Losses, 2014).

Het ‘Department of the Treasury’ publiceert een interessant overzicht van de opbrengst van dergelijke belasting op meerwaarden. De gerealiseerde meerwaarden op langere termijn, dus meer dan één jaar, schommelen in de periode tussen 1977 en 2009 tussen 1,62% van het BBP tot zelfs 6,14% in 2007 (vlak voor de crash was men winst aan het nemen?) met een gemiddelde effectieve belastingvoet van tussen 12,5% tot meer dan 25% in de jaren ’90 toe de aanslagvoeten ook nominaal hoger waren. Het laat zich raden dat dit aanleiding gaf tot aanzienlijke schommelingen in de opbrengst. Zo bracht de belasting in 2007 0,9% van het BBP op, en in 2009 nog slechts 0,2%. In punt 5.7 illustreren wij die volatiliteit verder.

Het laat zich raden dat de kapitaalmeerwaardebelasting regelmatig werd herzien in functie van de politieke meerderheid. Het Tax Policy Center van het gerenommeerde Urban Institute and Brookings Institution signaleerde in 2008 dat dit opnieuw speelde in de campagne tussen Barack Obama en John McCain (Toder, 2008). Toder illustreert wie wint en verliest bij kapitaalmeerwaardebelastingen. In 2006 zou van de 138,3 miljoen belastingaangiften een goede 10% of 13,4 miljoen aangiften netto belastbare kapitaalmeerwaarden bevatten op langere termijn. Meer dan de helft van de aangiften betroffen aangiften met een inkomen lager dan 75 000 USD per jaar. Maar de 3% van de aangiften met de hoogste inkomens waren goed voor 31,2% van het aangegeven inkomen en 82,6% van de aangegeven meerwaarde. De top 0,3% aangiften (inkomen meer dan 1 miljoen USD) waren goed voor 76%, 60,6% van deze meerwaarde en deze meerwaarden vormden (en dat kan misschien wel laag lijken) gemiddeld 40% van hun belastbaar inkomen (Adjusted gross income). In feite is het reeds redelijk hoog. In de aanname die wij in 7.2 maken voor het aandeel in België van de meerwaarden in het inkomen van het hoogste deciel, komen wij, in de hypothese van een hoge meerwaarde, op ongeveer 14%.¹¹ In de VS was voor de tweede hoogste inkomensgroep (2,7% van de aangiften) het aandeel van de meerwaarden op het totaal inkomen 13,5%.

5.4 Nederland

De belasting van kapitaalinkomsten en kapitaalmeerwaarden is in Nederland geïntegreerd sinds 2001 in een gezamenlijke vermogensbelasting onder de vorm van een uniform tarief toegepast op een gemiddeld rendement. In feite was het de bedoeling van deze integratie om juist de mogelijke substitutie van opbrengsten naar meerwaarden te vermijden. Voor de buitenwereld, in bijvoorbeeld internationale overzichten, verdween soms dit karakter van een meerwaardebelasting.

In de vennootschapsbelasting zijn meerwaarden en minwaarden te integreren in de belastbare basis waarbij de meerwaarden enkel worden belast als zij gerealiseerd zijn terwijl minwaarden aftrekbaar zijn als zij te voorzien zijn. Kapitaalwinsten of minwaarden zijn vrijgesteld voor participaties die niet

¹¹ Zie tabel 7.4. Berekend als: $10\ 334 / (61\ 300 + 10\ 339)$ of de verhouding van de meerwaarde op het totaal van inkomen + meerwaarde.

als belegging worden aangehouden maar als deel van de bedrijfsvoering worden aangehouden en met een drempel in het kapitaal van ten minste 5% (European Tax Handbook 2013, p. 649-653).

In de personenbelasting wordt het belastbaar inkomen in drie vakken ondergebracht met elk een aparte behandeling. In het eerste vak wordt het gewone bedrijfsinkomen opgedeeld maar ook de geïmputeerde huur van de eigen woning. De geïmputeerde huur wordt berekend als een percentage (tot 0,60%) van de marktwaarde van de woning. Woningen van boven de 1 040 000 euro worden voor de waarde boven dat bedrag een geïmputeerde huur verondersteld van 1,55%. Dit inkomen wordt belast tegen een progressief tarief. Inkomsten uit beleggingen worden belast in de zogenaamde 'box 3'. Op de netto waarde van deze beleggingen (per 1 januari van het desbetreffende jaar) wordt een rendement verondersteld van 4% en daar wordt een uniform tarief van 30% op geheven, in feite dus $4\% \times 30\% = 1,21\%$ van de netto waarde. Bepaalde activa worden uitgesloten, onder meer bepaalde beleggingen met een sociaal oogmerk, en dit zelfs tot een bedrag van 56 420 euro (European Tax Handbook, 2013, p. 664). Er is ook een vrijstelling van een eerste schijf tot 21 139 euro. Inkomsten (dividenden, intresten, kapitaalmeerwaarden) in ondernemingen met een substantieel belang van minstens 5% worden belast tegen 25%. Kapitaalverliezen en kosten zijn aftrekbaar. Van den Dool (2008) geeft de nieuwe regeling weinig krediet, door de discriminatie tussen diegenen die een hoog en een laag rendement kunnen realiseren, en het feit dat daarmee het risicodragend (riskant?) beleggen wordt gestimuleerd. Maar wordt soms niet gesteld dat men het risicodragend kapitaal moet aanmoedigen?

Behalve de boven vernoemde uitzondering worden kapitaalmeerwaarden niet belast. Wanneer zij deel uitmaken van de normale beroepsuitoefening worden zij belast in box 1 als normaal bedrijfsinkomen. Hiermee is het te begrijpen dat Nederland in internationale overzichten soms wordt gekwalificeerd als een land zonder meerwaardebelasting. Indien zij echter impliciet verondersteld worden te zitten in de 'notionele' opbrengstvoet van 4% wordt het uiteraard wel belast.

De laagste vermogens genieten een vrijstelling van aangifte in box 3. Voor het overige waren er in 2011 1,9 miljoen aangiften in box 3 met een aangegeven vermogen van 373,8 miljard euro waarvan na vrijstellingen nog 305,6 miljard over bleef. Het (berekend) forfaitair voordeel uit sparen (4%) bedroeg 12,2 miljard en de belastingopbrengst in box 3 (30%) bedroeg finaal 3,7 miljard (Commissie inkomstenbelasting en toeslagen, 2013, p. 58). Ongeveer 200 miljard betrof bank- en spaartegoeden en iets minder dan 100 miljard aandelen en obligaties en nog iets minder overig onroerend goed behalve de eigen woning (Ibidem, p. 59). Het hoogste kwartiel (de hoogste 25%, met een vermogen vanaf 189 000) van deze aangiften waren goed voor 68% van het aangegeven vermogen, en 77% van de belastingopbrengst. Als men de belastingopbrengst, uitdrukt als % van de grondslag voor het heffingsvrij vermogen, blijkt er wel een progressiviteit in de feitelijke aanslagvoet op te duiken, waardoor de heffing voor de vier kwartielen, van laag naar hoog vermogen, respectievelijk 0,4%, 0,6%, 0,8% en 1,1% is. Aangezien de huidige regeling van een forfaitaire opbrengst (4%) maal een gemiddelde aanslagvoet (30%) neerkomt op 1,2% op het vermogen, en dus evengoed als een vermogensbelasting kan omschreven worden, zijn deze werkelijke aanslagpercentages, een illustratie dat er toch een soort progressiviteit is in de werkelijke aanslagvoet. Nog één saillant detail uit deze analyse: tussen 2001 en 2012 is het werkelijke gemiddelde rendement bijvoorbeeld 2,6% voor spaarrekening, 3,8% voor de lange rente en -0,9% voor de aandelen; na correctie van een gemiddelde inflatie van 2,1% is de opbrengst voor een spaarboekje nog 0,5%, voor de lange rente 1,6% en -3% voor de aandelen (Ibidem, p. 64). Uiteraard is ook hier een rendement geschetst voor de jongste decennia, en dit is zowel op het vlak van rentevoeten als aandelenrendement uitzonderlijk.

De regeling wordt overigens niet onverdeeld als gunstig beoordeeld. Onder meer Van den Dool pleit voor een veralgemeende maar lage (30%) heffing op de werkelijke meerwaarden en jaarlijkse opbrengsten, met inbegrip ook van deze op de eigen woning. Deze laatste is enerzijds fiscaal gestimuleerd, anderzijds belast op de geïmputeerde huur, maar onbelast op de meerwaarden. Het eindoordeel is:

“De regering is tegen een heffing over vermogensmutaties. De reden daarvoor is dat deze jaarlijks relatief sterk kunnen fluctueren en daarmee dus ook de belastingopbrengsten. Stabiele belastingopbrengsten uit een onrechtvaardige en verstorende heffing zijn geen probleem. Variërende belastingopbrengsten uit een rechtvaardige heffing blijken wel. Stabiliteit gaat blijkbaar boven een rechtvaardige en vanuit economisch perspectief verantwoorde heffing. Een merkwaaardige constatering, zeker als men zich realiseert dat het veelal de hoge inkomensgroepen zijn die daarvan profiteren.” (Van den Dool, 2008).

Maar de werkelijke aanslagvoeten (zie boven) zijn dan toch stijgend in functie van het vermogen dat men aanhoudt.

5.5 Frankrijk

In de internationale overzichten valt Frankrijk op door een hoge belasting op vermogen of vermogensinkomsten. Op dit ogenblik (2013) zijn in de personenbelasting dividenden en interesten onderworpen aan de normale progressieve belastingtarieven, maar ook sociale bijdragen zijn verschuldigd. Soms is er de keuze om de roerende voorheffing die op sommige van deze inkomsten bestaan als definitief te beschouwen, en dus bevrijdende van de globalisatie met de rest van het inkomen. Meerwaarden zijn ook belastbaar. Meerwaarden gerealiseerd op het bedrijfsvermogen op minder dan twee jaar worden geglobaliseerd met de rest van het inkomen (maar kunnen uitgesmeerd worden over drie jaar). Meerwaarden gerealiseerd over een langere periode worden belast tegen een uniform tarief van 16%, te verhogen met 15,5% sociale bijdragen wat een totaal tarief oplevert van 31,5% (European Tax Handbook, 2013, p. 298) hier staat verkeerdelijk nog 29,5%). Meerwaarden bij de verkoop van een deel of het geheel van zijn bedrijfsvermogen is vrijgesteld onder bepaalde voorwaarden, en/of tot bepaalde bedragen. Meerwaarden op onroerende goederen zijn eveneens belast met een uniform tarief van 19% (hoger dus dan financiële activa), te verhogen met een sociale bijdrage van 15,5%, dus in totaal 34,5%. Naarmate het vastgoed langer wordt aangehouden is er een reductie tussen 2 en 8% van de meerwaarde, en na 30 jaar is men volledig vrijgesteld. Meerwaarden op de waarde van de eigen woning zijn volledig vrijgesteld, alsmede indien de waarde van het eigendom lager is dan 15 000 euro. Indien de meerwaarde op het overige vastgoed groter is dan 50 000 euro wordt een bijkomende belasting geheven van 2% tot 6%. Op effecten worden de meerwaarden geglobaliseerd en belast tegen het progressieve tarief. Wanneer het gaat over aandelen in zijn eigen bedrijf zijn de meerwaarden belast tegen een preferentieel tarief van 19%. Voor de eigenaar van een KMO die zijn meerwaarde realiseert op het moment dat men op pensioen gaat is de meerwaarde vrijgesteld, behoudens een sociale bijdrage van 15,5%. Occasionele meerwaarden worden belast tegen een tarief van 25%, te vermeerderen met de 15,5% sociale bijdrage tot 39,5% in totaal. Sinds 2013 is er voor meerwaarden op aandelen die gerealiseerd zijn na een periode langer dan twee jaar, een reductie met 20% van de meerwaarde gerealiseerd tussen twee en vier jaar; van 30% voor de meerwaarden gerealiseerd tussen vier en zes jaar en van 40% na zes jaar. Dergelijke wetgeving lijkt overigens volop in beweging want zo blijkt dat vanaf januari 2014 de reductie 50% is vanaf meer dan twee jaar, en 65% vanaf meer dan acht jaar (Le Monde, Immobilier, 02.01.2014, Plus-values mobilières: ce que change en 2014).

Normaal kunnen verliezen gecompenseerd worden met inkomsten, zelfs in verschillende categorieën. Minwaarden bij de verkoop van onroerende goederen kunnen niet afgezet worden tegenover andere categorieën, en hetzelfde geldt voor minwaarden bij de verkoop van effecten, behalve dat zij onder bepaalde voorwaarden wel kunnen gecompenseerd worden door meerwaarden, en dit tot tien jaar verder (Ibidem, p. 301).

In de vennootschapsbelasting zijn meerwaarden onderhevig aan de normale vennootschapsbelasting van 33,33%. Grote bedrijven zijn nog onderhevig aan een extra heffing van 3,3% wat het vennootschapstarief brengt op 34,13%.

5.6 'Capital gains tax' CGT in het VK

Sinds 1965 is deze meerwaardebelasting ingevoerd. Niet alleen zijn opbrengst maar ook de regelgeving lijkt erg volatiel geweest te zijn.

Anno 2009 bracht zij ongeveer 0,9% van de belastingopbrengsten op, wat zelfs iets meer is dan de erfenisrechten (0,6%).

Vrijgesteld is de eigen woning. Er is ook een vrijgesteld minimum van 10 000 GBP of 12 200 euro.

Een speciaal tarief is van toepassing voor de vennootschappen.

Van 1998 tot 2008 bestond een stelsel van 'taper relief', een vermindering van de meerwaardebelasting in functie van de duur van het aanhouden van de activa.

In 2008 werden deze reducties voor de duur van het aanhouden van de activa afgeschaft, in ruil voor een 'flat rate' van 18% terwijl voorheen het hoogste tarief in de inkomstenbelasting 40% gold.

Ook recent werd het gebruikt voor de discussie om de sterkste schouders de zwaarste lasten op te leggen.

In 2007-2008 was de gerealiseerde meerwaarde een 40 miljard GBP of €48,8 miljard waarvan ongeveer de helft op niet genoteerde aandelen.

De opbrengst is bijgevolg erg afhankelijk van speculatieve bewegingen, wat deze speculaties misschien kan temperen, maar wat geen garantie is voor stabiele opbrengsten. De voorbije 25 jaar varieerde de opbrengst van 2 tot 8 miljard GBP; in 2008-2009 nog 4,9 miljard GBP of 6 miljard euro (Adam et al., p. 8).

Vóór 1982 was de CGT belast tegen een vlak tarief van 30%, zonder rekening te houden met inflatie. Vanaf 1982 was indexering toegelaten, verder aangepast in 1985 en in 1988 is het vlakke tarief vervangen door de marginale aanslagvoet van de desbetreffende belastingplichtige. In 1998 wordt de indexering voor de jaren nadien geschrapt maar wordt een soort 'tapering' systeem ingevoerd dat een reductie toestaat die tot 75% kan oplopen, afhankelijk van de duur en de soort activa. Volgens S. Adam e.a. hebben de te verwachten complicaties van indexering en kortingen een nieuwe herziening uitgelokt met noch tapering noch correctie voor inflatie, maar met een nieuwe 'flat rate' van 18% (Adam, p. 21). De lagere vlakke tarieven zijn een compensatie voor correcties die men wel redelijk acht, maar te complex om op te volgen waardoor men de voorkeur geeft aan één eenvoudig tarief.

Wij kunnen hier niet ingaan op de regels voor andere belastingen op kapitaalinkomsten, transfers, of erfenisbelastingen, maar wij brachten dit in beeld via de werkelijke belastingopbrengsten, voor zover dit in de nationale rekeningen was terug te vinden (zie hoofdstuk 3). Een voorbeeld dat Adams wel aangeeft, heeft betrekking op de erfenisrechten en de eigen woning. Zo blijkt dat tussen 1993 en 2007, periode waar de waarde van het huis sterk was gestegen, dit toch nog gemiddeld aanzienlijk beneden de drempel voor erfenisrechten lag, zodat het percentage van vastgoed dat belast werd met erfenisrechten weliswaar van 2,7% tot 4,9% steeg, maar dus ver af bleef van de 'tax on 'ordinary people' instead of only on the very wealthy' (Adam, p. 22). In de periode 1978-2008 is overigens de vennootschapsbelasting gedaald van meer dan 50% naar iets minder dan 30%, terwijl voor kleine ondernemingen het tarief daalde van iets meer dan 40% naar iets meer dan 20% (Adam, p. 24). De combinatie van de vennootschapsbelasting en de hoogste tarieven in de personenbelasting zou de gecombineerde belasting van ondernemingen en aandeelhouders van meer dan 80% in 1979 brengen naar minder dan 50% in 2008.

In 2008-2009 was er nog een vrijstelling van 9 600 GBP; meerwaarden voor transfers van activa tussen partners worden ook verondersteld te gebeuren zonder meerwaarde (dus vrijgesteld) terwijl ook bij vererving geen meerwaardebelasting meer verschuldigd is aangezien de vererving wel gebeurt tegen de marktprijs van het ogenblik van het open vallen van de erfenis, terwijl de erfenis daarna onder de erfenisrechten zal vallen.¹² Bij de hervorming van het CGT systeem in 2008 konden de ondernemers, na sterk protest, (Adam, p. 67) een reductie van het tarief van 18% tot 10% bekomen

¹² Adam, p. 67-68 geeft ook een interessante beschrijving van de erfenis- en schenkingsrechten, waaruit een hoge vrijstelling blijkt (312 000 GBP), een flat rate van 40 %, maar die opnieuw aanzienlijk lager ligt naarmate men zijn vermogen vroeger schenkt.

voor de eerste 1 miljoen GBP gerealiseerd als meerwaarde over een 'individual lifetime'. Met een opbrengst van 4,9 miljard GBP is dit maar een klein deel van de belastingopbrengst maar toch is 'capital gains potentially important as an anti-avoidance measure, as it discourages wealthier individuals from converting a large part of their income into capital gains in order to reduce their tax liability' (Adams et al., p. 67). Gezien de beperkte omvang lijkt dit een sterk argument te zijn voor een meerwaardebelasting of om te vermijden dat men lopende opbrengsten kan omzetten in meerwaarden, wat soms het geval is bij bijvoorbeeld kapitalisatie van de opbrengsten en vrijstelling van bepaalde belastingen. Maar een hoge vennootschapsbelasting, reduceert natuurlijk het deel dat men zou kunnen kapitaliseren en nadien onbelast uitkeren.

De eigen woning (eerste of enige) is wel vrijgesteld van de CGT, terwijl een tweede woonst of andere vastgoedeigendom wel onderhevig is aan deze CGT.

5.7 Opbrengsten van de meerwaardenbelasting

In de nationale rekeningen is het op internationaal vlak het niet eenvoudig om de belasting op kapitaalinkomen te identificeren.

De meest geharmoniseerde poging daartoe is de recurrente berekening van de Europese Commissie van de belasting op kapitaal, berekend via de macro-economische aggregaten. In het meest recente overzicht (Eurostat release 29 april 2013) blijkt daaruit dat ook het kapitaal in België een hoge belastingdruk ondervindt.

België is in deze berekening voor kapitaal met 30% nog altijd boven het gemiddelde voor de Eurozone van 28,9% (Taxation trends in the European Union, 29 april 2013).

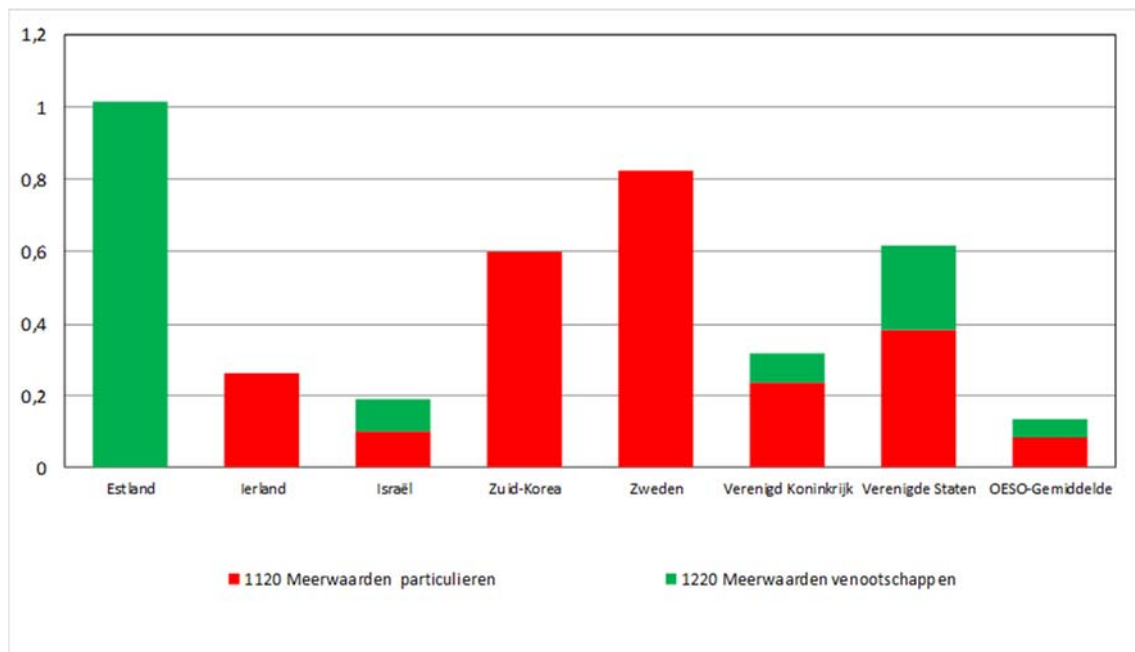
Deze impliciete belastingvoet is de verhouding tussen alle kapitaalbelastingen, en alle mogelijke vormen van kapitaal-en ondernemingsinkomen, zoals het netto bedrijfsresultaat van ondernemingen en non-profit organisaties, geïmputeerde huur van private huishoudens, netto gemengd inkomen van zelfstandigen, netto interest, huur en dividend, inkomsten op verzekeringspolissen.

Dergelijke impliciete belastingdruk wordt ook in België gehanteerd om zowel in de tijd als in vergelijking met het buitenland, ons belastingstelsel te situeren en te evalueren (Decoster & Valenduc, 2011, p. 58). Zo schetsen zij een substantiële impliciete belastingdruk op het kapitaal van bijna 26% in 1995 tot meer dan 34% in 2005, terwijl dit in de rest van de EU minder gestegen was. Wij bespraken deze impliciete belastingdruk reeds in punt 2.2.

Een alternatieve methode is de vergelijking van nominale tarieven. Dit gebeurde ook reeds in punt 5.2 maar omwille van de vele uitzonderingen en de noodzaak belasting te combineren met andere elementen, maakt het dat ook deze oefening erg partieel is. De belastingstatistiek van onder meer de OESO laat toe verder in detail een overzicht te verkrijgen, via een vaste nomenclatuur, van diverse vormen van belastingen, maar ook daar is de interpretatie niet volledig duidelijk. Wij kunnen enkel weergeven wat er in de internationale belastingstatistieken zitten, zonder zekerheid of belangrijke elementen niet verscholen zitten in andere statistieken. Het is ook een kwestie van interpretatie. Zo is de Nederlandse belasting op de notionele opbrengst deels te interpreteren als een meerwaardebelasting alhoewel zij niet als dusdanig in de statistieken zal verschijnen. De belastingdruk en belastingopbrengsten op meerwaarden is bijgevolg verscholen in dit geaggregeerd concept.

Nog moeilijker wordt het om afzonderlijke categorieën meerwaardebelasting te identificeren. Wanneer in punt 5.1 en 5.2 een lange rij van landen wordt signaleerd die op één of andere manier een meerwaardebelasting hebben, wordt slechts voor een beperkt aantal landen in de fiscale statistieken (Revenue Statistics) van de OESO hierover informatie gevonden. In onderstaande grafiek zien wij voor een aantal landen wat de opbrengst van een meerwaardebelasting zou kunnen zijn. Zij varieert van 0,2 tot 1% van het BBP in een aantal OESO-landen. Het gros van de meerwaardebelasting wordt geïnd op de particulieren. In de VS wordt toch ook 1/3 geïnd op meerwaarden gerealiseerd in ondernemingen. Estland introduceerde een meerwaardebelasting die volledig gericht is op de vennootschappen.

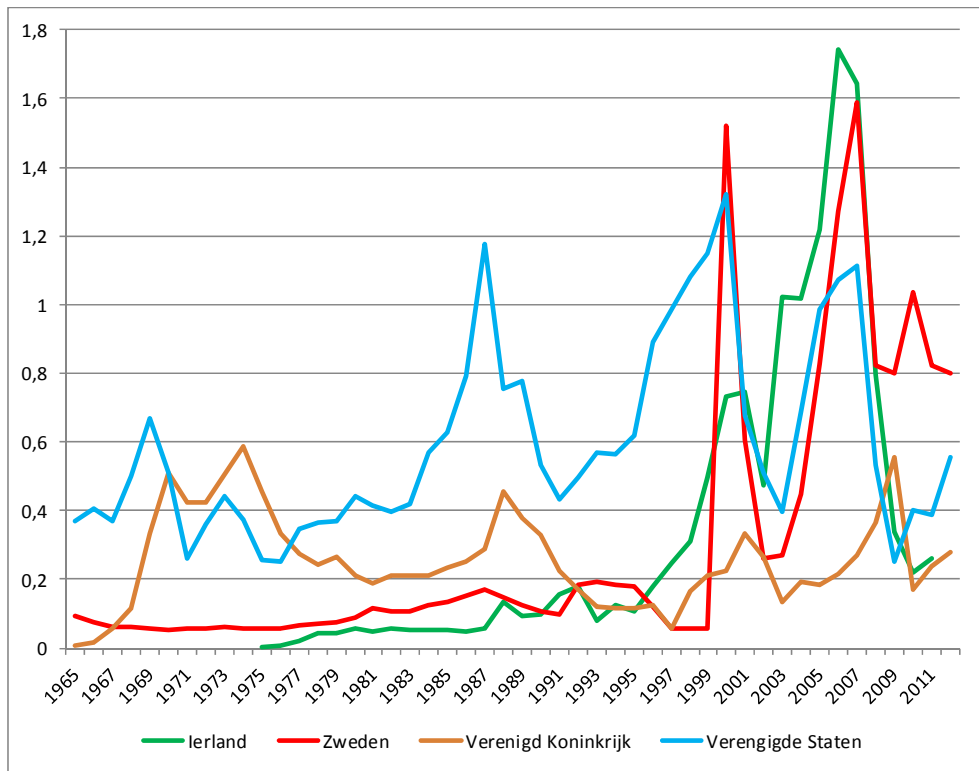
Figuur 5.2 Internationale vergelijking van OESO-landen met meerwaardebelasting (belastingopbrengst in percentage van het BBP), 2012

Bron Eigen verwerking data uit OECD.StatExtracts (2014)

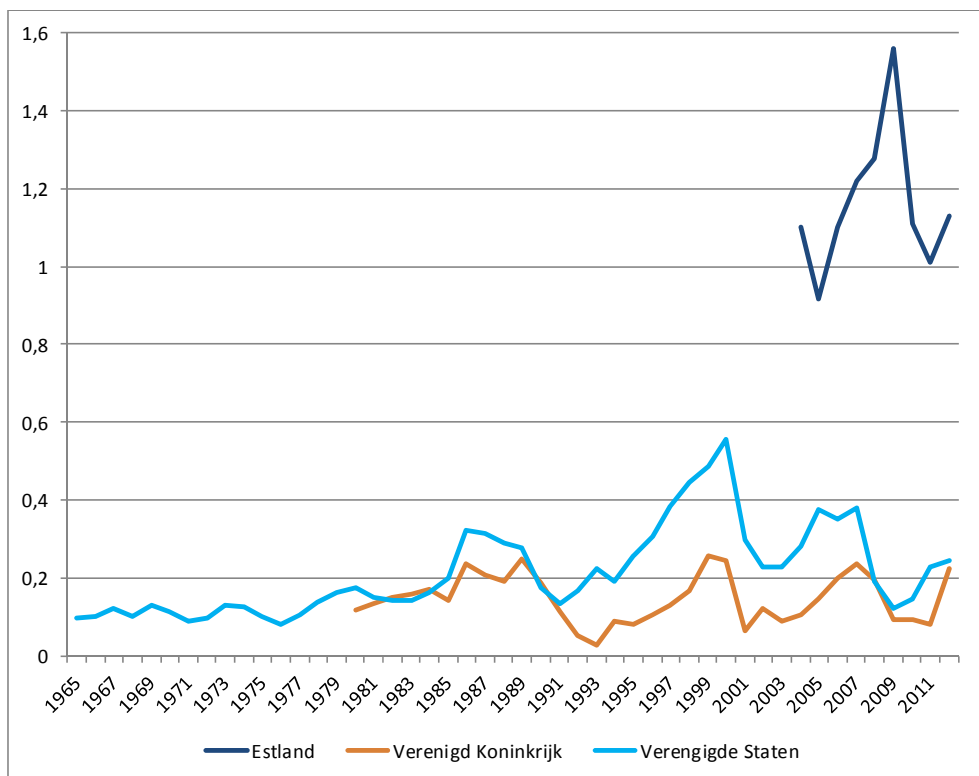
In figuur 5.3 en 5.4 wordt de volatiliteit geschetst van deze opbrengst in een aantal EU-landen en de VS van zowel de meerwaardebelasting voor particulieren als ondernemingen. Deze is aanzienlijk en fluctueert tussen minder dan 0,1% van het BBP tot bijna 1,8%. De diverse financiële crisissen en pieken zijn ook afgespiegeld in deze opbrengstengrafiek. Zij tonen aan dat de opbrengst volatiel is, maar toch substantieel kan zijn. De belastingopbrengst ‘surft’ mee op de golven van de beursbewegingen. Sommigen vinden dit zelfs positief omdat in goede tijden de fiscus zijn opbrengsten kan maximaliseren terwijl in slechte tijden hij zijn opbrengst mee moet matigen.

Figuur 5.3 Internationale vergelijking evolutie opbrengst meerwaardebelasting, meerwaarde gerealiseerd door individuen, in percentage van het BBP, 1965-2012

Bron Eigen verwerking data uit OECD.StatExtracts (2014)

Figuur 5.4 Internationale vergelijking evolutie opbrengst meerwaardebelasting, meerwaarde gerealiseerd door vennootschappen, in percentage van het BBP, 1965-2012

Bron Eigen verwerking data uit OECD.StatExtracts (2014)

6 | Mogelijkheid en wenselijkheid van een meerwaardebelasting in België

6.1 De relatieve omvang van belasten en niet-belasten op kapitaal

Begin 2000 maakten wij een inventaris van alle mogelijke vormen van belasten en niet-belasten van kapitaalinkomen. In tabel 6.1 geven wij een aantal belangrijke mijlpalen.

De onderstaande tabel start bij de fiscale hervorming van 1962 met als uitgangspunt een globalisatie van de inkomsten en het gebruik van een roerende voorheffing. Misschien staan wij vandaag 50 jaar later terug bij de vraag of deze niet de meest billijke belastingvorm was.

We overlopen kort de belangrijkste maatregelen die genomen zijn in de wetgeving omtrent de fiscale behandeling van het kapitaalinkomen.¹³ In de belangrijke belastinghervorming van 1962 gold nog de globalisatie van inkomens en bijgevolg de toepassing van aanslagvoeten van de personenbelasting. Er is een heffing van 20% als roerende voorheffing, maar het inkomen moet nog aangegeven worden en wordt toegevoegd aan het totale inkomen.

¹³ Voor een meer gedetailleerd overzicht zie Pacolet J. en Van De Putte I. (2000).

Tabel 6.1 Belangrijkste maatregelen kapitaalbelasting

Periode	Maatregelen
1962	Globalisatie en RV 20%
Jaren '70	Verhoging vrijgestelde schijf spaarboekje
1979	Laatste perequatie kadastrale inkomens
Jaren '80	Verlaging vennootschapsbelasting van 48% naar 39%
	Bevrijdende RV naar 25%
	Fiscale stimuli aandelenverwerving
	Verlaging tarieven personenbelasting
Jaren '90	Succes Beveks
	Verlaging RV tot 10% en nadien terug stijging
	Hervorming langetermijnsparen
	Indexatie KI, invoeren
	Aanpassen of afschaffen aantal taksen
	Verlaging successierechten en schenkingsrechten voor bepaalde groepen
2003	Vennootschapsbelasting 33% + crisisbelasting
2003	Maatregelen voor stimuleren verwerven eigen woning (verlaging registratierechten)
	BTW verlaging
2004	Fiscale amnestie
1 juli 2005	Europese harmonisatie spaarfiscaliteit
14 december 2005	Aankondiging dematerialisatie effecten
2006	RV 15% op meerwaarde obligatiefondsen met Europees paspoort en meer dan 40% obligaties en cash (inkomsten sinds aankoop of vanaf 1 juli 2005)
2006	Fiscale regularisatie
2006	Invoering van de aftrek voor risicokapitaal (notionele interest)
1 januari 2008	Geen Belgische effecten aan toonder meer uitgegeven
1 januari 2013	Premietaks op tak 21 en tak 23 van 1,1% naar 2%
1 juli 2013	Verruiming RV 25% op meerwaarde obligatiefondsen, ook zonder Europees paspoort en meer dan 25% obligaties of cash (inkomsten vanaf 1 juli 2008)
1 januari 2014	Alle Belgische effecten moeten gedematerialiseerd zijn (vanaf 1 januari 2016 boetes voor omzetten van niet gedematerialiseerde effecten)

Bron Pacolet & Van De Putte (2000) en eigen aanvullingen

Voor de laatste twee decennia zijn er tal van overheidsbeslissingen genomen die het inkomen uit kapitaal minder belasten. De reden hiertoe kan uiteenlopend zijn. Zo is sinds mensenheugenis omwille van sociale redenen (aanmoedigen van het gewoon sparen op een spaarboekje van Jan Modaal) de intrest op dat boekje vrijgesteld tot een bepaald bedrag. Het stimuleren van het woningbezit met het woonsparen is een tweede vorm van sparen dat sterk ondersteund is in de Belgische maatschappelijke opvattingen, wat zich ook vertaalde in een fiscaal aanmoedigingsbeleid. Een modernere vorm van fiscale aanmoediging met een sociaal motief is het aanmoedigen van het sparen voor zijn eigen pensioen.

Andere maatregelen waren echter ingegeven door economische redenen: aanpassing aan de feitelijke belastbaarheid (vermijden van kapitaalvlucht), aanmoediging van bepaalde activiteiten of beleggingen, of een expliciet beoogde belastingverlaging. Ook de jaren '70 met hoge inflatie maakten dat belasting op kapitaal riskeerde een belasting te zijn op een (in reële termen) negatief inkomen. Dit alles leidde uiteindelijk tot een daling van de fiscale druk op het kapitaalinkomen.

In 1984 werd de roerende voorheffing weliswaar verhoogd maar zij werd 'bevrijdend', dit wil zeggen dat de inkomens niet meer aangegeven moesten worden en bijgevolg ook niet meer belast

werden tegen de tarieven van de personenbelasting. In 1990 werd het tarief echter verlaagd van 25% naar 10% voor vastrentende effecten, waarna het bijna een kwarteeuw zal duren om het niveau terug te brengen tot de 25% die het in 1984 was geworden.

Wat de onroerende inkomsten betreft werd de belastbare basis (perequatie van kadastraal inkomen) lange tijd niet aangepast zodat ook de belasting niet steeg, alhoewel huurinkomsten ondertussen wel stegen (zie boven).

In de jaren '80 werden dan verschillende maatregelen genomen ter bevordering van investeringen in risicodragend kapitaal, zoals de coördinatiecentra, de aandelenwet met aandelen met fiscaal voordeel, het pensioensparen. Ook werden de tarieven van de vennootschapsbelasting geleidelijk verlaagd van 48% in 1980 naar 39% in 1991, nadien terug verhoogd met een aanvullende crisisbelasting om vanaf 1 januari 2003 op 33,99% geland te zijn (33% + aanvullende crisisbelasting) (Het stabiliteitsprogramma van België 2004-2007). Dit nominaal tarief houdt nog altijd stand. In werkelijkheid heeft de aftrek voor risicodragend kapitaal op basis van de notionele interest het echter substantieel gereduceerd, wat ook de bedoeling was, en waardoor dit de facto ook neerkwam op een verlaging van de reële druk van de vennootschapsbelasting.

In de jaren '90, met het vrij maken van het verkeer van kapitaal in de Europese Unie, kwamen er nieuwe maatregelen. Beveks welke roerende inkomsten omzetten in meerwaarden die voor de finale belegger volledig vrijgesteld zijn, werden mogelijk. Tenslotte werden de successierechten en schenkingsrechten verlaagd, een beleid dat nu nog verder gaat.

Ook de vennootschappen en ondernemers genoten van een aantal fiscale voordelen.

Veel van deze maatregelen pasten in het algemeen beleid om de fiscale druk te verlagen. Zo werden ook de marginale tarieven van de personenbelasting verlaagd eind jaren '80 van 71,6% naar 55%. De belastinghervorming van 2001 brengt vanaf 2004 het hoogste belastingtarief op 50%. De tarieven daarboven worden afgeschaft. Maar de maatregelen waren ook een uiting van het feit dat men de belastbaarheid van kapitaalinkomen steeds moeilijker achtte, tot men dit volledig niet meer ging belasten. De werkelijke belastingdruk ligt daardoor een heel stuk lager dan de wettelijke tarieven. Bepaalde inkomsten blijven zelfs volledig onbelastbaar, onder meer de meerwaarden bij particulieren.

Soms werd gas teruggenomen: te grote anomalieën werden terug rechtgetrokken. Zo werden de kadastrale inkomens geïndexeerd zodat daar de belastbare basis terug steeg en werden ook een aantal misbruiken op het vlak van vervennootschappelijking en de vennootschapsbelasting tegengegaan. Een aantal taksen op financiële verrichtingen werden ingevoerd om het quasi niet-belasten te compenseren.

In tabel 6.2 geven wij de voornaamste ramingen van de diverse vormen van belasten en niet-belasten voor 2011 (soms meer recente cijfers voor 2012 en 2013). In bijlage is nog de situatie voor 1997 opgenomen. Zij geven het relatief belang weer van belasten en niet-belasten. Het niet-belasten is overgenomen uit de inventaris van fiscale uitgaven en andere vrijstellingen die leiden tot minder-ontvangsten opgenomen in de bijlage in de Rijksmiddelenbegroting (zie het detail in hoofdstuk 1). Uit de oplijsting blijkt dat een aantal minderontvangsten niet worden berekend. Wij gaan hierna vooreerst in op de peripetieën van de roerende voorheffing.

Tabel 6.2 Fiscale ontvangsten en niet-ontvangsten op vermogen en kapitaalinkomen, in miljoen euro, 2011 (2013)

De last van de belasting, 2011 (2013)		De kost van niet-belasten, 2011	
<i>Inkomstenbelasting</i>		<i>Persoonenbelasting</i>	
Roerende voorheffing	3 088 (4 805)	Aftrek voor enige eigen woning	1 226,6
		Bouwsparen	695,7
		Levensverzekeringspremies	275,4
		Pensioensparen	522,2
Onroerende voorheffing	4 556 (4 855)		
Vennootschapsbelasting (zonder RV)	10 334 (11 729)	Persoonlijke bijdragen	448,7
		groepsverzekering	1 150,2
		Energiebesparende uitgaven	
<i>Belasting bij overlijden, opvolging of schenking</i>		<i>Vennootschapsbelasting</i>	
Successierechten	2 093 (2 873)	Meerwaarde op aandelen	3 111
Schenkingsrechten	370 (463)	Coördinatiecentra	/
<i>Andere taksen (2012)</i>	<i>3 771 (3 771)</i>	Definitief belaste inkomens zonder dubbele belasting	8 674,0
		Aftrek voor risicokapitaal	6 159,8
Registratierechten	3 496 (3 467)		478,0
		<i>Roerende voorheffing</i>	
		Spaarboekje	478,0
		Subtotaal: fiscale uitgaven berekend in de Rijksmiddelenbegroting	21 471,6
		Verlaging roerende voorheffing	Niet meer van toepassing
		Beveks	PM
		Meerwaarden: zie verder in hoofdstuk 7	
		Bevrijdende roerende voorheffing	PM
		Fraude	PM
Totaal belastingen	27 708 (31 963)	Totale kost (zonder meerwaarde, bevrijdende roerende voorheffing en fraude)	21 471,6

Bron Update van tabel in Pacolet en Van De Putte (2000)

6.2 Roerende voorheffing en zijn gewicht in de spaarfiscaliteit: België in Europees perspectief

Een belangrijke factor in deze evolutie is de historiek van de bevrijdende roerende voorheffing. Wat zijn de tarieven van roerende voorheffing op dividenden op interesten? België is sinds de bevrijdende roerende voorheffing duidelijk in de richting getrokken naar een duale belastingstructuur, met niet langer een globalisatie van de inkomsten, maar een apart tarief - en blijkbaar tot voor kort een laag tarief. Dit geldt met name voor de fiscaliteit op vastrentende spaarvormen waar de 10 of 15% voor intrestinkomen lager is dan in tal van EU-landen. Het zal de Europese Richtlijn op de spaarfiscaliteit zijn die België het komende decennium terug in de richting van hogere tarieven zal stuwten. Tabel 6.3 schetst de evolutie van de RV in de voorbije halve eeuw. Ook nu (zie overzicht tarieven elders) is de roerende voorheffing op interesten lager dan de aanslagvoet in tal van andere landen. Dit geldt ook voor het dividend. Daar wordt de finale belastingdruk doorgaans echter bekeken samen met de vennootschapsbelasting. Deze is in België op een gemiddeld niveau, maar door de notionele interestaftrek komt de belastingdruk daar uit bij één van de laagste.

Voor het aanslagjaar 2013 (dus inkomsten jaar 2012) wordt een complexe regeling ingevoerd, met name dat vanaf inrestinkomsten boven de 2020 euro een RV geldt van 21%+4%. De meeste Belgen zouden daar niet aan komen maar toch zou voor iedereen zijn roerende inkomsten aangemeld worden aan het Centraal Aanspreekpunt binnen het Ministerie van Financiën, en vermeld worden in de aangifte. Men kon ontsnappen aan deze aangifteplicht door ‘vrijwillig’ deze bijkomende heffing van 4% aan de bron reeds te laten inhouden, zodat men direct 25% betaalt, of dat nu nodig zou zijn of niet. In ruil daarvoor was er geen aangifteplicht en bleef dit inkomen dus onbekend bij de fiscus. Deze complexe regeling, ook in de praktijk, bracht met zich mee dat het jaar nadien al de regeling werd opgedoekt door voor iedereen de roerende voorheffing te brengen op 25%, exact het percentage waar het in 1984 was gestart met de invoering van de bevrijdende roerende voorheffing.

Af en toe krijgen bepaalde financiële producten terug een voorkeurbedeling. Zo waren er in 2009 de zogenaamde ‘Leterme bons’, overheidspapier waarop de belegger rechtstreeks kon intekenen (wat vroeger een goede huisvader altijd deed, maar wat men verleerd was) tegen een roerende voorheffing van 15%. In 2014 is er de volkslening, een soort kasbon uitgegeven door de financiële sector zelf, en bestemd voor de financiering van sociale investeringen (alsof geld in de bank niet ‘fungible’ is en de ene soort middelen toch samen vloeien met andere middelen). Ook deze beleggingsvorm is opnieuw onderworpen aan een RV van 15%. Er is overigens een website Volkslening.be (<http://volkslening.be/>) te vinden over dit beleggingsproduct. De website is redelijk anoniem wat betreft wie zij onderhoudt, wat niet normaal is voor een financieel product, maar misschien daarom is het een ‘volkslening’? De Leterme staatsbon bracht 5,7 miljard op.¹⁴ De volkslening bracht volgens de website ‘De volkslening’ na twee maanden (maart 2014) 788 miljoen euro op.

Tabel 6.3 Evolutie van het tarief van de roerende voorheffing, 1962-2014

1962-1967	27,25% of 15% + inkomstenbelasting
1967-1984	20% + inkomstenbelasting
1984-1990	25% en bevrijdend in de personenbelasting uitzondering AFV-aandelen: 20%
1990-1993	25% niet-vastrentende 10% vastrentende uitzondering 20,6% AFV-aandelen
juli 1993	25,75% niet-vastrentende 10,3% vastrentende uitzondering 20,6% AFV-aandelen
1994	25,75% niet-vastrentende 13,39% vastrentende en VV-aandelen uitzondering 20,6% AFV-aandelen
1996	25% niet-vastrentende, ook voor AFV-aandelen 15% vastrentende en VV-aandelen
1998	25% niet-vastrentende 15% vastrentende, VV-aandelen en aandelen van kmo's op de beurs
2012	21% + 4% voor interesten boven 20 020 euro, ook van toepassing op VV-aandelen
2013	25% voor dividend en vastrentende effecten

* AFV-aandelen zijn aandelen met fiscaal voordeel; VV-aandelen zijn aandelen met verminderde voorheffing.
Bron Update Pacolet en Van De Putte (2000)

14 <http://www.hln.be/hln/nl/942/Economie/article/detail/1469781/2012/07/14/Leterme-staatsbons-leveren-meer-dan-10-rendement-op.dhtml>

6.3 De opkomst en teloorgang van gemeenschappelijke beleggingsfondsen

6.3.1 Beleggingsfondsen: een mogelijkheid om belastingen te ontwijken

Even belangrijk in de verspreiding van het ‘niet-belasten van kapitaalinkomsten’ is het fenomeen van de instrumenten voor collectieve beleggingen geweest, nu verder de democratisering van tak 23 producten (een combinatie van verzekeringsproduct en beleggingsfonds). Met dergelijke nieuwe producten slaagt de Belgische financiële sector er in disintermediatie omwille van fiscale motieven naar het buitenland af te remmen. In de binnenlandse financiële markt vindt men immers perfecte alternatieven. De financiële sector heeft hiermee een nieuwe massamarkt van financiële producten aangeboden - na het spaarboekje - gebaseerd op fiscale gunstregimes. In hoofdstuk 1 beschreven wij reeds hoe dat de ICB's een belangrijk deel vormen van de financiële activa, maar de jongste jaren overschaduwd worden door de toename van beleggingen via verzekeringsproducten.

Een belangrijk probleem in de, al dan niet gewilde, niet-belasting van kapitaalinkomen vormen de opkomst van nieuwe bank- en verzekeringsproducten die diverse vormen van kapitaalinkomstenbelasting kunnen omzeilen. Zij vormen een succesvol alternatief om aan fiscale vermogensplanning te doen. Via verzekeringen opteert men recent voor tak 23 producten. Hieronder vallen levensverzekeringen gekoppeld aan beleggingsfondsen. Deze mogen niet verward worden met rechten van deelneming aan instellingen voor collectieve beleggingen (bv. BEVEK, de meest voorkomende). Beide producten vertonen heel wat gelijkenissen maar ook heel wat verschillen (cf. CDV, 2002). Tabel 6.4 geeft aan hoe beide producten in België fiscaal worden behandeld. Beide producten ontsnappen aan de roerende voorheffing (in het geval van kapitalisatiebeveks tenminste, de meest voorkomende). Op de tak 23 producten worden bovendien geen beurstaksen of taks op levering van effecten aan toonder geheven. Bovendien zijn de premies voor dergelijke levensverzekeringen fiscaal aftrekbaar in de personenbelasting.

Tabel 6.4 Fiscale behandeling van tak 23 producten en Beveks

Tak 23	Bevek
Geen roerende voorheffing, behalve bij uitkering van opbrengsten tijdens leven Vrijstelling van meerwaarden Geen taks op de beursverrichtingen	Roerende voorheffing bij uitkeringsbeveks Vrijstelling van de meerwaarde bij kapitalisatiebeveks Taks op de beursverrichtingen bij inschrijving, compartimentswijziging (van type bevek), en bij inkoop van kapitaliatierechten: tarief verschilt naargelang type bevek: <ul style="list-style-type: none">- kapitalisatiebevek: 1% (toetreding)-1% (omzetting) -0,5% (uittreding)- distributiebevek: 0,14% (toetreding)-0,5% (omzetting) -0% (uittreding)
Geen taks op fysieke levering van effecten (aangezien er geen fysieke levering is)	Taks op levering van effecten aan toonder bij inschrijving en compartimentswijziging (0,6%)
Bij overlijden is de verzekeringsonderneming soms verplicht de Administratie der Belastingen in te lichten over de uitgekeerde bedragen	Bij overlijden moeten de erfgenamen de rechten van deelneming in het bezit van de overledene aangeven voor de successiebelasting

Bron Controledienst voor de Verzekeringen, 2002

In bijna alle Europese landen kunnen cliënten met vermogen de op maat gemaakte tak 23 polissen afsluiten. Het rendement van het verzekeringscontract is gekoppeld aan het rendement van de portefeuille die met het vermogen is samengesteld. Markante vaststelling is dat dergelijke samengestelde producten ontsnappen aan de bepalingen van de spaarfiscaliteit van de EU. Tak 23 producten ont-

snappen dus aan de roerende voorheffing die verschuldigd zal worden op de opbrengsten van vast-rentende effecten in het buitenland en aan de uitwisseling van informatie tijdens de looptijd van het contract. Gezien het verzekerde kapitaal ook niet langer op een persoonlijke bankrekening staat maar op naam van de verzekeraar, hoeft de verkeringsnemer ook niet te antwoorden op de vraag in de belastingaangifte over het bezit van een buitenlandse rekening. Vanaf 2013 moeten echter ook deze buitenlandse levensverzekeringen worden vermeld in het aangifteformulier.

De vraag kan gesteld worden of dit type product nog voldoet aan de definitie van levensverzekering, aangezien de nadruk ligt op het beleggingsresultaat en de dekking 'leven' vaak minimaal is en de volledige opbrengst van de belegde bedragen gaat naar de verzekeringnemer. Deze producten zijn dan ook ideaal voor een geïndividualiseerd vermogensbeheer. De praktijk leert dat de levensverzekering vaak een heel gewone vorm van sparen is geworden. Bij tak 23 producten kan men zich dan ook de vraag stellen of het gunstregime nog langer verantwoord is, tenzij men de schijn van levensverzekering aanhoudt door een zeker overlijdensrisico te dekken.

In de jaren '70 kwamen instrumenten voor collectieve beleggingen amper van de grond. Het zijn Franse innovaties die het terrein hebben geëffend. De naam zelf van SICAV of SICAF's was ingeburgerd geraakt in het Nederlands nog voor de term BEVEK of BEVAK gemeengoed werd. De Bevek's zijn gemeenschappelijke beleggingsfondsen met variabel kapitaal, dat varieert naarmate er meer beleggers toetreden of uitgetreden zijn. De bevak heeft een vast kapitaal. Er bestaan ook vast-goed bevaks. Er is verder een onderscheid tussen de kapitalisatieaandelen, en diegenen die een jaarlijks rendement uitbetalen. Tot voor kort was de meerwaarde op deze aandelen vrijgesteld van RV. In de jaren '80 zorgde de op Frankrijk geïnspireerde Cooreman-Decleq (soms ook verwijzend naar de Franse voorbeeld Monory-aandelen) aandelenwet voor een eerste golf van interesse voor deze collectieve fondsen (zie BEAMA, Geschiedenis van de Belgische ICB sector). Nadien zou de opvolger, de pensioenspaarfondsen, zorgen voor een tweede golf van interesse. Maar de instrumenten waren ook een onderdeel van een nog ruimere fiscaal gunstige beleggingsvorm, met name omdat de roerende voorheffing werd vermeden indien men gebruik maakte van kapitalisatiefondsen.

6.3.2 Obligatiefondsen: de weg terug om ze te belasten

Mede onder invloed van de Europese spaarrichtlijn maar ook om budgettaire redenen heeft de Belgische fiscus de opbrengsten op obligatiefondsen geleidelijk aan terug gaan belasten. De Europese spaarrichtlijn ambieerde een minimale belasting te introduceren voor bepaalde roerende inkomsten. Belangrijk om weten was bijgevolg welke inkomsten daar al dan niet zouden onder vallen. Wij schetsen hierbij de kroniek van het geleidelijk terug gaan belasten van de roerende inkomsten op obligaties.

Obligatiefondsen of gemengde fondsen die waren uitgegeven onder de vorm van kapitalisatiefondsen waren vrijgesteld van roerende voorheffing. Wat in feite een vorm was voor de Belgische belegger om de coupons op deze fondsen te innen zonder belastingen te betalen, druist in tegen de Spaarrichtlijn die voor buitenlandse beleggers van kracht was sinds 2003. Deze voorzag immers dat rente 'uitbetaald of bijgeschreven op een rekening', of 'aangegroeid of gekapitaliseerd' of ook 'inkomsten gerealiseerd bij de verkoop, terugbetaling of aflossing van' aandelen van instellingen voor collectieve belegging, voor zover er meer dan 40% van hun vermogen zou belegd worden onder dit soort van schuldvorderingen, onder de spaarrichtlijn zou vallen, dit wil zeggen dat ofwel dat informatie tussen de lidstaten over deze interesten zou worden uitgewisseld, ofwel, voor een land als België, zou vallen onder de roerende voorheffing voor de buitenlandse beleggers. De regeling trad in werking in 2003. De Spaarrichtlijn voorzag toen reeds dat per 1 januari 2011 de 40% grens zou dalen tot 25%. De Spaarrichtlijn voorzag tevens dat het percentage RV 15% zou zijn bij de invoegetreiding, maar drie jaar later zou stijgen tot 20% en nog eens drie jaar later het tarief van 35% zou bereiken.

De spaarrichtlijn ging ook in België finaal van kracht vanaf 1 juli 2005.¹⁵

Met de begroting van 2006 werd in 2005 beslist om de **meerwaarde op obligatiefondsen**, die ontstaan doordat de intresten gekapitaliseerd worden, te belasten tegen de geldende RV voor interesten, namelijk 15%. In 2005 heeft de Belgische regering beslist om de meerwaarde op de rentes (met name de ‘coupons’) van het obligatiegedeelte van ICB’s te gaan belasten. Dit belastingregime was oorspronkelijk, met name vanaf 1 januari 2006, enkel van toepassing op ICB’s met Europees paspoort. Bijkomende voorwaarde was dat het fonds voor minstens 40% aan beleggingen moest bestaan uit schuldvorderingen zoals obligaties en andere vastrentende effecten. Enkel de meerwaarde op de schuldvorderingen en dus niet de meerwaarde op de aandelen werd via deze belastingingreep gevisseerd. Deze 40% was ook voorzien in de spaarrichtlijn.

Vanaf 1 januari 2008 werd de belastingbasis verder uitgebreid naar de totale meerwaarde die ontstaat door de stijging van de koers van de onderliggende schuldvorderingen, omwille van rentewijzigingen. Op die manier werd het een echte meerwaardebelasting. Bij ingang van 1 januari 2011 werd de drempel voor de in schuldvorderingen belegde activa verlaagd van 40% naar 25%, wat ook reeds voorzien was in de Spaarrichtlijn. Vanaf 2010 zal België ook afzien van zijn uitzonderingsregime wat betreft de informatie-uitwisseling, zodat zij trouwens de stijging tot 25% van de RV tot 35% niet moest toepassen.

Daarbovenop stijgt de roerende voorheffing op deze meerwaarden vanaf 1 januari 2012 van 15% naar 21% en een jaar later van 21% naar 25%, dit samen met de verhoging van de RV op alle roerende inkomsten (behoudens een aantal uitzonderingen).

Ten slotte heeft de regering op 1 juli 2013 beslist om deze meerwaardebelasting ook te heffen op de ICB’s zonder Europees paspoort. Hierbij gelden dezelfde criteria als bij de ICB’s met Europees paspoort.

Op dit moment is het merendeel van de collectieve beleggingsfondsen voorzien van een Europees paspoort.¹⁶ De meeste gekende ICB zonder Europees paspoort, is het collectief beleggingsfonds met kapitaalbescherming. Deze kapitaalbescherming wordt meestal gerealiseerd via obligaties zodat zij daarmee ook impliciet vallen onder de belastingregeling.

In wat volgt, wordt een kort chronologisch overzicht gegeven van de fiscale wijzigingen.

- **Programmawet van 27 december 2005.** Hierbij werd het artikel19bis in WIB 1992 ingevoegd. Inhoudelijk betekende dit dat er vanaf 2006 een roerende voorheffing van 15% gold op de behaalde meerwaarde op het vastrentend gedeelte van de ICB’s. In een eerste fase (2006 en 2007) gold deze meerwaardebelasting enkel voor de meerwaarde op de renteopbrengst van het vastrentend gedeelte. In een tweede fase (vanaf 1 januari 2008) werd de belastingbasis uitgebreid naar de hele meerwaarde; zowel renteopbrengst als mogelijke min-en meerwaarde (koerswijzigingen) kwamen hierdoor in aanmerking. Bovendien was de belasting enkel van toepassing op ICB’s met Europees paspoort waarbij het fonds voor minstens 40% aan beleggingen op vastrentende effecten moest bestaan. Er moet worden opgemerkt dat er hierbij een vorm van retroactiviteit geldt die teruggaat tot uiterlijk 1 juli 2005. De Programmawet van 27 december 2005 voorziet dat vanaf 1 januari 2008 niet alleen de rentecomponent wordt belast maar alle ‘inkomsten’, dus ook de meerwaarde omwille van rentewijzigingen en dit vanaf de aankoop of vanaf 1 juli indien de datum van verwerving niet kan worden aangetoond (artikel111).
- **Koninklijk Besluit van 27 september 2009 tot uitvoering van artikel338bis §2, van het WIB 1992.**¹⁷ Via het artikel2 §4 6° uit dit KB werd het artikel338bis §2 WIB 1992 uitgevoerd. hetgeen een verlaging betekende van de investeringsdrempel in vastrentende effecten van 40% naar 25%. Sinds 1 januari 2011 is deze drempel van toepassing.

¹⁵ Ook Europees liep de invoering vertraging op.

¹⁶ Een fonds dat voldoet aan bepaalde normen, verkrijgt een Europees paspoort. Dit is belangrijk aangezien zo de fondsbeheerder zijn beleggingen kan verdelen binnen de EU.

¹⁷ In overeenstemming met de Richtlijn 2003/48/ EG van de Raad van 3 juni 2003 betreffende belastingheffing op inkomen uit spaargelden in de vorm van rentebetaling.

- **Programmawet 28 december 2011.** Wijziging artikel 269 1° WIB 1992. Verhoging tarief roerende voorheffing van 15% naar 21% vanaf 1 januari 2012.
- **Programmawet 27 december 2012.** Wijziging artikel 269 1° WIB 1992. Verdere verhoging tarief roerende voorheffing van 21% naar 25% vanaf 1 januari 2013.
- **Wet van 30 juli 2013 (wet houdende diverse bepalingen).** Via deze wet werd het artikel 19bis (WIB 1992) opnieuw aangepast. De besproken meerwaardebelasting zal vanaf 1 juli 2013 niet langer enkel op ICB's met Europees paspoort worden geheven, maar ook op de ICB's zonder Europees paspoort. De wetgeving met al zijn modaliteiten zal grotendeels overeenkomen voor de ICB's met of zonder Europees paspoort. Een belangrijk verschil is echter dat de retroactiviteit voor de meerwaardebelasting op ICB's zonder Europees paspoort uiterlijk teruggaat tot 1 juli 2008 i.p.v. 1 juli 2005.

Een belangrijke kanttekening die gemaakt kan worden bij deze meerwaardebelasting op de ICB's met en zonder Europees paspoort, is dat ze ook retroactief geldt. Dit was minder of niet het geval bij de eerste beslissing terzake, met name de beslissing december 2005 die de renteopbrengst zou belasten vanaf 1 juli 2005, de datum dat de spaarrichtlijn inwerking trad. De uitbreiding per 1 januari 2008 om ook koerswinst te belasten was wel al met terugwerkende kracht tot diezelfde juli 2005. Dit betekent dus dat er ook roerende voorheffing geheven wordt op meerwaarde gerealiseerd in bepaalde periodes voorafgaand aan de respectievelijke regeringsbeslissingen. Deze voorafgaande periodes zijn specifiek in de wetgeving vastgelegd. Voor de ICB's met Europees paspoort is de uiterste terugloopdatum vastgelegd op 1 juli 2005; voor deze zonder Europees paspoort wordt uiterlijk teruggedaan tot 1 juli 2008.¹⁸ Deze beslissingen hebben ook de nodige rekenproblemen voor de fondsbeheerder met zich meegebracht: zo werd deze meerwaarde (de koerswijzingen) op het obligatiegedeelte vaak niet in kaart gebracht aangezien er toch geen belasting op moest worden geheven. Vandaar dat de regering in de wetgeving (artikel 19bis, WIB 1992) een aantal alternatieve berekeningsmethoden heeft voorzien, die de fondsbeheerder de mogelijkheid biedt om alsnog de meerwaarden te schatten. Het is wel merkwaardig hier te lezen dat de fondsenbeheerders blijkbaar onvoldoende zicht hebben, of reken-capaciteit, om dit belastbare gedeelte exact te berekenen. Bij de jongste uitbreiding is een grootbank zelfs in de actualiteit gekomen omdat zij blijkbaar bijna een jaar nodig had om zijn informatica aan te passen aan deze nieuwe verplichtingen.

Daarnaast merken we bij koersverliezen dat de meerwaardebelasting beperkt is tot het niet-belasten van de meerwaarden. De minwaarden kunnen hierbij wel afgetrokken worden van de meerwaarden, maar dit kan nooit tot een werkelijke negatieve belasting leiden. In het meeste extreme geval doen al gerealiseerde minwaarden de meerwaarden teniet en moet men geen roerende voorheffing betalen.¹⁹

Om enig zicht te hebben op de mogelijke opbrengsten van deze meerwaardebelasting op ICB's, hebben wij in 7.3 ook voor deze categorie de mogelijke opbrengst berekend van een meerwaardebelasting, naast de mogelijke opbrengst op enkel directe beleggingen in aandelen en de mogelijke opbrengst op het totaal van de financiële activa.

Een nieuw fenomeen zijn tenslotte de verzekeringsproducten geweest. Deze genieten een gunstig regime van zodra de activa langer dan 8 jaar worden aangehouden. Ook hier is bijgevolg het fiscale incentief niet ver weg.

De overheid pikt verder een graantje mee van de zelf gecreëerde aantrekkelijkheid door vanaf 2006 een taks van 1,1% te voorzien op de premies voor beleggingen in zowel tak 21 als tak 23 verzekeringsproducten, een tarief dat vanaf 2013 is opgetrokken tot 2%. Ook in het verleden probeerde de

¹⁸ Indien men de fondsen vóór deze uiterste terugloopdata heeft aangekocht en deze na deze datum nog worden aangehouden, wordt de meerwaarde berekend t.o.v. deze uiterlijke terugloopdata. Indien men deze fondsen later heeft aangekocht en men kan daarbij de aankoopdatum niet aantonen, dan wordt meerwaarde ook berekend t.o.v. deze uiterlijke terugloopdata. In andere gevallen wordt de meerwaarde gewoon berekend t.o.v. de werkelijke aankoopdata.

¹⁹ Indien men belegt in een fonds in een andere munt en deze devalueert sterk, dan wordt het wisselkoersverlies niet in rekening genomen bij de berekening van de mogelijke min-of meerwaardebelasting.

fiscus met een aantal van dergelijke heffingen en taksen toch enigszins de publieke financiën te spijsen.

6.4 Meerwaarden in de personenbelasting²⁰

In de Belgische fiscale wetgeving worden meerwaarden niet gezien als inkomsten. Het kan omschreven worden als een occasionele opbrengst ten gevolge van de herwaardering of de realisatie van een vermogensbestanddeel (Van Biervliet, 1995, p. 27). Meerwaarden die gerealiseerd zijn in het kader van een normaal beheer, ‘als een goede huisvader’, van zijn privévermogen zijn dan ook niet belastbaar in de personenbelasting. Dit zijn in principe volgens de rechtspraak en de rechtsleer, verrichtingen die niet met speculatieve bedoelingen gebeuren en die niet door herhaling de aard van winstgevendende bezigheid verkrijgen (Meyus, 1997, p. 44). Uitzonderlijk zijn volgende meerwaarden wél belastbaar bij particulieren als diverse inkomsten namelijk meerwaarden uit speculatie, meerwaarden op de verkoop van een belangrijk aandelenbezit aan een buitenlandse vennootschap en meerwaarden bij overdracht of vervreemding binnen de vijf of acht jaar van onbebouwde gronden en vanaf aanslagjaar 1998 ook van gebouwen.

De meerwaarde van aandelen wordt belast aan 33% indien die voorkomt uit speculatieve verrichtingen. Dit betekent volgens het Hof van Cassatie (6 mei 1988) dat iemand goederen koopt met het risico van verlies, maar met de verwachting winst te maken door een stijging van de marktwaaarde. Inkomsten die bijvoorbeeld voortvloeien uit zuivere wisselkoersspeculatie (deviezentransacties) zijn belastbaar als diverse inkomsten. Van beursgenoteerde aandelen wordt meestal aangenomen dat dit kadert in het normale beheer ook al zijn er verschillende aan- en verkoop bewegingen. Voor buitenbeursverrichtingen is de administratie strenger bijvoorbeeld bij wanverhouding tussen de aan- en verkoopprijs en een meerwaarde als gevolg van ‘zakenrelaties’ (Bulletin der Belastingen, nr. 723, p. 121).

Bij overdracht van belangrijke deelnemingen aan buitenlandse vennootschappen (of rechtspersonen) wordt de meerwaarde belast aan 16,5%. Een belangrijke deelneming wil zeggen dat men meer dan 25% van de aandelen in het bezit heeft, alleen of samen met familie, binnen de periode van vijf jaar voor de overdracht. In de andere gevallen zijn de meerwaarden van overdrachten vrijgesteld sinds 1984. Men kan de belasting ontwijken door eerst aan een natuurlijk persoon te verkopen die dan na 12 maanden doorverkoopt aan het buitenland.

Omwille van een vermoeden van speculatie worden de meerwaarden op onbebouwde gronden belast aan 33% als het perceel verkocht wordt binnen de vijf jaar na verkrijging en aan 16,5% als het na vijf jaar maar binnen de acht jaar wordt verkocht. Vanaf 1997 is ook de meerwaarde bij verkoop van gebouwen binnen de vijf jaar belast aan 16,5% behalve als het gaat over het eigen woonhuis. Als het gaat om onroerende goederen die verkregen werden via schenking is de meerwaarde echter niet belast (een handig omwegpoortje) tenzij het goed vervreemd wordt binnen de drie jaar na de schenking en de schenking plaatshad binnen de acht jaar nadat de schenker dit zelf had gekocht.

Het tarief van 16,5% is afkomstig van vroeger toen het marginale tarief in de personenbelasting nog 33% was en men de meerwaarde aan de helft wou belasten. Een consequent doortrekken van deze redenering zou betekenen dat het tarief nu 25% zou moeten bedragen.

6.5 Beroepsmatig verkregen roerende en onroerende inkomsten en meerwaarden

Roerende en onroerende inkomsten die beroepsmatig verkregen zijn (ontvangen intresten, dividenden, huurgelden), worden bij de bedrijfsinkomsten of winst gevoegd bij respectievelijk zelfstandigen en vennootschappen. Hier geldt dus de bevrijdende roerende voorheffing niet. Zij worden gewoon belast in de personenbelasting tegen progressief tarief (25% tot 55%) of aan het vennootschapstarief,

²⁰ Gebaseerd op Pacolet en Van De Putte (2004).

33%. De voorheffingen worden met de te betalen belasting verrekend. Aangezien dit nauwelijks voorkomt bij natuurlijke personen, spreken we hier vooral over vennootschappen.

Ook professionele verwezenlijkte meerwaarden worden bij het bedrijfsinkomen of de winst gevoegd. Als men de activa voldoende lang in bezit heeft geldt een voordeliger belastingtarief of een gespreide belasting omdat meerwaarden meestal over meerdere jaren worden opgebouwd. In de vennootschapsbelasting zijn de meerwaarden op aandelen sinds de wet van 23 oktober 1991 volledig vrijgesteld maar zijn minderwaarden ook niet meer aftrekbaar. Reden was fiscale optimalisatie tegen te gaan want men zou gemakkelijk verliezen (in het buitenland) kunnen inbrengen tegen winsten gerealiseerd in België, waarbij de fiscus moeilijk zou kunnen oordelen of dit aanvaardbaar was of niet (Anthonissen, 2003). Vanaf aanslagjaar 1992 zijn meerwaarden volledig vrijgesteld, en minwaarden niet meer fiscaal aftrekbaar. Voorwaarde is wel dat de meerwaarden gerealiseerd zijn op Belgische aandelen of op buitenlandse aandelen die aan een vergelijkbaar belastingregime onderworpen zijn. Deze wetswijziging leidde volgens Anthonissen (2003), tot een ware explosie van de meerwaarden in de fiscale aangiften, wat zich tot de dag van vandaag laat zien in de omvang van de fiscale minderontvangsten. Het betekent ook dat minwaarden niet aftrekbaar zijn, wat zich in 2008 en 2011 manifesteerde in aanzienlijke ‘negatieve minderontvangsten’, dus meerontvangsten omdat verliezen niet recupereerbaar waren. Aangezien dit stelsel aan de ene kant een toepassing is van het vermijden van een dubbele belasting, en ook het principe van het streven naar de minst belaste weg wordt gehanteerd, zou men enkel bemerkingen kunnen hebben bij mogelijke misbruiken, maar niet bij het principe zelf (Anthonissen, 2003).

Wij gaven in hoofdstuk 3 overigens reeds een overzicht van de opmerkelijke toename van participaties in de balans van de Belgische niet-financiële ondernemingen die trouwens staan tegenover een even belangrijke toename van zowel hun eigen vermogen als hun schulden. De balans van niet-financiële ondernemingen krijgen meer en meer het karakter van een financiële tussenpersoon. De invoering van de notionele interesten is daar zeker niet vreemd aan. Op basis van deze informatie berekenen wij in volgend hoofdstuk niet alleen de mogelijke meerwaarde in de vermogens van de huishoudens, maar ook deze van de bedrijven. Ook de mogelijke impact van een kapitaalmeerwaardebelasting wordt berekend op de theoretische meerwaarde. Een equivalent daarvan is overigens ‘herkend’ in de meerwaarden die vrijgesteld zijn in de vennootschapsbelasting.

6.6 Liquidatiebonus en vermogensplanning

In ‘De kost van fiscale en parafiscale uitgaven en ontwijking in België’ beschreven wij de toenemende rol van verzelfstandiging en vervennootschappelijking en de mogelijkheid dat dit bood om belastingen te ontwijken. Wij hernemen de vergelijkende tabel 6.5.

Tabel 6.5 Voordelen van fiscale en parafiscale ontwijking van werknemer tot vennootschap

	Vennootschap	Zelfstandige	Werknemer (bedienden)
Werkgeversbijdragen		Socialezekerheidsbijdragen voor zelfstandigen die 19,65% bedragen	32,6 of 34,29
Werknemersbijdragen			13,07
Personenbelasting		Van 25% voor inkomsten tot 5 705 euro tot 50% voor inkomsten boven de 24 800 euro. Bovendien wordt de personenbelasting verhoogd met gemeentelijke opcentiemen die gemiddeld 8% uitmaken	
Vennootschapsbelasting	24,25% voor inkomens beneden de 25 000 tot maximum 33% voor inkomsten boven 322 500 euro		
Dividendbelasting	25% wanneer dividenden worden uitgekeerd maar dit tarief daalt tot 10% wanneer met de winstuitkering gewacht wordt tot de liquidatie van de vennootschap en valt helemaal weg wanneer de aandelen van de vennootschap gewoon worden verkocht		

Bron Vanistendael (2006, p. 183) en bijdragepercentages Bedienden, CSB-UA, geciteerd in Pacolet en Strengs (2011)

Zoals uit deze tabel kan afgeleid worden, is de roerende voorheffing van 10% een lage eindbelasting van winsten die in de vennootschap blijven in plaats van uitgekeerd te worden als dividend, dit zelfs in vergelijking met het tarief van roerende voorheffing, dat gehanteerd wordt voor andere roerende inkomsten. Het is een vorm van meerwaardebelasting. Het preferente tarief is niet ongewoon voor het inkomen dat geherinvesteerd wordt in het bedrijf, en ook het stopzetten van een bedrijf en te gelde maken bij pensionering heeft in het buitenland niet zelden een aparte behandeling.

Met de Programmawet van 2013 wordt de roerende voorheffing op de liquidatieboni in lijn gebracht met de roerende voorheffing op dividenden, met name 25%. Voor diegenen die van de ene dag op de andere zouden geconfronteerd worden met deze belastingverhoging (zelfs al is de belasting op zich laag, met name de combinatie van de vennootschapsbelasting en de 10% voorheffing, nu dus 25%) zou dit een onverwachte en aanzienlijke belastingverhoging zijn. Er is daarom een overgangsmaatregel voorzien dat de verhoogde roerende voorheffing slechts zal ingaan vanaf 1 oktober 2014. Wie zijn onderneming dus voordien liquideert kan nog genieten van de 10% voorheffing. De tweede overgangsmaatregel is dat men de bestaande reserves vooralsnog kan omvormen tot kapitaal, waarna de terugbetaling van het kapitaal normaal zonder meerwaarde en extra belastingen kan gebeuren. De voorwaarde is wel dat op deze reserves die men toevoegt aan het kapitaal, belast worden aan 10%. Niet weinig bedrijven hebben hiervan reeds in 2013 gebruik gemaakt, zodat de fiscus een extra opbrengst van 600 miljoen kon noteren (Planbureau, 2014).

Ook in de vermogensplanning blijven de erfenisrechten een speciale plaats te gunnen aan vermogen vervat in bedrijfskapitaal. De overdracht van familiale ondernemingen, die kan gepaard gaan met concentratie van vermogen, en dus theoretisch zou moeten geconfronteerd worden met de progressieve tarievenstructuur van de erfenisrechten, valt onder bepaalde voorwaarden onder een nultarief in de successierechten en voor de schenking kan men terugvallen op een 2% tarief in Vlaanderen, dus verder verlaagd ten opzichte van een federaal tarief van 3%. Hierbij is zelfs geen werkgelegenheidsvoorwaarde meer opgelegd, maar toch twijfelt men aan het succes:

“Een nultarief, zoals voor successierechten, was echter nog beter geweest. Meer nog dan de federale 3%-variant biedt de Vlaamse 2%-regeling in sommige concrete omstandigheden een handige planningspiste. Toch blijft het de vraag of de Vlaming ook effectief zal gebruikmaken van de nieuwe regeling. 3% of 2% is immers nog altijd meer dan 0%.” (Nijs, van Zantbeek & Verbeke, 2004, p. 99; Pacolet & Strengs, 2011, p. 63-65).

Deze gunstige fiscale behandeling is in internationaal perspectief niet ongewoon maar vanuit het standpunt van optimale en billijke belastingen niet evident. A.J. Rijkers die in zijn afscheidsrede als hoogleraar belastingrecht in 2013 (Rijkers, 2013) overigens het ‘SHS’ verruimd inkomensconcept omschrijft als een concept voor de 21ste eeuw, geeft hierover zijn verwondering zoniet ergernis. Hij constateert hoe in de fiscaliteit het ene ‘privilegie’ (zo noemt hij het) in de vennootschapsbelasting een ander uitlokt voor het ‘midden- en kleinbedrijf’ (MKB) ‘ten koste van andere belastingplichtigen’ (p. 30). Idem de strategie om belastingen door te schuiven in de hoop dat van uitstel, afstel komt. Belastingen worden doorgeschoven want het argument komt immers snel dat bij stopzetting een heffing tot liquiditeitsproblemen kan leiden. Dat de continuïteit van de onderneming in gevaar kan komen (op.cit., p. 31). ‘De ‘bedrijfsopvolging in de schenk- en erfbelasting’ noemt hij ‘de schaamte voorbij.’ Hij citeert de argumenten dat een bedrijf door vererving zou kunnen worden gestaakt of verkocht met mogelijk verlies van werkgelegenheid en economische activiteit’. Voor hem zijn dit onvoldoende argumenten om zowel in de inkomstenbelasting voor de overdrager als bij de verkrijger in de ‘schenk- en erfbelasting’ vrijstelling te verlenen. De verkrijger van een onderneming is geheel vrijgesteld tot een bedrag van ruim 1 000 000 euro. Voor het meerdere geldt een vrijstelling van maar liefst 83% (op.cit., p. 33).

Ook in de Mirrlees review worden er voor het VK twijfels geformuleerd over de wenselijkheid om voor bedrijfsvermogen een preferentiële behandeling in erfenis en schenkingsrechten wel verantwoord is, zeker wanneer er geen garanties zijn voor de continuïteit van het bedrijf, en vooral omdat de afbetaling van de belastingschuld zou kunnen uitgesmeerd worden over een langere periode (Boadway, Chamberlain & Emmerson, 2010, p. 753). Ook citeert men een studie die ook voor het VK suggereert dat ‘the retention of medium-sized business actually harm the efficiency of the UK economy’ (Bloom, 2006, geciteerd in Boadway, Chamberlain & Emmerson, 2010). Naar Vlaanderen en België toe kunnen wij ons ook de vraag stellen of deze fiscale incentives ons niet eerder gestuurd hebben naar een minder competitief industrieel weefsel van kmo’s, waarbij naar de fiscale behandeling betreft het alternatief van een afbetalingsplan even goed zou kunnen voorgefinancierd worden door een recurrente belasting op lopend inkomen, in plaats van te wachten tot het moment van liquidatie en of vererving. Voor de fiscus zou toch ook kunnen gelden ‘beter één vogel in de hand dan tien in de lucht’.

6.7 Discussie in de gemengde commissie Kamer en Senaat over de fiscale hervorming

Een eerste lectuur van het samenvattend verslag van de discussies in de gemengde parlementaire commissie belast met de fiscale hervorming, nog voor de individuele verslagen van de hoorzittingen beschikbaar kwamen, leerde ons alvast dat er een grote bereidheid tot hervormingen bij de experts bestonden. Talrijke sprekers waren voorstander van een ‘tax shift’. Wij citeren enkelen. Zowel André Decoster als Bruno Colmant waren voorstander van een hogere belasting op kapitaal door een gedeeltelijke globalisering, een situatie die wij overigens nog niet zo lang geleden hebben achter ons gelaten hebben. Decoster wijst op de relatief beperkte basis, zodat de ‘tax shift’ niet noodzakelijk baat brengt vanuit de opbrengstcapaciteit, maar wel bijdraagt om de billijkheid te herstellen. Dit zou wel eens ook de conclusie kunnen worden van onze analyse. Michel Dewolf (zie Verslag p. 57) zou er voor pleiten om de meerwaarden, na correctie van inflatie, gelijk te stellen met dividenden. Frédéric Panier (Ibidem, p. 73) stelt voor de voorheffingen zeker te veralgemenen, te verhogen, en ook uit te breiden naar de meerwaarden. De meeste landen hebben immers een meerwaardebelasting. Wat dit

kan opbrengen is onduidelijk. Een inschatting van die belastingopbrengsten op gerealiseerde meerwaarden is volgens de HRF moeilijk te maken omdat deze gerealiseerde meerwaarden niet af te leiden zijn uit de nationale boekhouding. Zij wordt nergens geregistreerd (Ibidem, p. 99). Wat wij hierna zelf berekenen, is inderdaad geen gerealiseerde meerwaarde, maar de jaarlijkse gemiddelde aanwas of waarderingsverschil. Een alternatieve inschatting van het belang van dergelijke opbrengsten zou kunnen liggen in de opbrengst die met dit soort van meerwaardebelasting gerealiseerd wordt in andere landen. Maar dat riskeert een partiële benadering te zijn omdat men andere elementen uit de vermogensbelasting niet in beeld brengt.

Voor de vermogensinkomens staat men voor de keuze tussen een lagere vlakkere aanslagvoet (Ibidem, p. 71), ofwel een globalisering met de progressieve inkomstenbelasting, of een gedifferentieerd tarief in de roerende voorheffing. Het experiment van 2013 met een tarief van 21% + 4% voor de grote roerende vermogens is evenwel geen gelukkig voorbeeld hoe dat zou kunnen georganiseerd worden. Geen wonder dat men het veralgemeend opgetrokken heeft tot 25%. Sommigen stellen een hoger tarief van de roerende voorheffing van 35 à 40% voor, een tarief waar ook de Europese spaarfiscaliteit naar evolueerde. Deze was immers als ‘woonstaatheffing’ al vanaf juli 2011 35%. Maar zijn wij dan nog wel ver af van die situatie?

Een probleem is in alle geval de fiscale discriminatie van diverse spaarproducten. Valenduc signaleerde herhaaldelijk het aanzienlijke verschil in belastingdruk voor bepaalde spaarvormen, waarbij het onroerend vermogen, en ook een belegging in aandelen impliciet de hoogste belastingdruk hebben. (Valenduc & Decoster, p. 111).

De vraag naar een raming van de mogelijke opbrengst van een meerwaardebelasting blijkt uit tal van bemerkingen omtrent twee andere aspecten die wij steeds ter sprake brachten in de studies over ‘belasten en niet-belasten’ in België. Deze thema’s komen herhaaldelijk terug in de werkzaamheden van de gemengde parlementaire commissie. Het betreffen de raming van de omvang van het ‘niet-belasten’, namelijk van datgene wat men niet wilde belasten (de fiscale uitgaven) of niet kon belasten (fiscale fraude). Zo spreekt men in het verslag over de daling (door de afbouw van de coördinatiecentra) van de fiscale uitgaven voor vennootschapsbelasting, maar dat wordt later (Ibidem, p. 14) terecht gecorrigeerd voor de fiscale minderontvangsten omwille van de notionele interest. Deze is aanzienlijk, maar men rekent voor dat zij in werkelijkheid minder is omdat zij in de plaats komt van de coördinatiecentra (die reeds internationaal als deloyale concurrentie internationaal worden gekapitteld). Zo blijft men zichzelf uiteraard rijk rekenen. Het verslag van de commissie citeert ook de staatssecretaris voor de Fraudebestrijding John Crombez die een Europees cijfer van de jaarlijkse minderontvangsten omwille van fraude van 30 miljard aanhaalt (Ibidem, p. 39). Ofwel zou dan onze werkelijke belastingdruk met 10 procentpunt moeten stijgen in de hypothese dat ons BBP exact berekend is, ofwel wordt er verondersteld dat ons BBP massaal onderschat is (omdat belastingen worden ontdoken), en zouden wij met zijn allen 10% rijker zijn. Het moet de opstellers van nationale rekeningen tot wanhoop brengen. Of juist niet, als wij er kunnen van uitgaan dat wij 10% rijker zijn dan wij denken. De cijferdansen illustreert de complexiteit om exacte en (internationaal) vergelijkbare cijfers, te vinden. Het is geen sinecure in het kluwen dat de fiscaliteit geworden is. Weinigen wagen zich er aan. In volgend hoofdstuk doen wij toch een poging om de mogelijke opbrengst van een meerwaardebelasting in te schatten.

7 | Mogelijke impact van een vermogensmeerwaardebelasting in België

In het verleden hadden wij reeds een eerste macro-economische inschatting gemaakt van wat de mogelijke opbrengst van een meerwaardebelasting voor particulieren (Pacolet & Van De Putte, 2000). Het resultaat daarvan is weergegeven in bijlage 3. De HRF zegt in de gemengde commissie Kamer en Senaat dat er geen raming mogelijk is omdat er geen cijfers beschikbaar zijn van gerealiseerde meerwaarden. Dit is correct. Daarom dat wij hierna opnieuw een theoretische berekening maken op basis van de waarderingseffecten die jaarlijks kunnen genoteerd worden in het koersverloop of prijsverloop van de activa die wij beschouwen. Wij berekenen het macro-economisch in 7.1 en micro-economisch op basis van de vermogensenquête in 7.2. Dat laatste levert verdelingsaspecten op.

Voor bedrijven is een deel van de vrijgestelde meerwaarden wel becijferd in de berekening van de bijlage bij de jaarlijkse begroting, met name de vrijgestelde meerwaarden (en minwaarden) omwille van de DBI. Maar ook hier zou een theoretische berekening van de meerwaarde van de bezittingen van de niet financiële bedrijven in onze Belgische economie mogelijk zijn. Wij vergelijken in 7.3 onze theoretische raming van de meerwaardebelasting op bedrijven met de minderontvangsten in de statistieke fiscale uitgaven en overige minderontvangsten die te vinden zijn in de bijlagen van de Rijksmiddelenbegroting.

7.1 Macro-economische raming van belastbare meerwaarden voor particulieren

In het jaarverslag van de NBB wordt elk jaar een schets gegeven van de financiële situatie van de niet-financiële sectoren. Hier interesseert ons de huishoudens of gezinnen, en de niet-financiële sector of de bedrijven, met uitzondering van de financiële sector.

In detail rapporteert de NBB de evolutie in de financiële rekeningen, m.n. de macro-economische cijfers over de bezittingen en schulden van deze sectoren, de evolutie daarvan jaar op jaar, of soms voor de eerste negen maanden, zoals weergegeven in tabel 7.1. Met cijfers tot september van het vorige jaar, kan men in het begin van elk nieuw kalenderjaar met de meest recente cijfers uitpakken in het Jaarverslag. Onderstaande tabel 7.1 illustreert deze gegevens voor de particulieren, huishoudens dus, voor de situatie tussen einde 2012 en september 2013. Er zijn voor de financiële activa de uitstaande bedragen op die verschillende momenten (men noemt dat een ‘stock’ of voorraad-concept), er is ook over de beschouwde periode de verwerving (maar evengoed verkoop) van nieuwe activa, wat een ‘flow’-concept is, en tenslotte kan men ook het verschil berekenen tussen de waarde in het begin van de periode en het einde, of de totale toename. Het verschil nu tussen deze totale toename in waarde, en de nieuw verworven activa, is toe te schrijven aan prijsverschillen, koersverschillen, waarderingsverschillen tussen het begin en het einde. Dat is de meerwaarde die in de loop van het jaar in de waardering zich voordoet. Deze meerwaarde wordt niet noodzakelijk en zelfs helemaal niet gerealiseerd. Dat is aan de orde wanneer de belegger het opportuun acht of genoodzaakt is zijn activa van de hand te doen. Het is die gerealiseerde meerwaarde waarop de meerwaardebelasting zou kunnen geheven worden, tenzij men er voor kiest ook op de niet gerealiseerde ‘aanwas’ in waarde de belasting te heffen, wat mogelijks met liquiditeitsproblemen zou opleveren voor de belegger (zie boven). Het is op deze theoretische aanwas dat wij nu verder de omvang van een mogelijke meerwaardebelasting berekenen.

Tabel 7.1 Activa en verplichtingen van de particulieren: opsplitsing naar instrument, in miljard euro

	Uitstaande bedragen		Verandering t.o.v. december 2012		
	Eind 2012	Eind sept. 2013	Totaal	Transacties	Waarderings-effecten
Onroerend vermogen	1 106,0	1 137,7	31,6	11,7	19,9
Financieel vermogen waarvan:	1 030,8	1 057,8	27,0	13,2	13,8
Chartaal geld en deposito's	352,4	337,2	11,8	12,2	-0,4
Vastrentende effecten	98	88,2	-9,8	-8,9	-0,9
Aandelen en andere participaties	227,6	237,7	10,2	1,3	8,9
Deelbewijzen van de ICB's	111,2	121,3	10,1	5,2	4,9
Verzekeringsproducten	257	263,5	6,5	5,2	1,3
Financiële verplichtingen waarvan:	213,8	219,4	5,6	4,9	-0,7
Hypothecaire kredieten	173,4	177,8	4,4	3,8	-0,6
Overige kredieten	36,5	37,7	1,2	1,1	-0,1
Totaal nettovermogen	1 932,0	1 976,1	53,1	20	33,1

Bron Jaarverslag 2013 NBB, Economische en financiële ontwikkelingen

In tabel 7.2 hernemen wij de redenering voor de financiële rekeningen van de particulieren voor de totale periode 2000-2013. Bij het finaliseren van dit rapport publiceerde de NBB net de cijfers voor het laatste kwartaal van de financiële rekeningen zodat wij de reeks kunnen doortrekken tot einde 2013. Wij bespreken de resultaten voor de totale financiële activa en voor de aandelen. Aandelen staan voor zowel de beursgenoteerde aandelen als de overige aandelen. De toename van het totale bedrag aan financiële activa bedroeg in 2013 54 miljard, waarvan 20 miljard vorming van nieuwe activa en bijgevolg een meerwaarde van 34,7 miljard of een groei van 3,6%. Voor de aandelen is de totale uitstaande bedrag gestegen met 22,8 miljard en heeft men voor 2,1 extra belegd in aandelen zodat de waarde is gestegen met 20,7 miljard. Of een groei van 9,1%. Geen slecht aandelenjaar, maar het jaar voordien was beter, en als wij verder terug opklimmen in de tijd zien wij de impact van de diverse beurscrisissen in de waarderingsverschillen in de totale financiële activa en in de aandelenportefeuille. Hierbij is geen correctie gemaakt voor de inflatie, wat volgens sommige adepten van de meerwaardebelasting wel zou moeten in rekening worden genomen.

Op deze waarderingsverschillen berekenen wij nu wat de opbrengst zou zijn indien men hier een voorheffing van 25% zou heffen, zonder onderscheid van activa, en daarnaast een meerwaardebelasting specifiek voor de meerwaarden op aandelen (zie tabel 7.3). De meerwaarden op alle financiële activa zijn weinig realistisch omdat daarin activa zitten die niet gevoelig zijn voor waardeverschillen (bankdeposito's), andere die een gunstbehandeling krijgen omdat men het lange termijn sparen en de pensioenvorming wenst te bevorderen, nog andere meerwaarden op vastrentend papier die enkel de weerspiegeling zijn van de gedaalde rente en nog andere (de ICB's) waar een deel van de meerwaarde op obligatiefondsen reeds belast is. Blijft de aandelenportefeuille en eventueel ook deze op instellingen voor collectieve beleggingen in aandelen. Op de totale financiële activa zou men in 2013 een meerwaardebelasting kunnen innen van 8,66 miljard, waarvan 5,2 miljard op de aandelen (tabel 7.3). Dit staat in 2013 op respectievelijk 2,27 en 1,36% van het BBP. Tabel 7.3 laat zien dat er de voorbije 13 jaar echter ook een aantal jaren zijn waar men aanzienlijke minwaarden moet incasseren, waardoor minderontvangsten ontstaan. De voorbije 13 jaar hebben wij echter uitzonderlijke crisissen gekend en wij zouden met de financiële sector kunnen schrijven: 'Rendementen uit het verleden zijn geen garantie voor de toekomst.' Wij kunnen dus vanuit de optiek van een meerwaardebelasting, alleen

maar hopen dat de rendementen alleen maar positief zijn. In werkelijkheid zal de belegger zijn minwaarden ook niet realiseren als deze zich manifesteren, zelfs al recupereert hij een deel via de belastingen. Van den Dool (2008) ziet hierin overigens een vorm van een efficiënte belasting omdat de overheid het risico voor de belegger in risicovolle beleggingen te dele absorbeert. Dergelijk cyclisch effect van de publieke financiën is overigens niet in strijd met de stabilisatiefunctie van de publieke financiën. Men int meer belastingen als het goed gaat, en minder als het slecht gaat.

Met deze berekeningen hebben wij geen definitieve uitspraak wat de opbrengst zou kunnen zijn van een meerwaardebelasting in België voor de particulieren, althans niet indien men ze wil heffen op de gerealiseerde meerwaarden.

Een alternatieve benadering is dan de opbrengst bekijken die in andere landen zich voordoen op een portefeuille van financiële activa die aanleiding geeft tot gerealiseerde meerwaarden. Zoals boven besproken fluctueren de cijfers tussen 0,2 en 1% van het BBP. De volatiliteit van deze opbrengsten is beschreven in punt 5.7.

Een extrapolatie van dergelijke cijfers naar België zou ook moeten gecorrigeerd worden voor de samenstelling van de financiële activa in de betrokken landen. Maar op het eerste zicht is alvast voor de Europese kampioen van de meerwaardebelasting, het VK, het aandeel van aandelen in de totale portefeuille financiële activa niet overdreven groot, aangezien men vooral belegt via levensverzekeringen en pensioenfondsen. België zou het beter kunnen doen.

Tabel 7.2 Vorming nieuwe financiële activa en waarderingseffecten in de financiële activa huishoudens, in miljard euro*, 1999-2013

	Totaal Financiële activa				Totaal Aandelen				Totaal vastrentende effecten				ICB 's			
	Aangroei financiële activa	Vorming nieuwe activa	Waarderings-effecten	Meer-waarde (als % uitstaand bedrag jaar voordien)	Aangroei aandelen	Vorming nieuwe activa aandelen	Waarderings-effecten	Meer-waarde (als % uitstaand bedrag jaar voordien)	Aangroei vast-rentende	Vorming nieuwe activa	Waarderings-effect	Meer-waarde (als % uitstaand bedrag jaar voordien)	Aangroei ICB's	Vorming nieuwe activa	Waarderings-effect	Meer-waarde (als % uitstaand bedrag jaar voordien)
1999		24,9				1,2				5,3				10,4		
2000	25,2	19,9	5,3	0,68	8,3	-2,8	11,1	4,84	2,2	2,3	-0,1	-0,06	5,3	9,0	-3,7	-3,36
2001	-16,9	22,9	-39,7	-4,95	-28,0	-1,6	-26,4	-11,10	-1,8	-2,3	0,5	0,34	2,4	11,5	-9,1	-7,85
2002	-87,9	19,6	-107,4	-13,66	-79,9	1,3	-81,2	-38,71	-11,6	-7,8	-3,8	-2,49	-13,2	5,1	-18,4	-15,53
2003	29,4	23,6	5,8	0,83	11,3	-5,4	16,7	12,82	-17,6	-12,3	-5,3	-3,75	7,8	9,4	-1,6	-1,56
2004	50,2	15,4	34,8	4,78	28,6	-1,5	30,0	21,27	-18,7	-17,3	-1,4	-1,12	10,9	7,6	3,3	2,93
2005	57,9	24,5	33,4	4,29	5,4	-9,7	15,2	8,93	-11,2	-13,3	2,1	1,97	22,6	10,4	12,2	9,83
2006	40,1	17,4	22,7	2,71	21,9	-3,0	24,8	14,18	-17,5	-14,4	-3,1	-3,31	8,6	6,7	1,9	1,27
2007	11,3	27,9	-16,6	-1,89	-0,9	6,5	-7,4	-3,76	-3,4	-5,0	1,7	2,20	-7,3	-0,7	-6,6	-4,29
2008	-60,3	25,1	-85,4	-9,62	-44,5	11,8	-56,3	-28,71	14,5	12,1	2,4	3,24	-35,6	-14,7	-20,9	-14,12
2009	69,7	33,0	36,8	4,45	28,5	7,5	21,0	13,85	11,1	7,5	3,6	4,16	-0,4	-10,2	9,7	8,69
2010	32,3	28,1	4,2	0,47	4,5	4,0	0,5	0,28	-3,9	-4,5	0,6	0,63	-3,2	-4,9	1,7	1,50
2011	33,8	32,5	1,4	0,15	10,3	1,8	8,5	4,62	10,5	10,9	-0,4	-0,43	-5,5	-0,6	-4,9	-4,50
2012	67,4	21,6	45,8	4,76	32,6	2,3	30,3	15,54	-7,0	-9,6	2,7	2,54	8,1	-1,1	9,2	8,95
2013	54,1	19,5	34,7	3,36	22,8	2,1	20,7	9,10	-10,1	-10,0	-0,1	-0,08	11,1	2,7	8,4	7,54

* Percentage meerwaarde wordt berekend o.b.v. de verhouding tussen de gerealiseerde meerwaarde in het betreffende jaar en het uitstaande bedrag financieel vermogen het jaar voordien.

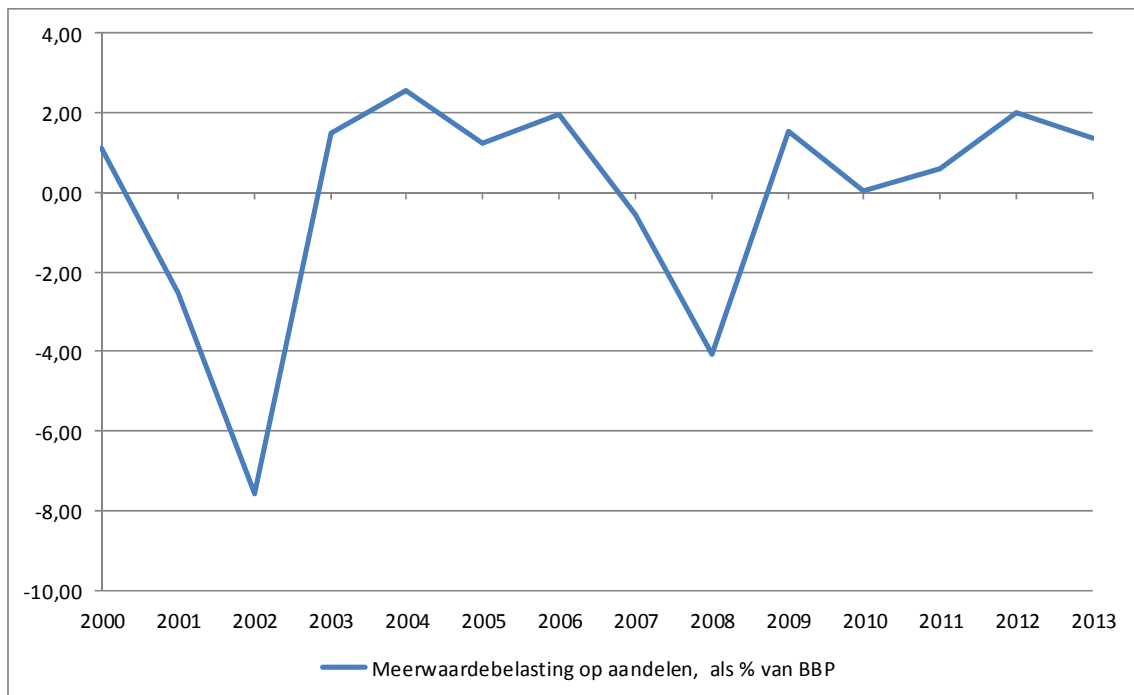
Bron Eigen verwerking data uit gedetailleerde nationale rekeningen-ESR 1995, Belgostat online (NBB)

Tabel 7.3 Theoretische opbrengst meerwaardebelasting bij een roerende voorheffing van 25%, in miljoen euro, in percentage van het BBP, België, 2000-2013

	In miljoen euro			In percentage van het BBP		
	Aandelen	ICB's	Totaal financiële activa	Aandelen	ICB's	Totaal financiële activa
2000	2 778	-929	1 327	1,10	-0,37	0,53
2001	-6 597	-2 276	-9 935	-2,54	-0,88	-3,82
2002	-20 301	-4 595	-26 853	-7,56	-1,71	-10,00
2003	4 166	-410	1 450	1,51	-0,15	0,52
2004	7 511	826	8 705	2,58	0,28	2,99
2005	3 791	3 045	8 348	1,25	1,00	2,75
2006	6 211	465	5 669	1,95	0,15	1,78
2007	-1 855	-1 662	-4 146	-0,55	-0,49	-1,23
2008	-14 080	-5 215	-21 350	-4,06	-1,51	-6,16
2009	5 253	2 436	9 195	1,54	0,72	2,70
2010	128	420	1 051	0,04	0,12	0,30
2011	2 134	-1 222	338	0,58	-0,33	0,09
2012	7 574	2 306	11 460	2,01	0,61	3,05
2013	5 176	2 095	8 664	1,36	0,55	2,27

Bron Eigen verwerking data uit gedetailleerde nationale rekeningen-ESR 1995, Belgostat online (NBB)

Figuur 7.1 Evolutie mogelijke opbrengst meerwaardebelasting op aandelen via roerende voorheffing (25%), uitgedrukt in percentage van het BBP, België, 2000-2013

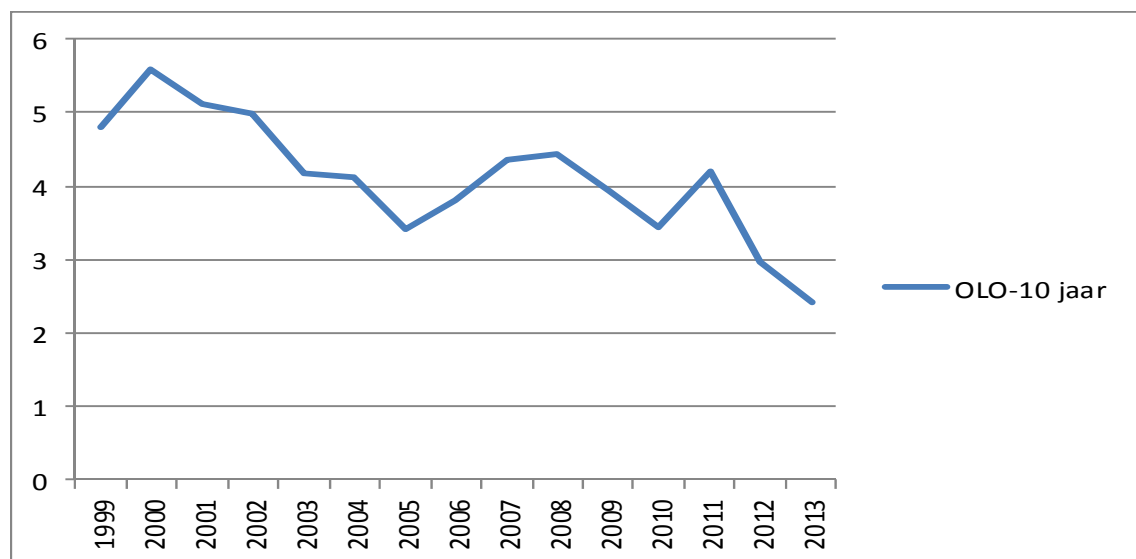

Bron Eigen verwerking data uit gedetailleerde nationale rekeningen-ESR 1995, Belgostat online (NBB)

Uit bovenstaande tabel en grafiek blijkt alvast ook de volatiliteit van de mogelijke opbrengst van een meerwaardebelasting.

In bovenstaande tabel is ook apart de mogelijke meerwaardebelasting op ICB's in beeld gebracht, wetende dat die de jongste decennia vooral een succes hebben gekend omdat zij toelieten belasting op roerende inkomsten net te vermijden. De jongste jaren was daar abrupt een einde aan gekomen voor wat betreft het obligatiegedeelte. De tabel illustreert dat de opbrengst uit de theoretische meerwaardebelasting op ICB's beperkt te noemen is in vergelijking met de meerwaarden behaald op aandelen. De uitstaande bedragen voor aandelen zijn immers dubbel zo hoog als bij de ICB's; met name 250 versus 122 miljard euro eind 2013. Op het obligatiegedeelte was de jongste jaren een soort meerwaardebelasting ingevoerd. Maar ook het rendement is niet altijd zo hoog. Indien de invoering van deze meerwaardebelasting louter op een financieringsmotief gebaseerd zou zijn, kan men zich afvragen of niet eerder de belasting op deze ICB's had moeten gericht zijn, behoudens het feit dat het vooral geïnspireerd was op de toepassing van de Europese Spaarrichtlijn, op de aandelencomponent eerder dan op het obligatiegedeelte. Zo kunnen we in onderstaande figuur bijvoorbeeld zien dat gedurende het laatste decennium de rente op de obligaties (hier lineaire obligaties OLO 10 jaar) maar blijft dalen, wat een bijkomende koerswinst oplevert maar die verdwijnt als de rente terug stijgt. Daarenboven voerde de overheid hierbij allesbehalve een beleid dat de sterkste schouders sterker belast. Zoals bij alle collectieve beleggingen, en zeker deze met een aanzienlijk aandeel vastrentende effecten, gaat het voornamelijk om beleggers²¹ met een beperkt kapitaal die daarbij eerder een rendement met een laag risico nastreven. De grote kapitaalbeleggers kunnen daarentegen wel in individuele aandelen beleggen met hoge meerwaarden aangezien ze zich wel financiële risico's kunnen veroorloven.

Figuur 7.2 Rendement van Belgische overheidsleningen op de secundaire markt, OLO*, België, 1999-2013

* Referentietarief van de lineaire obligaties

Bron Eigen verwerking data uit gedetailleerde nationale rekeningen-ESR 1995, Belgostat online (NBB)

²¹ De taks is enkel van toepassing op particuliere beleggers onderworpen aan de Belgische personenbelasting. Rechtspersonen en niet-residenten zijn niet onderworpen aan deze taks.

7.2 Verdelingsaspecten voor de meerwaardebelasting op particulieren

Voor 2013 hebben wij de theoretische vermogensmeerwaardebelasting ook toegepast op de verdeling van het vermogen naar inkomenskwintiel en de twee hoogste decielen.²² De vermogenswaarden zijn nog van 2010. Het meerwaardepercentage is echter dit van 2013, met name 3,36%. Wij nemen de meerwaarde op de totale portefeuille financiële activa. Tegen een gemiddeld rendement van 3,36% zou het mediaan vermogen in het hoogste deciel een meerwaarde realiseren van 10 339 euro. De belastingkost zou voor dat mediaan vermogen 2 585 euro bedragen, wat een verhoging in procentpunt van de belastingdruk op hun overig inkomen van 4,22% zou uitmaken.²³ Maar bij minwaarden zou het omgekeerde kunnen gebeuren. Voor het mediaan inkomen in de twee laagste kwintielen, die amper een netto financieel vermogen hebben,²⁴ is ook de meerwaarde te verwaarlozen en stijgt hun belastingdruk met amper 0,09 en 0,46 procentpunt. Ter vergelijking berekenen wij ook de impact op basis van de meerwaarde in 2010, die amper 0,47% is. De extra fiscale druk is dan uiteraard ook geringer. Merk op dat in deze scenario's de meerwaarde niet wordt toegevoegd aan het brutoinkomen. Indien wij dit er aan toevoegen en dan de belastingdruk zouden berekenen is een bijkomend inkomen dat slechts belast wordt aan 25% uiteraard niet echt progressief. Enkel de globalisering van alle inkomens en belasting tegen de marginale tarieven zou de progressiviteit ten volle organiseren.

Tabel 7.4 Meerwaardebelasting is een progressieve belasting, mediaancijfers in euro per huishouden, 2010 en 2013

Verdeling naar nettovermogen	Financieel vermogen	Bruto inkomen	Meerwaardepercentage* van 0,47 in 2010			Meerwaardepercentage* van 3,36 in 2013		
			Meerwaarde financieel vermogen 2010	Opbrengst roerende voorheffing meerwaarden, tarief van 25%	Fiscale druk meerwaardebelasting op bruto inkomen (in %)	Meerwaarde financieel vermogen 2013	Opbrengst roerende voorheffing meerwaarden, tarief van 25%	Fiscale druk meerwaardebelasting op bruto inkomen (in %)
Laagste 20%	2 000	17 900	9	2	0,01	67	17	0,09
20-40%	18 400	33 700	86	22	0,06	618	155	0,46
40-60%	20 300	35 300	95	24	0,07	682	171	0,48
60-80%	66 400	47 600	311	78	0,16	2 231	558	1,17
80-90%	166 400	47 500	780	195	0,41	5 591	1 398	2,94
90-100%	307 700	61 300	1 442	361	0,59	10 339	2 585	4,22

* Percentage meerwaarde wordt berekend o.b.v. de verhouding tussen de gerealiseerde meerwaarde in het betreffende jaar en het uitstaande bedrag financieel vermogen het jaar voordien.

Bron Eigen verwerking data uit gedetailleerde nationale rekeningen-ESR 1995, Belgostat online (NBB) en data uit excelbestand The Eurosystem Household Finance and Consumption Survey (ECB, 2013)

22 Een kwintiel is de verdeling van de beschouwde groep in vijf gelijke delen, die elk dus 20% uitmaken van het totaal aantal personen, gerangschikt van laag naar hoog. Een deciel is de verdeling in 10 gelijke groepen die elk 10% uitmaken.

23 Let wel, per kwintiel zijn hier geen gemiddelde waarden gegeven maar mediaanwaarden, wat maakt dat het inkomen in het vierde kwintiel en het tweede hoogste deciel dezelfde mediaanwaarde heeft. De kwantielen zijn namelijk gerangschikt naar de grootte van het vermogen en niet naar het inkomen. Blijkbaar zit er in de tweede hoogste deciel personen die eerder nog relatief 'income poor' of eerder 'income less rich' zijn, maar in alle geval 'wealth rich'.

24 Wij nemen in elk kwintiel hetzelfde opbrengstpercentage. In werkelijkheid zullen de grote vermogens vermoedelijk ook professioneler beleggen en een hogere meerwaardepercentage realiseren. De progressiviteit is hier dus onderschat.

7.3 Macro-economische raming van belastbare meerwaarden voor bedrijven

Voor de bedrijven hebben wij op een vergelijkbare wijze een raming gemaakt van de meerwaarden in de activa.

Wij hebben in hoofdstuk 3 ook de financiële activa in handen van de niet-financiële ondernemingen beschreven, dit wil zeggen de rest van de ondernemingen behalve de financiële sector. Wat opvalt is de enorme expansie van de balans van de bedrijven. De berekeningen omtrent de meerwaarden op activa in het algemeen en aandelen in het bijzonder in het bezit van de niet-financiële ondernemingen en mogelijke meerwaardebelasting zijn hier opnieuw enkel theoretisch opgenomen. Wijzigingen in de waardering, volgens de methode die de NBB hanteert, lopen voor de totale financiële activa op tot 139 miljard in goede jaren, maar in de jaren van beurscrisis is er ook een waardeverlies tot 190 miljard. Een heffing van 25% zou een volume kunnen opleveren dat schommelt tussen plus 36 en min 49 miljard. Zij zouden zich op amper twee jaar van elkaar kunnen voordoen. Indien wij ons beperken tot meerwaarden in aandelen krijgen wij een vergelijkbaar verloop. Er is echter al in de statistieken omtrent de fiscale uitgaven een raming gemaakt van de fiscale minderontvangsten omwille van de vrijstelling van dividenden omwille van het vermijden van dubbele belasting, en ook voor de meerwaarden is de omvang van de vrijstelling van de meerwaarden berekend, wat overigens betekende dat bij substantiële vermindering er ook extra ontvangsten en dus hogere belastingen konden worden geïnd. In figuur 7.1 vergelijken wij die theoretische waarden van de meerwaardebelasting met de fiscale minderontvangsten omwille van de vrijstelling van meerwaarden (en overigens ook dividenden) die in de bijlagen van de Rijksmiddelenbegroting worden opgenomen en die vrijgesteld zijn omwille van het vermijden van een dubbele belasting. Er is een redelijk gelijk verloop, illustrerend dat dit deel van niet-belasten van meerwaarden al in beeld is gebracht. In 2012 en 2013 zouden substantiële belastingopbrengsten gerealiseerd zijn indien men de meerwaarden zou realiseren en er een meerwaardebelasting zou bestaan.

Tabel 7.5 Financiële meerwaarden bedrijven en mogelijke opbrengst meerwaardebelasting, in miljard euro*, 1999-2013

	Financiële activa bedrijven				Aandelen bedrijven				Vastrentende effecten			
	Aangroei financiële activa bedrijven	Vorming nieuwe activa	Waarderings-effecten	Meerwaarde (als % uitstaand bedrag jaar voordien)	Aangroei aandelen	vorming nieuwe activa aandelen	Waarderings-effecten	Meerwaarde (als % uitstaand bedrag jaar voordien)	Aangroei vastrentende	Vorming nieuwe activa	Waarderings-effect	Meerwaarde (als % uitstaand bedrag jaar voordien)
1999	0,0	33,8	0,0	0,00	0,0	0,7	0,00	0,0	0,0	-0,3	0,0	0,00
2000	149,8	89,8	59,9	11,02	85,1	19,5	65,68	21,3	-0,4	-0,4	0,0	0,12
2001	40,0	66,7	-26,7	-3,85	-27,9	5,3	-33,22	-8,4	1,9	1,7	0,2	1,61
2002	-42,5	15,1	-57,6	-7,85	-56,5	-2,7	-53,82	-14,7	2,4	2,4	0,0	-0,42
2003	93,1	58,0	35,1	5,08	40,6	2,3	38,27	12,4	-2,1	-2,4	0,3	2,20
2004	54,8	23,8	31,0	3,95	51,0	19,0	32,00	9,2	2,2	2,4	-0,1	-1,21
2005	51,0	25,3	25,7	3,06	33,2	10,4	22,73	5,7	1,3	1,3	0,0	0,20
2006	208,8	70,0	138,8	15,60	144,9	0,7	144,17	33,2	-2,7	-2,6	0,0	-0,21
2007	149,3	145,9	3,4	0,31	70,1	55,8	14,30	2,5	3,2	3,2	0,0	0,07
2008	0,9	190,4	-189,5	-15,18	-140,7	53,4	-194,03	-29,9	6,0	6,0	0,0	-0,13
2009	164,7	84,7	80,0	6,40	78,4	23,8	54,57	10,7	4,1	4,6	-0,4	-1,91
2010	148,3	117,1	31,1	2,20	25,3	31,6	-6,31	-1,1	-0,4	-0,4	0,0	-0,05
2011	192,8	133,0	59,8	3,83	103,7	68,4	35,22	5,8	2,4	2,4	0,0	-0,03
2012	83,3	-11,0	94,3	5,37	89,4	-16,4	105,76	14,8	1,1	1,1	0,0	-0,01
2013	68,6	11,8	56,7	3,09	59,1	2,3	56,87	7,1	-0,2	-0,2	0,0	0,00

* Percentage meerwaarde wordt berekend o.b.v. de verhouding tussen de gerealiseerde meerwaarde in het betreffende jaar en het uitstaande bedrag financieel vermogen het jaar voordien.

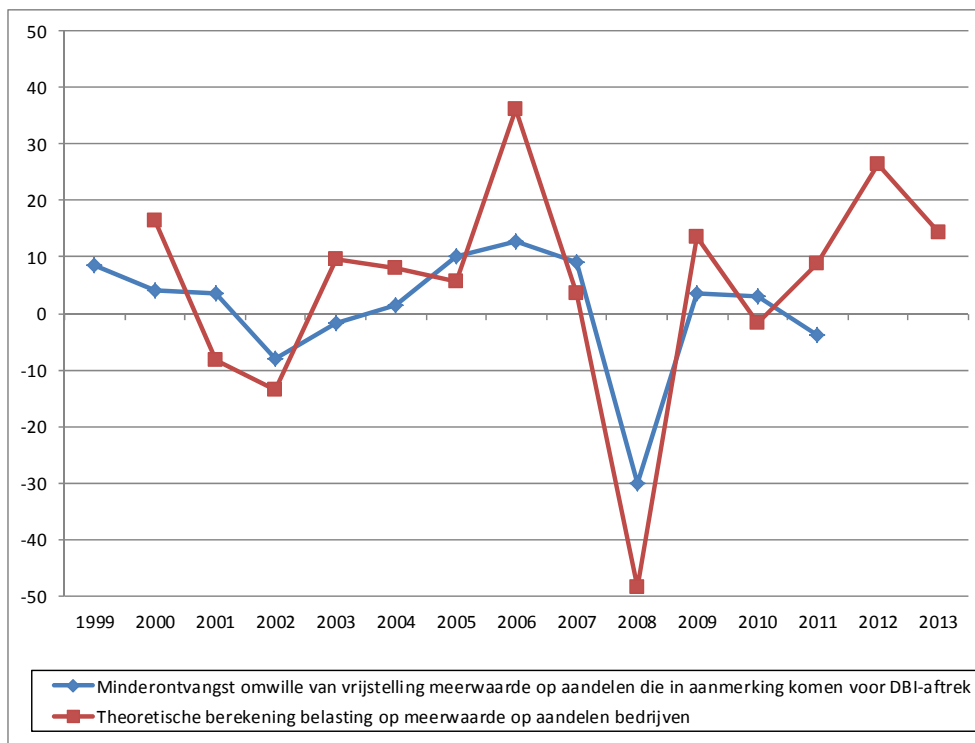
Bron Eigen verwerking data uit gedetailleerde nationale rekeningen-ESR 1995, Belgostat online (NBB)

Tabel 7.6 Opbrengst meerwaardebelasting op totaal aantal financiële activa en aandelen in bezit van bedrijven, 2000-2013

	Meerwaarde-belasting 25% op totaal aantal financiële activa	Meerwaardebelasting 25% op aandelen	Meerwaardebelasting 25% op totaal aantal financiële activa	Meerwaardebelasting 25% op aandelen
	In miljard euro		In percentage van het BBP	
2000	14,98	16,42	5,93	6,50
2001	-6,67	-8,30	-2,57	-3,20
2002	-14,39	-13,46	-5,36	-5,01
2003	8,77	9,57	3,18	3,46
2004	7,75	8,00	2,66	2,75
2005	6,42	5,68	2,12	1,87
2006	34,71	36,04	10,89	11,30
2007	0,86	3,58	0,26	1,06
2008	-47,37	-48,51	-13,68	-14,00
2009	19,99	13,64	5,87	4,00
2010	7,78	-1,58	2,19	-0,44
2011	14,94	8,81	4,05	2,38
2012	23,57	26,44	6,27	7,03
2013	14,18	14,22	3,71	3,72

Bron Eigen verwerking data uit gedetailleerde nationale rekeningen-ESR 1995, Belgostat online (NBB)

Figuur 7.3 Belasting op meerwaarde op aandelen bedrijven en minderontvangsten omwille van vrijstelling meerwaarde op aandelen die in aanmerkingen komen voor DBI-aftrek*, in miljard euro, België, 2000-2013

* Aftrek definitief belaste inkomsten

Bron Eigen verwerking data uit gedetailleerde nationale rekeningen-ESR 1995, Belgostat online (NBB) en bijlagen Rijksmiddelenbegroting

7.4 Vergelijking met het Rapport van de Hoge Raad van Financiën (HRF) over 'tax shifting' (augustus 2014)

Augustus 2014 publiceerde het Hoge Raad van Financiën (Afdeling 'Fiscaliteit en Parafiscaliteit') een omvangrijk rapport over 'tax shifting ten voordele van arbeid en bredere belastinggrondslagen'. De begroting van een mogelijke meerwaardebelasting was daarin ook opgenomen. Zoals door de Hoge Raad van Financiën reeds aankondigde in de hoorzittingen van de gemengde commissie fiscale hervorming, was het hierbij niet mogelijk de 'gerealiseerde' meerwaarden te begroten, omdat daarover geen cijfers beschikbaar zijn, maar kon enkel gesimuleerd worden wat de mogelijke meerwaarden konden zijn in de voorbije periode, om op basis daarvan de mogelijke opbrengst, of alvast belastbare basis te schatten. De analyse werd uitgevoerd voor de totale financiële activa, de meerwaarden op de directe en indirecte beleggingen in aandelen en de meerwaarden op onroerend vermogen.

De gemiddelde opbrengst van de voorbije 20 jaar werd gehanteerd als proxy voor de mogelijke gemiddelde gerealiseerde meerwaarde over die periode. Wij hanteerden hierboven de werkelijke opbrengst jaar per jaar. Wat het totale financiële vermogen betreft waarschuwen zij voor mogelijke dubbeltellingen met gekapitaliseerde opbrengsten die wel in de nationale boekhouding worden gemeten, en hier zouden geïdentificeerd worden als extra belastbare basis. Ook wordt gesteld dat de meerwaarden op de obligatiecomponent niet zou mogen worden meegerekend, omdat er ook minderwaarden zijn, terwijl in werkelijkheid in de fiscaliteit van beleggingsfondsen met een aanzienlijke component obligaties de fiscus juist deze component in het vizier neemt (zie boven). Voor de aandelen schat de HRF de extra belastbare basis in 2012 op 24 miljard, wat tegen een aanslagvoet van 25% zou neerkomen op 6 miljard euro of 1,6% van het BBP. Wij ramen voor 2012 en 2013 de mogelijke opbrengst op respectievelijk 2,01 en 1,36% van het BBP of respectievelijk 7,6 en 5,2 miljard euro. Zowel de Hoge Raad van Financiën als wijzelf hanteren 25% als mogelijke belastingvoet. Toch zijn er verschillende andere hypothesen. Met name wordt door de Hoge Raad zowel de meerwaarde op vermogen dat rechtstreeks in aandelen als indirect in aandelen is belegd in rekening genomen. Wij hebben de ICB's uit de berekening gelaten vanuit de hypothese dat men ze een gunstiger behandeling had gegeven, had willen geven, bijvoorbeeld om diversificatie toe te laten voor kleinere vermogens, of omdat er anders toch ontduiking was. Maar uiteraard kan dit, samen met talrijke andere belastingvrijstellingen, herzien worden. De HRF corrigeert dit achteraf overigens zelf door de totale geraamde opbrengst van 2% achteraf te halveren tot 1% 'door de (vermoedelijke) verscheiden vrijstellingen (zie verder). Verder is het rendement dat zij als gemiddeld aannamen, lager dan de meerwaarden die wij de jongste jaren kunnen observeren in dit beleggingssegment. Over de volledige periode is het evenwel hoger. De HRF beschouwt immers een reeks die gaat van 1992 tot nu, terwijl wij hierboven de reeks zijn begonnen in 2000. In de HRF zijn dan ook nog de vette jaren van 1992 tot 2000 mee in beeld gebracht, terwijl het beeld vanaf 2000 onmiddellijk door twee majeure crisissen wordt gedomineerd. De volatiliteit is uiteraard aanzienlijk, en dat wordt in onze berekeningen wel zichtbaar (zie in tabel 7.3 de volatiliteit als percentage van het BBP van een mogelijke opbrengst van een meerwaardebelasting op aandelen). Zoals ook wij in punt 5.7 in grafiek brengen, geeft ook het rapport van de Hoge Raad van Financiën de werkelijke opbrengst in Zweden en het VK als mogelijke opbrengst voor een meerwaardebelasting. Wij moeten er ons hierbij wel van bewust zijn dat dergelijke opbrengst uit andere belastingstelsels 'partieel' is, en zou moeten bekeken worden rekening houdend met de rest van de belastingen. 'De vrij geringe opbrengst' (HRF, 2014, p. 89) die de HRF meent te constateren, is volgens hen verklaard door de vrijstellingen die ook daar kunnen spelen.²⁵

In voorliggende studie zijn wij niet verder ingegaan op de meerwaarde op onroerend vermogen, onder meer omdat het debat elders aan de orde was (discussie over de 'woonbonus') en omdat wij in het buitenland constateerden dat de eigen woning meestal wordt vrijgesteld. De HRF schat deze meerwaarde op onroerend goed van particulieren op 71,1 miljard euro (Ibidem, p. 210), waarvan

²⁵ Ook J. Stiglitz, 2014, klaagt zo een vrijstelling in de meerwaardebelasting in de VS aan, met name de 'step up of basis at death', met name 'if an asset is passed on to one's heirs at death, the capital gains earned during the individuals's lifetime goes entirely untaxed' (Stiglitz, 2014, p. 20). Dit probleem is overigens ook een punt van discussie in het VK (zie punt 5.6 hierboven).

evenwel 81% zou betrekking hebben op de eigen woning. Indien men deze zou uitsluiten van een meerwaardebelasting, wat ook in het buitenland vaak het geval is, in België vermoedelijk ook moeilijk verteerbaar zou zijn, ramen zij een mogelijke belastinggrondslag op 13,7 miljard euro (Ibidem, p. 211), of iets minder dan 4% van het BBP. Tegen het tarief van 25% zou dit opnieuw iets minder dan 1% kunnen opleveren.

‘De gemiddelde opbrengst van een belasting op de meerwaarden op aandelen en op onroerende goederen exclusief de eigen woning, tegen hetzelfde tarief van 25% zou op kruissnelheid gelijk zijn aan ongeveer 2% van het BBP. Globaal gezien en op kruissnelheid kan men redelijkerwijs uitgaan van een envelop van 1 BBP-punt, door de verscheidene vrijstellingen die zouden kunnen worden toegepast, in de raming op te nemen’ (Ibidem, p. 107). Het zijn cijfers die ‘nauw’ aansluiten bij onze eigen inschatting, inbegrepen de marge die wij moeten aannemen omtrent dergelijke ramingen.

8 | Besluit

De voorliggende studie komt tot een aantal nieuwe vaststellingen of bevindingen van theoretische of empirische aard, maar evenzeer tot een aantal bevestigingen van lang gekende feiten.

Het vermogen is de jongste jaren van het viervoud van het BBP gestegen tot meer dan het vijfvoud. Het vermogen van de Belgen is echter in toenemende mate een onroerend vermogen. De roep naar een rechtvaardige belasting, die ook van deze vermogens een bijdrage naar draagkracht verwacht, neemt dan ook toe. Welke fiscale behandeling gaat men dan voorstaan? Meer dan de helft van het vermogen is onroerend vermogen, dat ofwel bij de verwerving, hetzij bij bezit, fiscaal gunstig wordt behandeld. Een groot en sterk gegroeid deel van ons roerend vermogen bestaat uit fiscaal gunstig behandelde spaarvormen, als spaarboekje, levensverzekeringproducten, ten nadele van vooral overige vastrentende effecten. De sterkste groei is gerealiseerd in de verzekeringstechnische reserves, waarin levensverzekeringen en pensioenfondsen zitten. De beursgenoteerde aandelen maken amper 5% uit van het financieel vermogen, de niet beursgenoteerde aandelen nog eens 15%. Een groot deel van het financieel vermogen wordt dus fiscaal gunstig behandeld. Indien enkel van de aandelenportefeuille een grotere bijdrage wordt verwacht, viseert men een beperkt deel, maar weliswaar een deel dat in het vermogensbezit sterk geconcentreerd is in de hoogste inkomensgroepen. Volgens de vermogensenquête van de NBB heeft zelfs maar 14% van de bevolking aandelen in portefeuille.

De fiscale en parafiscale druk in België is hoog, op zowat elke belastbare basis.

België heeft wat belastingen op vermogen betreft, als % van het BBP, met 3,4% één van de hoogste aandelen van de OESO-landen, op twee landen na (het VK en Frankrijk, 4,2 en 3,9% van het BBP). Deze twee landen hebben dan wel een meerwaardebelasting maar ook een relatief hoge belasting op vastgoed. Verhoogd met de roerende voorheffing (die internationaal verscholen zit in de inkomstenbelasting) wordt dit % voor België in 2013 zelfs 4,9% van het BBP of 11,1% van de totale fiscale en parafiscale ontvangsten.

België is, samen met nog enkele andere landen, echter uitzondering op het vlak van de meerwaardebelasting op roerend vermogen. In het buitenland zijn ook meerwaarden op vastgoed aan de orde, en ook dan is België een uitzondering. De gezinswoning wordt meestal wel overal uitgesloten van een meerwaardebelasting. Het hoge aandeel van belastingen op vermogen of vermogensinkomens mag ook verwacht worden, aangezien de grootte van ons totaal vermogen (als % van het BBP).

De belasting op meerwaarden op aandelen (en op dividend) wordt berekend door de combinatie van de vennootschapsbelasting en de belastingtarieven op meerwaarde/ dividend. Zelfs indien men beide zou willen in België toepassen op meerwaarden dan zou dit in België een lage impliciete aanslagvoet opleveren omwille van de notionele interestberekening. In België is het nominaal tarief van de vennootschapsbelasting reeds relatief hoog. Indien men de opbrengst zou willen verhogen, mag men de werkelijke vennootschapsbelasting niet uit het oog verliezen. Wars van de opbrengst kan een meerwaardebelasting een rem zijn op het vermijden van belastingen wanneer men poogt via de reservering van inkomsten of kapitalisatie ervan, deze belasting te vermijden.

De fiscale ontvangsten uit meerwaarden lijken in tal van landen een zeer volatiele belastingvolume te vormen. Indien men meerwaarden belast moet men ook minderwaarden in rekening nemen, wat de volatiliteit nog zal doen toenemen. Maar dat hoeft niet alleen een gebrek te zijn.

De opbrengsten in de totale fiscaliteit is bijvoorbeeld in de VS 5% van het totaal maar toch maar 0,5% van het BBP. Ook in het VK is dit soms zelfs maar 1% van de belastingopbrengsten, of ook 0,4% van het BBP.

Ook het al dan niet compenseren voor inflatie is een regelmatig terugkerende discussie, en vanuit theoretisch standpunt overigens te verdedigen. Het reduceert de opbrengstmogelijkheid.

Het is onduidelijk hoe men rekening moet houden met de duur van de periode dat men het vermogen aanhoudt. Meestal bestaan er degressieve systemen naarmate men het vermogen langer aanhoudt, maar sommigen bepleiten integendeel een penalisatie. Ideaal is een jaarlijkse inning maar dat kan voor liquiditeitsproblemen zorgen.

Sommige vormen van niet-belasten van meerwaarden zijn door de overheid zelf gecreëerd. Zo is de niet belasting van interesten en dividenden is de voorbije decennia geaccentueerd door de creatie van beleggingsfondsen onder de vorm van kapitalisatiecertificaten, waarbij de meerwaarden onbelast bleven. Deze evolutie is pas in de jongste jaren de pas afgesneden voor obligatiefondsen. Ook de mogelijkheid tot belastingvermijding via de lage RV op liquidatieboni is het gevolg van de gehanteerde tarieven. Ook dat is recent recht getrokken, weliswaar mits een overgangperiode.

De theorie van optimale belastingen zou enerzijds de belastingen leggen op de minst elastische aanslag, in casu zou dit het onroerend vermogen moeten zijn.

De theorie van optimale belastingen zou alle discriminaties tussen vermogensactiva moeten vermijden, en bijgevolg een zo breed mogelijke belastbare basis moeten voorstaan.

Er lijkt ook in België een toenemende interesse te bestaan om alle inkomsten terug te globaliseren (wat met het belastingstelsel van 1964 het geval was) terwijl er toch ook evenveel voorstanders blijven van cedulaire stelsels waarvan de tarieven naar elkaar toegroeien.

Een meerwaardebelasting bestaat in tal van landen. De belasting op meerwaarden heeft een gezonde theoretische basis in het zoeken naar een efficiënte belasting met een brede basis en een belasting naar draagkracht. Het is in veel gevallen een instrument geweest om te vermijden dat belasting wordt vermeden door omzetten van courante inkomsten in meerwaarden. Maar misschien kan dat juist ook op andere manieren vermeden worden. Het is in veel gevallen een belasting die de hoogste inkomens en vermogens het zwaarste treft zodat zij misschien niet zozeer de hoge opbrengsten zal verzekeren, maar wel de progressiviteit zal verbeteren.

De belasting op meerwaarden wordt in ons land al herhaaldelijk gesignaleerd als de ontbrekende schakel in een rechtvaardig belastingstelsel. Onder bepaalde vormen bestaan er reeds elementen van in België, bijvoorbeeld de invoering van een roerende voorheffing op de obligatiefondsen en meer recent ook het optrekken van de belasting op liquidatieboni voor vennootschappen.

Wij namen in deze studie twee hypothesen aan, met name dat de meerwaarde op het totale financiële vermogen wordt belast, en dat dit enkel op de meerwaarden op aandelen wordt geheven. In 2013 zou de meerwaarde op de totale financiële activa 35 miljard bedragen, en een belasting van 25% (het huidige tarief van de roerende voorheffing) zou 8,7 miljard extra inkomsten in theorie kunnen opleveren, of 2,3% van het BBP. De meerwaarden op aandelen bedroegen 20,7 miljard en een belasting van 25% zou daarop 5,2 miljard euro opleveren, of 1,4% van het BBP. Dit alles weliswaar onder de hypothese dat alle meerwaarden die zich aftekenen in de evolutie van de koersen van de vermogensactiva, ook daadwerkelijk zouden gerealiseerd worden, quod non. In de landen waar een meerwaardebelasting werkelijk wordt gehanteerd, varieert de opbrengst (die bovendien sterk kan schommelen) van 0,2 tot soms 1,4 en 1,6% van het BBP. Binnen deze vork situeert zich vermoedelijk de bijkomende opbrengst die men zou kunnen realiseren.

Tegelijk moet men er evenwel rekening mee houden dat andere elementen van een vermogensfiscaliteit lager kunnen zijn. Het is immers geen garantie voor meer belastingopbrengsten, onder meer

doordat in het buitenland er tal van uitzonderingen, vrijstellingen en aparte verlaagde tarieven worden gehanteerd en waarvoor ook in België vaak al aparte regimes bestaan. De belasting op meerwaarden zal dan ook bij de invoering moeten afgewogen worden met alle vormen van belasting op vermogen en vermogensinkomsten en vermogensoverdrachten en de vrijstellingen en fiscale uitgaven die men daaromtrent geïnstalleerd heeft. Misschien kan het herroepen van al deze voordelen ook al meer opbrengen dan de nieuwe belasting ooit zou kunnen opbrengen. Maar misschien is het ene doen geen reden om het andere te laten. Nieuwe belastingen invoeren mag zeker geen alibi zijn om mankementen van oude belastingen niet te herstellen. En misschien komen zij daar alleen maar op neer.

Deze studie kadert in een reeks van studies die wij de voorbije jaren maakten over ‘de kost van het belasten en vaak ook niet-belasten’ van diverse vormen van inkomen. Het riep soms een beeld op van een fiscaal paradijs voor sommigen of sommige inkomenscomponenten. Een beeld van voor onze publieke financiën ‘ondraaglijke lichtheid’.²⁶ Deze onevenwichten van het verleden kan men in de fiscaliteit niet retroactief herstellen. Het moet wel de ambitie om dit in de toekomst evenwichtiger te maken, ondersteunen. Dit zal op verschillende fronten moeten gebeuren. De (her) invoering kan enkel een ontbrekende schakel zijn in een ruimere fiscale hervorming waarin verschuivingen in de volledige belastingmix en de mix van fiscale uitgaven en vrijstellingen worden bekeken.

26 Naar de roman van Milan Kundera, *De ondraaglijke lichtheid van het bestaan*, 1984.

- BIJLAGEN -

bijlage 1 Overzicht meerwaardebelasting jaren '90

Tabel b1.1 Belasten van meerwaarden op intresten en dividenden bij particulieren

	Tarief	Uitzonderingen	Inflatie-correctie
België	Vrijgesteld	Tenzij bij bewijs van speculatie (16%) bijzondere regels bij gekapitaliseerde inkomsten (gelijkschakeling kapitaalwinst met roerend inkomen)	N
Denemarken	Globalisatie	Tenzij de verdisconteerde rente kleiner of gelijk is aan de gewone rente of de effecten <3 jaar in bezit	N
Duitsland	Vrijgesteld	Tenzij bij wederverkoop binnen 6 mnd. na aankoop: volgens schaal met aftrek van 1 000 DM	N
Finland	28%		N
Frankrijk	19,4% of globalisatie bij meerwaarden >325 800 FF	Overheidsobligaties vrijgesteld	N
Griekenland	Vrijgesteld		-
Ierland	40%	Aftrek van 2 000 IRP (alleen), 4 000 IRP (echtpaar) overheidsobligaties vrijgesteld	J
Italië	15-25% op meerwaarden van aandelen	Vastrentende waarden vrijgesteld	J
Japan	20% + 6% lokale belasting	Overheidsobligaties vrijgesteld	?
Luxemburg	Vrijgesteld	Tenzij bij wederverkoop binnen 6 mnd. na aankoop: volgens schaal met aftrek van 10 000 LUF of bij aanzienlijke participatie (25%): 25,6	J
Nederland	Vrijgesteld	Tenzij meerwaarden uit speculatieve verrichtingen en aanzienlijke participatie (5% vóór 1997: 7%): belast aan 25%, vóór 1997: 20%	N
Noorwegen	28%	Kostprijsaanpassingen	J
Oostenrijk	Vrijgesteld	Tenzij bij speculatie: volgens schalen en aanzienlijke participatie (10%): helft van de personenbelasting	J
Portugal	50% van de meerwaarden worden geglobaliseerd; tarief van 10% als de waarden langer dan 1 jaar in het bezit zijn	Vastrentende effecten vrijgesteld	N
Spanje	Volgens schalen met aftrek van de geldontwaarding	Vrijstelling van 25 000 pst; aanpassingen voor lengte van de periode van bezit, geldontwaarding en kosten	J
VK	Volgens schalen	Aftrek van 5 500 pond vrijstelling van overheidsobligaties	J
VS	Globalisatie max. 28%		?
Zweden	30%		N
Zwitserland	Vrijgesteld		-

Bron Ministerie van Economische Zaken Nederland (1997); Hoge Raad van Financiën (1993, p. 169); Cnossen (1996, p. 71); OESO (1994, p. 210) e.v. Samenvatting in Pacolet en Van De Putte (2000)

bijlage 2 Overzicht belasten en niet-belasten anno 2000

Tabel b2.1 Fiscale ontvangsten en niet-ontvangsten op vermogen en kapitaalinkomen, in miljoen euro, 1997

De last van de belasting		De kost van niet-belasten	
<i>Inkomstenbelasting</i>	10 927,1	<i>Personenbelasting</i>	
Roerende voorheffing	2 610,3	Kapitaalflossingen en bijkomende intrestafrek	731,3
Onroerende voorheffing	2 677,3	Spaarboekje	359,4
Vennootschapsbelasting	5 639,6	Langetermijnsparen	448,7
<i>Belasting bij overlijden, opvolging of schenking</i>	751,1	<i>Vennootschapsbelasting</i>	0,0
Successierechten	709,0	Meerwaarde op aandelen	3 135,9
Schenkingsrechten	42,1	Coördinatiecentra	1 266,7
<i>Andere taken</i>	2 635,1	Definitief belaste inkomens zonder dubbele belasting	339,6
Registratierechten	1 598,9	<i>Registratierechten</i>	260,3
Taks op verzekeringscontracten	609,8	<i>Andere</i>	1 018,8
Taks op beursverrichtingen	218,1	<i>Subtotaal: fiscale uitgaven berekend in de Rijksmiddelenbegroting</i>	7 560,8
Taks op coördinatiecentra	24,8	Verlaging roerende voorheffing	3 123,5 ^r
Taks op langetermijnsparen	57,0	Beveks	743,7 ^r
Andere	126,4	Meerwaarden	tussen -2 850,8 en +8 924,2 ^r
		Bevrijdende roerende voorheffing	PM
		Fraude	PM
Totale last	14 313,4	Totale kost (zonder meerwaarde, bevrijdende roerende voorheffing en fraude)	11 440,3

* r = raming

Bron Pacolet en Van De Putte (2000)

bijlage 3 Budgettaire raming meerwaarden in 1970-1997

Tabel b3.1 Raming van de budgettaire kost van het niet-belasten van meerwaarden bij particulieren

	Totaal netto- vermogen	Jaarlijkse wijziging	Inkomen uit vermogen particulieren	Brutosparen particulieren	Meerwaarde: toename vermogen min sparen (d)=(a)-(c)	Kost (d) x 15%
		(a)	(b)	(c)		
1970	4 978,50		129,80	185,84		
1971	5 312,60	334,10	140,00	201,16	132,94	26,59
1972	6 057,70	745,10	138,60	233,50	511,60	102,32
1973	6 903,70	846,00	153,30	250,66	595,34	119,07
1974	7 559,50	655,80	206,60	307,75	348,05	69,61
1975	8 584,70	1 025,20	222,70	339,59	685,61	137,12
1976	9 909,90	1 325,20	242,90	422,86	902,34	180,47
1977	11 257,90	1 348,00	272,20	402,39	945,62	189,12
1978	12 387,80	1 129,90	291,00	433,64	696,26	139,25
1979	13 194,00	806,20	328,90	417,64	388,56	77,71
1980	13 104,20	-89,80	431,30	497,41	-587,21	-117,44
1981	13 085,50	-18,70	522,91	547,82	-566,52	-113,30
1982	13 466,60	381,10	599,90	480,90	-99,80	-19,96
1983	14 792,20	1 325,60	666,10	542,75	782,85	156,57
1984	15 376,80	584,60	753,90	546,23	38,37	9,59
1985	16 903,60	1 526,80	837,60	504,35	1 022,45	255,61
1986	18 787,00	1 883,40	867,70	596,35	1 287,05	321,76
1987	19 380,90	593,90	905,80	570,15	23,76	5,94
1988	22 916,80	3 535,90	968,80	657,82	2 878,09	719,52
1989	27 471,30	4 554,50	1 097,20	760,09	3 794,42	948,60
1990	28 273,80	802,50	1 205,20	828,89	-26,39	-2,64
1991	29 220,10	946,30	1 327,70	985,02	-38,72	-3,87
1992	31 328,40	2 108,30	1 454,30	1 095,29	1 013,01	101,30
1993	35 687,40	4 359,00	1 551,00	1 206,18	3 152,82	315,28
1994	37 239,60	1 552,20	1 551,69	1 111,52	440,68	57,29
1995	38 724,50	1 484,90	1 533,01	1 095,25	389,66	50,66
1996	40 478,10	1 753,60	1 526,38	1 010,29	743,31	111,50
1997	43 894,40	3 416,30	1 560,87	987,30	2 429,00	364,35

Bron Vuchelen (1998); Nationale Rekeningen (1997), eigen berekeningen Pacolet en Van De Putte (2000)

bijlage 4 Overzicht benamingen statistieken, geraadpleegd via OESO en Belg stat

Tabel b4.1 Overzicht van codes kapitaalbelastingopbrengst: vergelijking van OESO met andere veel gebruikte statistieken, verklaring codes in het Engels en in het Frans

OECD Classification (Engelse versie)	2008 SNA*	1995 ESA*	GFSM 2001*	Classification de l'OCDE (Franstalige versie)	SCN 2008	SEC 1995	MSFP 2001
1000 Taxes on income, profits and capital gains				1000 Impôts sur le revenu, les bénéfices et les gains en capital			
1100 Individuals				1100 Personnes physiques			
1110 Income and profits	D51-8.61a	D51A	1 111	1110 Sur le revenu et les bénéfices	D51-8.61a	D51A	1 111
1120 Capital gains	D51-8.61c, d	D51C, D	1 111	1120 Sur les gains en capital	D51-8.61c, d	D51C, D	1 111
1200 Corporations				1200 Sociétés			
1210 Income and profits	D51-8.61b	D51B	1 112	1210 Sur le revenu et les bénéfices	D51-8.61b	D51B	1 112
1220 Capital gains	D51-8.61c	D51C	1 112	1220 Sur les gains en capital	D51-8.61c	D51C	1 112
4000 Taxes on property				4000 Impôts sur le patrimoine			
4100 Recurrent taxes on immovable property				4100 Impôts périodiques sur la propriété immobilière			
4110 Households	D59-8.63a	D59A	1 131	4110 Ménages	D59-8.63(a)	D59A	1 131
4120 Other	D29-7.97b	D29A	1 131	4120 Autres agents	D29-7.97(b)	D29A	1 131
4200 Recurrent net wealth taxes				4200 Impôts périodiques sur l'actif net			
4210 Individual	D59-8.63b	D59A	1 132	4210 Personnes physiques	D59-8.63b	D59A	1 132
4220 Corporations	D59-8.63b	D59A	1 132	4220 Sociétés	D59-8.63b	D59A	1 132
4300 Estate, inheritance and gift taxes				4300 Impôts sur les mutations par décès, les successions et les donations			
4310 Estate and inheritance taxes	D91-10.207b	D91A	1 133	4310 Impôts sur les mutations par décès et les successions	D91-10.207b	D91A	1 133
4320 Gift taxes	D91-10.207b	D91A	1 133	4320 Impôts sur les donations	D91-10.207b	D91A	1 133
4400 Taxes on financial and capital transactions	D59-7.96d; D29-7.79 e	D214B, C	1134; 1161	4400 Impôts sur les transactions mobilières et immobilières	D59-7.96d; D29-7.79 e	D214B, C	1134 ; 1161
4500 Other non-recurrent taxes on property	D91-10.207a	D91B	1 135	4500 Autres impôts non périodiques sur le patrimoine	D91-10.207a	D91B	1 135
4600 Other recurrent taxes on property	D59-8.63c	D59A	1 136	4600 Autres impôts périodiques sur le patrimoine	D59-8.63c	D59A	1 136

* SNA = System of National Accounts, ESA = European System of Integrated Economic Accounts of EU member states, GFSM = IMF Government Finance Statistics Manual.

Bron Revenue Statistics (OESO, 2013)

**Tabel b4.2 Overzicht benamingen (en bijhorende codes) ontvangsten overheid:
vermogensinkomstenbelastingen**

Aangewende benaming in het rapport		Volledige benaming (volgens Belgostat)
Hoofdcategorie	Subcategorie	
Belastingen op grond of bouwwerken (D.29 A)	Onroerende voorheffing (natuurlijke personen)	Belastingen op productie en invoer (D.2) - Niet-productgebonden belastingen (D.29) - Belastingen op grond of bouwwerken (D.29 A)
	Onroerende voorheffing (vennootschappen)	Ontvangen door de overheid (S.13) - Belastingen op productie en invoer (D.2) - Niet-productgebonden belastingen (D.29) - Belastingen op grond of bouwwerken (D.29 A) - Onroerende voorheffing (Nat P)
Belastingen op het inkomen van natuurlijke personen of huishoudens (D.51 A)	Roerende voorheffing (natuurlijke personen)	Ontvangen door de overheid (S.13) - Belastingen op inkomen, vermogen, ... (D.5) - Belastingen op inkomen (D.51) - Belastingen op het inkomen van natuurlijke personen of huishoudens (D.51 A)
Belastingen op het inkomen van ondernemingen (D.51 B)	Roerende voorheffing (vennootschappen)	Ontvangen door de overheid (S.13) - Belastingen op inkomen, vermogen, ... (D.5) - Belastingen op inkomen (D.51) - Belastingen op het inkomen van ondernemingen (D.51 B)
Belastingen op kapitaal (D.59 A)	Belastingen op patrimonium (grond en onroerende goederen)	Ontvangen door de overheid (S.13) - Belastingen op inkomen, vermogen, ... (D.5) - Belastingen op vermogen, ... (D.59) - Belastingen op kapitaal (D.59 A)
	Jaarlijkse taks op de collectieve beleggingsinstellingen	Ontvangen door de overheid (S.13) - Belastingen op inkomen, vermogen, ... (D.5) - Belastingen op vermogen, ... (D.59) - Belastingen op kapitaal (D.59 A) - Belastingen op patrimonium (grond en onroerende goederen)
		Ontvangen door de overheid (S.13) - Belastingen op inkomen, vermogen, ... (D.5) - Belastingen op vermogen, ... (D.59) - Belastingen op kapitaal (D.59 A) - Jaarlijkse taks op de collectieve beleggingsinstellingen

Bron Eigen verwerking data uit gedetailleerde nationale rekeningen-ESR 1995, Belgostat online (NBB)

**Tabel b4.3 Overzicht benamingen (en bijhorende codes) ontvangsten overheid:
vermogensinkomstenbelastingen (vervolg)**

Aangewende benaming in het rapport	Volledige benaming (volgens Belgostat)	Aangewende benaming in het rapport
Hoofdcategorie	Subcategorie	
Middelen, Inkomen uit vermogen (D.4)	Rente (D.41)	Inkomensverdelings- en bestedingsrekeningen (II), Primaire inkomensverdelingsrekening (II.1), Rekening voor bestemming van primaire inkomens (II.1.2), Middelen, Inkomen uit vermogen (D.4), Rente (D.41)
Middelen, Inkomen uit vermogen (D.4)	Winstuitkeringen (D.42), Dividenden (D.421)	Inkomensverdelings- en bestedingsrekeningen (II), Primaire inkomensverdelingsrekening (II.1), Rekening voor bestemming van primaire inkomens (II.1.2), Middelen, Inkomen uit vermogen (D.4), Winstuitkeringen (D.42), Dividenden (D.421)
Middelen, Inkomen uit vermogen (D.4)	Inkomen uit vermogen toegerekend aan polishouders (D.44)	Inkomensverdelings- en bestedingsrekeningen (II), Primaire inkomensverdelingsrekening (II.1), Rekening voor bestemming van primaire inkomens (II.1.2), Middelen, Inkomen uit vermogen (D.4), Inkomen uit vermogen toegerekend aan polishouders (D.44)
Bestedingen, Inkomen uit vermogen (D.4)	Rente (D.41)	Inkomensverdelings- en bestedingsrekeningen (II), Primaire inkomensverdelingsrekening (II.1), Rekening voor bestemming van primaire inkomens (II.1.2), Bestedingen, Inkomen uit vermogen (D.4), Rente (D.41)
Aankopen van nieuwe materiële vaste activa (P.5111)		Accumulatierekeningen (III), Kapitaalrekening (III.1), Kapitaalvormingsrekening (III.1.2), Mutaties in activa, Investerings in vaste activa (bruto) (P.51), Saldo aan- en verkopen van materiële vaste activa (P.511), Aankopen van nieuwe materiële vaste activa (P.5111)
Mutaties in activa, Verbruik van vaste activa (K.1)		Accumulatierekeningen (III), Kapitaalrekening (III.1), Kapitaalvormingsrekening (III.1.2), Mutaties in activa, Verbruik van vaste activa (K.1)
Mutaties in activa, Vorderingenoverschot of -tekort (-) (B.9)		Accumulatierekeningen (III), Kapitaalrekening (III.1), Kapitaalvormingsrekening (III.1.2), Mutaties in activa, Vorderingenoverschot of -tekort (-) (B.9)

Bron Eigen verwerking data uit gedetailleerde nationale rekeningen-ESR 1995, Belgostat online (NBB)

Bibliografie

- Adam, S., Browne, J. & Heady C.** (2010). Taxation in the UK, in *The Mirrlees Review, Dimensions of Tax Design*, Oxford University Press. Geraadpleegd via <http://www.ifs.org.uk/mirrleesreview/dimensions/ch1.pdf>
- Adam, S., Emmerson, C. & Roantree B.** (2013). Broad shoulders and tight belts: options for taxing the better-off. In Emmerson, C., Johnson, P & Miller, H. (2013), *The IFS Green Budget* (pp. 245-280). London: The Institute for Fiscal Studies.
- Adam, S.** (2013). Capital gains tax. In Emmerson, C., Johnson, P & Miller, H. (2013), *The IFS Green Budget* (pp. 212-237). London: The Institute for Fiscal Studies.
- Anthoissen K.** (2003a), 'Vrijstelling van meerwaarden op aandelen in de vennootschapsbelasting', *Documentatieblad*, nr. 1, p. 3-22.
- Anthoissen K.** (2003b), 'Doorbraak en doorkijk van een rechtspersoon. Over fiscale aansprakelijkheid en fiscale transparantie', *Documentatieblad*, nr. 6, p. 3-37.
- A & T Partners** (z.d.). Naar een invoering van een meerwaardebelasting op aandelen? Geraadpleegd via <http://www.atpartners.be/documents/documentatie-items/meerwaardebelasting-aandelen.xml?lang=nl>
- Boadway, R., Chamberlain, E. & Emmerson, C.** (z.d.). *Taxation of Wealth and Wealth Transfers (Onderzoeksrapport)*. Geraadpleegd via The Institute for Fiscal Studies website: http://www.ifs.org.uk/mirrlees-review/reports/wealth_transfers.pdf
- Burggraefe K., Jeanfils Ph., Van Cauter K. & Van Meensel L.** (2008), 'Macro-economische en budgettaire impact van de belastingaftrek voor risicokapitaal', *Economisch Tijdschrift*, september 2008, NBB, p. 7-50.
- Carrol, R. & Prante, G.** (2012). Corporate Dividend and Capital Gains Taxation: A comparison of the United States to other developed nations (Onderzoeksrapport). Geraadpleegd via http://images.politico.com/global/2012/02/120208_asidividend.html
- Carrol, C.D., Slacalek J. & Tokuoka K.** (2014, maart). The distribution of wealth and the MPC implications of new European data. Geraadpleegd via <http://www.ecb.europa.eu/pub/pdf/scpwps/ecbwp1648.pdf>.
- Chote, R.** (z.d.). Solutions to the taxing issue of capital gains. Economic outlook. Geraadpleegd via http://www.ifs.org.uk/docs/chote_cgt.pdf
- Colmant B. & Hubner G.** (2007), 'Notionele intresten en financieel beleid', 5 p.
- De Bonis, R., Fano, D. & Sbanò, T.** (2012). Household Wealth in the Main OECD Countries from 1980 to 2011: What Do the Data Tell US? (Onderzoeksrapport). Geraadpleegd via <http://unstats.un.org/unsd/Econ-StatKB/Attachment540.aspx>
- Decoster A.** (2009), 'Zijn onze belastingen (nog) progressief?', in Vranken, Campaert, Dierckx & Van Haalen, *Armoede en sociale uitsluiting – Jaarboek 2009*, ACCO, Leuven, p. 145-162.
- Decoster, A.** (2013). Vrijdenken over een belastinghervorming. *De Gids*, april 2013, 5-21.
- De Grauwe P.**, *Waarom de globale belastingdruk niet daalt*, CES-K.U.Leuven, Leuven, 6 p.
- ECB** (2013). The Eurosystem Household Finance and Consumption survey, Methodological Report for the First Wave (Onderzoeksrapport). Geraadpleegd via <http://www.ecb.europa.eu/pub/pdf/other/ecbsp1en.pdf>.
- ECB** (2013). The Eurosystem Household Finance and Consumption Survey, Results from the First Wave (Onderzoeksrapport). Geraadpleegd via <https://www.ecb.europa.eu/pub/pdf/other/ecbsp2en.pdf>.
- ECB**. (2013). The Eurosystem Household Finance and Consumption Survey, Statistical Tables [Dataset]. Geraadpleegd via <https://www.ecb.europa.eu>
- Europese Commissie** (2014). *Taxation trends in the European Union, 2014 edition*. Dataset geraadpleegd via <http://ec.europa.eu>
- Eurostat** (2009), 'Taxation trends in the European Union', *Eurostat news release*, 22 June 2009. http://ec.europa.eu/taxation_customs/taxation/gen_info/economic_analysis/tax_structures/index_en.htm
- Eurostat** (2013). Taxation trends in the European Union. The overall tax-to-GDP ratio in the EU27 up 38.8% of GDP in 2011 (Newsrelease). Geraadpleegd via ec.europa.eu/rapid/press-release
- Eurostat**. (2014). Household financial assets and liabilities [Dataset]. Geraadpleegd via <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/>
- Eurostat** (z.d.). Household financial assets and liabilities. Geraadpleegd via http://epp.eurostat.ec.europa.eu/statistics_explained/index.php/Household_financial_assets_and_liabilities.
- Fiscale Hogeschool** (2010), 'Forum Belastingontwijking en belastingfraude. Fiscale Hogeschool 26 november 2009', *TFR*, nr. 375, februari 2010, p. 111-134.
- FOD Financiën – Belastingen en invordering** (2008), *Jaarverslag 2008. Tabellen en grafieken*.

- Global Property Guide** (z.d.). Capital Gain Taxes (%) – Sweden Compared to Continent. Geraadpleegd via <http://www.globalpropertyguide.com/Europe/Sweden/capital-gains-tax>
- Gossens, B.J.A.** (2011). Dient kapitaalinkomen anders belast te worden dan overig inkomen vanwege de fraudegevoeligheid enerzijds en de administratieve consequenties voor de belastingsplichtige anderzijds? Geraadpleegd via <http://arno.uvt.nl/show.cgi?fid=121174>
- Harding, M.** (2013). Taxation of Dividend, Interest, and Capital Gain Income (OECD Taxation Working Papers, No. 19). Geraadpleegd via OECD Publishing, <http://dx.doi.org/10.1787/5k3wh96w246k-en>.
- OESO** (2013). *Revenue Statistics* (Onderzoeksrapport). Geraadpleegd via <http://www.oecd-ilibrary.org/docserver/download/2313343e.pdf?expires=1398428787&id=id&accname=ocid49025850&checksum=A6DCC6C7C5F51E34573113CD2D890858>
- Hemmelgarn, T., Nicodeme G. & Zangari, E.** (2008). *The Role of Housing Tax Provisions in the 2008 Financial Crisis* (Working Paper Nr. 27). Geraadpleegd via http://ec.europa.eu/taxation_customs/resources/documents/taxation/gen_info/economic_analysis/tax_papers/taxation_paper_27_en.pdf.
- Hemmelgarn T. & Nicodème G.** (2009), 'Tax co-ordination in Europe: Assessing the first years of the EU-Savings Taxation Directive', *Taxation papers*, nr. 18, Brussel.
- HM Revenue & Customs** (z.d.). Capital Gains Tax. Geraadpleegd via <http://www.hmrc.gov.uk/cgt/>.
- Hoge Raad van Financiën – Afdeling 'Fiscaliteit en Parafiscaliteit'** (2001), *De hervorming van de vennootschapsbelasting: het kader, de inzet en de mogelijke scenario's*, april 2001, 161 p en bijlagen.
- Hoge Raad van Financiën – Afdeling 'Fiscaliteit en Parafiscaliteit'** (2002), *Advies over de aftrekken bij de personenbelasting*, november 2002, 111 p.
- Hoge Raad van Financiën – Afdeling 'Fiscaliteit en Parafiscaliteit'** (2007), *Belasting op arbeid, werkgelegenheid en concurrentievermogen*, augustus 2007, 126 p.
- Hoge Raad van Financiën – Afdeling 'Fiscaliteit en Parafiscaliteit'** (2014), *Een tax shifting ten voordele van arbeid en bredere belastinggrondslagen. Scenario's voor een globale en significante belastinghervorming*, augustus 2014, 229 p.
- Institute for Fiscal Studies** (z.d.). *Tax by design* (Onderzoeksrapport). Geraadpleegd via <http://www.ifs.org.uk/mirrleesReview/design>
- Holehouse, M.** (2014, februari 5). UK tax system is 'punishing succes'. The Telegraph. Geraadpleegd op 9 april 2014, via <http://www.telegraph.co.uk/finance/personalfinance/consumertips/tax/10620555/UK-tax-system-is-punishing-success-says-Institute-for-Fiscal-Studies.html>
- Jennes G. & Dierickx G.** (1995), 'Ideologie, politiek en belastingbeleid: een literatuuroverzicht', *Economisch en sociaal tijdschrift*, vol. 49, nr. 2, p. 187-220.
- Kesti, J.** (2010). *European Tax Handbook*. Cornell University: International Bureau of Fiscal Documentation, 2009.
- Kuypers, S. & Marx, I.** (2014). *De verdeling van het vermogen in België* (Onderzoeksrapport). Geraadpleegd via Centrum voor Sociaal Beleid (CBS), geraadpleegd via <http://www.centrumvoorsociaalbeleid.be>
- Les Echos** (2013, november 13). Fiscalité: comprend le nouveau régime d'imposition des plus-values de valeurs mobilières. Geraadpleegd via <http://patrimoine.lesechos.fr/patrimoine/impots/actu/0203122916785-fiscalite-comprendre-le-nouveau-regime-d-imposition-des-plus-values-de-valeurs-mobilières-628962.php>
- Meyus A. & Graulich B.** (1997), *Beleggingen en fiscus*, Ced.Samsom, Diegem.
- Monti M.** (2009), 'Keynote address Brussels Economic Forum 2009', *ECFIN Economic Brief*, juni 2009, Issue 2, European Commission, 8-11.
- Moerman, B.** (2014, mei 28). Tienduizenden spaarders getroffen door extra taks. *Het Nieuwsblad*, p. 26.
- Nationale Bank van België** (2013). Verslag 2013, Economische en financiële ontwikkelingen (Onderzoeksrapport). Geraadpleegd via http://www.nbb.be/doc/ts/Publications/NBBReport/2013/NL/T1/verslag2013_TII.pdf
- Nationale Bank van België** (2014). Nationale rekeningen, Belastingen en werkelijke sociale premies per soort [Dataset]. Geraadpleegd via Belgostat online (ESR 1995).
- Nationale Bank van België** (2014). Nationale rekeningen, Financiële activa van de niet-financiële vennootschappen en de huishoudens [Dataset]. Geraadpleegd via Belgostat online (ESR 1995).
- Nautet M., Van Cauter K. & Van Meensel L.** (2010d), 'Tendensen inzake belastingen op de activa van de particulieren', *Economisch Tijdschrift*, december 2010, NBB, p. 79-96.
- Nerdwallet investing** (2013, maart 3). What Are the 2013 Capital Gains Tax Rates? Geraadpleegd via <http://www.nerdwallet.com/blog/investing/2013/2013-capital-gains-tax-rates/>
- Nijs A., van Zantbeek A. & Verbeke A.**, (2004), Hoe kan uw voordelig uw bedrijf wegschenken?, *Trends*, 30 september 2004.
- Notaris.be** (z.d.) Meerwaardebelasting – aanvullende erfenisrechten. Geraadpleegd via <http://www.notaris.be/verkoopen-kopen-huren-lenen/kopen-en-verkoopen/meerwaardebelasting-aanvullende-erfenisrechten>.
- OECD** (2010), "Non-Financial Assets Held by Households", in *National Accounts at a Glance 2009*, OECD Publishing. <http://dx.doi.org/10.1787/9789264075108-25-en>

- OECD (2010a), *Tax Expenditures in OECD Countries*, Parijs, 240 p.
- OECD (2010b), *Choosing a Broad Base – Low Rate Approach to Taxation*, OECD Tax Policy Studies, Parijs, 153 p.
- OECD (2013). "Non-Financial Assets by Households", in OECD Factbook 2013: Economic, Environmental and Social Statistics, OECD Publishing. <http://dx.doi.org/10.1787/factbook-2013-29-en>
- OESO (2010c), 'Tax Policy Reform and Fiscal Consolidation', Tax Policy Brief, December 2010.
- OESO (2010d), 'Tax Policy Reform and Economic Growth', Tax Policy Studies No. 20, OECD Publishing, Parijs.
- OESO (2014). OECD.StatExtracts:Revenue Statistics – comparative tables [Dataset]. Geraadpleegd via <https://stats.oecd.org>
- Wetenschappelijk Economisch Congres, VUB Press, Brussel, p. 619-670; zie ook Pacolet J., Geeroms H. (1996), 'Sociale en fiscale fraude in België', De Gids op Maatschappelijk Gebied, nr 6-7, p. 523-538; Pacolet J., H.
- Fiscale aspecten van het Regeerakkoord (2011), geraadpleegd via <http://www.alfalaw.be/UPLOADS/FILS/Fiscaal%20overzicht%20-%20regeerakkoord.pdf>
- Geeroms (1996), *Fraudes sociales et fiscales en Belgique*.
- Goeyvaerts, G., Haffner, M., Heylen, K., Van den Broeck, K., Vastmans, F., Winters, S., Buyst, E. (2014), *Onderzoek naar de woonfiscaliteit in Vlaanderen, Deel 5. Samenvatting, 2014, CES -KU Leuven*.
- Pacolet J. & Strengs T., (2009), *Pensioenrendement vergeleken. Vergelijking van de performantie van de eerste versus de tweede en derde pensioenpijler*, HIVA-K.U.Leuven, Leuven.
- Pacolet J. & Van De Putte I. (2000), *De kost van niet-belasten*, HIVA-K.U.Leuven, Leuven, 266 p.
- Pacolet J., Van De Putte I. & Marchal A. (red./réd.) (2000), 'Mogelijkheid en wenselijkheid van een kapitaal-inkomstenbelasting of een vermogensbelasting', in *Verslagboek ontmoetingsdag Universiteit – Arbeidersbeweging 'De kost van niet-belasten'*, Brussel, 19 maart 1999, HIVA-KU Leuven, Leuven, 210 p.
- Pacolet J. & Van Steenberghe A. (2007), 'Bestaat de spaarparadox in België', in B. Cantillon, K. Van Den Bosch & S. Lefebure (eds), *Ouderen in Vlaanderen 1975-2005*, p. 203-230.
- Pacolet J., F. De Wispelaere, J. Vanormelingen, Strengs, T. (2014), *Ce qui est imposé...ou pas : l'insoutenable légèreté de la fiscalité belge*, Actes du colloque de la Semaine Sociale MOC 2014.
- Peeters, B. (2014). Is er behoefte aan een fundamentele hervorming van het Belgisch Belastingstelsel? Enkele bedenkingen over de personenbelasting. *CDR : Christen-Democratische Reflecties / CD&V; CEDER - ISSN 2034-6964 - 2:3(2014)*, p. 63-72.
- PWC (2013.). *Belgian Taks reform 2012*. Geraadpleegd op 1 april 2014 via <http://www.pwc.be/en/tax-reform/belgian-tax-reform-2012.jhtml>
- PWC (2014). *Belgian Taks reform 2013/2014*. Geraadpleegd op 1 april 2014 via <http://www.pwc.be/en/tax-reform/index.jhtml>
- Rijkers, A.C. (2013, september). Een inkomensbegrip voor de 21ste eeuw. Paper gepresenteerd aan de Universiteit van Tilburg.
- Rijksmiddelenbegroting, Inventaris 1985 van de vrijstellingen, aftrekken en verminderingen die de ontvangsten van de Staat beïnvloeden, Rijksmiddelenbegroting voor het begrotingsjaar 1986.
- Rijksmiddelenbegroting, Inventaris 1992 van de vrijstellingen, aftrekken en verminderingen die de ontvangsten van de Staat beïnvloeden, Rijksmiddelenbegroting voor het begrotingsjaar 1993.
- Rijksmiddelenbegroting, Inventaris 1995 van de vrijstellingen, aftrekken en verminderingen die de ontvangsten van de Staat beïnvloeden, Rijksmiddelenbegroting voor het begrotingsjaar 1996.
- Rijksmiddelenbegroting, Inventaris 1997 van de vrijstellingen, aftrekken en verminderingen die de ontvangsten van de Staat beïnvloeden, Rijksmiddelenbegroting voor het begrotingsjaar 1998.
- Rijksmiddelenbegroting, Inventaris 2005 van de vrijstellingen, aftrekken en verminderingen die de ontvangsten van de Staat beïnvloeden, Rijksmiddelenbegroting voor het begrotingsjaar 2006.
- Rijksmiddelenbegroting, Inventaris 2006 van de vrijstellingen, aftrekken en verminderingen die de ontvangsten van de Staat beïnvloeden, Rijksmiddelenbegroting voor het begrotingsjaar 2007.
- Rijksmiddelenbegroting, Inventaris 2007 van de vrijstellingen, aftrekken en verminderingen die de ontvangsten van de Staat beïnvloeden, Rijksmiddelenbegroting voor het begrotingsjaar 2010.
- Rijksmiddelenbegroting, Inventaris 2009 van de vrijstellingen, aftrekken en verminderingen die de ontvangsten van de Staat beïnvloeden, Rijksmiddelenbegroting voor het begrotingsjaar 2010.
- Rijksmiddelenbegroting, Inventaris 2002 van de vrijstellingen, aftrekken en verminderingen die de ontvangsten van de Staat beïnvloeden, Rijksmiddelenbegroting voor het begrotingsjaar 2003.
- Schellekens, M. (2013). *European Tax Handbook 2013*, IBFD Publications.
- Seely, A. (2013). Capital gains tax: recent developments (Onderzoeksrapport). Geraadpleegd via <http://www.parliament.uk/Templates/BriefingPapers/Pages/BPPdfDownload.aspx?bp-id=SN05572>
- SERV (2010), *20 jaar Vlaams fiscaal beleid. De impact op gezinnen en ondernemingen*, Sociaal-Economische Raad van Vlaanderen, Brussel, 77 p.
- Service-Public.fr (2013, augustus 29). Imposition des plus-values immobilières: les changements au 1er septembre 2013. Geraadpleegd via <http://www.service-public.fr/actualites/002805.html>
- Service-Public.fr (2014, maart 17). Revenus à déclarer: plus-values sur valeurs mobilières. Geraadpleegd via <http://vosdroits.service-public.fr/particuliers/F21618.xhtml>

- Spruyt E.L.** (2004), 'Met een duo-legaat je hemel verdienen', *Uw Vermogen*, nr. 5, augustus, De Persgroep.
- Stiglitz, J.E.** (2014), *Reforming Taxation to Promote Growth and Equity*. White Paper by, Roosevelt Institute, New York, 28 p.
- Swift Z.L., Brixi H.P. & Valenduc C.** (2004), 'Tax Expenditures: General Concept, Measurement, and Overview of Country Practices' in Z.L. Swift, C. Valenduc & H.P. Brixi (eds.). (2004), *Tax Expenditures: Shedding light on government spending through the tax system*, The World Bank Washington, DC, p. 1-19.
- Swift Z.L., Valenduc C. & Brixi H.P.(eds.)** (2004), *Tax Expenditures: Shedding light on government spending through the tax system*, The World Bank, Washington, DC, 233 p.
- Reyns, J.** (2014, mei 26). Taks kost belegger 1,5 miljard. *De Standaard*, p. 12.
- Test Aankoop** (2013, juli 5). *Test-aankoop.be*. Meerwaardebelasting op uw fondsen: wat verandert er? Geraadpleegd op 26 april 2014, via <https://www.test-aankoop.be/invest/meerwaardebelasting-op-uw-fondsen-wat-verandert-er-s1086764.htm>
- Valenduc C.** (2002), *Politique fiscale et qualité des recettes publiques: éléments d'évaluation et propositions de réforme*, in *16ème Congrès des Economistes belges de Langue française, Les finances publiques: défis à moyen et long termes*, CIFOP, Charleroi, p. 457-532.
- Valenduc C.** (2004), 'From tax Expenditures reporting to tax policy analysis: some experience from Belgium: General Concept, Measurement, and Overview of Country Practices' in Z.L. Swift, C. Valenduc & H.P. Brixi (eds.). (2004), *Tax Expenditures: Shedding light on government spending through the tax system*, The World Bank Washington, DC, p. 69-96.
- Van Cauter K. & Van Meensel L.** (2006), 'Het herverdelende karakter van de belastingen en de sociale bijdragen', *Economisch Tijdschrift*, juni 2006, NBB, p. 69-87.
- Van Cauter K. & Van Meensel L.** (2007), 'Recente tendensen inzake vennootschapsbelasting', *Economisch Tijdschrift*, juni 2007, NBB, p. 67-83.
- Van den Dool** (2008, juli 23). Herziening van de inkomstenbelasting. Geraadpleegd via <http://www.eur.nl/ese/nieuws/economieopinie/artikelen/detail/article/12785-herziening-van-de-van-de-inkomstenbelasting/>
- Van den Dool, R.P.** (2009). Belastingheffing over kapitaalinkomen bij natuurlijke personen: een onderzoek naar de mogelijkheden tot het invoeren van een vermogensaanwasbelasting. Rotterdam: Erasmus Universiteit.
- Vanistendael F.** (1993), *Fiscaal Recht*, Acco, Leuven.
- Vanistendael F.** (2006), *Belastingvermijding, belastingontduiking en het witwassen van zwart geld*, in *Lessen voor de XXIe eeuw, Weten en woorden in daden*, Universitaire Pers, Leuven.
- Van Weeghel, S.** (2010). Continuïteit en vernieuwing. Een visie op het belastingsstelsel. Geraadpleegd via online rapport Studiecommissie belastingstelsel.
- Vermeulen, P.** (2014). *How fat is the top tail of the wealth distribution (Onderzoeksrapport)?* Geraadpleegd op 9 juni, 2014 via <http://piketty.pse.ens.fr/files/Vermeulen2014.pdf>
- Vuchelen J. & Rademaekers K.** (1998), 'Het Belgisch gezinsvermogen 1992-1998', *Documentatieblad*, nr. 5, p. 41-64.
- Wet van 17 mei 2004 tot omzetting in het Belgisch recht van de richtlijn 2003/48/EG van 3 juni 2003 van de Raad van de Europese Unie betreffende belastingheffing op inkomsten uit spaargelden in de vorm van rentebetaling en tot wijziging van het Wetboek van de inkomstenbelastingen 1992 inzake de roerende voorheffing.
- Ynesta, I.** (2008). Households' Wealth Composition Across OECD Countries and Financial Risks Borne by Households (Onderzoeksrapport). Geraadpleegd via <http://www.oecd.org/finance/financial-markets/42143434.pdf>